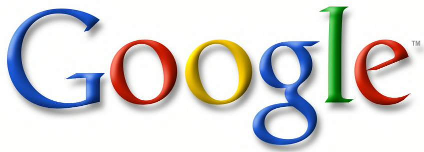
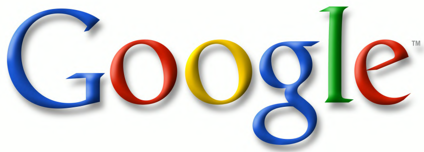

NIEVVVE VVERELT, Anders ghenaempt VVEST-INDIEN.

t'AMSTERDAM,
By *Michiel Colijn*, Boeck-vercooper op't Water
by de Oude Brugh / in't Huys-Boeck.
Anno 1622.

Met Privilege.

Extract uyt de Privilege.

DE Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, hebben gheconsenteert, ende gheoctroyeert, Consenteeren ende Octroyeren mits desen, Michiel Colijn, Boeck-vercooper tot Amstelredam, dat hy voor den tijt van acht Iaren naest-comende, alleene inde Vereenichde Nederlanden sal mogen doen drucken ende uytgheven de Boecken by hem doen translateren van Anthonio de Herrera opperste Cronijck-Schrijver vande Indien van weghen den Coninck van Spaignien, tracterende vande gheleghentheyt vande West-Indien, ende dat stucx-gewijse in verscheyden deelen int Nederduytsch, Latijn, François, ende de Hoochduytsche Tale. Verbiedende alle ende een yeghelick Inghesetenen van dese Landen, de voorschreven Boecken int gheheele, ofte ten deele, int groote, ofte int cleyne, In eenighe vande voorschreven Spraecken, geduerende den voorschreven tijt van acht Iaren, na te drucken, ofte elders na gedruckt, inde Vereenichde Nederlanden te brenghen om te vercoopen, sonder consent vanden voorschreven Michiel Colijn, by Pene van verbeurte vande na-ghedruckte Exemplaren, ende daer-en-boven vande somme van ses hondert Carolus guldens, t'appliceren een derdendeel daer van tot behoef van den Officier die de Calengie doen sal, het tweede derdendeel tot behoef vanden Armen, Ende het resterende derdendeel tot behoef vanden voorschreven Michiel Colijn, alles breeder blijckende by de Brieven van Octroy daer van verleent, sijnde gheteeckent

Nicolaes vander Bouchorst vt.

Ende noch leegher

Ter Ordonnantie vande Hooch-ghemelte Heeren Staten Generael

C. Aerssens.

Deus mortuorum

Deus aquarum

Deus belluorum

Acamapich primus Rex Mexici

DESCRIPTIO INDIÆ OCCIDENTALIS

per
Antonium de
Herrera Regium
Indiarum et Castellæ
Historiographum

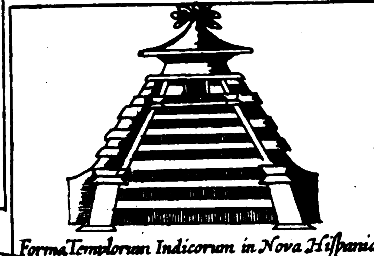
Hoitzili pochtli summus Mexicanorum Deus

Deus Ventorum

Deus Vini

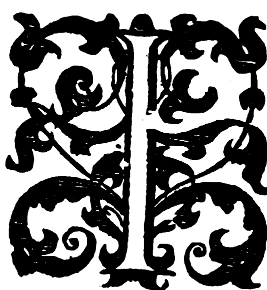
Forma Templorum Indicorum in Nova Hispania

De Edele / Achtbare / seer wijse ende voorsienige Heeren / de Gecommitteerde Raden der Admiraliteyt / Residerende tot Amsterdam.

Ioncker Frederick van Baer, Heere tot Slanghenberch, &c.
Aelbrecht Heere van Schaghen, Burchorn, &c.
Nicolaes VVouterſz. Burgermeeſter tot Haerlem.
VVillem VVarmont, out Schepen en Vroetſchap tot Leyden.
Adriaen Pieterſz. Raep, out Schepen ende Vroetſchap tot Amſterdam.
Iacob de Vry, out Schepen en Vroetſchap binnen der Goude.
Theunis Ianſz. Burgermeeſter tot Edam.
Ian Adriaenſz. Zoggaert, out Schepen ende Raedt der Stadt Middelburch.
Iacob Lieſtinck, Vroetſchap tot VVtrecht.
Iooſt Iongheſtal.
Dirck Nykerck, Burgermeeſter tot Zwol.
D. Hendrick Storm, Raedt ende Advocaet Fiſcael,
Iacob Laurenſz. Secretarius.

Wenſcht Michiel Colijn naer voorgaende preſentatie ſijnes dienſtes/ gheluck ende Salicheydt.

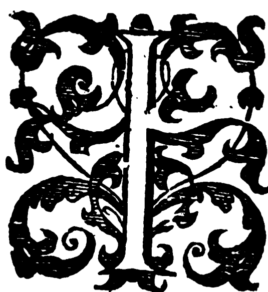
Ck preſenteere V. E. met hoochſter eerbiedicheyt, het vierde deel van den Aerdt-Cloot, niet ſoo wijdt ende breedt, ghelijck het in ſich ſelve is, maer als het in een cleyn begrijp van Caerten, ende corte beſchrijvinge van alle ende yeghelijcke plaetſen t'ſamen ghetoghen, ende vervatet is: op dat V. E. haer ghemoet, 'twelck met veele ende ghewichtige ſaecken beſich is, altemet verluſtigen met een Reyſe door die Landen, waerin de materie van ſ'menſchen giericheyt ende begeerlijcheyt is begraven en beſloten. Daer zijn voorwaer veele dingen, die V. E. tot een naerder onderſoeck van't *Americaenſche Rijck*, ende 'tleſen deſer Hiſtorie connen noodighen. VVant beneffens datter niet en is, 'twelck Regenten ende voornementlijcke perſoonen beter betaemt, dan de kenniſſe van de werelt, waer in ſy in eere verheven ſijn, Heerſchappye voeren, na Rijckdom trachten, Oorloghen, ende 'tgantſche menſchelijcke geſlacht woelt, ende niet onbetaemlijcker can zijn, dan geen wetenſchap te hebben van die Landen, over welcke te ghebieden niet min profijtelijck als heerlijck ſoude zijn: ſoo durve ick daer-en boven ſegghen, datter deſe Republijcque, in de welcke V. E. ſoo notable dienſten doen, niet weynich, aen gheleghen is, dat V. E. ſeeckere ende volle kenniſſe van deſe Nieuwe VVerelt, mitſgaders van de Steden, Sterckten, Havens, Rivieren, ende Volckeren, daer in zijnde, becomen. Nae dat ſoo veele treffelijcke feyten binnen ende buyten Lants, te Lande ende te Water, geluckelijck ſijn uytgherecht, na dat de Spangjaerts by nae uyt de Moluckſche Eylanden zijn ghedreven, nae dat de weghen vant Noorden ende de Tartariſche Zee zijn beſocht, hebt ghy oock ten laetſten beraedtſlaecht, een voet inde Nieuwe Werelt te ſetten. Men heeft tot allen tijden geoordeelt, dat het de beſte wijſe van Oorloghen was, den Vyandt niet alleen op onſen eyghen bodem ende ontrent onſe cuſten te verwachten: maer hem oock in ſijne Rijcken, daer hy ſonder ſorghe of vreeſe is, nae 'texempel der Romeynen, te beſtoocken. Het is kenlijck, dat *Hannibal* door deſen treeck uyt Italien weder in Africa is ghedreven, Ende dit weten oock de Medecijns, die, wanneer 'trechter been

eenich letsel heeft, het andere altemet wijsselijck snijden, om den Vyandt der ghesontheyt van de crancke plaetse af te locken. Maer sulcx sal niet minder voortganck ende voorspoet ghesschieden, ten sy saecke V. E. wel ende grondelijck verstaen, welcke den wech zy, die daer toe leydt, waermen onse ingheseterene best planten sal, wat profijt daer uyt voor den handel can ontstaen, ende hoe alles seeckerlijck can worden int werck ghestelt. *Livius* prijst dit in Hannibal, *dat hem alle de ghelegentheden vande Vyanden, niet min als sijne eyghene bekent waren*, waerom hy oock beveelt dat men *der Vyanden heyr, de situatie der plaetsen, ende den aerdt van't Landt* verspiede ende door sie, Maer dit alles canmen niet beter comen te weten, dan door de Geographische beschrijvinghe, dewelcke ons voor ooghen stelt, selfs die plaetsen, die wy noyt hebben gesien, ende den leser, al blyft hy schoon te huys, door de geheele werelt, ende de alderveerste oorden van Landt ende Zee, met een gheluckighe ende seer gheneuchlijcke seylagie sijns ghemoets om voert ende leydt. Tot dien eynde heb ick bestaen V. E. toe te brenghen, den aldernetsten schrijver van *West-Indien*, *Antonio de Herrera* Spangjaert, den welcke ick andere talen heb doen spreecken. Een Autheur, die, zijnde vereert geweest met den Tijtul van des Conincx History-schrijver, ende tot in't binnenste der secreten van den Raedt van Indien toegelaten, dese Historie met groote trouwe ende waerheyt, maer weynich tot voordeel van sijne Natie, schijnt uytghegeven te hebben. Dit gaet seecker, dat niemant de palen ende scheydingen der Provincien, ende de groote van de selve, de Zee-custen, Capen, Eylanden, der Revieren vloeden, cromten, gaten ende uytgangen, de gelegentheyt ende breedte vande Meeren, ende staende wateren, de ghedaente van soo veel Steden, Schansen, Vlecken, Dorpen, Havens, Reeden, en eyndelijck, de natuere van de Landen in't besonder, watse voortbrenghen, ofte niet, met meerder vlijt ende duydelijcker beschreven heeft. In dien hier uyt eenich profijt can ontstaen voor onse Republijcque, indien dit werck V. E. can dienen in V. E. treffelijck voor nemen, so sal het my niet berouwen, dat icker so veele moeyten ende costen om heb gedaen. Ghy sult hier claerlijck sien, Mijn Heeren, hoe wijdt ende breedt de macht van uwen Vyandt sich uyt breydt, die niet tevreden zijnde met een deel van Europa, Asia ende Africa, dese gheheele Nieuwe Werelt by sijne Croonen heeft ghevoecht: Ende hoe groot sijne schatten ende macht ten Oorloghe van daer gheworden zijn, heeft de Christenheyt bevonden ende geproeft, dewelcke schier aen alle hoecken bevochten is door sijne wapenen, ende nu (Godt betert) in veele plaetsen buckt onder 't Americaensche gout. Ick en verhale dit niet om V. E. herten te ontroeren, maer op dat V. E. der voorgaende dapperheyt indachtich zijnde, met een volstandighe cloeckmoedicheyt, onder 'tbeleydt van den gheluckighen Prince van Oraengien, 'tgewelt van dien seer machtigen Vyandt tegen staen, stuyten ende breecken, want by aldien ghy hem overwint, so sal den lof van de victorie soo veel te heerlijcker zijn, hoe veel te machtigher den vyandt is, waer teghens ghy hebt te strijden gehadt. De Almogende Godt, de Behouder van onse Vaderlandt, wille V. E. de victorie verleenen: Maer waer de victorie behoort ende mach vercreghen worden, sal dit Boeck aenwijsen, het welcke ick V. E. bidde soo gunstelijck te ontfanghen, als het comt van sulck eene, welckers wensch ende bede is, dat de Heere ende Regierder van al, mildelijck ende rijckelijck geve, alles, wat tot V. E. ende deser Landen welvaren strecken can.

Livius xxij.

Voor-rede des Autheurs,

Aen Paulum de Laguna, Licentiaet, President van den Opperſten Raedt van Indien.

Ohan de Ovando Licentiaet, Voorſaet van uwe E. de welcke Preſident ſijnde, het Ampt van Hiſtori-Schrijver van d'Indiens eerſt heeft opghrecht, met groote naerſticheyt ende arbeyt by-een-ghebracht, alle de ſtucken, acten ende monumenten, die tot deſe ſaecke mochten dienen, ende tot ontdeckinghe van Landen, Steden, ende Plantinge van volcke ſtreckten; niet alleen uyt Spaengien, maer oock uyt West-Indien ſelfs; op dat alſoo de feyten, die by de Spaengjaerden in de nieuwe Werelt uytgherecht zijn, met dies te meerder waerheyt ende lof beſchreven mochten worden. Maer na ſijn overlijden is't ghebeurt, dat door verſuym van andere, de beſchrijvinghe van die Hiſtorie eenighe Iaren is blijven ſteecken. Maer als ghy tot het Ampt ende de Weerdicheyt van Preſident verheven zijt, hebt ghy gheoordeelt, datter niet onbehoorlicker was, dan dat ſulcke treffelicke daden door ſtilſwijgen ſouden begraven worden; mits dien doch de Hiſtorie de Schilderijen ſoo verre overtreft, hoe veel de ziele weerdigher is, als 't lichaem: ende hebt daerom alle moeyte, vernuft ende vlijt daer henen ghewendet, dat dees Hiſtorie mocht voltrocken worden. Daer-en-boven, ſoo is't oock door V. E. gheſchiet, dat een goede gagie gheordineert is geworden voor den Hiſtori-Schrijver, op dat de ſelve aldus door den prickel van ſulck tractement ende lof opgheweckt ſijnde, dat heerlick ende gewichtich Ampt met meerder vlijt mocht uytvoeren. Soo comt dan V. E. voornemelick toe de eere van deſe Hiſtorie, als oock den danck, die V. E. ſchuldich ſijn, alle de ghene, welckers voor-Ouderen lof ende daden met uytghedruckte namen in deſe Hiſtorie worden uytghecondight. Want d'opinie van *Iohannes Baptiſta Ramuſius* is barbariſch ende gantſch onrechtveerdich; die hem niet en heeft gheſchaemt te ſchrijven in't derde Boeck van ſyne Zee-vaerten; dat het ydel ende beſpottelick is, dat de Schrijvers van d'Indiſche ſaecken ſoo beſich ſijn, om de namen ende 't Vaderlandt, van de ghene, die door loffelicke daden in die quartieren beroemt zijn gheweeſt, aen te teeckenen ende te verhalen. Voorwaer die menſch ontdeckt hier mede de ſieckte van ſijne nijdicheyt, ende ſijne quaetwillicheyt teghens de Coninghen ende Natie van Spaengien: Want het voornaemſte oogmerck der Hiſtorie is, den ghenen, die wel hebben ghedaen, met prijs ende lof te vereeren, ende daerenteghen ſulcke, die het qualick aenſtellen, met die ſchande, die zy verdienen, te brantmercken, ende ſulcx den Nacomelinghen tot een exempel: het welcke nochtans niet can gheſchieden, by al dien de meeninghe van *Baptiſta* plaetſe comt te houden. Maer V. E. oordeelt anders ende beter, ende ſal derhalven de Spaenſche Natie, die om deſe oorſaecke rondelick bekent, V. E. eeuwighe danckbaerheyt ſchuldich te ſijn, gheenſins lijden, dat uwer E. ghedachteniſſe ende prijs t'eenighen tijde come te vervallen. De almoghende Godt wille V. E. behoeden. Ghegheven te Valladolit, den 15. October, Anno 1601.

Anthonius de Herrera.

Catalogus vande Historien ende Journalen in desen begrepen.

VVest-Indien, beschreven van Antoni de Herrera, ende Pedro de Ordonnez de Cevallos.

Voyage van *Iacob le Maire*, door de Strate *le Maire*.

Van Capiteyn Don Ioan de Moré, door *de Strate* le Maire.

Verscheyden Relatien van die geene die de Strate Magellanes hebben ghepasseert.

1. Ferdinando Magellanes, Anno 1520.
2. Don Iutieres Carvaial,
3. Langhs de Zuydt Zee, door Capiteyn Ladrillero.
4. Don Fray Garcia, Iofre de Loaysa. 1525.
5. Sr. Francisco Draeck. 1577.
6. Langhs de Zuyt Zee Pedro Sarmiento, afghevaren van Lima. 1579.
7. Thomas Candisch. 1587.
8. De tweede van Thomas Candisch. 1591.
9. Van Iaques Mahu ende Symon de Cordes. 1598.
10. Van Olivier van Noort. 1598.

De Vocabulaer vande Tale vande Eylanden.

Salamonis. *Moyses.*
Cocos Eylanden, *Moo.*
Nova Guinea.

Register waer naer men de Caerten sal stellen.

Caerte.		Bladt.
1.	Tusschen	2. en 3.
2.		6. — 7.
3.		8. — 9.
4.		22. — 23.
5.		32. — 33.
6.		36. — 37.
7.		42. — 43.
8.		42. — 43.
9.		46. — 47.
10.		52. — 53.
11.		60. — 61.
12.		68. — 69.
13.		72. — 73.
14.		78. — 79.

Volcht hoe men de Kaerten inde Spiegel der Australische Navigatie sal stellen.

A.	26. — 27.
B.	64. — 65.
C.	172. — 173.

Beschrijvinge vande Eylanden/ En t'vaste Landt in de *Oceaensche* Zee/ diemen noemt WEST-INDIEN.

Door

ANTONIO van HERRERA, Groot Chroniick-Schrijver van de Indiens, en Castilien.

Het I. Capittel.

Van de toedeylinghe, en deelinghe van de West-Indiens.

DE omgang des Aertbodems bestaet in drie hondert en tsestich graden/ die ghebrocht zijnde tot Castiliaensche Mijlen / maeckender ses duysent en drie hondert: by den Omgangh des Aerdtrijck / verstaetmen oock teffens de Zee / dese twee Elementen maecken een Cloot/ wiens aen weder-sijden nederdalende vlackte / ten deele is de Aerde / en ten deele de Zee. De Ouden hebben ghedeylt het Aertrijck in drie deelen/ en hebben ghegheven een yder sijn naem. Het eerste noemden zy Europam, 'tmeeste boven andere gheprefen. Het tweede was Asia, het grootste van d'andere / begrijpende in hem het groote Rijck van China. Het derde deel is Africa. De Menschen zijnde in meeninghe dat de Werelt niet meer en hiel dan de ghenoemde deelen / met de selfde niet te vreden zijnde / begaven haer tot de conste van navigeren / en tot de vindinghe van groote Schepen/ die maeckende alsoo dat zy condẽ verdragen de cracht van de Golvẽ des Zees: en in die conste hebben de Spaengiaerts alle andere Natien des Werelts overtreft: want als in Castilien en Leon regeerden de Doorluchtige Catholijcke Coninghen Ferdinandus de vijfde/ en sijn Vrouwe Isabelle, de alderwijste en vailjantste Coninginne. En in Portegael D. Iohan de tweede/ ghenaemt de Pellicaen, die d'eeuwighe gheheugenisse altoos sal weerdich zijn. Don Christoffel Colon, d'eerste Admirael van West-Indien, gheleeft hebbende veel jaren / en ghetrout in Hispanien / met de raedt van Martijn van Bohemen, Portugijs/ gheboortich van het Eylandt Fayal, vermaert Astrologus, en een bysonder oordelaer / en andere daer hy mede communiceerde / heeft het beginne ghegheven van d'ontdeckinghe des Landts/ datmen heden reeckent het vierendeel des Werelts / 'tgrootste van allen. En nemende sijn cours derwaerts daer de Son onder gaet/ varende af van Palos, een Stadt van de Graef van Miranda, op de Custe van Andalusien, seylde soo langh door d'Oceaen, dat hy vont dit groote Lant/ het welcke door het midden ghesneden wort vande Æquinoctiael: en 'tgaet soo seer Zuyd-waerts / dat het comt tot op tweenvijftich graden en een half: ende soo verde Noort-waert dat het ons schuylt onder den Polo Arctico, sonder te weten het eynde.

De Spaengiaerts hebben alle Natiën overtreft int seylen/ en 'tmaecken van groote Schepen.

Palos een Stadt van de Graef van Miranda.

De grootheyt van dit vierde deel heeft de Menschen ghebracht in groote verwonderinghe/ wiens beschrijvinghe wy hier sullen verhandelen / onder de naem van Eylanden/ en het vaste Lant/ van den Oceaen, om te wesen omringt van die Zee/ en gheleghen int Westen: en die zijn ghemeenlick ghenoemt West-Indien, en de nieuwe Werelt/ en begrepen in de demarcatie of toedeylinghe van de Coninghen van Castilien, en van Leon, 'twelck is een Hemisphærium, en de helft van de Werelt van 180. graden/ begost te tellen van beweste/ van een Zuyt en Noort-lijn/ die loopt door 39. oft 40. graden der lengte/ bewesten den Meridiaen van Toledo, welcke gaet over den mont van de Rivier Maranjon, en door het Oosterdeel over de Stadt Malacca, alsoo dat by weghen van 20. leguas op een graet/ dese demarcatie overdweers van d'eene tot d'ander sijde drie duysent en negen hondert Castiliaensche leguas/ elck ghereeckent op drie duysent Passen/ van vijf Castiliaensche Roe-Voeten: t'welck men seyt dat souden zijn ses hondert Italiaensche Mijlen/ van't Oosten / tot het Westen / 'twelck het Zee-Volck noemt Oost en West / en die tellinghe van twintich leguas voor een graet / is conform met die van Ptolomæo, en oock het ghevoelen van vele curieuse luyden. Andere hebben ghedicht datter tseventich Roomsche oft Italiaensche mijlen in een graet sijn / en dat zy niet meer en maecken dan seventhien en een half Castiliaensche leguen, twelck gehouden wert de beste tellinghe.

Waer door dat de Linie van de Deylinghe loopt.

De graden der lenghten/ twelck die zijn dieme telt langs den Æquinoctiael, gaende van het Oosten na 'tWesten / over het midden van het ront / en de Cloot der Aerden / en heeftmen soo wel niet connen waer nemen / om datmen in de Hemel gheen vast teecken en heeft: graden der hoochten zijn die/ dieme neemt en telt van de Polo af die seecker zijn / om dat het een vast punt is/ twelck is het Wit daer naer gheschoten wert / met de welcke men alhier aenwijsinge sal doen in dese beschrijvinghe.

Hoemen telt de graden van de langte.

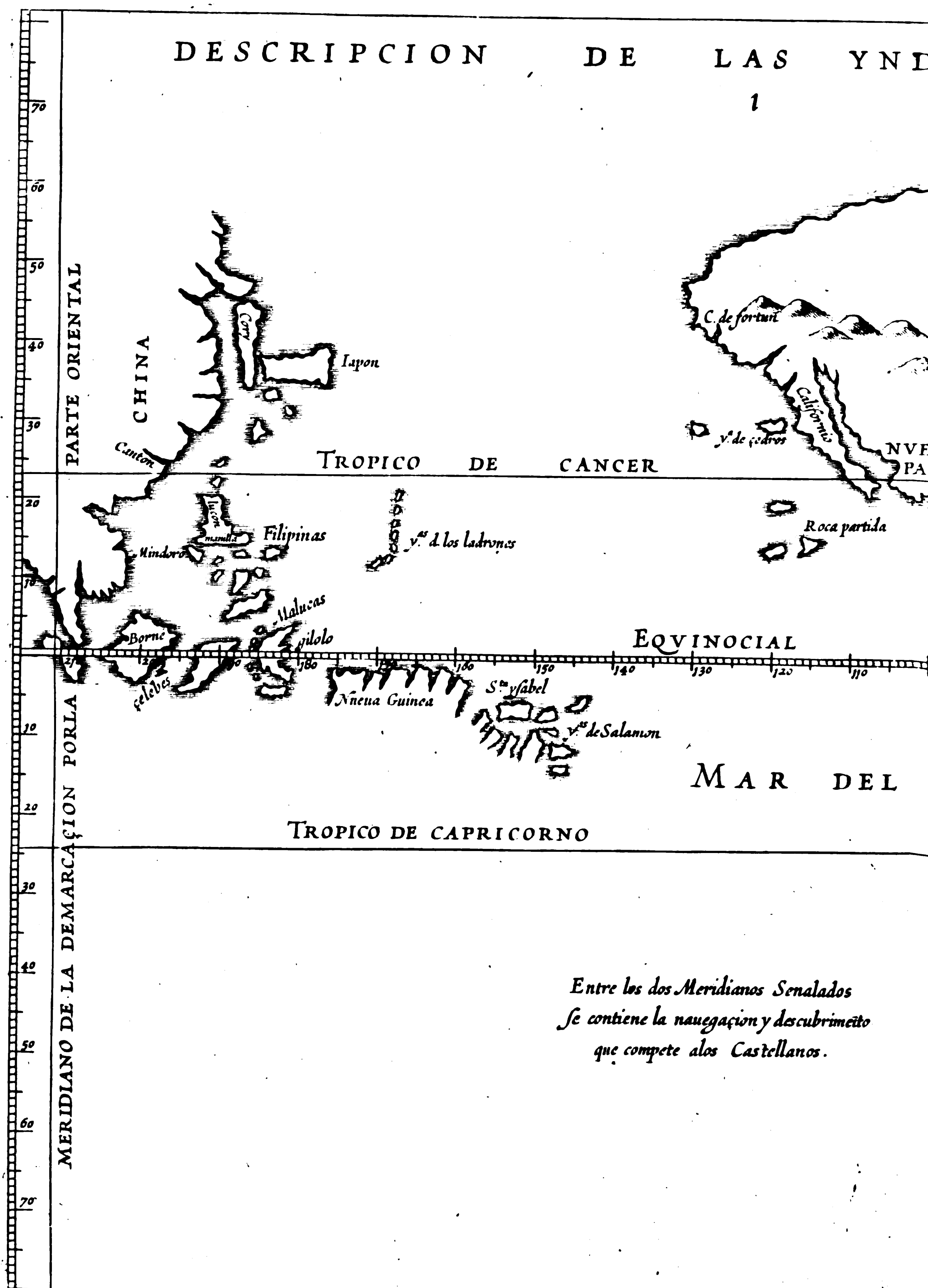
Daer is ontdeckt en beseylt van het Noorden tot het Zuyden / van de 60. graden Noordelicke breete/ tot de 53. Zuydelicke / twelck zijn duysent / neghen hondert en seven-en tseventich leguen lants / twelck dit vaste landt hout in lengte. En al waert op sijn breetste is hout het duysent drie hondert / en op sijn minste tot achthien / twelck is het smalste van Nombre de Dios, of Porto belo, tot Panama, door welcke natuyrlick dit Lant ghedeylt wert/ latende by naest de helft daer van int Noorden/ en d'ander helft in het Zuyden / twelck zijn de twee deelen van die demarcatie. Het derde deel zijn de Eylanden / en het vaste Lant twelck by Oosten van Malacca is / waer over de linie van de deylinghe is gaende / tusschen de Croonen van Castilien, en Portugael, die een deel maecken van Oost-Indien, ten respecte van Castilien, werden zy ghenoemt Indien van't Westen, ghelijckmen sien can in de alghemeene Caerte die hier naer volght.

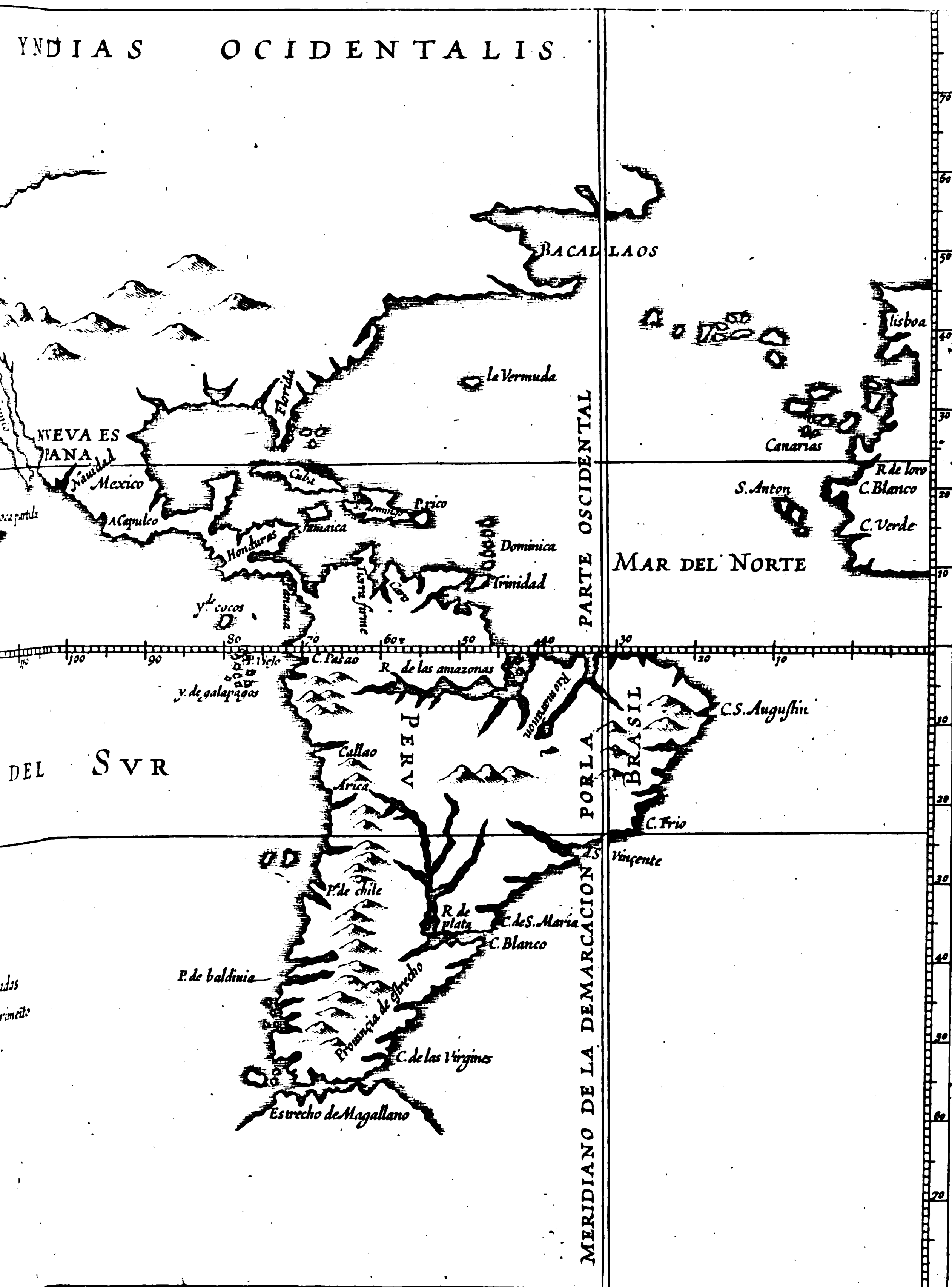
Watter ontdeckt en beseylt is.

En om de ontdeckinge van alle dese Landen / uyt de welcke dese Coninckrijcken ghetrocken hebben soo groote rijckdommen / men moet dien toeschrijven den Seyl-Steen / wiens wonderlicke cracht in die tijden is ontdeckt door Don Anthonio Ossorio Ridder van Valladolid, ende was t'ghene dat de Seyl-Steen het Yser mede-deylde een heftigher aentreckende cracht/ dan sy selfs heeft/ nademael dat een Yser ghevoecht aen de cant van de Steen daer hy op sijn sterckste is/ sal oplichten meer ghewichts Ysers als hy selfs weecht. Op alsulcke wijse

Een wonderlicke werckinge van de Seyl-Steen.

Don Antonio Ossorio ontdect een secreet van de Seyl-Steen.

DESCRIPCION DE LAS YND
1
PARTE ORIENTAL
MERIDIANO DE LA DEMARCAÇION PORLA
CHINA
Canton
Cory
Iapon
Tropico de Cancer
Filipinas
Mindoro
manilla
y.as d. los ladrones
Malucas
Borne
gilolo
celebes
Nueua Guinea
S.ta ysabel
y.as de Salamon
Equinocial
C. de fortun
California
y.a de çedros
Roca partida
Mar del
Tropico de Capricornio
Entre los dos Meridianos Senalados
se contiene la nauegaçion y descubrimeito
que compete alos Castellanos.

YNDIAS OCIDENTALIS
BACAL LAOS
la Vermuda
lisboa
NVEVA ES PANA
Florida
Canarias
Nauidad
Mexico
Cuba
R de loro
C. Blanco
S. Anton
C. Verde
A Capulco
Jamaica
P. rico
Dominica
Honduras
Trinidad
MAR DEL NORTE
Tierra firme
Panama
yᵃ de cocos
PARTE OSCIDENTAL
C. Pasao
R de las amazonas
P. Viejo
y. de galapagos
C. S. Augustin
PERV
BRASIL
DEL SVR
Callao
Arica
C. Frio
S Vinçente
P. de chile
R de plata
C. de S. Maria
C. Blanco
P. de baldiuia
Prouincia de estrecho
C. de las Virgines
Estrecho de Magallano
MERIDIANO DE LA DEMARCACION PORLA

wijse dat een Seyl-Steen die niet meer weecht dan twee ponden en een vierendeel / en heeft de naturlicke cracht niet om meer op te lichten dan ses oncen ghewichts/ in mijn presentie heeft opghelicht veerthien pont Ysers: dese cracht heeft de Seyl-Steen van Hispanien niet. Voorwaer tis een saecke die de Philosophen wel wat bedencken gheeft.

Hier moet comen de Caerte, *Num*. 1.

Het II. Capittel.

Van de Reyse naer Indien.

Mar del Norte wort genaẽt die Zee/ welcke int Oostẽ/ en Mar del Sur, die welcke int Westẽ is: Van dese Mar del Sur worden bespoelt de Landen van nieu Spangien/ en Peru, en van de Mar del Norte, die Landẽ die Zuytwaert van Brasil nae de Strate toe zijn gheleghen/ en voornamentlick die Noort-waert van Brasil na Castilien henen/ en andere Noorder deelen zijn gheleghen/ welcke Zeen daer naer haer verdeylen in andere minder Golven/ ende in alles hebben dese Zeen vier voornamelicke navigatien of vaer-waters. Die eerste en de outste is / die van Castilien ten vaste Landt/ en op nieu Spangien gaet. De tweede is die van Castilien na de Rio de la Plata, en na de Straet van Magallanes is gaende. De derde is die van de Custen van nieu Hispanien / van Guatamala, en Panama, naer Peru, Chili, en de Straet is gaende. Ende de laetste ende alder-nieuste is die van nieu Spangien / op de Eylanden vant Westen / en de handelinghe van China is gaende / ghelijckmen sien can in de nevenstaende Caerte.

Daer zijn vier navigatien op de Indischen.

De eerste navigatie / om datse meest bevaren wert / is ghenoemt Carrera de las Indias, wert in tween ghedeelt / d'eene is op de Haven van S. Ian de Vlva in nieu Spangien. Tot welcke plaetse toe van Sevilien seyltmen by naest duysent en seven-hondert leguen / in twee Maenden en een half: en d'andere naer Nombre de Dios, en d'ander na Porto Belo, twelck is int Rijck datmen het Vaste lant noẽt/ van 1400. leguen / in twee langhe Maenden/ en die beyde loopt men met een course tot datmen comt tot de Eylanden van de Noort-Zee / van San Lucar de Barrameda, van wiens barra men niet mach afloopen sonder Pilote die kundich is op de kille / goede wint hebbende/ en wassent Water/ en dach-licht / of Lanteern-licht om te sien de mercken op de drempel.

De eerste navigatie.

De swaricheyt int uytloopen van S. Lucas.

De tijden om dese navigatien te beginnen zijn verscheyden. Nae nieu Spangien de Winter over wesende van het begin van April/ tot dat May voor by is / en later niet / om datmen niet en comt aen d'Eylanden van de Noort-Zee/ nae Augusto / als de Noorde Winden domineren/ en de Vracanen, beginnen / twelck sijn onweders van de schermutsinghen van de contrarie Winden. En nae het vaste landt / leytmen de reyse aen / al eer de Winter aenvangt / den gantschen Augusto en September / om datmen can comen te Porto belo na November / als wanneer om het beginnen vande Noorde Winden de selfde Coste weynich onghesont is.

Op wat tijt men moet dese navigatiẽ aenlegghen.

Van S. Lucar gaet men om de Canarien aen te doen / twelck sijn by-naest twee hondert en vijftich leguen seylens/ in acht of thien daghen door den Golfe de las Yeguas, die in de Winter dangereus is om de onweders / en als zy de Haven van Canarien comen crijghen/ sul-

len sy dier inloopen / of anders gaen sy op Gomera, twelc het vaste Eylant is van dien.

Van Canarien gaet men op la DessEada, dat een Eylant is op vijfthien graden/ of een weynich meer gheleghen/ oft op la Dominica, tot welcke plaetse toe stellen sy seven hondert leguen / door de groote Zee / diemen de Oceaen heet / en daer wert vertoeft vijf en twintich daghen / een weynich meer / van welcke plaetse men niet can wederkeeren / om datter ordinarisscheBrisen loopen / die de wederkeeringhe contrary zijn. De Brisen zijn Winden/ die alle de voor-verhaelde Oostelicke winden met haer quartier-streecken begrijpen / en zijn soo ordinaris en vast / om dat de snelle beweginghe van de eerste beroeringhe met hem wech voert het Element van de Locht/ ghelijck als het doet de andere bovenste Orbes: en alsoo de locht volcht altoos de beweginge van den dach/ gaende van het Oosten in het Westen/ sonder immermeer te veranderen: en de crachtighe beweginghe van de Locht treckt oock mede na hem de dampen / en erhalatien die haer uyt de Zee opgheven / en daerom ist dat de Wint van de Brise uyt den Oosten loopt / soo ghestadich in die quartieren. Dese voyage van Canarien tot S.Domingo, dede aldereerst int Jaer 1514. Pedrarias Davila, diemen noemde den Gentil, of den Speelder / als hy met een Armade ginc voor Gouverneur/ en Capiteyn Generael van het Rijck van Castilien de l'oro, datmen nu 'tvaste Lant noemt / met welcke sich seer verghelijckt de vaerte die tot noch toe derwaerts wert ghebruyckt.

Wat de Brisen zijn.

Om datter ghebođen is / datmen gheen verwateringhe / noch hout halen sal in de DesEada en in S. Domingo, soo gaet van daer na Ocoa, sijnde een Haven in het Eylant Espangola, de Vloot van nieu Hispanien / om verversschinghe te nemen / en dat sy haer daer lanck onderhout / is d'oorsaecke / dat sy aldaer becomt de Vracanes van Cuba, en van Nueva Espania. Men neeft oock ververschinghe van Water/ op het Eylandt van Guadalupa, en alhier maecken sy haer ghereet tot de voyagie.

De Vlote van nieu Hispanien gaet den Caep van Santanton, aendoende / de welcke is in het uyterste ende Westelickste deel van het Eylant Cuba, van welcke plaetse men seylt by naest vijf hondert leguen / in twintich daghen ordinaris/ int ghesicht van S.Ian de Porto Rico, en van Espaignola, tot twee mijlen van de Haven van S.Domingo, loopende lancx de Custe om de punte van Nizao, en tusschen de Eylanden van Cuba, en Iamayca, gaetmen met toesicht op de Clippen diemen noemt de Iardines, effen int midden legghen van de Custe van Cuba, al waer veel Schepen verloren zijn / passerende daer naer int ghesichte van't Eylandt van Pinos, en de Caep de corrientes twaelf leguas van de Caep van Santanton, van welcke plaetse zijn twee passagien naer de Haven van Vera cruz, beyde van thien of twaelf daghen / de eene diemen noemt als binnen door / van twee hondert en vijftich leguas. Inde Somer-tijt van May af tot September / als wanneer gheen Noorde Winden waeyen/ die de traversen/ of Winden dwars op de Wal zijn / op de Custe van Iucatan, al waer men door by passeert / en de ander diemen noemt van buyten door de tijt van de Winter / by naest van twee hondert en tachtentich leguas / een weynich meer ghemetē in de hoochte / ende de beste navigatie nae de Haven van S. Ian de Vlva, is lancx te loopen de Custe van Florida en de vlackten van Almeria om van

Wat de beste seylinghe is vā Capo San tanton, tot S. Ian de Vlva.

gheene

gheene Winden opghehouden te werden om de Haven van S. Ian de Vlva aen te doen / en daer van boven Wint te wesen.

De Vloten die te vooren ginghen van la Dominica, en nu gaen van Guadalupe nae het vaste landt toe/ tot waer toe ontrent vier hondert leguen wechs van vijfthien daghen tijdts/ die gaen om Cartagena aen te doen lancx het vaste landt heen / al waer de Brisen nae by ghestadich en contrary de cours sijn / en de Zuyt-Westsche in de Somer / en de Noorde-Winden in de Winter/ die dwers op de wal waeyen. Men verkēt de wech by de Cabo de la Vela, die tusschen S. Martha en Venezuela is / en by de Cabo del Aquia, ontrent Cartagena, al waer men ontladet de Coopmanschappen die gaen sullen nae het nieuwe Rijck/en de welcke die naer Peru sullen gaen/ werden ghevoert in Portobelo, tot welcke plaetse van Cartagena of / zijn by naest meghentich leguen/vier of ses daghen seylens / verkennende de punt van Catina, ende van de Canarien tot Cartagena is vijf en dertich daghen seylens.

De voyagie van de Honduras en Guatemala.

De ghene die gaen nae de Honduras en Guatemala, gaen in gheselschap met die van nieu Hispanien/ tot de Cabo van Tiburon, het alder Westelickste van Espagnola, van waer loopende lancx het Eylant van Iamayca, lancx de Noortzijde/ tot de punt van Negrillo, het uytterste van dien / comen zy uyt om aen te soecken de Cabo van de Cameron/het beginsel van de golfe, en de Provincie van de Honduras, van waer men gaet om te havenen in Truxillo, 15. leguen int Westen/ aen de Cabo, alwaer dat de Coopmanschappen ghelost werden die daer blijven sullen / en de reste gaet voort tot de Haven de Cavallos genaemt/ oft tot de soete Golfe Dulce, by de wal lancx van de golfe de Honduras, om die te brenghen in Guatemala.

Het III. Capittel.

Twvelck vervolcht de Reysinghen van West-Indien.

De Vlote comen weder om naer Castilien door eē ander wech.

De weder-comste van de Indien naer Hispanien en can men niet doē/door die wech diemen gecomē is/ en daerom moet men grooter hoochte nemen / loopende buyten de Tropicos, om te soecken de coele Winden die uyt de Noorden waeyen/ comende tsamen te voeghen alle de Vloten / in de Haven van Havana, int midden van Junius/ om te varen naer Castilien voor de Winter / om dat de Ooste-wint van vooren comt / en de dweers-Wint in de canael is/en de Zuyde-wint is oock de dwers-Wint op de Custe / van de Cabo S. Vincente tot aen Sint Lucar. De Vloot van't vaste lant vertreckt in May van Portobelo, als wanneer de Noorde Winden ophouden / en keert weder nae Cartagena, om te vergaderen t'ghene men sal affenden/ als 't Silver en 't Gout van het nieuwe Rijck van Granada, en oock om te mijden de Custe van Veragua, en de uyt-wateringhe van Nicarahua, uyt de welcke men qualick can comen soo men daer in gedreven wort van de Brisen, en de periculeuse teghenstroomen/ die op de passagie zijn.

Wanneer de Vloten moeten afgaen/ om na Castilien te seylen.

Waer henen dat de Vlotē loopen van Cartagena gaende.

Van Cartagena gaet men om aen te doen de Cabo de Santanton, het Westersche van Cuba, by naest twee hondert Mijlen/ zijnde een reyse van thien daghen / met opmerck van de ondiepten / die daer zijn in die wech. Servana en Serranilla, en Quitasvenjo, ende van de Cabo de Santanton tot Havana, zijn ontrent vijftich leguen. Oock mede soo gaen de Schepen die van de Hondu-

De Schepen van de Honduras.

Honduras comen om de Caep van Santanton te verkennen.

Wanneer de Vloten van nieu Hispanien vertrecken.

De Vloten van nieu Hispanien vertrecken int beginne van Mey/ soo langhe als de Noorde Winden waeyen / die dienen tot de omwederkeer naer Havana, een weynich het in de hoochte climmende tot aen de Sonda, diemen las Tortugas noemt / tot welcke plaetse gheseylt wort by naest drie hondert leguen in vijfthien dagen.

De voyage van S. Marthe en Venezuela.

De Schepen van S. Martha en Venezuela, om naer Castilien te gaen loopen uyt tusschen Cuba, en Espagnola, om te verkennen de Cabo van S. Nicolas, in het Westersche deel van dat Eylandt / van waer af door't midden van de Eylanden de los Lucayos, gaense om te nemen de loop van de Vloten / dan comen zy te verkennen de Cabo van Santanton, en van daer tot Avana, om de Roovers te schouwen.

De voyage van Havana naer Castilië.

Voorts van Havana na Castilien, wesende de Mont van de Canael van Bahama uytgheloopen/ de welcke eerst van allen beseylt is van de Piloot Antonis de Alaminos int jaer 1519. soo seyltmen over de golfe diemé noemt Mar del Norte of de Sargas-Zee/ by naest negen hondert of duysent leguen/ of meer/ met een seylinghe van vijf en twintich of dertich daghen / met ordinarise Winden / op tweederleye coursen/ d'eene in de Somer / wat meer in hoochte / tot op de acht en dertich ofte neghen en dertich graden te comen / op welcke hoochte de Azores ofte Vlaemsche Eylanden legghen. De andere in de Winter op minder hoochte/ door oorsaecke van de reghen-buyen die op die streeck altoos vallen/ daerom werter gheloopen tot neghen en dertich graden / en niet hoogher / op welcke hoochte het Eylant van S. Maria, een van de Vlaemsche Eylanden gheleghen is/ en een graet hoogher looptmen om Tercera te treffen / al waer altoos de Vlooten vergaderen om verversschinghe te nemen/ sonder toelaten dat yemandt aen Landt gae / en van die Eylanden

De voyage van de Eylanden d'Azores, tot S. Lucar.

van d'Azores tot Sint Lucar de Barrameda, stellen de Schippers drie hondert leguen te seylen in vijfthien daghen / en andere in dertich / om de vele Oostelicke Winden / die in die Golfe van de Azores domineren / van waer men seylt tot datmen valt op de Custen van Portugal / en passeren de Cabo van Sint Vincent, en voorts int ghesicht van de Custe / tot de Haven van S. Lucar.

De voyagie naer Rio de la Plata.

De seylinghe van Castilien nae Rio de Plata, tot welcke plaetse toe zijn sesthien hondert leguen / en tot de Straet van Magallanes, by de twee duysent / heeft meer tijts van nooden / dan de wijdte van de wech schijnt te vereysschen / om dat het noodich is te comen in die Provincien in haer Somer / welck is van September voor-waert: men mach niet uytloopen uyt Castilien, in sulcke tijden dat men de Æquinoctiael in Junio / of Augusto soude moeten passeren / als aldaer vele en groote stilten regneren / en daerom blijftmen vijf Maenden op de reyse / diemen can doen in twee of drie / soomen van Sevilien af reyst in Augusto of eerder / en raeckende in de Canarien daer Zuyen en Noorde Winden regneren / tot acht of neghen graden / over gheen sijde van de Æquinoctiael, van waer dan eenighe gaen West aen / om te verkennen de Cabo van S. Augustijn in Brasil, en daer naer in t'ghesicht van't Landt tot de Rio de la Plata, en de Straet. Andere zijn gheloopen tot de acht graden toe / recht midden door de Zee / Suyt aen nae de Straet toe / al ist datter weynich hebben connen door comen / door datter de Somer ten eynde liep / die seer cort is / en vol van coude / om datse soo hooch leyt /

om het

om het welcke dese navigatie soo swaer is.

De navigatie op de Zuydt-Zee.

De navigatie van de Zuyt-Zee is ghedaen by de Wal lancx/ en om dat de Zuyde Winden daer seer continuel waeyen / en de ordinarische loop-stroomen van de Straet/ nae het Noorden. De seylinghe van Panama, nae de Cuidad de los Reyes, plach te duyren twee Maenden/ en de wedercomste minder dan dertich daghen / en van ghelijcken van de Cuidad de los Reyes, tot Chile, van waer men nae Panama seylt negen hondert leguas in minder tijdt dan in twee Maenden/ zijnder van nooden acht om derwaerts te gaen/ welcke nu corter is danse plach te sijn / om dat t'Zeewaert loopende / ghevonden werden beter Winden tot de reys dienende.

Navigatie van Panama, na de Stadt der Coninghen.

De navigatien nae Indien int Westen.

De navigatie nae de Eylanden vant Westen/ Moluccen en Filippinen, van Castilien af door de Straet van Magallanes, is van vier duysent leguen / en oock om datse soo lang is / als oock om de swaricheyt van door de Straet van Magallanes te comen hout men die voor seer swaer om die te passeren : en van nova Hispania over de Westersche Zee / die in de Zuydt-Zee is/ plach ghedaen te worden die vaert van uyt de Haven genaemt de Navidad, op de Custe vã Nova Hispania, nu ter tijt wert sy ghedaen van de Haven van Acapulco ; en soo voorts tot de Moluccos ; en Filippinas, stellende de loop ontrent 1600. of 1700. leguen / die gheseylt worden in twee Maenden / oft in twee ende een half / vertreckende in de Maent van November / welcker tijt de meeste noot van stilten heeft/ en de wedercomste naer Nova Hispania duyrt veel langher / om datmen niet can wedercomẽ / die wech diemen ghegaen is/ soo is het noodich datmen loopt tot neghen en dertich graden / en vertrecken op Majo en Junio als de Brisen Winden minst zijn/ en met de twee duysent leguen die dese wech moghen hebben/ wert verlooren vier Maenden tijts.

Het IV. Capittel.

Van de Indiens int Noorden.

Ghedeylt hebbende natuyrlick in twee deelen de West-Indiens, door den hals / of smalte van Portobelo tot Panama, stellende d'eene int Noorden / en d'andere int Zuyden / daerom sullen wy die noemen / Indiens vant Noorden / en van't Zuyden. De Coninghen van Castilien, en van Leon, met advijs van de hooghen Raet van de Indiens, hebben ghe-ordineert dat in elcke deele soude zijn een Vice-Roy / met de Hoven/ Gouvernementen/ en Bisdommen/ die daer souden opgerecht worden. En eerstelick salmen handelen van de Indiens, vant Noorden/ de welcke men ghemeynlick noemt Nova Espania, om dat de eerste ontdeckers/ die gheweest zijn Ian de Gryalva, en zijn met-ghesellen/ niet en hadden gesien inde Eylandẽ Huysen van steen/ noch andere dinghen van Spangien / en al hier vonden zy die/ met volc dat gecleet was/ en meer ghecivilizeert/ waerom zy het Nueva Espania noemden. Twelck te boven gaet de andere deelen van Indien in weydinghe / en daerom heeftet ontallijcke Trouppen van Beesten / van alderleye soorten/ en overtreft oock in Lantbouwinghe/ en Vruchten/ daer valt geen Wijn/ om dat generalick de Druyvẽ niet rijdich en worden / en de reghen in Julio en Augusto die niet toe laet te rijpen. De Eylanden van Barlovento die hebben ooc groote weydinghen/ en schoone oogen weyinghe / om dat zy t'heele Jaer groen zijn/

Audientia, is het Hof/ verbatende den Raet vã weghen den Coninc/ aengaẽde het Gouvernement van de Provincie / het Hof van Justitie / en de Cancellerije.

Waerom het Nueva Espania is gheheeten.

Groote weyden in nieu Hispanien.

De Eylandẽ van Barlovento.

zijn / en bloeyende met veel coelte/ met groote Bosschen/ dat Waranden zijn/ heel dick/ en ghesloten/ en in de vlacte zijn groote Meyren/ en Morasschen: daer wort Broot noch Wijn gheteelt om dat de veelheyt der ghebreecken van het Lant niet toe laet die te winnen / noch te rijpen. De Revieren hebben ten meesten deele Gout. Floride, Nicaragua, en Guatemala zijn by-naest van die selfde manier/ als meest alle gader: daer int particulier op sijn plaets van verhaelt sal werden / en in de volghende Caerte sal ghesien worden / het destrict van dese Indiens van't Noorden.

Districto, is een streckinge van lant/ binnen seeckere limiten begrepen.

Het V. Capittel.

Van het destrit van de Audientie van S. Domingo.

HEt Hof van het Eylandt Espagnola dat in tijdt / en plaetse het eerste is / om dat het naest aẽ Castilien is/heeft in sijn ghebiet van Oost naer West 550. leguen/ en van Suyen naer Noorden / meer dan drie hondert/ in het welcke hem begrijpen de Eylanden / en Gouvernementen van Espagnola, Cuba, S. Iuan, en Iamayca, en de Margarite, en de Visscherije van de Peerlen / de Provincie en 't Gouvernement van Venezuela, en om de na-by-heyt de Provincien van nieu Andalusien, Guayana, en la Floride, met alle de Eylanden van de Noort-Zee / waer vander over de hondert namen hebben/ en wel ses hondert soo cleene als groote / en die ghene die aen de Custe van het vaste Landt zijn / noemen de Schippers Sotavento ofte beneden-Wints / en d'andere de Barlovento, of boven wints. Het temperament van allen is ghemeynlick vochtich/en uytermaten warm/en al hoe wel zy vruchtbaer zijn van Weyden/ en van gheboomten/ soo en zijn zy't niet van zadẽ van Castilien, noch van Terwe/noch Garst/ Wijn / Olijven / nochtans heeftet veel groot en cleen Vee vãkoeyen/ Peerden / Verckens en Schapen/ en voor haer principale neeringhe sijn Huyden / en Suycker die daer veel is/ ende al hoe wel in de meeste van dien Gout is / soo en wert het niet ghebeneficeert.

Het VI. Capittel.

Van het Eylant Espagnola, en van Cuba.

HEt Eylant van Espagnola, hebben de ingeborenen genoemt Ayti, en Quisqueya, twelck beteeckende rouwicheyt oft groot Lant / haer fatsoen is als de keerne van een Castanie/ het leyt op neghenthien graden en een half/ Polus hoochte / t'heeft in sijn ombanck ontrent vier hondert leguen/ weynich meer / en streckt hem int breet Oost en West by-cans hondert vijftich/ en Noorden en Suyden/van dertich tot tsestich/al waer het op sijn breest is ; tis seer vruchtbaer van Suyckerẽ/ Vee/ en Yuca, van welckes Wortelen men de Cazabi maeckt/dat het broot was van de Inghebórenen / ten heeft gheen Mays noch Terwe / al hoe wel het nu begint die te gheven in de binnenste / en de coutste deelen. T'is rijck van Coper Mijnen/en andere Metalen / en van Gout-Myren / al ist dat zy weynich daer uyt getrocken wort / door faulte van werckLieden. 't Heeft thien Dorpen van Castilianen.

De Stadt van S. Domingo, gheleghen aen de Zee / op de Suydtzijde / aen de cant van de Revier Ozama, sal legghen op de voorseyde neghen-

Stãde Stadt S. Domingo.

C. de S.ta elena
NO
R. de S. matheo
Santaguſtin
R. de mosquitos
R. de la matança
B. de toco bagá
30
P.ta del Cañaueral
y.as de los Lucayos
Canal de bahama
b. de tampa
Rays
yucayoneque
bahama
B. de Carlos
lequeſta
p.ta de muspa
biminy
babacoa
Cigateo
Curateo
Guanima
Guanihana
triangula
Cabeça de las martires
P.ta de los martires
yuma
los teſtigos
Samana
Xumeto
Iardin del Rey
MAR
matanças
Habana
C. de S.t anton
hobahaua
Cuba
Cubana
yabaque
mayaguana
Amana
yeuciba
abreojo
mira poruos
Canaman
C. de corrientes
y.a de pinos
Xagua
los hermanos
Iardin de la Reyna
C. de Cruz
Santaygo
ynagua
Caycos
maçarey
la tortuga
20
C. de S. nicolas
Eſpañola
C. frances
C. de Samana
C. del engaño
abreojo
C. escondido
Frailes
Guanabo
Caymã grande
los caymanes
p.ta del negrillo
p.ta demorãta
yaguana
Azua
S.t domigo
xa maica
lanabaça
C. de tiburon
C. del falcon
zecheo
monico
lamona
yabaque
Vagimo
hormigas
beata
bíuoras
la ſeranilla
labeata
altobelo
p. de nizao
Rosoma
S. catalina
la saona
las viciosas
la ſerrana
Yslas de la mar del norte
honduras
q̃ta ſueno
Roncador
S.ta Catalina
Santandres
C. la vela
C. de Coquibacoa
los monges
aruba
C. de S. Roman
Cura caute
Curacao
boinare
y.a de aues
los nicues
R. de la hacha
Coro
Golfo triste
10
Cartagena
mara cabo
l. taca rihua
TIERRA FIRME
Segouia
tocuyo
Trugillo
Venezuela

ORTE

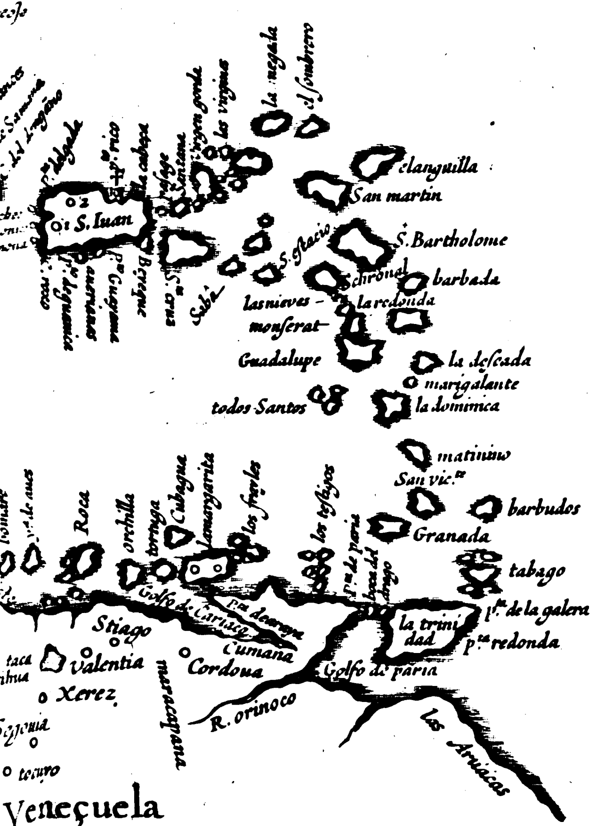
Cuba	Xamayca	La Española	San Juan
1 Baracoa	1 Seuilla	1 Çzeibo	1 Clarrecibo
2 p.to del principe	2 Oristan	2 higuei	2 Guadianilla
3 Baiamo	3 Melilla	3 Santiago	3 Golfo de S. Germ
4 Santispiritus	4 p.to de xanta	4 p.to de la plata	
	5 p.to del Guayamo	5 monte xpi	
		6 el cotuy	
		7 la concepcion	
		8 puerto Real	

30

MAR DEL NORTE

Tropico 50 de Cancro 40

20

10

DESCRIPTION DEL DESTRICTO
DEL AVDIENCIA DE LA ESPAÑOLA

3

neghenthien en een half graden/ en t'seventich inde langte Westwaert/ van de Suyt-Noort lijn vã Toledo, van waer tot dese toe sal hebben in een rechte linie 1247. leguen / daer sullen zijn meer dan ses hondert Borghers. In dese Stadt resideert het Hof / Officiers van het incomen/ en de Conincklicke schatkist: een Munte/ en de Cathedrale Kercke / en het Aerts-Bisdom heeft tot Suffraganen de Bisschoppen van de Conceptie de la Vega, dat vereenicht is met die van Santo Domingo. Die van S. Ian, Cuba, Venezuela, en d'Abdije van Iamayca, en in de Stadt zijn Cloosters / van Dominicanen/ Franciscanen/ onse L. Vrouwe ter gratien Broeders/ en andere twee van Nonnen. Een Collegie daer Grammatica geleert wort / vier duysent pesen te renten hebbende/ en een Gast-Huys / met twintich duysent: De Haven die groot is / en bequaem voor veel Schepen / is op de Mont van de Revier Ozama, en heeft in het Westen de Stadt/ de welcke fondeerde int Iaer 1494. de Admirael Don Bartholome Colon, in het Oosterdeel/ beter en in ghesonder plaetse/ en de groote Commandeur van Alcantara, Nicolaes de Ovando, sijnde Gouverneur van Espagnola int jaer 1502. heeftse verset daer zy nu staet/ aen de ander sijde van de Revier int Oosten / door occasie dat de Stad viel door een groote Aertbevinghe.

Salvaleon de Yguey is een Stadt. De Stadt van Salvaleon de Yguey, acht en twintich leguen van S. Domingo int Oosten / van het Aerts-Bisdom is bevolckt van de Capiteyn Iuan de Esquivel.

De Stadt Zeybo. De Stadt Zeybo, twintich legues van S. Domingo int Oosten/ nae het Eylant de la Saona, populeerde oock de Capiteyn Ian de Esquivel, in de tijdt van Nicolaes de Ovando.

Cotuy een Stadt. De Stadt Cotuy, sesthien leguen van S. Domingo, int Noorden/ hebbende in sijn Comarca veel collexo. Rodrigo Mexia, de Trillo populeerde dien. Collexo is Cruyt. Comarça is soo veel lãts/ en plaetsen als onder de Stadt behooren.

De Stadt van Azua in Compostella, aen de Suyt-zijde / vier en twintich leguen van S. Domingo, int Westẽ/ en in sijn Çomarça hebbende veel ingenios van Suycker-Molens/ is ghepopuleert gheweest door de Admirael Dervo Velazquez, en noemde het Compostella, om een Commandeur Gallego, die een erfenisse hadde in die plaetse/ en Azua is de naem van het Dorpien / dat die Indianen aldaer hieldẽ/ de eerste die in de Indiens Suycker-Rieden gebrocht hebben / en die begonnen te beneficeren hebben gheweest Atienca, en een Bachiller Vellosa. Die eerst de Suycker gehandelt hebben.

De Stadt Yaguana. De Stadt Yaguana, die men noemt Santa Maria del Puerto, om dat zy leyt in de Westersche Custe/ van het Eylant vijftich oft tsestich leguen van S. Domingo, by naest tusschen het Noorden en Westen/ populeerde de groote Commandeur Nicolaes de Ovando.

la Conception. De Stadt van de Conception de la Vega, in het Rijck van Guarinoix, de welcke fondeerde de eerste Admirael Don Christoval Colon, ontrent de welcke hy de groote Batallie won van de Vega Real, is twintich leguen van S. Domingo int Noort-Oosten / in de welcke een Catedrale kercke is/ al hoe wel zy gheen Prelaet heeft / om dat zy haer gheunieert heeft met de Kercke van S. Domingo. Daer is een Clooster van Religieusen Franciscaners / al waer is het hout van het Cruys / dat de Indianen niet hebben connen branden/ afhouwẽ/ noch af slaen / twelck groote mirakelen heeft ghedaen. Een Pael vã et Cruys de la Vega, die miraekel doet.

Sant Iago. Sant Iago de los Cavalleros, thien leguen van de Stadt de la Vega, recht int Noort-Oosten / is eerst een Casteel gheweest/ twelck maeckte de eerste Admirael in de Lan-

 den

den vande Cazique Guanaconel, om de seeckerheyt van la Vega, en om te handthaven het Fort de la Madalena, dat vier leguen daer af was.

De Haven van Plata. De Haven ghenaemt de Plata, op de Noort-Custe vijf en dertich of tot veertich leguen van S. Domingo, populeerde de groote Commandeur van Alcantara int Jaer 1502. ghenaemt Nicolaes de Ovando, op dat dies te ghemackelicker souden moghen handelen de Schepen van Castilien, en om niet te legghen verder dan thien leguen van de groote Vega, al waer ten andere tijden ghestaen heeft de Stadt Sant lago, en van de Conception is die 16. en twaelf leguen van de rijcke Mijnen van Cibao, en was behoorende tot het Bisdom van la Vega, dese Haven de Plata is ghelegen op een weynich meer dan 20. graden.

Montechristo. De Stadt Montechristo, aen de Noort-Custe / veerthien leguen int Westen van de Haven de Plata, en veertich van S. Domingo, is onder het Bisdom van Vega, 'theeft een goede Havē/en een Soutpanne daer in / Nicolaes de Ovando heeft dien ghestichtet.

Van outs was op dat Eylant/

Ysabella een Stadt. de Stadt Ysabella, die ontvolckt is, welcke fondeerde de eerste Admirael int Jaer 1493. De Stadt

La Verapaz. van Verapaz in Xaragua, die fondeerde Diego Velazquez int Jaer 1503. Int t'selfde Jaer is oock

Salvatierra. bevolckt Salvatierra de la Zabana, twelck beteeckent vlackte / en velt in de Indische tale/ en die Provincie is slecht en vlack. Oock wiert bevolckt tusschen de twee machtighe Revieren Neyba en Yaqui, de

La Maguana. Stadt van S. Ian de la Maguana, int midden van het Eylandt / al waer nu noch staet de Kercke / en hier regeerde Caonabo, de welcke vingh Alonzo de Ojeda, de selfde bevolck-

Villaneuva. tede Villaneuva de Yaquimo, boven de Haven al waer Ojeda, hem selven te niet ghebracht heeft / wesende ghevanghen in een Schip met twee paren cluysters: en is op de Custe van't Suyden / welcke de Admirael noemdede / de Custe of Haven van Brasil.

De Stadt Bonao. De Stadt Bonao, dicht by Cotny, dien oock bevolckt is door de eerste Admirael / al waer hy maeckede eerst een Fort om de seeckerheydt van de Mijnen / die de eerste waren die men vont in dat Eylandt.

De Stadt Buenaventura. De Stadt Buenaventura, acht leguen van S. Domingo, int Noorde/ en Lares van Guahaba, twelck bevolckte Nicolaes de Ovando, wesende Commandeur te Lares. Soo

Veerthien duysent Castilianen in Espagnola. seer bloeydede dit Eylant dat daer in waren veerthien duysent Castilianen, meest Edellieden/en de ontdeckinghen/ en bevolckinghen van anderē deelen/ die daer naer volchden ontvolckteden / om dat van dit/ en van Cuba uyttrock de gantsche substantie/ na de nieuwē Landen/ die zy ginghen soecken.

Havens en punten van dit Eylant. De Havens/en de Reen/Capen/ en Punten die meest notabel zijn/ en de Eylanden die behooren aen de Custe van dit Eylant/zijn op de Custe by Suyden de punte van Nizao, 10. leguen van S. Domingo, int Westen. De Haven van Ocao van Domingo 18. leguen / is een haven daer Ancker-gront is/en de Vloten ververschinge nemen die naer nieu Hispanien gaen / als zy niet anckeren in de inwijck van Zepezepin, die daer dichte by is/ oft in d'andere die zy noemen Puerto hermoso, de schoone Haven / twee leguas eermen comt tot Ocao Azua de Haven/ en een Dorp 24. leguen over gheen sijde van Ocao la Calongia, een punt breet over de 30. leguen/ recht tegen over van de Eylanden Boaca, en Altobelo, vijf leguen van de Custe/ en de Beatados, Yaquimo byeans 34. meer Westwaert/ en Abaque, een Eylant ontrent de Cabo Tiburon, het al der-Westersche van

Espa-

Espagnola. De Nabaza 10. leguen t'Zee West ten Oosten / van de Caep, en Cabo Royo twaelf leguen van daer Noortwaert. De Roques, of de drie gebroeders Eylandekens ontrent de Custe die wedercompt naer't Oosten. Caymito een ander Eylandeken tusschen die / en Guanabo een ander Eylandt van acht leguen breet in de inwijck van Yaguana. De Haven / en Cabo van S. Nicolaes, de alder-Westersche van het Eylant Noort waerts/wat vorder is de Haven van de Mosquitos, aẽ de Noorder Custe/ en 20. leguen voorder de Havẽ Valparaysso, of van de Conception / Suyden en Noorden / met de Tortuga een Eylandt ontrent de Custe vijf leguen breet. Porto Reael 12. leguen na t'Westen van Montechristo, welck is eens soo veel/ of weynich meer van Isabella, en is van de Haven de Plata andere 12. leguen. Cabo Frances, en Cabo van Cabron, in de wedercomste die langs de Custe loopt na't Oosten/ voor de Golfe van Semana, die binnen het Lant loopt 5. of 6. leguen/ tot welcke plaetse toe was het Dorp van Santa Cruz, en in de Revier van Samana, was de eerste reyse dat zy namen Wapenen teghen de Ingheborenen van d'Indien, om dat zy sochten ghewelt te doen aen den eersten Admirael/ Cabo del Engano, het alder-westlickste van het Eylant / al waer de Custe wederkeert van het Suyden nae het Westen/ int welcr beginsel is de Saona, het Eylant dat de Vloten verkennen als zy vertrecken/ twelc wat verder is gheleghen van S. Domingo, dan van de Cabo del Engano. Een ander Eylandeken isser noch op dese Custe datmen noemt S. Catalina: Alle de namen die verhaelt zijn/ zijn ghestelt gheweest van de eerste Admirael.

Waer de eerste Wapenen genomẽ zijn tegens d'Indianen.

Cuba.

Het Eylant Cuba, dat eerst ghenaemt was Iuana, nae de Vader/ Don Iuan, en daer naer ghehoden is te noemen Fernandina, nae sijn Vader / is begost te beseylen in het Jaer 1508. De Capiteyn Sebastiaen van Ocampo, door last van Nicolaes de Ovancio, om dat hy't tot diẽ tijt toe niet en heeft connen innemen om te gelooven gantschelick dat het een Eylandt was / is int Jaer van 1511. het Eylandt doorgereyst de Admirael Diego Volazquez met drie hondert Castilianen, door last van de tweede Admirael / om dat te bevredighen twee hondert en dertich leguen sijnt van de Cabo Sant Anton af / tot aen de punte Mayzi, over Lande te gaen/ al hoe wel het ten aensien van Son, en ten aensien vande Zee / soo veel breette niet en heeft / het zijn van de Capo de Cruzes tot de Haven Manati 45. leguen / en stracx begint het te smallen/ en 'tgaet tot de laetste Cabo, oft Westersche punt / al waer het smal is 12. leguẽ/ weynich meer/ oft min van Matamano tot Avana, sijn gelegentheyt is binnen de Tropico Cancri, van de 20. tot de 21. gradẽ/ by naest is het gantsche lant vlack/ met vele Foreesten/ en dicke Bosschen / van de Oostlicke punte van Mayci, dertich leguen heeft het seer hooghe Berghen/ en oock zijnse int midden / en zy strecken haer Noortwaert / en tot den Suyden heeft het schoone Revieren met veel Visch. Aen de Suyt-sijde heeftet die Eylandekens die de eerste Admirael noemdede / de Bogaert van de Conінginne / en de andere aen de Noort-sijde / de welcke Diego Volazques noemdede des Coninckx Bogaert. De Boomen zijn van verscheyde verscheydentheden/ en wilde Wijngaerden/ soo dick als een mensche / het en gheeft gheen Tarwe / noch zaden van Castilien, dan groote overvloet van Vee / het heeft groote Mijnen van Cooper/ en van Gout / en men vint het in de Revierẽ/ al hoe wel het seer leech van allop is.

De Stadt Santjago. Don Diego Velazquez bevolckte eerst de Stadt Santjago, op de Suyt-Custe veertich leguen van de Cabo van Tiburon, die in Espagnola is / en leyt twee leguen van de Zee / dicht by een Haven van de beste in de Werelt / in seeckerheyt en groote. De Stadt heeft eertijts twee duysent Inwoonders gehadt / nu zijnder weynich / met een Luytenant Gouverneur / al hier sit de Cathredael Capellaen van S. Domingo, en een Clooster van Religiose Franciscaners.

Baracoa. De Stede Baracoa, is een Vlecke / het om Oost / van het Eylant van Cuba, op de Noordelicker Custe / tsestich leguen van de Stadt Santjago, by cans int Oost Noort-Oosten / dat oock is ghewest een bevolckinge van den Admirael Diego Velazquez.

Bayamo. De Stadt Bayamo, dien oock fondeerde Diego Velazquez, twintich leguen van Sintjago int Noort-Westwaert / is het gesontste Vlecxken van het Eylant / en een open Aertrijck / en van goede dispositie.

Puerto del Principe. De Stadt en de Haven del Principe, op de Noort-Custe / by cans veertich leguen van Santjago, ten Noort-Westen.

Santispiritus. De Stadt van Santispiritus, een Haven aen de Suyt-sijde / tusschen de Trinitad, en de cayo de Basco, Porcallo de Figueroa, by cans 50. leguen van Santjago, bevolckinghe van Diego Velazquez.

El Abana. De Stadt en Haven van Sinte Christoffel del Abana, op de Noort-Cust / by naest recht over Florida, op 22. graden en een half hooghte / van meer dan 600. Inwoonders / alwaer de Gouverneur sijn sitplaetse heeft / en de Coninckliche Officieren. De Haven is te verwonderen over sijn groote / en seeckerheydt / bysonderlick nae dat de Coninck Philips de tweede / de Vroede toeghenaemt / sont Masse de Campo, Ian de Texeda, en Baptista Antoneli, dat zy dien souden fortificeren / op dat zy aldaer souden t'samen vergaderen de Vloten van Indien, om behouden in Castilien te comē. Men noemde die eerst / de Haven van Carenjas: by Diego Velazquez is gefondeert dese Stadt / en alle d'andere die in dit Eylandt zijn / met de hulpe van Pater Bartholomæi de las Casas, (die daer naer is gheweest een Religieus Dominicaen, en Bisschop van Chiapa) ghebout.

Dit is dese Bartholomeus, die de Spaensche Tyrannie heeft beschreven.

Havens en punten van de Custen van dit Eylandt. De Havens / Capen, en punten van de Custe van Cuba, en de byleggende Eylanden boven de voor-verhaelde die meest zijn op de Suyt-Custen / als de Stadt van Santjago op twintich graden / en vijf en twintich leguen Westelick. De Santispiritus, Cabo de Cruz 12. leguen voorder / en de Bogaerden van de Coninginne / welck is een groote ondiepte en droochten. De Haven van de Trinitad op een en twintich graden ontrent dertich leguen van Cabo de Cruz, en thien meer West-waerts / de golfe van Xagua, een groote vertreck met eenighe Eylanden int midden / en vorder de twee Broeders twee Eylanden int beginne van de groote ondiepte der Eylanden / en droochten / die zy noemen Camarco, tusschen de Custe / en het Eylandt van Pinos, dat thien leguen lanck is / en seven breet / twaelf leguen van de Cabo de Corrientes, die andere oock soo verde / is van San Anton, het alder-Westelickste van dat Eylant.

Waerom dat het heet de Havē van Matanças. Op de Noort-Custe is de Haven van Abana, en dertich leguen naert Oosten de Haven van Matanças, alwaer een bevolckinghe geweest is / en 'twas genoemt Matanças, om dat de Indianen aldaer doot sloeghen eenighe Castilianen / die in haer Canoen / beneden de plaetse vā verseeckeringe die wechvoerden aen d'ander sijde / en een alleē salveerde hem / en twee Vrouwen /

wen/ die zy een tijt hielden by haer. Van Matanças tot de Haven van Yucanaca, zijn vijftich leguen / tot de Iardin del Rey, dat een ondiepte is van Eylandekens/ en reeden/ en tot het eynde van het Eylant Obahaba acht leguen voor de Haven del Principe, vier of ses van Hernando Alonso, en Oostwaert van dien/ ses leguen. Cubana twelc is een punte. De Haven van Varocoa, by naest twintich leguen/ voor de punte van Mayzi, het alder-Westelickste / van Cuba, en Puerto, of de Golfe Escondida, by de Cabo Royo, op de Suyt-Custe / by naest twintich leguen van de Haven de Palomas. welcke is by naest thien van die van Santjago.

Het VII. Capittel.

Van de Eylanden, van Iamayca, S. Ian, los Lucayos, en los Canibales.

HEt Eylant Iamayca is soo overvloedich van lijftocht/ en voetsel / dat het gheeft groote provisie van Cattoen-Doet/ Peerden/ Verckens/ en Cazabi, voor de nieuwe ontdeckinghe noemde het de eerste Admirael Santjago, als hy het ontdeckte de / en d'eerste die daer ghegaen is om te bevolcken/ is gheweest Capiteyn Ian de Esquivel, int Jaer 1509. door ordre van de tweede Admirael Don Diego Colon, het leyt op seventhien en een half graden hoochte / het midden van dien / en twintich leguen van Cuba Suytwaerts / en oock soo veel van Espagnola recht West waerts / het heeft hondert vijftich leguen/ int omseylen van Oost nae West hout het 50. en inde breete/ twintich leguen/ t'heeft in hem drie Steden. Sevilla: al waer het Collegiael resideert/ na de Noort-Custe toe / en het Westerdeel is bevolckt by Ian de Esquivel Ridder van Sevilien. Melilla dat op de Noort-Cust / veerthien leguen van Sevilien nae t'Oosten leyt. Oristan, op de Suyt-Custe/ na het West-eynde 14. leguen van Sevilien, het welck bevolckinghen zijn van de Atelantado Francisco de Garay, die daer gegouverneert heeft. En van de Stad de la Vega, van het welcke de Admiraels Heeren van dit Eylant de tijtelen van Hertogen hebben ghenomen; noch van andere twee bevolckinghen in eenighe Caerten afgheteyckent hebbe ick geen kennisse.

Sevilla, Melilla, Oristan, population in Iamayca.

Daer is op de Cust van dit Eylandt de punte van Moranta, de alder-Oostlickste van die aen de Noort-Custe / thien leguen nae het Westen/ de Haven van Ianta, en 10. voorwaerts de Haven van Melilla, al waer segghen zy dat aenquam de eerste Admirael / en noemde die Santa gloria, als hy weder quam verloren van Veragua, en alhier geviel de muyterije van los Porras de Sevilla; en het was de eerste Borgherlijcke Oorloghe van Indien. Thien leguen verder is de Haven van Sevilien, voor de punte van de Negrillo, van waer de Custe wederkeert tot Cabo de Falcon, ontrent de Oristan, en gaet Suyt-waert / tot de Haven van Guayano: en 5. leguen van dese Custe sijn las Hormigas, een rif dat periculeus is / en 7. leguen zijn las Vivoras, Eylandekens besloten met riffen / en int Suyden van dien is la Serrana, en een Eylandeken omcinghelt met Clippe/ met andere 4. oft 5. ontrent haer / en int Noort-Westen van haer/ is la Serranilla, en int Westen de Roncador een ander Clippe / en by cans int Suyt-Westen van Santandros, een Eylant omcingelt met Clippen / Suyden en Noorden. Nombre de Dios, by naest 40. Mijlen daer van / en ontrent van daer

Havens/ Caben/ en punts van Melilla.

In Iamayca was de eerste Borgherlijcke Oorloghe der Castilianen.

een ander ghenaemt Santa Catalina, de Caymanes recht int Westen/ van Iamayca, 25. leguen van Negrillo, twelck sijn twee Eylandekens/ ses leguen d'een van d'ander legghende/en de Grootte Cayman een ander Eylandt van 7. leguen lanck / 15. van de Caymanes Westwaert/en op de Noort-Custe/ tusschen Cuba en Espagnola, is een ander Clippe/ die men noemt Abreio-jo.

't Eylant van Sint Ian de Puerta Rico.

Het Eylandt van Sint Ian de Puerto Rico, dat de Indianen noemden Borriquen, van twaelf tot 15. leguen van Espagnola, ten Oosten is 45. leguen lanck van Oost nae West / en van Noorden ten Suyden / van twintich tot dertich/ is seer vruchtbaer van t'ghene dat Espagnola gheeft/ soo van Mayz/van Iuca, en van Gout-Mijnē: de locht is daer goet / en by naest in een doen t'gantsche jaer/behalvē in December en Januario / dat het weer verandert: daer in zijn drie Dorpen van Castilianen, met een Gouvernement / en een Bisdom. Dit Eylant te verkennen is gegaen de Adelantado Ian Ponce de Leon, int Iaer 1508. wesende Gouverneur/ in de Provincie Yguey, door Nicolas de Ovando, in Espagnola, en quam weder int Iaer 1510. door last van de Coninck om het te bevolcken.

De Stadt S. Ian, op het Eylant.

De Stadt S. Ian leyt int beginsel van de Noort-Cust/aen het Oostersche deel / op achthien graden hooghte / en wat meer / en sy wert ghenoemt die Puerto Rico, om de treffelickheyt van sijn Haven. Aldaer sit de Bisschop / en de Gouverneur / en de Officieren van des Coninckx incomen/ en is suffragaen van S. Domingo, Arrecibo leyt dertich leguen ten Westen van Puerto Rico. De Stadt Guadjanilla, of S. German el nuevo, op de Custe die nae 't Westen siet / drie en dertich leguen van Porto Rico ten Zuyt-Westen.

Arrecibo.

Daer was van outs in dit Eylāt een ander Dorp / dat genoēt werde Guanica, aen de Suyt-sijde/ 'teynde van dien/al waer nu is een Havē van de Mosquitos, die seer goet is/ van waer zy verset is op een ander plaetse/ op de West-Custe / diemen noemt El, Aguada, met de naem van Sotomayor: in dit Eylandt is een rije van een gheberchte/ die dat int midden door deylt / van Oost nae West/tot de Zee toe/en de Comarca van S. Germain, en hier vintmen de Boom Tabernaculo, die eē wit herst gheeft/ ghelijck als Anime, en dient om Schepen mede te breeuwen / en om te stoocken / en is oock medicinael om coude uyt te trecken / en wonden te ghenesen.

De Boom Tabernaculo.

Daer zijn weynich Havens in dit Eylandt / om dat de gantsche Noortse Cust seer vuyl is vā Clippen / en Bancken: die daer zijn/ zijn Oostwaert van S. Ian, de Revier Luysa, en die diemen noemt Canoba, en la Cabesa, een punte t'alder-Oostelickste van het Eylandt / ontrent de Clippe ghenaemt los Loquillos, en daer in een Haven / die zy noemen S. Iago, en drie leguen noorder een ander / die zy noemen Yabucoa, en drie leguen van de Custe/ de selfde wech heen Passaye, een Eylandeken / en int begin van dat ten Suytwaert / een ander dat zy noemen Boyqui, en wat voorder het Eylandt Santana, Guasama is een Haven / en daer naer volghen de Revieren Neabon, en Xavia, ses leguen eer men comt aen de Haven van Guadianilla, die leyt twee leguen Oostwaert van de Reviere de Mosquitos, in wiens mont is de Reviere diemen noemt Guanica, en ses leguen van die/is de Cabo de Roxo, de alder-Westelickste van de Suyt-Custe: en Westwaert na Espagnola toe is het Eylandt van Mona, en daer by Noorden el Monico, en Zecheo, twee andere Eylandekens. De Haven de Pinos, en van Mayaguez,

De Havens van dit Eylant.

guez, en de Bahia van S. German el Viejo, en de Mont van de Revier/ Guanabo, of la Aguada, en die van Guahataca meer voorderwaerts/ en daer naer op de Noort-Custe/ die van Camay, en die van Cibuco, en Toa, by Puerto Rico, en int midden van de Cust van de Zee ten Suyden/ dicht daer teghen aen de Haberianas, 4. of 5. Eylandekens/ oock vergadert men hier veel Gember/ 'twelck een Wortel is als Mee/ of Saffraen/ die de Portugijsen ghebrocht hebben uyt het Oosten/ in dit Eylant van Barlovento.

Wie de Gēber gebrocht hebben in de Eylanden van Barlovento.

De Eylanden die benoorden S. Ian, Espagnola, en Cuba zijn/ daer van gheenighe bevolckt zijn van de Castilianen, werden ghenoemt de los Lucayos, het eene het alder-Noortlickste/ dat comt tot 27. graden hoochte/ datmen noemt Lucayoneque of Yucayoneque; twelck int Westen heeft Bahama een ander Eylant/ op ses en twintich graden en een half/ en dertich leguen lanc/ en acht breet/ van welcke sijn naem neemt de canael van Bahama; tusschen Florida en de Clippen de los Nimbres, van waer uytstorten de stadighe vloeyende stroomen van de Zee/ soo snel nae het Noorden/ dat al hoe wel de Wint voorspoedich is/ nochtans en connen de Schepen daer niet in comen/ en al hoe wel dat sy contrarij is/ soo loopen sy uyt met de Stroom.

De Eylandē los Lucayos.

Waer dat de Canael van Bahama is.

De Clippen van Bimini werden alsoo ghenoemt/ om een Eylant dat midden daer in leyt van 5. leguen lanck; de eerste Admirael die nae Cuba eerste mael dat hy ginck die gaf het die naem/ en tis het ghene dat Ian Ponce van Leon voor nam te bevolckeren. Abacoa is een ander Eylandt int midden van de gheseyde drooghten lanck twaelf leguen. Cigateo van 25. leguen/ Curateo een ander cleynder/ leyt op ses en twintich graden/ oock Guanima 15. leguen lanck/ en thien breet/ en daer neffens Guanahani, het eerste Landt twelck ontdeckte de eerste Admirael van Indien, en noemde het S. Salvador. Yuma heeft twintich leguen/ en acht in de breete/ op 24. graden en een half/ het welck de Admirael Isabella noēde/ ter eeren van de doorluchtighe Coninginne Vrouwe Isabella, sijn particulier beschermster/ en die dese ontdeckinghe gaf. Iumeto op drie en twintich graden/ en een half/ 15. leguen lanck Noortwaert van Espagnola. Samana seven leguen over dwers/ tusschen Iumeto en Guanima. Triangulo acht leguen lanck/ op 24. graden. Yabaque thien leguen/ op twee en twintich en een half graden. Mira-porvos, sijn drie Eylandekens in een drie-houck/ omcinghelt met drooghten Suytwaert van Iumero. Mayaguana, 20. leguen lanck/ en thien breet/ op drie en twintich graden. Ynagua thien leguen/ op twintich en een half graden. Los Caycos, een Eylant van 5. leguen/ op een en twintich graden: en aen t'Noorden van dit is een ander genaemt Hamana, en t'andere Conciva. Maçarey op 20. graden/ beringhelt met vuylen. Abreojo is een groote drooghte van 15. leguen/ het midden van dit leyt op twintich graden/ en onder dese Eylandē zijn vele andere Eylandekens sonder namen.

De Eylanden die daer zijn voort van het Eylandt S. Ian de Puerto Rico, Oostwaert nae de Custe van het vaste Lant/ werden ghenoemt Los Canibales, om veele Cariben, eeters van Menschen vleesch die daer in zijn: en nae dat men uytleyt in haer tael Canibal, is soo veel te segghen/ als een sterck Mensch/ om dat sy voor sulcke waren ghehouden van andere Indianē. 't Sijn allegader Eylanden met periculeuse drooghten/ en die naeste aen S. Ian legghen/ zijn Santa Cruz, int Suyt-Westen van S. Ian, op sestien

De Canibales.

Wat Canibal te seggen is.

en een

en een half graden/ en heeft sesthien leguen / en Saba las Virgenes, twee Eylandekens omcingelt met buylen / en noch andere acht of thien Eylanden/ van de welcke de grootste is van thien leguen. Virgen gorda, en Isleos blancos, int Westen van Virgen gorda. La Anegada is seven leguen lanck/ op achthien en een half graden / omcinghelt met buylen/ ghelijck als Sombrero, oock is een Eylandeken ontrent die: En dese Eylanden diemen noemt van Barlovente ontdeckedede de eerste Admirael ende int particulier die van Santa Cruz en d'andere/ hadden voor een costuyme te gaen jaghen Menschen op het Eylandt van S. Ian, om te eeten/ en noch heden ten daghe doen die van Dominica. De Vrouwen aten zy niet/ maer hieldense voor Slavinnen. Nu seggé zy noch/ dat het weynich Jaren zijn dat die van Dominica, een Monick ghegheten hebben/ en dat hy seyde: dat alle die ghene die sijn vleesch souden proeven: dat zy veel camerangangnghen souden crijghen/ en eenighe souden sterven/ en dat zy daerom hebben naergelaten te eten Menschen vleesch/ het moet alsoo wesen / om dat in plaets van Menschen / sonder minder perijckel/ slaen zy Koeyen en Peerden/ om de veilheyt die daer is / en daer mede versaden zy hare furie.

Anguilla. Anguilla hout thien leguen in de lengte/ leyt op achthien graden. S. Marten leyt op seventhien en een half / heeft sesthien leguen / omcingelt met Eylandekens: by dit leyt S. Eustatius, S. Bartholomeus, en S. Christoffel, elck is lanck thien leguen. La Berbada op seventhien graden / omcinghelt met Buylen / ontrent de la Redonda, en de las Nieres, en de Monserrate, elck van vijf leguen/ op 15. en een half graet. De Antigua, en Guadalupe, en Todos Santos, van veerthien tot vijfthien graden. La Desseada aen't Oosten van Guadelupe, by naest ses leguen: het eerste dat d'Admirael Don Christoval ontdeckede/ inde tweede voyagie die hy naer Indien dede / op 14. en een half graden / op welcke aen te doen altijdt de Vloten gaen comende van Canarien. Marigalante, de naem van het Schip dat den Admirael voerde / vijf leguen ten Suyt-Westen / van de Desseada, en van de Dominica, op derthien graden / twaelf leguen lanck / al waer de Vloten Water en Hout nemen/ om dat het goede Reeden heeft / al hoe wel met perijckel van de Caribes. Ontrent de Dominica tē Suyden is Matinino, Santa Luzia, en los Barbudos, de welcke blijven om de gaende Vlooten aen de slinckerhant/ hebben zy die ghenoemt de Eylanden van Sotavento, de welcke behooren tot de Custe van't vaste Lant/ en van dien is het grootste/ en het meeste/ en het alder-Oostelickste la Trinidad, ontrent twee hondert leguen vā Espagnola Suyden en Noorden met Dominica, by naest tsestich leguen daer af / het is 50. leguen lanck/ Oost en West/ en by naest dertich in de breete. Int Jaer 1498. ist ontdeckt van de Admirael Don Christophor, in de derde reyse die hy dede nae Indien toe / en noemde het la Trinitad, om dat hy hebbende veel arbeyts op de wech/ hadde belooft ter eeren Gods het eerste Landt dat hy vont dien naem te gheven / en stracx sach de Bootsghesel die in de Mars liep/ drie hoecken Lants / met het welcke in alder wijse over een quam de naem en de belofte. Doen ontdeckte hy de Monden van Drago, en van de Seirpe, de Golfe van Paria, en al het vaste Landt tot Cumana toe/ teghens welck op het alder onrechtveerdichste hem stelde Americus Vespucius, wiens naem onwaerdelick ghegheven wordt / aen dat Suyder Peninsul, oft Indien vant Suyden. Men weet dat dit Eylant

Ontdeckinghe van het Eylant Trinitad, int jaer 1498.

Hoverdije vā Americus Vespucius.

lant Trinitad gheen goet Landt is/ al hoe wel het veel Indianen heeft: het heeft 35. leguen van de lengte/ en andere segghen dat het meer heeft / en 25. in de breete / het leyt op acht graden / op het alder-Oostelickste deel int Noorden is een hoeck die ghenoemt wert de la Galera, en Noort-waert daer af is een Eylandeken met Eylandekens becinghelt / dat men Tabago noemt: en aen de Suyt-Custe een caep die sy noemen Punta Redonda: aen het Oostersche deel / en de punte del Anguilla, int Westen en in de Golfe van Paria, de welcke die Zee is die daer is tusschen dat Eylant/ en het vaste Landt / t'welck mach wesen van acht leguen wijtte/ maeckt een halve cromme Circkel / als een Croon / ende de incomste van het van't Westen is de meeste engte en meeste diepte / en twee Eylandekens op het eynde van de Cust Noordt-waerts / in het Westen/ twelck men noemt de Mont Del Drago, en int Noorden S. Vincent, en Granade, twee andere Eylandekens.

Het Eylandt Margarita. Het Eylant Margarita dat oock ghelijck als de andere sijn naem ghecreghen heeft van de Admirael Don Christophol Colon, de alder-vaste proeve met de welcke waer ghemaeckt worde in wat tijdt het was/ confusie wesende van die gene die hem beroofden van de eere van de ontdeckinghe van het vaste Landt/ haer dien toeschrijvende/ al hoe wel sy de tijden verkeerden. Het leyt twintich leguen van la Trinitad West-waert / en hondert tseventich van Espagnola: het is sesthien leguen lanck / van Oost en West/en eenighe segghen twintich/ en half soo breedt: daer is gheen overvloet van Water / al hoe wel het vruchtbaer is van Voer voor het Vee. Daer zijn twee Dorpen op/een dicht by de Zee/dat leyt aen een Fort/ al waer de Gouverneur residcert / en het andere twee leguen binnen 'sLandts / dat sy noemen de Valleye van S. Luzia: het heeft op sijn Custe een goede Haven/ en strandt/ en vele Oesters van Peerlen/ al waer ghecomen is de Visschinghe der Peerlen / die te vooren was in Cubagua, en sy segghen dat de Oesters vloden daer af / om het gheraes van het Gheschut van alle de Schepen die dickwils daer quamen aen dat Eylant op de handelinge van de Peerlen/ die seer groot was.

Waerom dat sy seggen dat het Peerlen Visschen geloopé is van Cubagua, naer Margarita.

Het Eylant Cubagua. Cubagua leyt een legue van Margarita Oost-waert / 'theeft niet een droppel Waters / evenwel soo was hier ghepopuleert nieu Cadiz, en brochten het Water seven leguen/ van de Revier Cumane. Ten Oosten van Cubagua zijn vier Eylandekens dicht aen de Custe die noemde de eerste Admirael los Frayles, en Oost-waert tusschen die en Granada, andere vier oft vijf die hy noemde los Testigos, en West-waert achter Cubagua; is een ander Eylandeken dat hy noemde la Tortuga, ontrent de punte van Araya, en van hier dede hy verder ontdeckinge van Paria, wesende in Espagnola, met voornemen te volvoeren de ontdeckinghe van dit vaste Lant/ en ghelijck als hier naer ghesien sal worden / is daer naer ghegaen t'ontdecken / en vont de Eylanden de los Guanajos, en van daer lancx Veragua, tot voorby Nombre de Dios.

In Margarita zijn de Officiers/ en de Coninckliicke Schatkiste: dit Eylant / en dat van Cubagua, legghen op elf graden / een weynich meer.

Het VIII. Capittel.

Van Venezuela, de Reviere de la Hacha, nieu Andeluzea, la Florida: en de inwijck van nieu Hispanien, t'welck

C het

het ghene is dat overich is van het resort van dat Hof.

't Gouvernement van Venezuela.

HEt gouvernement van Venezuela schept sijn Limiten op de Custe van't vaste lant / int Oosten / met nieu Andaluzia : van waer af tot de Revier de la Hacha , en het Gouvernement van S. Marta , met twelcke het hem voecht int Westen/ heeftet hondert en dertich leguen/ en Landt-waert in by naest tachtentich/ tot de lantpalen van het nieuwe Rijck van Granaden. Daer zijn in dat Landt veel teeckenen van Gout/ dat comt tot twee en twintich en een half caraet/ t'is het alder vruchtbaerste van Tarwe / daerom gheeft het oock twee Ooghsten int Jaer / en het overvloedichste van alle soorte van Vee / cleyn en groote / men treckt uyt die Provincie veel Meels/ Bischuyt / Kaes / Speck / en veel Lijnwaet van Cattoen : en in de Haven van Guayra , in de Provincie van Caracas werden veel Osse-Huyden gheladen/ en sarsa parilla. Daer zijn in die Provincie acht Dorpen van Castilianen, en zy werden ghenoemt met de naem van Venezuela , om dat als de Belzares Duytschen waren in dese Provincie om te gouverneren int Jaer 1528. om het Accoort dat zy maeckteden met de Keyser / meenden zy het te bevolcken op een Rotse/ en steylte die daer is in de Mont van de Meyr van Maracaybo , van waer het uytwatert in de Zee / een Dorp dat zy noemden Venezuela , dat op acht graden leyt/ een weynich meer/ en van hier is de naem ghebleven op het Lantschap. Haer principaelste plaetse is de Stadt Coro , die de Indianen noemen Coriana , diemen nu ghemeynlick noemt Venezuela , zy leyt op elf graden hoochte / en neghen en tseventich en een derdedeel/ van de Suyt-Noort-Lijn van Toledo, duysent en vijf hondert leguen daer van : al waer de Gouverneur plach te resideren / en het Cathedral is suffragaenschap van d'Aerts-Bisschop van S. Domingo. Eerst is die Stadt ghebout van Ian de Ampues, en stracx namen in haer haere sitplaetse de Persoonen die voor van weghen / van de Belzaren waren / de eerste is gheweest Ambrosio Alfinger : zy is soo ghesont/ en heeft soo goeden Locht datter gheen Medicijns van noode zijn.

Waerom het Venezuela ghenoemt werd.

De Stadt Coro.

Onse Lieve Vrouwe de Carvalleda.

De tweede plaetse is onse Lieve Vrouwe van Carvalleda, in de Provincie van Carracas , by der Zee tachtentich leguen/ Oostwaert van Coro, en met een quade Haven. Is bevolckt van Don Francisco Fajardo int Jaer 1560. die daer ghecomen is van de Margarita af. Santjago van Leon in de voorseyde Provintie/ 7. leguen binnen 's Landts/ en drie van Carvalleda Suytwaert/ en tseventich van Coro , al waer meest resideert de Gouverneur in die tijt. Nieu Valentien tsestich leguen van Coro, en vijf en twintich van Santjago van Leon , seven van de Haven van Burbarata, is bevolct van Capiteyn Villacinda. Het nieu Xerez by naest vijfthien leguen/ bycans int Suyden van nieu Valencien , en twintich van nieu Segovien , en tsestich van Coro Suyt-West-waerts/ een nieu Dorp. Het nieu Segovia in de Provincie van Bariquizimiro, twintich Mijlen van Xerez Suyt-waert / en thien van Tucuyo , en tachtentich van Coro naer Suyt-Westen/ al waer de Officiers van de Coninck resideren/ en de Gouverneur oft sijn Luytenant by tijden. Is bevolckt by Ian de Villogas int Jaer 1552. De Stadt van Tucuyo vermaert / om dat aldaer doot ghessaghen is de Tyran Lope de Aguirre , leyt thien leguen Suyt-West-waert van Segovia, vijf en tachtentich van Coro , is een bevolckinghe van Capiteyn Carvajal. Truxillo , of onse L. Vrou-

Santjago de Leon.

Xerez.

Segovia.

Tucuyo.

Truxillo.

L. Vrouwe vande vrede/ inde Provincie van Cuycas, by-naest tachtentich leguen/ by cans tē Suyden/ recht van Coro, wat naer't Oosten toe/ en 25. van Tucuyo recht Westwaert.

Dit Landt is ontdeckt int Jaer 1549. wesende daer Gouverneur de Licentiaet Tolosa, de Contador Vallejo, en int Jaer 1559. is Truxillo bevolckt van de Capiteyn Diego Garcia de Paredes; en daer behooren tot dat Gouvernement meer dan hondert duysent tributairese Indianen, en daer in worden niet begrepen die minder zijn dan achthien Jaren/ en over de vijftich/ om dat de hooghe Raedt van Indien sorghe draecht/ dat in gheen deele van dese Werelt/ sulcke Tribuyt gheven: en om dat zy alle daghen wassen en verminderen in ghetale/ en can men niet precijs segghen/ of puntuelick hoe veel daer zijn.

Hoe veel tributaire Indianen daer zijn.

De Meyr van Maracaybo.

Het Meyr van Maracaybo, welcke de Spaengiaerts van onse lieve Vrouwe noemen/ is soet Water/ loopt veertich leguen Lantwaerts in/ van de Ree af/ het is thien leguen breet/ en tachtentich in de omloop/ met veel Dorpen op sijn Oever/ aen sijn eynde comt inloopen een Revier die valt uyt het nieuwe Rijck van Granaden, door de welcke/ en oock door de Meyr varen de Coopmanschappen die zy senden na het nieuwe Rijck van Castilien, en andere deelen: Eenighe Ingeborenen van dit Meyr leven in Barbocas, ghemaeckt hebbende haer Huysen in de Boomen int Water/ en op de Reviers-cant/ van waer oock het heeft den oorspronck van sijn naem Venezuela, seylende nae eenighe deelen van die Meyr/ siet men gheen Landt: daer comen in haer andere groote Revieren/ en zy Watert uyt in Zee/ en is een half legue inde mont wijdt/ en daer in is de Rotse en hoochten die voorseyt zijn.

Havens/ en punten van het Gouvernement van Venezuela.

De Havens/ Capen/ en Punten van de Custe van dit Gouvernement/ en die by-legghende by haer/ zijn int Westen/ Marcapana, la Vrchila, een Eylandt teghen over de Revier Oynare, by een ander die men noemt Roca de los Isleos, en daer naer Cabo de la Cordera, en de Haven Flechado, en die van Sardinas: en teghen over het Eylandt de Aves, door de Burburata, een wonderlicke Haven/ den welcke populeerde de Licentiaet Tolosa, ende is de plaets van de ontladinghe voor de goederen die gaen nae het nieuwe Rijck/ en de Provincien van Peru, en daer naer golfo Triste, en in het Noorden van Bonayre, een Eylant van thien leguen lanc/ en acht breet/ en daer naer punte Seca, en teghen over Curacao, en meer voorwaerts Curacaute, 14. leguen lanck/ teghen over Cabo van S. Roman, Suyt-waert van het Eylandt van Aruba. S. Roman loopt twintich leguen in de Zee/ is twaelf leguen van Coro, de Indianen noement Paraguana, daer scheelt weynich aen of t'is een Eylant/ het streckt hem int ronde 25. leguen/ en meest in vlack lant/ met een Berch by naest int midden/ die hem verde 'tZeewaert laet sien. Daer is int beginsel van de Golfe vā Venezuela de inganck en canael van de Meyr van Maracaybo, en in de inganck vā die de Revier Mitare, en int Westen los Monges, drie Eylandekens dicht by de punte/ en de caep vā Coquiboçoa, al waer men alleenlick in gantsch Indien vint ghewicht/ en tout-Steen voor het Gout: en daer nae Bahia honda, en de Portete, en de Cabo de la Vela, die alsoo ghenoemt werde van de Capiteyn Alonso de Ojeda, als hy daer ginck de eerste reyse met Americo Vespucio, lanck nae die tijdt dat de eerste Admirael ontdeckte de die Custe/ die op twaelf graden leyt/ een weynich

 meer/

meer / en is van de Cabo de la Vela, tot de Revier de la Hacha achthien leguen / sonder eenighe Steen in alle die / noch Water / sonder het Reghenwater. Dit Gouvernement bleef verdestrueert van de tijdt af der Duytschen / om dat sy het niet begheerden te bevolcken / niet anders dan om te bevlijten / om Slaven te maecken / en het Lant t'ontblooten van Vruchten.

De Revierre de la Hacha. Eerstelick is de Revier la Hacha, onse Lieve Vrouwe de las Nievas ghenoemt / en daer naer de los Remedios, dicht by de Zee / tusschen Venezuela, en S. Martha Oostwaert dertich leguen daer van / en tsestich van Coro West-waert / Suyden en Noorden met de Cabo de la Vela, met acht leguen begrijps / tusschen Venezuela, en S. Martha, sonder monster van Gout / wert ghegouverneert door Alcaldes, aengeknocht aen het Hof van Espagnola, en int Gheestelick / ist behoorende onder het Bisdom van S. Martha. De plaetse leyt duysent Passen van de Zee / op een cleyne Heuvel: de Haven leyt open voor't Noorden / het Lant is het alder-vruchtbaerste / en het gheeft al dat in Castilien valt / t'heeft veel Tyghers / en groote Mosquiten / en Crocodillen in de Revieren / veel Gouts / en ghesteenten van verscheyden crachten voor de Colique / de Nieren / de Milt / en de Loop / daer zijn oock goede sout-Pannen. Nicolas Federman voor de Belzares, is de bevolcker geweest van dis plaetse.

Nieu Andaluzien. Het Gouvernement van Serpa, twelck men noemt nieu Andaluzia, en in de Indische tale la Guayana, nae het affscheyden van de lantPalen / heeft van het Eylant Margarita, tot de Revier Maranjon, drie hondert leguen Oost-waert / en oock soo veel Suyden en Noorden Lants-waerts in / waer in haer besluyten de Indianen Omagues, en Omigas, met de Provincien vã Dorado, in het Suyder-deel van dit Gouvernement / waer in valt by de Custe / de Provincie van Maracapana, in de Lantpalen van Venezuela, van waer af bevolckt waren de Monden van Santa Te, in welcx gebuyrschap is de Morre van Vnare, en dat eyndicht eẽ groote Meyr met veel Visch / en Sout / en de Indianen diemen noemt van Perito, twintich leguen binnen 's Landts / en de Indianen Palenques, alsoo ghenoemt om de Staquetten daer sy haer mede fortifieren / en het Lantschap van Cumana; Suyden en Noorden met de Margarita, al waer een Dorp is van Castilianen, dat ghenoemt wert het nieu Cordoua; dat ghefondeert is by de Capiteyn Gonsalvo de Ocampo, als hy was ghecomen om te castigeren de Indianen van Cumana, om de verwoestinghe van het Clooster der Religieusen Franciscanen: en int Oosten van het Eylant Trinitad, en de Reviere S. Ian de las Amazonas, is een Provincie van de Indianen Aruacas, en een deel van haer zijn de Cariben, en allegader belleceur / die niet vreedesaem en zijn.

Daer nae is de punte van Paria die op 7. graden leyt / en de Mont van de Dragon, dicht by de Trinitad, is de punte van Gallo, of Anegada, ten Suyden van de Trinitad, en de Reviere van Paria, of Oronico, dien eenighe noemen Yuyapari, en andere willen dat die twee / en de Revier S. Ian, en van Orellana sy een dinck / en oock de Maranjon, maer daer wert in ghemist. Daer zijn andere Revieren in de Provincie van de Arvacas, die niet veel bekent zijn: Die van S. Ian, of van Orellana heeft sijn beginsel in de Andes van Peru, in de Contreye van Cusco, van waer hy loopt duysent en vijf hondert leguen / of meer / maeckende sijn keeringhen onder door de Linie Æquinoctiael, door Landen die seer bevolckt zijn / al hoe Dã waer de Revier Orellana spruyt.

al hoe wel dat zy noch niet wel ontdeckt zijn / tot dat zy haer ontladet in de Noort-Zee / wiens Mont is breet vijftich leguen / en int voorste 500. van de Mont opwaerts / zijn veel bevolcktede Eylanden en 80. of hondert leguen het om West leyt de Revier Maranjon, by cans in die Palen door welcke passeert de Linie van de afdeylinghe tusschen Castilien en Portugael, en is soo groote / en periculeuse Reviere / dat hy heeft vijftien leguen wijtte in de Mont / en sijn Vloet comt van uyt het Suyden / en de Provincien van Brasil, en daer werdt ghesept dat sijn beginsel is beneden Popayan, ende de Jurisdictie van het nieuwe Rijck van Granadden.

Het Eylandt van Cubagua.

Seven leguen van Cumana leyt het Eylant van Cubagua, al waer gheweest is ghelijck ghesept is het nieuwe Cadiz, t'welck ontvolckt werde om de faulte die daer viel int visschen van de Peerlen; dit Eylant en heeft niet een droppel Waters datmen conde drincken / noch Boomen / noch Ghedierten / om dat het gantsch Salpetrich is / behalven die Verckens die de navel hebben op de Ruggraet / en eenighe Conijnen / en hebbende soo groote bevolckinghe / ginghen zy even wel seven leguen tot aen de Revier Cumana om Water / al hoe wel dat de opinie was dat het Wolcken in de Ooghen maeckte. Op dese Revier of Custe ist ghebeurt int Jaer duysent vijf hondert en dertich / op den eersten September / met schoon weder dat de Zee gheresen is over Vademē van sijn ordinarise hoochte / en loopende over het Landt begonst het te schudden / en het Fort viel twelck ghebout was door ordre van het Hof van Spaengien / van Capiteyn Iacomo de Castellon, en de Aerde opende hem op veel plaetsen / daer uyt quam brack Water en swart als tint / en stonck als Solfer / en de Bergh van de golfe van Cariaco bleef int midden open / afloopende heeftet een groote openinghe ghemaeckt / daer vielen veel Huysen / daer stierven vele lieden verstickt zijnde en verschrickt / en bevanghen van de Aerthevinghe.

Een Aertbevinghe gheschiet op de Custe van't vaste Landt / int jaer 1530

De Margarita.

De Margarita een legue van Cubagua, is het alder-gheruste lickste Eylandt / het is bevolckt van de Licentiaet Marcelo de Villalobos.

Floride.

De Provincie en 't Gouvernement van Floride, nae-buyrschap van het Hof van Espagnola, nae de bepalingē van het Gouvernement van Peromelendez, is al dat datter is van de Revier de las Palmas, de welck paelt met het Gouvernement van Panuco, in nieu Hispanien, in de Jurisdictie van het Hof van Mexcico, de welcke is by de Tropico, op twintich en twee graden / tot de punte van Bacallaos, de welcke comt te legghen op acht en veertich graden en een half / in't welcke zijn twaelf hondert acht en vijftich leguen Custs / en van daer tot drie en tseventich graden hoochte Noort-waerts / langs de Custe en te lant in / al het ghene dat ontdeckt is. Dit is gherustet / en ontdeckt / van de Revier de las Palmas, tot de punte van S. Helena, en de Revier Iordan, twelck zijn soo veel als ses hondert leguen: t'is vast Lant van een goet climaet / vruchtbaer / en in veel deelen seer bevolct / gelijck als die weten die derwaerts ginghen met Hernando de Soto, in de Jaren van 1536. en 1537. en noch meer. En Ian Pardo inghebooren van Cuenca, is te lande ghegaen van Florida, tot in nieu Spaengien, in min dan in twee Jaren / en is het alderniaeste aen Europa, van de Landen van Indien, en van de Baye van S. Ioseph, de welcke is tachtentich leguen van Panuco, is oock by de selve ontdeckt tot Terra nova toe / en ghenomen int particulier t'ghene dat Floride is / is die punte

punte die Suyden en Noorden in Zee uyt schiet / teghen het Eylant Cuba over van hondert leguē lanc/ en 25. breet Oost en West/en wanneer het veel is/ soo ist dertich leguen. Het is ontdeckt by Ian Ponce de Leon, int Iaer 1512. op den dach van Paesschen van de opstandinghe/ en hy noemde het Florida om die oorsaeck wille/ en daer naer quam hy wederom int Iaer een en twintich / en hy vertrock ghequetst tot Cuba, al waer hy stierf / 'tgherucht segghende dat hy een Fonteyn sochte / of de Revier / welck de Indianen, seyden de Ouden die haer daer in wiesschen / jonck te maecken.

Ee Fonteyn die Ian Ponce socht/ die oude lieden jonc maeckende.

Dese Provincie is met de Castiliaensche ghetemperthept gelijck/ en zy vonden daer veel Vruchten/ en 'tschijnt dat het bequaem is tot Vee / en Terwe: ten heeft gheen Gout / ten schijnt oock niet dat die Indianen het kennen / en noch soo weynich het Silver/al hoe wel dat daer ghesien zijn ghevonden gheweest te hebben op de custe cassen van Barren, en gelt/en gheen werck daer van te hebben/al hoe wel Hernando de Soto in het binnenste van de groote Revier / vont de grootste quantiteyt van Peerlen.

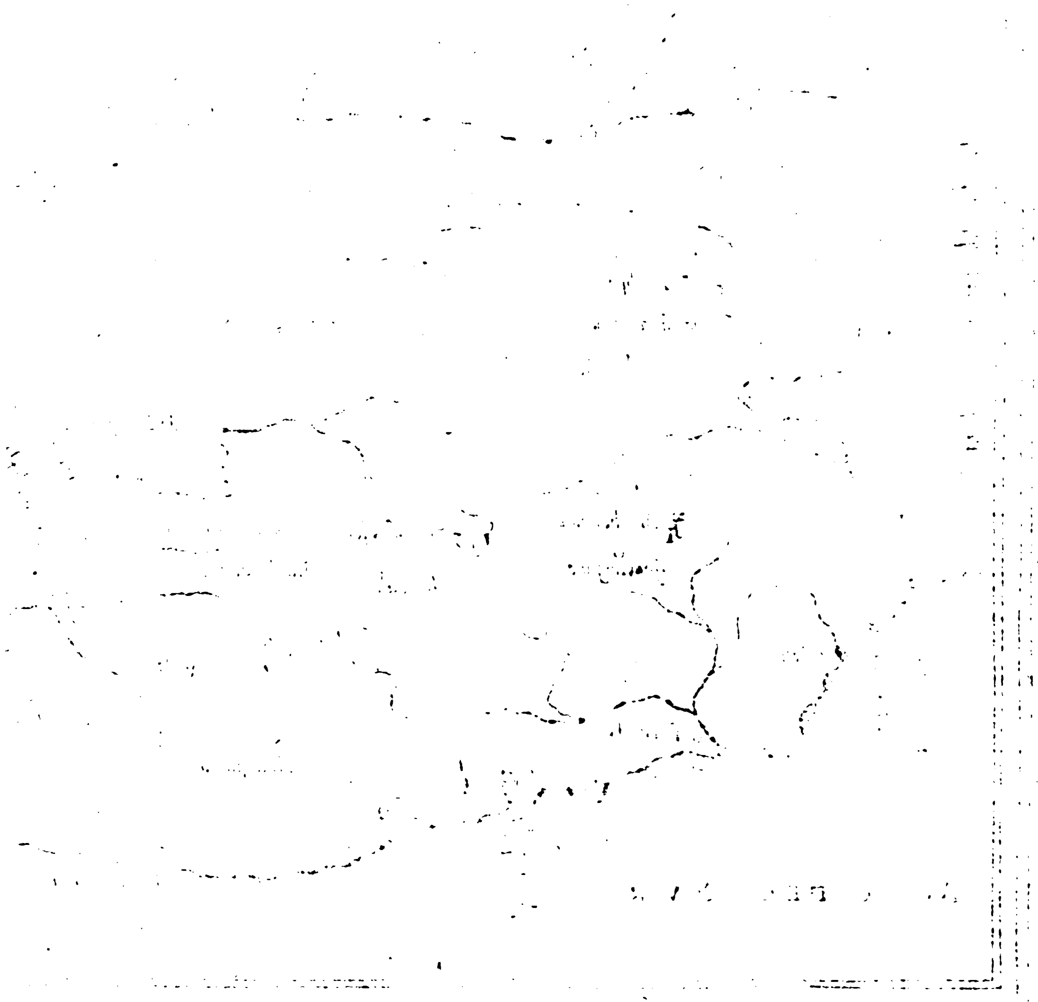
De Forten van Florida.

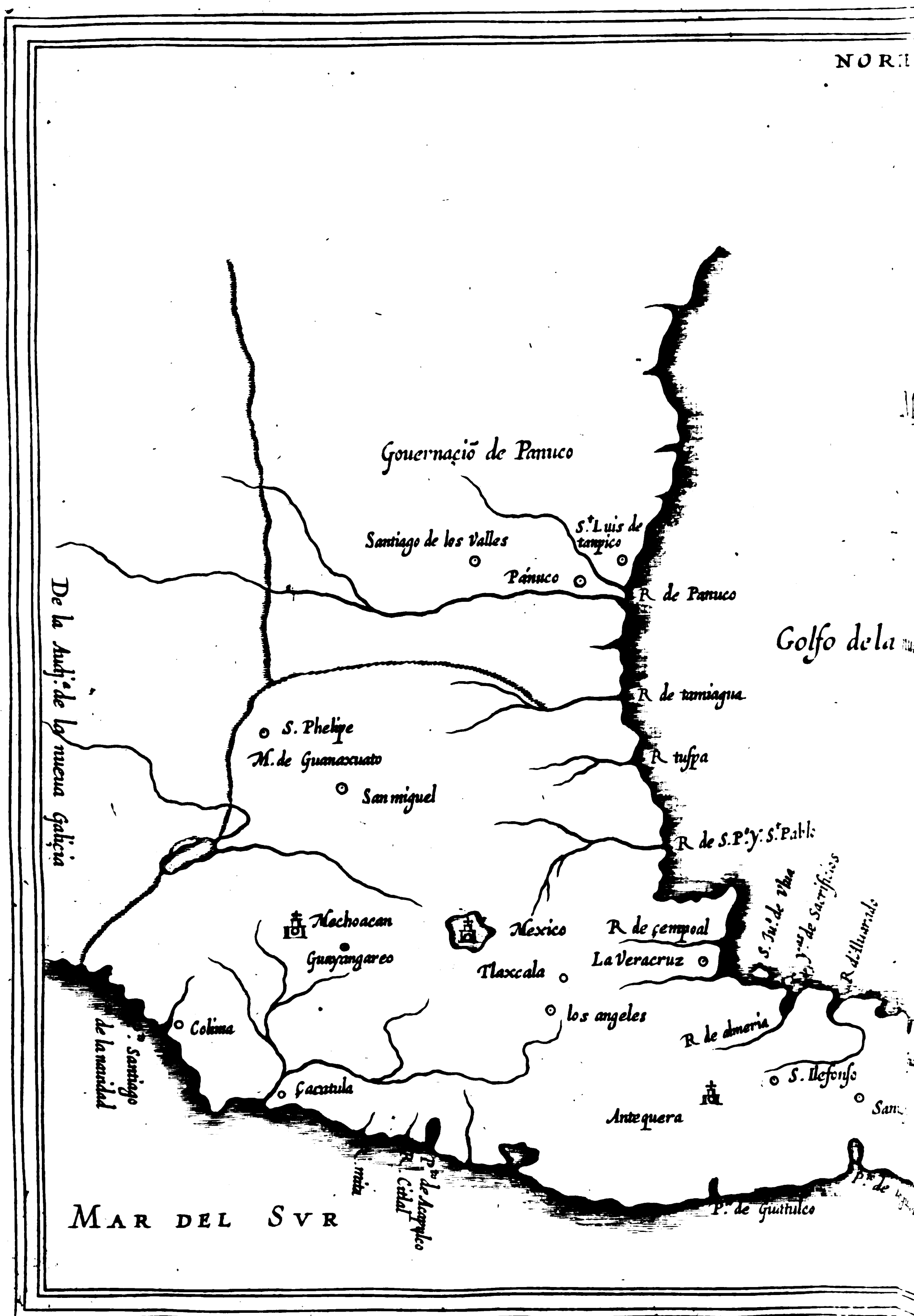
Daer zijn in die Provincie niet meer dan twee Forten / met Garnisoenen/beyde op de Custe die nae het Oosten siet/het eene is genaemt S. Matheus, op de punte van S. Helena, by cans hondert leguen van Havana, en het ander van S. Augustijn, dat het principaelste is / om dat het een goede Haven heeft / en dat het seer dicht is by de Canael van Bahama, het is by cans 50. leguen van los Martyres, twelck veel bevolcktede Eylandekens zijn/ die by malcanderen legghen aen de punte van Florida, al waer het meest nadert aen het Eylant van Cuba, een legue / of een legue en een half/ en minder d'een van d'ander / met een rye van droochten met Monden/ van drie en twintich of vier en twintich leguen die dese Martyres int langhe hebben / wiens beginsel aen't West-eynde men noemt de Punte van de Martyres, ende int Oosten/het Hooft van de Martyres, en alhier is een Eylant van 14. leguen lanck/en seer smal/ sijn punte het eerste aent vaste Lant int Oosten/ leyt op 24. graden/ en een halve/ al waer een Dorp van de Castilianen bevolckt is dat niet is blijven duyren / en Noort-waert / nae by recht over de Revier Ays, en het Noort-waert leyt op acht en twintich graden de punte van Canjaveral, en het voorts de Revier van de Mosquites, of Mugghen/voor de Revier de la Matança, die alsoo ghenoemt is om dat Petro Melendez, aldaer aenghetroffen heeft / de Capiteyn Ian Ribao, en sijn Françoysen, en de punte van S. Augustijn, op neghen en twintich graden/en drie vierendeel / en van daer 10. leguen is de Revier van S. Matheus, van waer keert de Custe nae t'Noort-Noort-Oosten / altemael met Eylanden en Bayen lanck de Custe tot de Cabo of punte van S. Helena, die op twee en dertich graden en een half leyt / die haer ontdecktede by ghevalle int Iaer 1520.

In alle de reste van de Custe/ die daer is van de punte van S. Helena, voorby Terra nova, en Bacallaos, tot terra de labrador t'welck comt en loopt boven de hoochte van Enghelandt/ en is gheen Dorp / noch Gouvernement van de Castilianen, hoe wel op verscheyden tijden / en by verscheyden Natien het ontdeckt / en beseylt is / en t'is bekent datter zijn over de duysent leguen weechs Lant sonder Gout / en hoe meer hoochte/hoe minder in deucht en min bewoonlick. 'tHeeft veel Revieren en Havens / welcke om dat zy niet seer bekent noch ghefrequenteert zijn / werter gheen ghewach meer af ghemaeckt van de

De Custe van 't Noorden tot de Bacallaos.

Revier

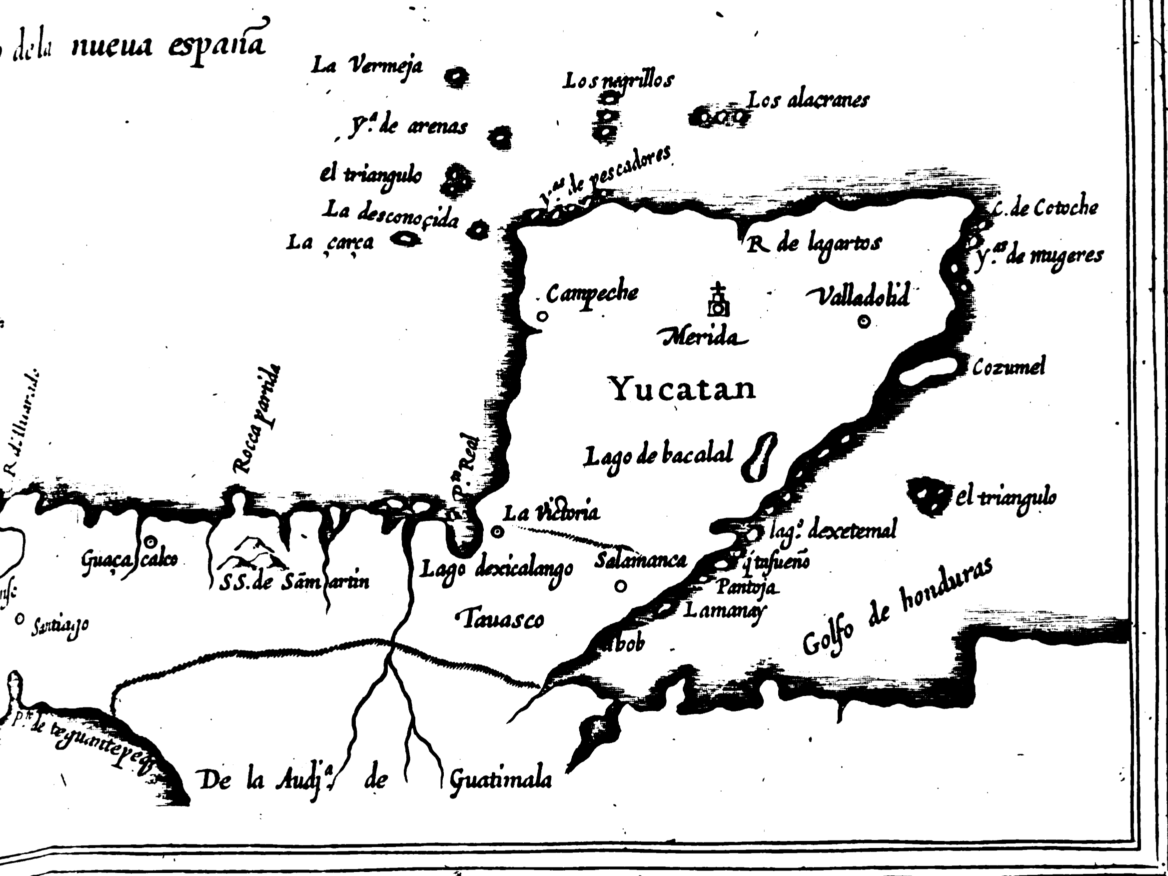
Gouernació de Panuco
Santiago de los Valles
S.t Luis de tampico
Panuco
R. de Panuco
Golfo de la
R. de tamiagua
R. tuspa
R. de S.P.o y S.t Pablo
De la Audi.a de la nueua Galiçia
S. Phelipe
M. de Guanaxuato
San miguel
Mechoacan
Guayangareo
Mexico
R. de çempoal
La Veracruz
Tlaxcala
los angeles
R. de almeria
Colima
Santiago de la nauidad
Çacatula
S. Ilefonso
Antequera
P.to de Acapulco
P. de Guatulco
Mar del Sur

NORTE

DESCRIPÇION DEL DESTRICTO DEL AVDIENÇIA DE NVEVA ESPAÑA

4

MAR DEL NORTE

De groote Rebier van S. Maria.

Ribier de los Gamos, anders ghenaemt van S. Maria, die seer groot is/ en periculeus / by naest int midden van de Custe / tusschen de Bacallaos, van waer ten Lande inwaerts inloopt naer't Westen / de groote Rebier Ochelaga, die de vreedelinghen op verscheyden reysen beseylt hebben / meenende te vinden een door-ganck al hier naer nieu Hispagnien. En op de Custe van Florida die nae't Westen siet/ zijn de Tortugas, seven of acht Eylandekens by malcanderen / en ten Noorden van de punte de los Martyres is la Muspa op het vaste landt/ en meer Noort-waerts derthien leguen / is de Bahia de Carlos, wiens andere naem is Ian Ponce de Leon, en noch soo veel verder de Bahia de Tampa drie en dertich leguen van de Tocobaga, anders ghenoemt del Spiritu Santo, of de Meivelo, op negen en twintich graden en een half hoochte / al waer eyghentlick begint t'ghene datmen Florida noemt. Veel hebben ghemeent/ dat aen dit deel van Florida, nae het Lant van labrador was te vinden een Straet daer hem vermengden de Noort en Suyt-Zee/ segghende/ ghelijck het bevonden was int Suyden/ dat het oock soo moest wesen int Noorden/ maer de onderbindinghe bewijst dat int Suyden geen straet en is/ of ten minsten 'tstaet noch in twijfel/ en int Noorden tot nu toe noch / al hoe wel veel het hebben versocht/ soo en ist niet ghevonden/ en die meest daer in ghedaen heeft/ is gheweest de Adelantado Pedro Melendez, om eenighe conjecturen.

Golfe van nieu Hispanien.

De gantsche Custe van dat deel nae't Westen / tot het Gouvernement van Panuco, dat over de drie hondert leguen is / wert ghenoemt de Golfe van nieu Hispanien, in de welcke gheen bevolckinghe is van de Castilianen, al hoe wel het ghegheven is tot het Gouvernement van Panfilo de Narvaez, en van Hernando de Soto, en eerstelick aen Eranscisco de Garay, en van het volck van dit Lant int particulier/ heeft hy verstaen dat het een seer arm Lant is van Lijftocht / en het volck ellendich / en hoe wel daer in sijn veel Revierẽ/ en Havens/ werter gheen mentie af ghemaeckt om dat zy niet wel bekent zijn. De Golfe heeft twee openinghen / door d'eene comen de loop-Stroomen seer furieuselick in/ als tusschen Yucatan en Cuba, ende gaen om uyt te loopen met meerder cracht / tusschen het selfde Eylandt van Cuba, en de punte van Florida, en loopende maecken het Canal van Bahama, die neemt de naem van het voorseyde Eylant.

Het IX. Capittel.

Van de Iurisdictie van't Hof van Mexico.

De tweede Audientie, of Hof dat ghefondeert is in Indien, is dit van Nova Hispania, en sijn eerste President was (onder soo veel die haer ghepresenteert hebben / om dit Lant te gouverneren.) Nunjo de Guzman, Ridder van Guadalajara, en om dat hy niet ghevonden werde volcomene vernoeginghe / is hem een ander nieu ghebiet toegheschickt/ en voor President van dit / is ghecomen Don Sebastiaen Ramirez, van Fuenleal, die van Oydor, van de Cancellerie van Granada, die President gheworden is van't Hof van S. Domingo, en Bisschop van de Stadt Conception de la Vega, een persoon van groote gheleertheyt/ deucht en reputatie. Hy nam tot sijn last het Gouvernement/ en de Iustitie / en de dispositie van des Coninckx incomen / latende de Wapenen tot last van Marques del Valle, met ordre te

Don Sebastiaen Ramirez Oydor van Granada, voor President van S. Domingo.

dre te communiceren / niet de President t'ghene dat daer aen hinck / en onder haer-lieden was altoos groote ghemeynschap.

Groote alliantie tusschen Don Sebastiaen Ramirez, en Don Hernãdo Cortes.

In het ressort van dat Hof / ter eender sijden en wert niet besloten t'ghene datmen gemeenlick noemt nieu Spaengien, en ter ander sijde werter meer in begrepen / om dat nieu Galicen, dat een Hof is op sijn selfs / een deel is van nieu Spaengien. De Provincie Iucatan, die niet is een deel van nieu Spaengien, valt in de Iurisdictie van dit selfde Hof / twelck als nu hedensdaechs is / streckt int lanck Oost en West / by naest 400. leguen / van het alder-Oostelickste van Iucatan, al waert hem paelt met het Hof van nieu Galizien, en Suyden en Noorden by cans twee hondert leguen / van het eynde van het Gouvernement van Panuco, tot de Zee van't Suyden / latende de opene Limiten van het Noor-derdeel / wiens principale Provincien zijn het Aerts-Bisdom van Mexico, de Bisdommen van Mechoacam, en die de los Angeles, of Tlascala, en die van Guaxaca, en die van Chiapa, en de Gouvernementen van Panuco, en Yucatan, met die van Tabasco, en door ghebuyrschap of t'samen-handeling de Eylanden Philippinen, en d'afvorderinghe van de Zee-vaert naer China. Het nieu Spaengien is van de beste Provincien van de nieuwe Werelt / en het alder-bewoonlickste / in goede ghetempertheyt / overvloet en vruchtbaerheydt van Terwe / Mayz / en Vee / en andere meerder dinghen voor het Menschelicke leven / behalven Olie / en Wijn / en al hoe wel datter Gout is in vele deelen van haer / soo is het Silver nochtans ghemeender / van twelcke het heeft veel schoone Mijnen.

Vã het Aerts-Bisdom van Mexico.

Het Aerts-Bisdom van Mexico valt tusschen de los Angelos, en Mechoacan, t'sal moghen houden in lanckte Zuyden en Noorden hondert dertich leguen / en in breete achthien: welcke het heeft langs de Custe van de Suyt-Zee tot tsestich leguen 's Lant-waert in / waer in haer besluyten de Provincien van Mexico, en in Noort-Oosten van die Lateotlalpa, Meztitlan, Xilotepeque, en Panuco, 'twijtst ghelegene / ende int Weste Matalzingo ontrent Mexico en Cultepeque het alderverste verscheyde / en Oost-waert Tezcuco dicht aen Mexico, en int Suyt-Westen Chalco, ontrent die van Mexico, en Suyt-waert daer af Suichimilco het eerste / en daer naer Tlaluc, en tusschen Suyden en Suyt-West Coyxca, en Acapulco het verste ghelegheue Suyt-waert. In allen dese en zijn maer 4. Dorpen van Castilianen, al hoe wel datter in Mexico zijn veel Castilianen woonende in de plaetse van d'Indianen. Sy noemden Mexico van outs Tenoxtitlan, leyt op neghenthien graden en een helft hoochte / en hondert drie graden der lengte / van de Suyt-Noort-Lijn van Toledo, van waer het sal af wesen met een rechte linie 1740. leguen / t'welc zijn acht uren Sons / het leyt midden van twee groote Meyren die het omcinghelen / de eene is van sout Water / om dat sijn gront is van Salpeter / de andere is soet / en met Vis / die afwatert in de Soute / elck van 5. leguen breet / en acht lanck / en beyde van drie en dertich leguen omringh.

Mexico is vã Toledo 1740 leguen.

Sy comen in de Stadt door drie weghen van een half legue breet / en daer zijn binnen 4. duysent Borghers Castilianen, en dertich duysent Huysen van Indianen, of meer / in de vier oude quartieren / in de welcke de Stadt ghedeelt was / in de tijdt van het Heydendom / die wy heden noemen / S. Ian, Santa Maria la redonda, Sint Paulo, en S. Sebastiaen: en Tlatelulco is het principael quartier / dat wy noemen Sant Iago. In Mexico resideert het Hof / en de Vice-Roy die

daer

daer presideert / en drie Schouten van't Hof / de Officiers van Coninckx incomen / en de ghelt-kiste: en t'giet-Huys is aldaer en een ander van de Munte/ eñ het Aerts-Bisschoppelick Metropolitaenschap, twelck heeft voor suffraganen de Bisschoppen van Tlascala, Guaxaca, Mechocan, nieu Galicien, Chiapa, Iucatan, Guatemala, Verapaz, en de Philippinen: en 'twas Don Hernando Cortes die de groote Kerck daer fondeerde / en stelde voor van de Calommen eenighe Beelden van Steenen diemen noch heden siet / en met groote haeste vordert sijn fabrijck de Bisschop/ President en Gouverneur vã nieu Hispanien, Don Sebastiaen Ramirez van Fuenleal, wesende de eerste Bisschop van Mexico, Frater Ian de Zumagarra Religieus/ Franciscaner/ seer deuchdelick/ en van goet leven/ ingheboren van Durango, in de heerlickheyt van Vizcaya, wesende oock de eerste Aerts Bisschop.

In Mexico zijn Cloosters van Dominicanen/ Franciscanen/ Augustijners/ Jesuyten/ Carmeliten/ onse L. Vrouwe ter gratien / Barrevoeters / en Trinitarios / thien Cloosters van Nonnen / een Collegie van jonghe Indianen, halfslachten / en noch een ander van de Bekeerde Sondaers / en van die die weder op ghenomen zijn / en de Universiteyt / al waer curieuselick en gheleerdelick gelesen werden de wetenschappen: met andere Collegien / en Gast-Huysen / en daer sullen zijn ontrent de drie duysent Castilianen die daer woonen in de huyzen van de Indianen, en Vee-Stallinghen/ en daer sullen zijn in de verhaelde Provincien twee hondert 50. Dorpen van Indianen, de hondert en 50. Hoofden van de Leere/ en in die/ en daer ontrent ses duysent Vee-Stallingen/ meer dan 500. duysent Indianen Tributarissen / en meer dan hondert en 50. Cloosters van Franciscaners/ Dominicaners / Augustiners / een leeringen van Gheestelicken en Priesters / om het Catholijcke Gheloof te onderwijsen aen de Indianen, zijnder sonder ghetal / behalven de Vaders de Jesuyten / en Religieusen die loon hebben. Oock resideert in Mexico de heylighe Inquisitie / van de welcke men daer naer sal spreecken.

Havens van de Suyt-Zee.

Op de Custe die aen dit Aerts-Bisdom grenst aen de Suyt-Zee/ en de Provincie van Acapulco, daer is de goede Haven Acapulco, op 17. graden hoochte / ses leguen van de Revier de los Yopes, al waer hem voecht het Aerts-Bisdom met het Bisdom van Tlascala; en andere acht legues / meer West-waerts is de Revier van Citala, en andere vier die van Milta: op de Noort-Custe is die / die valt in het Gouvernement van Tanuco. In de Jurisdictie van dat Hof zijn de Mijnen van Pachuca, 14. leguen van Mexico, en die van Tasco twee en twintich: die van Ysmiquilpo die zijn van Loot twee en twintich. Die van Talpujava vier en twintich: die van Temazcaltepeque achthien / die van Cultepeque twee en twintich. Die van Zacualpa twintich/ die van Zupango veertich: die van Guanaxato tsestich: Die van Comania seven van Guanaxato: die van Achichica achthien. Die van de Stadt de los Angelos, en die van Gautla, of Zumatlan, en S. Louys de la Paz, en in allen sullen meer dan 4. duysent Castilianen zijn / die met vernuft en arbeyt/ houden haer op die Mijnen die alle van Silver zijn/ behalven een / die soo gheseyt is/ van Loot is / en hebben te besorghen dat de Indianen nemende exempel van haer souden leven politiquelick. En de eerste die met een wonderlijcke conste / en wijsheydt inbrochtede de onderwijsinghen en bouwinghen/ die gheweest

Mijnen van de Jurisdictie van Nova Hispania.

is het alder sterckste middel / tot de onderhoudinghe van de Mijnen/ was de voorseyde President Don Sebastiaen Romirez van Fuenleal, de oorspronck en 'tfondament van de welvaert van dese Rijcken.

Don Sebastiaen Ramirez heeft al de bouwinghe/ en Institutie inghevoert.

Het Gouvernement van Panuco.

De Provincie Panuco Noortwaert van Mexico, gouverneerde Nunjo de Guzman, hout 50. leguen in de breette / en in de langte / en daer naer werde het gheincorporeert met de Jurisdictie van het Hof van Mexico. Het Lant dat na nieu Spaengien siet is het beste / overvloedich in Lijftocht / en met eenich Gout. Het ghene dat nae Florida loopt is ellendich/ van waer tot dat het comt tot sijn grensen/ heeft meer dan 5. hondert leguen. Dat gouvernement heeft drie Dorpen van Castilianen: Panuco op een weynich meer dan drie en twintich graden / en met een ander naem ghenoemt de Stadt van Sint Steven del puerto, dien boudede Gonsalves van Sandoval, door ordre van Marquis Don Hernando Cortes, als sy waren om teghen te staen Francisco de Garay, en te bevredighen de Indianen van Chila, int Jaer 1520. en leyt vijf en tsestich leguen van Mexico Noort-Noort-Oost-waert/ acht leguen van de Zee / dicht aen een Revier die d'inganck is van de Haven. Tis het grootste Schoutschap/ een provisie voor de Vice-roy van nieu Hispanien. De Stadt van Santjago de los Valles, vijf en twintich leguen van Panuco Westwaert: De Stadt S. Louys van Tampico, acht leguen van Panuco nae't Noort-Oosten / dicht by de Zee/ en al hoe wel op de Custe van dit Gouvernement veel Revieren zijn/ en eenighe Reeden/ tot de Revier de las Palmas toe / soo zijnse evenwel niet bekent in de Golfe van nieu Hispanien, dan alleenlick de Revier van Panuco, en sijn Haven/ die niet heel goet is.

Het Bisdom van Tlascala.

Het Bisdom van Tlascala, dat men op een andere naem noemt de los Angeles, tusschen het Aerts-Bisdom van Mexico, en het Bisdom van Guaxaca, is van hondert leguen en meer in langte / van de Suyt-Custe tot de Noort-Custe / en tusschen die greusen van het Aerts-Bisdom / en die van Guaxaca tachtentich / en oock soo veel in breete op de Custe van de Noort-Zee / en niet meer dan achthien / of twintich op de Suyt-Zee. Ten heeft in alles niet meer dan drie Dorpen Castilianen, twelck zijn de Stadt of Dorp de los Angeles, twee en twintich leguen van Mexico Oostwaert/ een weynich buygende naer 't Suyden/ van duysent en vijf hondert Borghers in vier quartieren. Daer is het grootste Schoutschap/ al waer resideert de Cathedrael suffragaen van de Aerts-Bisschop van Mexico, met de Cloosters van de Dominicanen/ Franciscaners / en Augustiners/ en een van Nonnen/ en een Collegie van meer dan 500. kinderen van d'Indianen, om die t'onderwijsen met thien duysent Pesen te renten / twelck fondeerde de Bisschop Don Sebastiaen Ramirez, die sont om te fonderen dese Stad de Licentiaet Salmeron Rechter van't Hof/ en al hoe wel hy gheaccordeert hadde dien te maecken in Tlascala, liet het nae om de Indianen niet te discommoderen/ en haer niet te raecken in haer erfgoederen/ om dat hy veel lettede int generael op het welvaren van d'Indianen, en int particulier op die van Tlascala, om dat zyt wel verdient hadde aen de Coninckliche Croon.

De Bisschop Don Sebastiaen Ramirez fondeerde de Stadt de los Angeles.

Men boudede een Stadt op de Lantpale van Cholula, van waer quamen 25. duysent Mannen van Oorloghe / en setteden haer neder in een vlackte dieme noemde Cuetlaxcoapa by een Valleye die zy noemen Atlisco, op de cant van een cleyn Revier/ die uyt ee vier-Berch voort comt / al waer ghewonnen wert/

wert/ Tarwe, Wijn/en alle Vruchtë van Castilien, Suycker en Vlas/ en al Tuyn-vruchten/om dat het eë getempert Lant is/meer warm als cout / al hoe wel de Tarwe van de naeste landen aen de Stadt hooger voort comt: en een weynich verder van Tlascala , spruyten Fonteynen van de welcke een Revier comt die loopende tusschen de Stadt de los Angeles, en Cholula, gaet swaerlick/ en sonder Visch / loopt by de Provincien van Mecheocan, en loopt in de Suyt-Zee by Zacatula, en daer zijn soo veel Crocodillë/dat zy hebben ontvolckt eenighe plaetsen.

Tlascala.

In Tlascala Noortwaert van los Angeles, t'welck leyt weynich meer dan op 20. graden hoochte/al waer de Cathedrale Kercke was/ tot dat het int jaer 1550. veranderde in een Dorp. De 1. Bisschop was Broer Iohan Garces, en was in de Valleye Atlisco, die hem uyt streckt inde breete by naest een en een half legue/ al waer ninmmermeer de Tarwe bevriest/en zy vergaderen daer boven 100000. hanegen, en daer zijn meer dan 1000. Castilianen die haer verstaen op desen bou/en 7. leguen van de Stadt Oostwaerts/is de Valeye van Ocumba, en in de Provincie van Tepeaca, fondeerde de Marquys de Valle een Dorp van Castilianen, die ghenoemt wert Segura, en in de Valeye van S. Paulus mogen wesen andere 1300. Castiliaesche Borgers/ in Hofsteden/en Vee-Schueren/die soo seer vermeerderen / datter een was die door twee Osen quammer te hebben veertich duysent.

Een notable Valleye Atlisco.

Hanega, is een maet van Coren.

De Valleye Ocumba.

De Valleye vä S. Paulus.

De Stadt Veracruz.

De Stadt van Veracruz, lanck een wech is 60. leguen van Mexico, en lanck een ander 65. sy is eë quartier van een legue van de Zee/heeft meer dan 1200. Castiliaensche Borgers/daer is des Coninckx Schatcamer / en t'Huys van Contractien. De Haven wert ghenoemt S. Ian de Vlva, een naem die ghegeven is van de Capiteyn Ian de Gryalva, die hem ontdeckte de int jaer 1518. en de fabrijcke van't Hooft die begost is vä de Vice-Roy Don Antonio de Mendosa: is 5. leguen van de mont vä de Reviere de la Veracruz, tusschen de Custe / en het cleyne Eylandeken twelck inde witte by cans sal hebbë eë legue/ omcingelt met Reeven/en soo leeghe/ dat de Stroomen het decken teghen over in de mont des Reviers van S. Ian de Vlva. Men comt in dese Revier door twee canalen/die meest ghebruyckt wert is die die de ruymste is / en de andere noemen de canael Gallega die veel diepten heeft/ en daer meeren zy de Schepen aen een Kap / meer dan van 400. Voeten/met Ringhen van Metael/en als de Noorde Winden stijf waeyen/ soo leggen zy niet seer seecker. La Veracruz leyt op wat meer als 18. graden/en alhier plach te geschieden de ontladinge van de Vloten/en vertoefden 4. of 5. maenden int ontlasten / om dat het leyt 5. leguen van S. Ian de Vlva, daerom doen zy het nu in het deel van Buytron, twelck leyt van de Haven van S. Ian de Vlva by naest acht hondert passen / en t'wert gheeyndicht in een Maent en een half / en men noemt het Buytron, om een Herberghe die alhier stont / van een ghenaemt Buytron, en hy ginck bevolcken een plaetse/ in dese plaets.

Men ontlaedt de Vloten in Buytron.

In dit Bisdom zijn twee hondert Dorpen van treffelicke Indianen, en duysent Ondersaten/ al hoe wel datter zijn twee hondert 55. duysent Tributairise Indianen, in 36. deylingen vande onderwijsinge van de Gheestelicken/ en 30. Cloosters van Dominicanë/ Franciscanen/Augustiners en op de Custe die aë dat Bisdom grenst aë de Noort-Zee/ is de Revier van Alvarado, al waer haer boegen de lantpalen van hen Bisdö vä Guaxaca, en de Revier van Almeria, dicht by die van S. Ian de Vlva, al waer was bevolckt de Stadt van Medellin van Andries

Revieren en Havens van de Noort-Custe.

van Tapia, int Jaer 1522. als de Marquis Don Hernando Cortes sont de voorseyde Andries van Tapia, en Gonzalo de Sandenal, om te handelen met Christoval van Tapia, die macht opnam om de Marquis te ontblooten van het Gouvernement van nieu Hispanien, en de Fator Salazar, en de Veedor Peralmindez, hebbent ontvolckt. De Revier van Almeria, heeft sijn oorspronck in de groote Cordillera, in de Provincien van de Totonaques, en Micantle, en hy gaet tusschen de gheberchten om hem op de Noort-Zee te begheven / en tegen over die Revier is het Eylant de Sacrificios, het welcke oock sijn naem ghegheven is van de Capiteyn Ian de Gryalva, ende de Revier Zempoala te Noorden van Veracruz, en wat hoogher die van S. Peeter, en S. Paulo, die int selfde gheberchte spruyt / en die van de Cazoner, en Tuspa, en Tamiagua, ontrent het Gouvernement van Panuco.

Het X. Capittel.

Van de Bisdommen van Guaxaca, Mechoacan, en Iucatan: en van de Provincie van Tabasco, welck oock is van de meest verhaelde Iurisdictie.

Van het Bisdom van Guaxaca.

HEt Bisdom van Guaxaca, wert alsoo ghenoemt / om de Provincie al waer het in leyt: en Antequera is de Stadt / al waer resideert het Cathedral, in het Bisdom de los Angeles, en Bisdommen van het Hof van Guatemala, het is hondert en twintich leguen / van d'eene Zee tot d'ander / lancx de Grensen van het Bisdom van Tlascala, en tsestich lancx die van Chiapa, en hondert breet lancx de Custe van de Suyt-Zee / en 50. lancx het Noorden / waer in haer besluyten de Provincien van Mistera hooch en leege: het hooghe is 40. Mijlen van Antequera int Westen / en het leeghe is meer nae de Suyt-Zee. De Stadt van Antequera is eerst bevolckt van Ian Nunjez Sedonjo, en Hernando de Badajoz, en daer naer quamen weder die te bevolcken het eerste Hof van Mexico, wesende daer Rechters alleenich in de Licentiaten Ian Ortez van Matuenzo, en Delgadillo; die d'eerste was / die alsoo hy was een Man van Granada begonst te teelen de sijde in Mexico, de Cathedrale Kercke die seer goet is / begonst de President en Gouverneur de Bisschop Don Sebastiaen Ramirez, het beginsel van alle het profijt van dese Rijcken: alle de Pilaren van de Kercke zijn van Marmer van een Steen / seer groot / en seer dick / en de Stadt sal moghen houwen 400. Borghers / Castilianen.

Die eerst de Sijde begon te teelen in Mexico.

Do Sebastiae Ramires begonst de eerste Kercke in Guaxaca.

Dese Valleye van Guaxaca, van waer de Marquis del Valle, sijn naem neemt / begint van het gheberchte van Cocola, op de Grense van Guaxolotitlan, daer wert vergaert veel Sijde / Tarwe / en Mays / en heeft de Zapoteecse tale: 't heeft ghehadt goede Mijnen van Gout. De contreye van de Stadt Antequera (ghelijck ghesept is) noemen sy Guaxaca, was bevolckt van het volck van Mexico, twelck was van het Garnisoen door orden van de tweede Motezuma, ende veel Garnisoenen die de Coningen van Mexico hielden door haer gantsche Rijck / hadden int gemeen de Mexicaeniche tale. De Revier van die Stadt loopt onder d'Aerde / recht over Cimatlan, en comt weder uyt twee Mijlen van het gheberchte de Coatlan, en noch twee van Guaxaca, en een half Mijl van de Stadt recht over een gheberchte die int Noorden is / maeckt hy een punte van Serrezuela, en loopt over een Arm van de Valleye / heel vlack tot acht leguen / twelck is de voorverhaelde

Guaxaca, gheeft de Marquis del Valle sijn titel.

haelde/ en de schoone Valleye van Guaxaca, gherust/en ghetempert/en van seer ghesonde lucht / al waer overvloedichlick haer voortgheven alderhande soorten van dinghen/ en bysonderlick de Vruchten van Castilien die seer smaeckelick zijn. T'heeft de Provincie van Tutepeque int Suyt-Westen/welcke heeft veel Dorpen lanct de Zee-Cust/ en is meer dan tsestich leguen / en die van de Revier van Alvarado heeft het tusschen Noorden en Noort-Oosten/en die van de Zapotecus, int Noort-Oosten van Antequera, en Guazacoalco op de Grensen van Tabasco, gantsch een rou Landt / en evenwel rijck van Gout-Mijnen/ dat nochtans weynich uytghetrocken wert om de rouheyt / daer zijn 4. Dorpen van Castilianē: De voorseyde Stadt van Antequera is 80. leguen van Mexico ten Suyt-Oosten op de Coninckliicke wech van Chiapa, en Guatemala; d'eerste die daer ingherocken is om te bedwinghen dese Provincie/was Ian Nunjez de Mercado int Jaer 1522. door commissie van Don Hernando Cortes, ende van daer werde Oorlochsvolck ghesonden om te dienen de Coninck Quantimoc, tot beschermınghe van Mexico, als Don Hernando Cortes dat onderbrocht.

Sint Alphonsus de los Zapotecas.

De Tresorier Alonzo de Estrada bevolcktede dien als hy in Mexico gouverneerde de Stadt van S. Alifonso de los Zapotecas, twintich leguen van Antequera, Noort-Oostwaerts/zy ghenerender met Gout/ Cattoen en Mayz/t'heeft meer dan dertich duysent Tributarisen / Indianen, het leyt tusschen de alderhoochste Berghen. Santjago de Nexapa twintich leguen van Antequera Oost-waert / op de wech van Chiapa; en Guatemala.

Sint Iacob van Nexapa.

De Stadt van Espiritu Santo in de Provincie van Guazacoalco, op de Custe van de Noort Zee / op de Grensen van Tabasco tnegentich leguen van Antequera bevolcktede Gonzalo van Sandoval, int Jaer van 1522. zy heeft by cans 50. Dorpen van Indianen, 't leyt aen de Oever van de Revier/aen het deel van Ciapa: dese Revier begint in het gheberchte de los Mixes, en Chontales, ontrent de Tecoantepoque, en met de Beecken van de Provintien die onder de Jurisdictie behooren van Chiapa, ende de Chontales, loopt hy in de Noort-Zee / daer comen in Schepen van hondert Vaten.

In dat ghcheele Bisdom is niet een Reviere die gheen Gout by en brengt/en de Indianen leven sonder nootdruft soo zy begheeren te arbeyden / om dat haer niet en ontbreeckt om t'eeten/ en te cleeden/ en zy hebben Cacao, een Vrucht als de Amandelen / die haer dient tot ghelt/en zy maecken daer Wijn af/ en zy eten die ghebraden / en houdent voor een groot onderhout: De Landen zijn ghesont/ en lustich: men teelde te voren Sijde door het vernuft van de Castilianen met de Ingheborenen vant Landt / daer haer de Indianen mede beholpen/ om Papier te maecken/vande tweede schorse/en de Castilianen hadden gheplant soo veel van Castilien, datter ontelbaer veel vergadert wert/ en in dien de Indianen betaelden de thienden daer van / en van anders dinghen / men souder 5. Bisdommen af connen maeckē / om dat die niet betalen/ dan de Castilianen.

De Indianen betalen geen thienden.

Dat Bisdom heeft drie hondert en 50. Dorpen van de principaelste Indianen, en in die / en in drie hondert Logementen / meer dan hondert 50. duysent Tribuptarise Indianen, en hondert twintich Cloosters van Dominicanen / en meest van die leeringhen in de Gheestelickheydt. De Custe van dit Bisdom / by de Noort-Zee / begint in de Revier van Alvarado, die uyt de Bergen de los Zapotecas springt/ en van onder andere vele gaet hy

 hem

Die Rebier Alvarado. hem begeven tot de Provincie van Chinantla, en wederkeerende al cruyende ter contrarie de geberchten van waer hy geboren is/ loopt/ of valt in de Noort-Zee/ tusschen de Rebier van Guazcoalco, en S. Ian de Vlva: en daer is oock de Rebier, diemen noemt van Angualulco, wiens Mont can dienen voor een Haven/ en een ghedeylde Rotse/ een punte van't Lant/ die uyt steect van het gheberchte van S. Martin, bekent ghewordem door Schepen die verlooren zijn op een verspreydinge van blinde Clippen/ en Reeben die langs de Custe legghen/ dwars tegens dese over op de Cust van de Suyt-Zee/ heeft dit Bisdom de Haven van Guatulco, op 15. en een half gradē die groot en goet is/ en daer veel ghehandelt wert. Dese Provincie vā Guatulco brocht de Admirael Pedro de Alverado onder de ghehoorsaemheydt/ en hier by is de Havē van Tecoantepeque, die oock redelick is/ en het Dorp is groot/ en daer is groote Visscherije van Creeften/ en andere Visschen die zy brenghen te Guaxaca, en op de Coninckliicke wech Cuyzatarà is een Mijne van Cristal beril. Tecoantepeque is 45. leguen van Antequera, gaende door de Bergen van los Chontales, Nixapa, en Mexalpeque, tot al waer dit Bisdom comt/ en 'theeft veel Dorpen onder hem aen de Zee-Cust.

Het Bisdom van Mechoacan. Het Bisdom van Mechoacan, twelck is een Provincie tusschen het Aerts-Bisdom van Mexico, en het nieu Galicien, hout in de breette langs de Cust van de Suyt-Zee/ by naest tachtentich leguen/ en tsestich binnen-slandts/ met de opene Lantpalen inde Noorderdeelen. Men besluyt in die de Provincien van Zacatula, en van Colima alle beyde op de Custe van de Suyt-Zee. De Stadt vā Mecheocan, Mechoacan. oft Pazcuaro, gheleghen op een weynich meer dan negenthien graden/ en 47. leguen van Mexico, een gladde en slechte wech. In Guayangero ghenoemt Valladolid resideert Valladolid. de Cathedrael suffragaen van Mexico, met twee Cloosters van Franciscanen/ en Augustiners. Mechoacan fondeerde Macsse de Campo, Christoval de Olid: eerst sat de Cathedrael tot Zinzonza, tot den Jare Zinzonza. 1544. dat zy vertrock tot Pascuaro. De Bisschop Don Basco de Quiroga heeft daer een Clooster van Franciscaners/ en een ander van Augustiners/ en is 6. leguen van Mechocan naer't Oosten.

De Mijnen van Guanaxuato legghen achtentwintich leguen van Guanaxuato. Mechoacan, Noort-waerts nae los Zacatecas, in twelcke moghen wesen by naest ses hondert Castilianen, in twee Realen diese houden met haer Opper-Schout. Een Reael is een sit-plaetse/ en manier van leven van die ghene die in de Mijnen arbeyden.

De Stadt van S. Michiel in de S. Michiel. Provincie van Mechoacan, 35. leguen van Pazcuaro, Noort-Oostwaerts/ gheleghen in een rou lant: En de Stadt de la Concecion de Salaya, die ghebout is van Don Martin La Concecion de Salaya. Enriquez door last vā de Vice-Roy/ int Jaer 1570. om de wech te verseeckeren van de Chichimecas. De Stadt S. Philippe, 50. leguen van De Stadt S. Philippe. Mechoacan Noort-waerts/ en 62. leguen van Mexico, Noort-Oostwaerts/ met een Clooster van Augustiner Monicken/ in een onvruchtbaer en cout Landt/ ghefondeert om te verseeckeren den wech van de Zacatecas.

De Provincie/ en de Stadt van Zacatula. Zacatula, op de Custe van de Suyt-Zee/ leyt op meer dan achthien graden/ en 40. leguen van Mechoacan, ten Suyt-Westen/ ontrent de Zee/ int Jaer 1523. ghefondeert van Ian Rodriges van Villa fuerte en Simon van Cuenca, dese Stadt is tneghentich leguen van Mexico.

De

Colima.

De Provincie / en de Stadt van Colima, op een weynich meer als achthien graden op de Custe van de Suyt-Zee / en de Grensen van nieu Galicien, 50. leguen van Mechoacan Suyt-West-waerts / met een groot Schoutschap in een heet Lant/ en vruchtbaer van Cacao, en cannafistula, met Gout/ en wel ghestelt volck. Gonzalo de Sandoval fondeerde die int Jaer 1522. Het gantsche Landt van Mechoacan is het alder-vruchtbaerste van Tarwe / en Mays / en van alle soorten van Vruchten van Castilien, en van Vee/en veel Visch: het heeft Grain/ Cochenille/ Cattoen: en het volck is vernuftich / en gheneycht tot wercken.

Cacao is een gewas als eē Note/ dienende de Indianen voor ghelt/ en maeckteden daer af een dranck / ghenaemt chocolate.

In dit Bisdom zijn hondert derthien Dorpen/ de 94. zijn de principaelste/ met Scholen / en het loopt tot de Custe vā de Noort-Zee niet/ aen de Suyt-sijde heeft het veel Revieren / en meest in het Westersche deel van de Provincie/ by langs op de streeck van nieu Galicien is de Haven van Navidad, op neghenthien gradē hoochte/ is goet en wel bevaren / van waer ghedaen wert de navigatie na de Philippinen toe/ en het naer't Oosten / ontrent de Haven van S. Iago zijn vele goede Mijnen van Coper / in dit ressort/ van de welcke de Indianen maecken wonderlicke Vaten / om dat het sacht is / en ander iser dat soo heet is dat zy daer mede het Lant bearbeyden/ in plaetse van Yser/ dat zy noyt hebben bestaen te doen / tot dat de Castillanen haer het leerden.

Yucatan.

De Provincie / en 't Gouvernement van Yucatan, twelck die naem creech/ als Capiteyn Francisco Hernandez het ontdeckte de/ en onse L. Vrouwe de los Remedios, als Ian de Gryalva ontdeckte de Cozumel, was eerst ghehouden voor een Eylant/ om dat het by naest met de Zee is omcinghelt / soo dat ment een Peninsul mochte noemen / en d'omloop is meer dan twee hondert 56. leguen/ het heeft in de lanckte ghelijckt hem streckt Oost en West/ by naest hondert leguen / en oock soo veel Noort en Suyden/ van de Custe die nae't Noorden siet / tot dien deele toe/ die het deel dat hem grenst met de Provincien van Guatemala, van waer het hem streckt overdwers by naest 25. leguen / sijn Locht is warme en seer vochtich / en al hoe wel het geen Revier noch loopende Water en heeft / gantsch doorgaēs het Water soo seer hooch wesende in de Putten/ en soo veel Zee-Mosselen beneden aen de Steenen die daer zijn / en de Custe soo leeghe/ heeft ghegheven occasie om te vermoeden datter heeft geweest t'eenigher tijt een Zee / 'tis seer besloten met gheberchte / 'tgeeft oock gheen Coren/ of zaet van Castilien, t'heeft oock gheen Gout / noch eenich ander Metael van eenige soorte/ waer uyt bekent wert de versuffinge van die die seyden dat zy ghevonden hebben in die Provincie/ als de Castilianen daer in quamen cruysen van Laton / het welcke men noyt en vont in eenighe Provincie van Indien; het is seer overvloedich van Jacht/ bysonderlic van Verckens/ en Venaisoen / daer werden veel Honderen ghetelt/ men vergadert daer veel Cattoen / en Anil: het volck vermenichfuldicht / en leeft lanck / daer was een Man die ghecomen was tot drie hondert Jaeren / zy hebben alderhande soorten van Vee van Castilien, en goede Peerden.

't Is een fabule geweest van die gene die seydē dat zy cruicē vonden vā laton, in Iucatan.

In dit gouvernement sonder dat van Tabasco, twelck met dit ghevoecht is / zijn 4. Dorpen van Castilianen, en een Bisdom: en die Dorpen zijn fondatien van den eersten Gouverneur of Admirael Don Francisco de Montejo. De Stadt van Merida leyt op twintich graden hoochte / by naest midden in de Provincie / maer dicht aen de

De Stadt Merida.

Noort-

Noort-Zee / twaelf leguen binnen 's Lants. Alhier resideert den Gouverneur / de Officiers vã 's Coninckx incomen / en Schat-kists / en de Cathedrael Suffragaen van Mexico, met een Clooster van Franciscaners: zy noemdent la Merida, om de groote en oude bouwinghen / die t'heeft / gelijck Merida van Castilien, en t'is te verwonderen dat zy in dese Provincie niet wesende eenich Metael / connẽ wercken soo groote Steenen / in de welcke zy vonden gegraveert naeckte Menschen met Oor-Ringhen / waer uyt het thoonde dat het Tempelen gheweest waren / en dat het Lant gheweest heeft van groote heerlickheyt. De Stadt van Valladolid, 31. leguen van Merida, by cans ten Suyt-Oosten / met een Clooster van Franciscaners heel costelick / en heeft in sijn Jurisdictie 15. duysent Tributarisen Indianen. De Stadt en Haven van S. Francisco de Campeche, leyt op twintich graden op de Custe die na nieu Spaengien siet / by naest 50. Mijlen van Merida West-waert / buyghende nae't Suyden / zy heeft een redelicke Haven / al hoe wel dat die weynich diep is om een haye te sijn. Don Francisco de Montejo die heeft hem sijn naem ghegheven. De Stadt Salamanca de welcke de selfde Admirael noemde nae sijn Vaderlande. In de Provincien van Bacalar, en Chetemal, 70. leguen van Merida Suyden en Noorden / dicht by't Westen / en noch andere 70. van Valladolid, ontrent de Custe van de golfe van de Honduras. Daer zijn in dese Provincie thien Cloosters van Franciscaner Broers / en Scholen van Gheestelickheyt.

Valladolid.

Campeche.

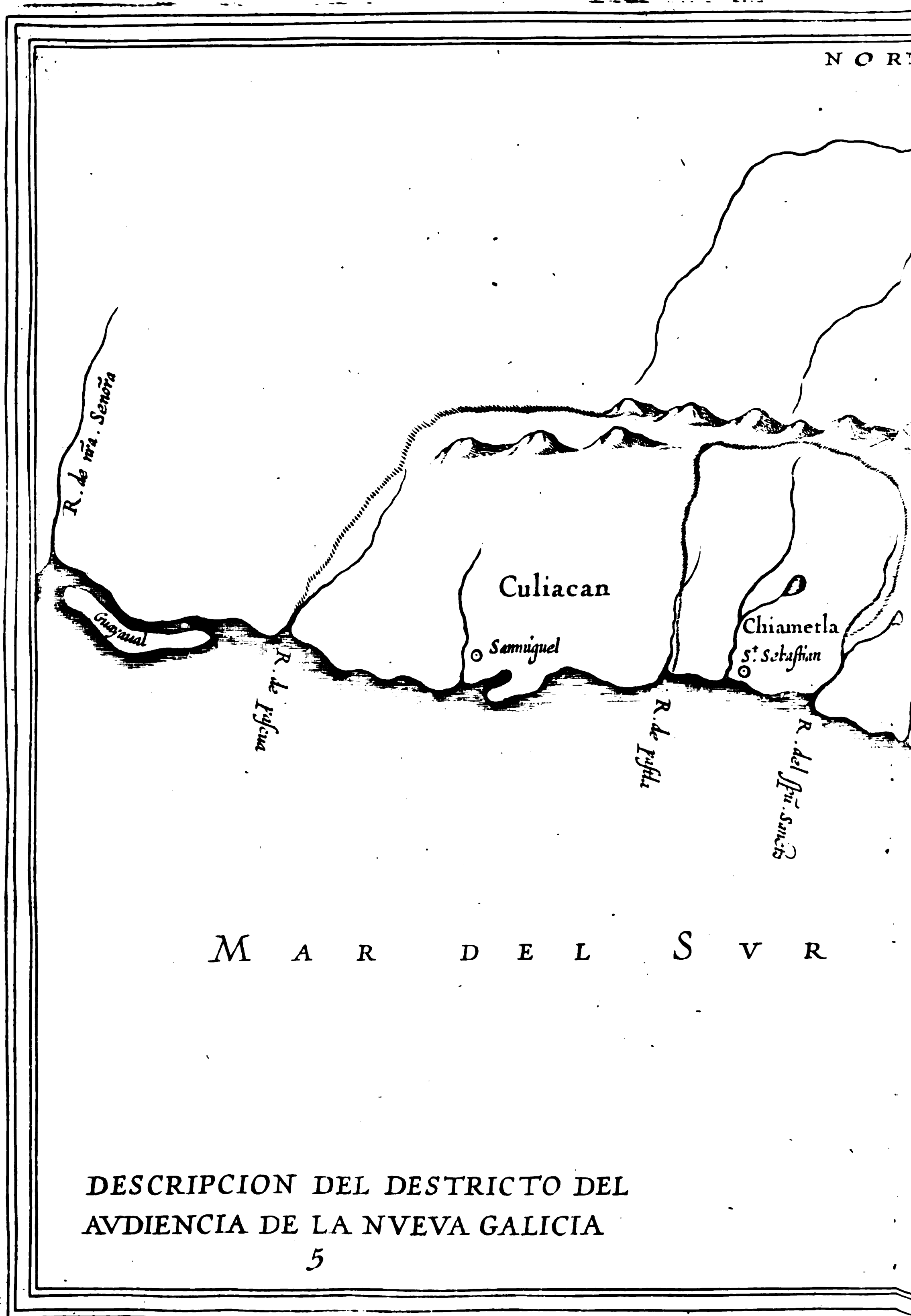
Salamanca.

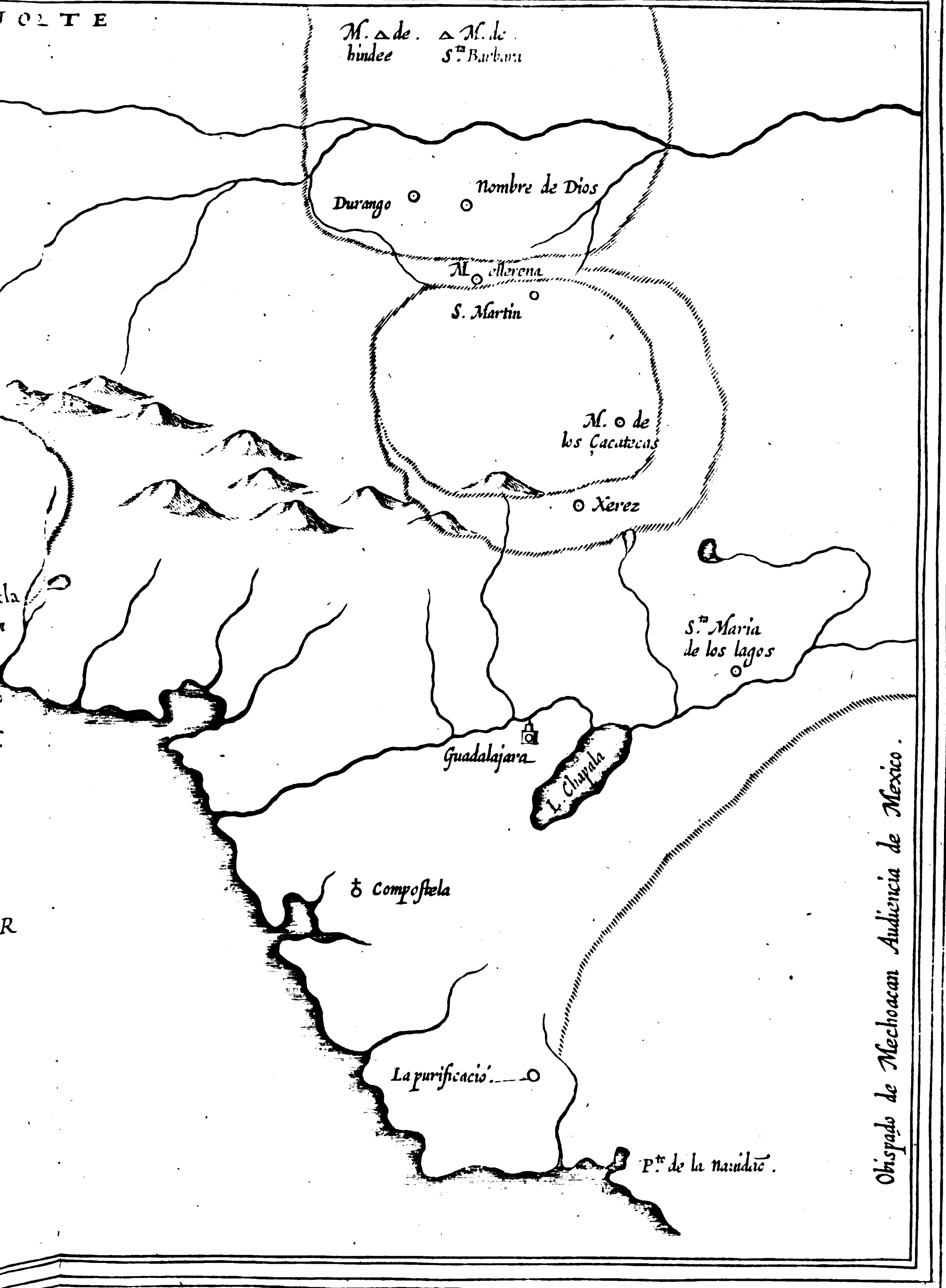
De Custe van die gantsche Provincie is soo lange / dat in weynich plaetsen men Anckeren mach op minder dan op 4. of 5. leguen lants / en oock ten heeft gheen Haven dan voor cleyne Schepen / en de Zee wast en daelt meer op die Cust dan op een andere eenighe plaetse van de Provincien van nieu Hispanien. De Havens die het heeft / zijn die van Cicla, en Telichaque, Cical, en Cauquil, een Revier met twee monden / Campeche op de Custe die naer nieu Spaengien siet: en in haer de Cabo Delgado, van waer de Custe Oost-waerts begint te keeren / en dicht by de punte is een Eylandeken / dat zy noemen la Desconocida, beset met Clippen / en int Westen van dat by naest thien, en acht leguen / is een ander dat zy noemen la Zarza, en de Triangel, dat drie Eylandekens zijn / dicht by een ander Eylandeken / omcingelt met Clippen / noch festhien leguen van Cabo Delgado, Eylanden van Arenas, en de Bermeja, en een ander Eylandt 30. leguen van de voorseyde Caep Noort-waerts / en de Negaillos drie Eylandekens met Clippen beset / int Oosten van la Bermeja, by naest 35. leguen / en los Alacranes twintich leguen van de Cust Suyden en Noorden / met Merida, en Cabo van Cotoche, de Oostelickste punte van Yucatan: van waer loopen 4. Eylandekens die zy noemen de Mugeres, dicht by de Custe / op de welcke leyt het Eylant van Cozumel, vermaert om de beroemde aenbiddinghe van een Beelt dat daer was / al waer alle de luyden van het omligghende Lant in Pelgrimagie quamen; het leyt 4. leguen in de Zee / int begin van de golfe de Honduras, by cans Suyden en Noorden met Valladolid, en het die golfe in sijn 3. andere Eylandekens met ondieptẽ by cans op de streeck van het Meyr van Bacalal, twelc is binnen slants dertich leguen van het Meyr van Chetemal, op de Custe die beschildert is met Eylandẽ / tot Salamanca, waer van de eerste Pantoja, is dicht by een ondiepte die zy noemen Quitasuenjo, en d'ander Zarata, en d'ander Lamanay, en de laetste Ylbob.

De Havens en punten vã dit Gouvernement.

In Cozumel een vermaerde bedeplaetse der Heydenen.

De Pro-

Culiacan
Samiguel
Chiametla
S.t Sebaſtian
MAR DEL SVR
DESCRIPCION DEL DESTRICTO DEL
AVDIENCIA DE LA NVEVA GALICIA
5

M. de hindee
M. de Sta Barbara
Durango
Nombre de Dios
M. ellerena
S. Martin
M. de los Çacatecas
Xerez
Sta Maria de los lagos
Guadalajara
L. Chapala
Compostela
La purificació
Pto de la nauidac
Obispado de Mechoacan Audiencia de Mexico.

Tabasco. De Provincie van Tabasco, die onder het Gouvernement van Yucatan begrepen wort/ leyt op de Custe van de Noort-Zee / in de Golfe van nieu Spaengien, streckt hem in de lanckte Oost en West / by naest 40. leguen van de Grensen van Yucutan, tot die van Goazacoalco, met het welcke hem voecht int Oosten/ en oock soo veel Zuyden en Noorden / van de Noort-Zee / tot de Grensen van Chiapa : het gantsche lant is vol Meyren/ inhammē van de Zee/ en broecken/ en ooc vaertmē daer over met Barquē/ en Canoen; het is seer vochtich / en drooch / en daerom seer vruchtbaer van voetsel voor Vee van Ossen of Koeyen/ en van Mayz/ en cacao, het welck het meest profijt is van de Provincie/ in het welcke alleen een Dorp is/ twelck is Tabasco, anders genaemt de Stadt van onse Lieve Vrouwe de la Vitoria, alsoo ghenoemt om de overwinninghe die aldaer hadde van de Indianen Don Hernando Cortes, als hy ginck nae nieu Hispanien, int Jaer 1519. Het Tribuyt dat de Indianen betaelen in dese Provincie/ zijn twee duysent xiquipilen van Cacao, en elcke xiquipil is acht duysent Amandelen / en een last maeckt drie xiquipilen, of tercios van het Tribuyt. Op de Custe van de Provincie behalven de andere Revieren/ en Meyren/ vont hy de Meyr van Xicalango, of Coninckliicke Haven / groot en wijt/ met twee Eylandekens inde mont/ de Capiteyn Louys Marin, was die die door last vā Don Hernando Cortes, dese Provincie in vrede brocht.

De Revieren van de Provincie.

Het XI. Capittel.

Van het Ressort behoorende onder het gouvernement van Guadalajara.

HEt Ressort van het gouvernement van nieu Galicien, of van Xalisco, ghelijck Nunjo de Guzman het genoemt heeft die het ontdeckt heeft/ en Don Hernando Cortes die het dede te voren in sijn naē: als hy sont de Capiteyn Gonzalo de Sandoval, om te bevredighen los Colimas, stoot met sijn Grensen aen het Gouvernement van nieu Hispanien, ontrent de Haven van Navidad, en de Meyr van Chiapala, gaende Noort-Oost-waerts al waer het int Noorden/ en eensdeels int Westen / daert noch niet heel is ontdeckt : heeft het sijn Landtpalen open / watter meer is int Westen/ is gantsch Zee : het ghene dat bevolckt is aen d'een sijde of d'ander/ sal comen op hondert leguen/ waer in begrepen worden de Provincien van Guadalajara, Xalisco, los Zacatecas, Chiametla, Culiacan, het nieu Biscayen, en Cinaloa, en als ghebuyrschap / de ontdeckinghe van de Provincien van Cibola, en van Quibira.

Guadalajara. De Locht van de Provincie/ en vant omligghende Lant Guadalajara is goet / en het Aertrijck is vruchtbaer van Tarwe / en van Mayz / en van andere Saden van Castilien, en veel Mineurs van Silver / en Dorpen zijnder van de Castilianen. De Stadt is het Hooft van dat Rijck die bevolckt is van Nunjo de Guzman, int Jaer 1531. en noemde dat nae de naem van sijn Vaderlant / leyt in hondert en ses graden en een half lengte van de Suyt en Noort-Lijn van Toledo, 1780. leguen reysens/ een rechte wech/ en op twintich graden en een derde-part hoochte / 87. leguen van Mexico, tusschen 't Noorden en 't Westen / meest West-waert. Aldaer resideert het Hof/ de Officiers van Coninck incomē/ en de Schatkist/ en de Cathedral suffragaen van Mexico, van den Jare 1570. dat eerst ghebóden was te fondeeren te Compostella : het heeft een Clooster van Franciscaners/ en een ander van Augustijners / Nunjo de

Guzman fondeerde oock de Stadt del Espiritu Santo in Tepique, en de Stadt Santa Maria van de Meyzen: zy is dertich leguen van Guadalajara Suyt-waert / met een Opper-Schout/en gebout om te verseeckeren teghens de Indianen Chichimecas, die in de Landen zijn tusschen 't Noorden en 't Oosten / een Barbarisch volck / die ghespreyt leven op't Velt / sonder eenighe menschelickheyt/en politie/in de Holen/ en in de Bosschen als wilde Beesten / onderhoudende haer met de Jacht/ en wilde Vruchten / zy weten van gheen Rijckdom/noch wellust/ zy gaen naeckt/en eenighe bedeckt met Vellen van ghedierten/ haer Wapenen zijn Bogen en Pijlen / zy zijn sterck van Lichaem/ groote vraten / zy maecken Wijn van seeckere Wortelē/ daer zy haer in droncken drincken.

El Espiritu Santo. Santa Maria, van de Meyzen. Wie de Chichimecē zijn.

De Provincie van Xalisco is vruchtbaerder van Mayz dan van Schapen / daer zijn geen Peerden: t'heeft maer een Stadt Compostela ontrent de Zee / drie en dertich leguen van Guadalajara Westwaerts: al waer eerst was het Gouvernement / en bevolen te fondeeren de Cathedrale Kercke/ tot het Jaer tsestich: wanneer het overghegaen is tot Guadalajara om dieper te wesen in het ressort: daer is een Clooster van Broers van S. Francisci Ordre/ 'tis oock bevolckt gheweest van Nunjo de Guzman int Jaer 1531. die twee jaren ginck door die Landen/diemen noēde het groote Spaengien, door jalourshe yt vā Don Hernando Cortes, sonder dat inde gantsche tijt men niet van hem vernam in Mexico. De Stadt de la Purification, ten Suyt-Westen van Guadalajara 36. leguen daer af / ontrent de Haven van Navidad, in de Grensen van die Jurisdictie van dat Hof/ en van het van Mexico, leyt in een heet Landt / en swack / en tot het eynde van het Jaer 1531. ontdeckte Nunjo de Guzman 150. leguen Lants lanck de Custe van Xalisco, die ghelegen is op wat meer dan twee en twintich graden.

Xalisco.

In de Provincie de los Zacatecas, rijck van Mijnē van Silver/ is gebrec hebbende van Water/ Terwe/ en Mayz/ zijn drie Dorpen van Castilianen, en 4. treffelicke sitplaetsen van Mijnē/ de principaelste zijn die diemen noemt de los Zacatecas, 40. leguen van Guadalajara Noordtwaerts/ en 80. van Mexico, al waer ordinaris sullen zijn meer dan 500. Castilianen, 500. Slaven/ duysent Peerden en Muylē/ en een Clooster van Franciscaners / en aldaer resideert altoos een van des Coninckx Officieren van Guadalajara. Oock zijn in die Provincie de Mijnē van Aviño in de Contreyen van los Zacatecas, en die vā S. Martin 27. leguen van los Zacatecas, Noort-Oostwaerts/ in twelcke plegen te wesen by naest 400. Castilianen, en Xerez de la Frontera, 30. leguen van Guadalajara Noort-waerts / en 10. van de Mijnē van Zacatecas, in de wech van dien/ zijnder andere plaetsen de laegers leggen/ daer men geen ghewach af maeckt/ om dat zy soo aenmerckens waerdich niet en zijn. De Stadt Erena, en de Mijnē genaemt del Sombrerete, 25. leguen van Zacatecas Noort-Weest-waerts / dicht by die van S. Martin Noort-waerts en andere die in die Jurisdictie zijn. De Stad van Nombre de Dios, 68. leguen van de Stadt van Guadalajara, en 10. van de Mijnē van S. Martin, Noort-waerts/ met een Clooster van Franciscaners/ is overvloedich van Tarwe / en Mayz / en goede Mijnen in haere Jurisdictie. De Stadt Durango, in de Jurisdictie van de Mijnen van S. Martin, en de Valeye van S. Salvador, 8. leguen vā Nombre de Dios, is een gesont lant/ en heeft veel Revierē/ door welckers overspoelinghe vergaderen zy veel Taruws/ Mayz/ en andere onderhoudin-

Los Zacatecas. Xerez. El Erena. Nombre de Dios. Durango.

houdinghen/ en in haer Jurisdictie zijn de Mijnen van S. Lucas, en eenige goede Soutpannen. De Indianen van dat Rijck waren in vele plaetsen in Oorloghe/ en de Chichimecen, en Guachachilen deden veel schade op de wech van Guadalajara, aen die van Zacateca, en die Oorloghe was seer costelick en hefrich/ en zy nam eynde als Vice-Roy was de Marquis van Villamanrique. De Indianen zijn ghedeylt in die Jurisdictie in 190. en vier deylinghen.

Nueva Vizcaya. De Provincie van nieu Vizcaya, by naest int Noort-Westen van los Zacatecas, 50. leguen van die/ is een Landt van goede Lijftocht/ en veel Vees/ en goede Mijnẽ van Silver/ in haer zijn die van Hindehè, Santa Barbola, en die van S. Ian en in die is de Provincie van Topia, en in dese ontdeckinghe/ en bevolckinge dede Francisco de Ybarra vele dienstẽ. De

Chiametla. Provincie van Chiametla, 20. leguẽ lanck en breet / op de Custe van de Suyt-Zee/ by naest 40. leguen van Xalisco, heeft veel Mijnen van Silver / en daer leyt S. Sebastiaen, een Stadt der Castilianen, die eerst was onder het gouvernement van Mexico, en leyt wat hoogher dan op 22.

Culiacan. graden. Culiacan, is een gouvernemẽt op de Custe vande Suyt-Zee/ meer Oost-waert/ en ten Weste van Chiametla, is een Lant seer vruchtbaer van lijftocht en Monsters van Mijnen van Silver/ van welcke is een bevolckte Reael, dat is een sitplaetse / die zy noemen de las Vir-

S. Michiel. gines. De Stadt S. Miguel 80. leguen van Compostela, en 100. en drie van Guadalajara, is bevolckt by Nunjo de Guzman int jaer 1531.

Cinaloa. De Provincie van Cinaloa, de laetste/ en de Noordelickste van het nieuwe Rijc vã Galicien, 42. leguen van Culiacan, 150. van Guadalajara Noort-waert / is bevolckt in een plaetse met Castilianen, die genoemt wert S. Ian van Cinaloa, die niet conde behouden werden. Dese Provincie ontdeckte de Don Antonio van Mendosa, wesende Vice-Roy in nieu Hispanien, zy seyden datter ghesien was een Stadt van Steen ghebout met Solders die zy noemden Granada, en dat de Indianen geweldich vochten / en datter in dit lant groote overvloet van victualie was. Quibira leyt op 40. graden/ in een ghetempert Landt / en vrucht- Quibira.

baer. Cibola leyt 30. leguen van Cibola. Culiacan, Noort-waerts/ en Quibira 200. van Cibola Oost-waerts / t'is al arm volck / en om dat zy gheen Cattoen vergaderen / cleeden zy haer met Vellen van wilde Dierẽ/ en Koeyen van haer Lant / die een hoochte hebben op haer Rugghe-Graet/ en grooter Hayr aen't voorste deel / de Hoorens zijn cleynder dan d'onse/ en in dit Vee bestaet de meeste Rijckdom van het volck/ om dat zy haer met de Vellen cleeden/ en schoyen/ en maecken coordẽ/ eten het Vleesch en maecken hantwercx tuych van de Beenderen / zy hebben in dese Provincie verscheydene talen/ om dat zy weynich met malcanderen handelen.

California is een groote punte California. lants die uyt loopt in de Zee / int Westlickste van nieu Hispanien, tot op twee en twintich graden hoochte/ van waer zy haer streckt Noort-West-waerts/ ontrent 200. leguen/ al hoe wel datter seer weynich volcomene kennisse is / van de Havens / en Eylanden van de Golfe van California, die daer is tusschen de voorseyde punte / en de Golfe van nieu Spaengien, die lancx daer loopt / by cans naert Noort-Westen / in de welcke al hoe wel datter zijn veel Revieren / Capen en Punten / en see-plaetsen / soo heeft men nochtans gheen particuliere kennisse daer af / om dat zy niet seer veel doorsocht zijn. Int begin of d'inganck van dese Golfe is een Eylandt seer lanck / en smal by de Cust langs / en seer

dicht daer by / dat ghenoemt wert Guayaval, twelck gaet van de Revier van onse Lieve Vrouwe / of van S. Sebastiaen de Bora, tot die van Pascua in Culiacan. Die van de Stadt van S. Michiel, wert ghenoemt Ciguatlan, en het na nieuw Spaengien toe / is die van Pastla, en teghen over van die is het Eylant Desierta, en daer naer het del Espiritu Santo, en de Haven van Xalisco, en Suyt-waert van de punte van California leyt het Eylandt Anjublada, en dat van Sint Tomas, en dat van Flores, en een ander dat men noemt las Monjas.

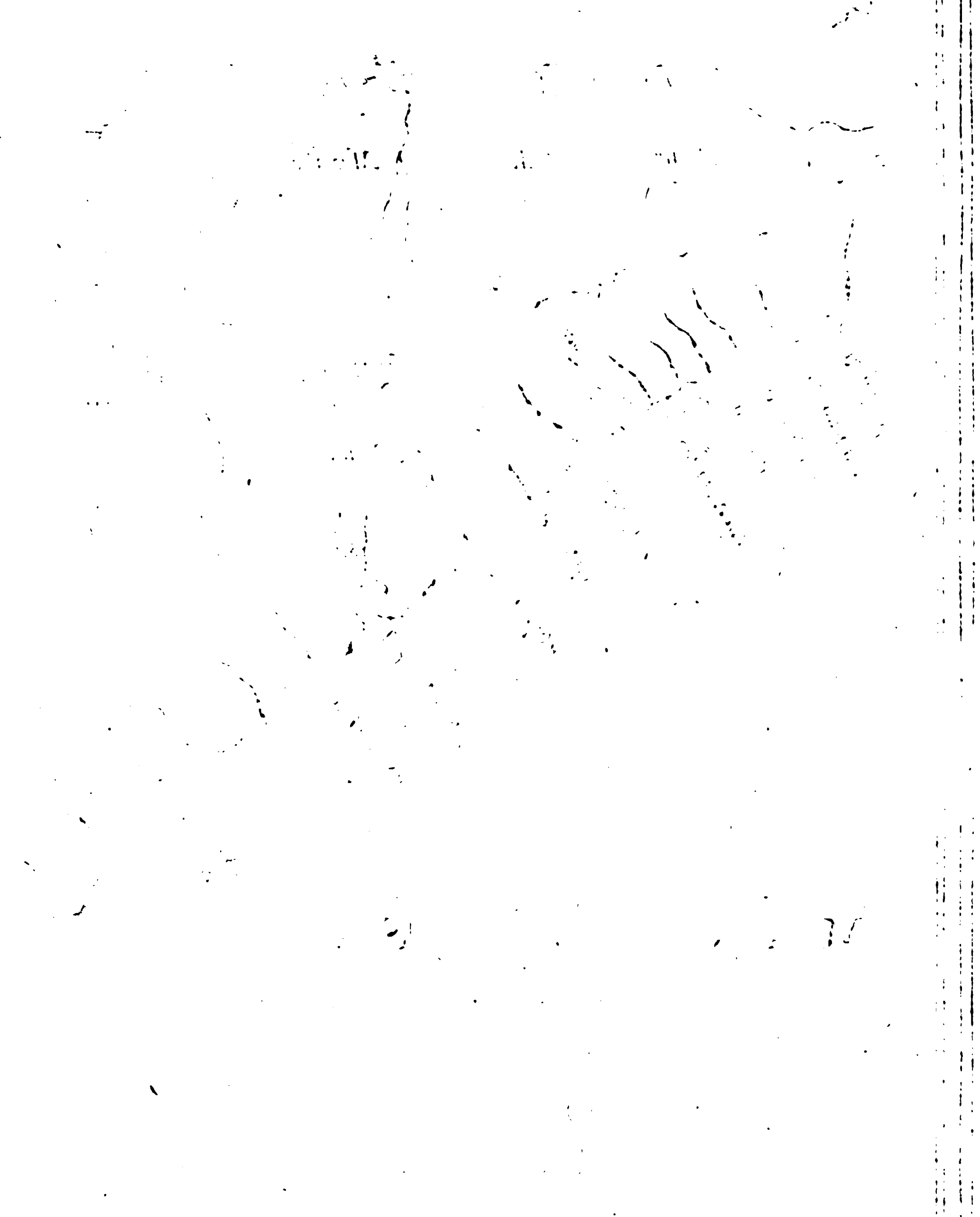
Het XII. Capittel.

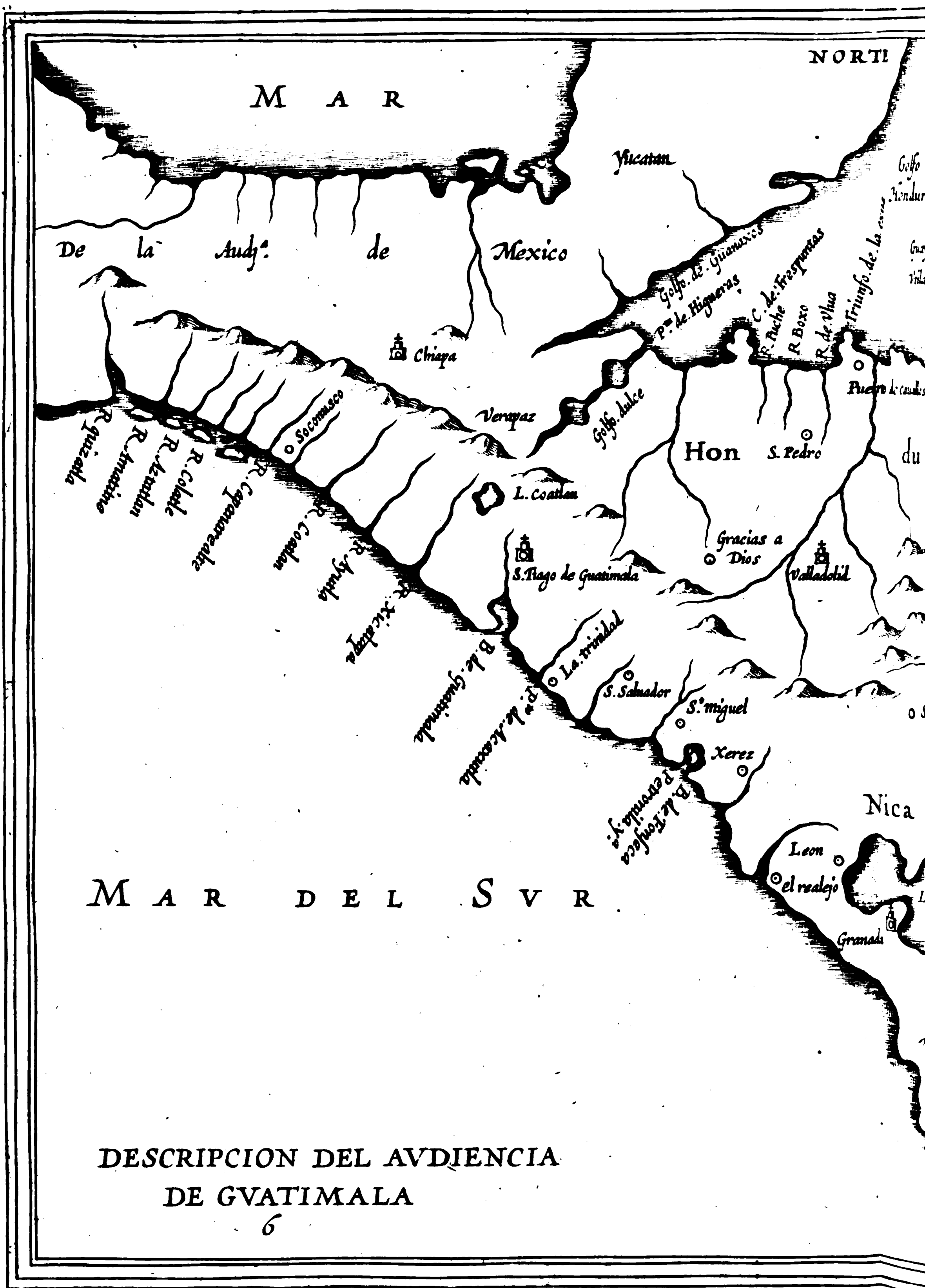
Van de Iurisdictie van't Hof van Sant Iago van Guatemala.

HEt Hof van S. Iago van Guatemala werde eerstelick genoemt het Hof van Guatemala van die Ommelanden / om dat bevolen was dat eerst te bouwen in eenighe vande Provincien van Nicaragua, en Guatemala, sonder te noemen seecker Vlecke / hout in de lanckte / Oost en West twee hondert en 40. leguen / en van de vier en tachtichste Suyt en Noort-Lijn / tot de acht en tneghentichste de langte / en van Noordē en Suyden / in de breete hondert en tachentich / van de neghen of de thien graden hoochte / tot achthien / of negenthien / waer in mede besloten worden de Provincien van Guatemala, Soconusco, Chiapa, Suchitepeque, la Verapaz, Honduras, Ycalcos, San Salvador, en San Miguel Nicaragua, Chuluteca Taguzgalpa, y Costarica, en in elck van die Provincien wort verscheydelicke spraecke ghebruyckt / en na de meeninghe van de Religieusen / is het een list gheweest van de Duyvel / om twist te planten tusschen die Natien die bloetdorstich en wraeckgierich waren.

De Provincie / en 't Gouvernement van Guatemala op de Custe van de Suyt-Zee / in de lanckte salt hy naest sijn 70. leguen / en in de breette Suyden en Noorden dertich: 'tis een Lant wel getempert / vruchtbaer van Mays / van Catoen / van Tarwe in overvloet / en andere Vruchten / al hoe wel niet bewaert worden de zaden van t'eene Jaer tot het ander: 't Heeft weynich Wateren / maer als het regent zijnse seer gheweldich van April tot October toe: de Winden waeyen Suyden en Noorden / en de Noorde-Wint en duert niet meer dan 15. of twintich daghen / en is seer cout / en heftich: daer zijn 5. Dorpen van Castilianen, gefondeert van de Adelantado Don Pedro de Alvarado, in de Jaren van 1524. en 25. De Stadt Sant-Iago, van Guatemala, wiens ghelegentheydt men noemt Cachequil, t'welck beteeckent een Arent / om dat de Generael van die Natie / als hy uyt ginc ten Oorloch brocht hy een Arent tot een Pluym. Het is 't Hooft van het Gouvernement / al waer resideert het Hof / leggende op 14. graden en een half hoochte / en 93. van de Suyt-Noort-Lijn van Toledo, van de welcke het sal verscheyden zijn op een groote Circkel duysent ses hondert 60. leguen / en twaelf van de Zee af / het is een Dorp met ses hondert Castiliaensche Borgers / hier resideren de Officiers van des Coninckx incomen / en Schat-kiste / het Huys van de gietinghe / en de Cathedrael suffragaen van Mexico, met een Clooster van Dominicanen / en een ander van onse Lieve Vrouwe ter gratien / en een Gast-Huys / en in haer Iurisdictie 25. duysent Tributarise Indianen, dese Stadt is ghelegen in een seer lustighe Valleye / met Vruchten van verscheyden soorten / en alderhande slach

Guatemala.

DESCRIPCION DEL AVDIENCIA
DE GVATIMALA
6

ORTE
DEL NORTE
Golfo de Honduras.
Guanaxa
Guayama
Vtila
S. millan
C. de Camaron
C. de honduras
R. Xagua
Trugillo
Puerto de cauallos
Las Viciosas
B. de Çartago
B. honda
Roncador
C. de Graciasa Dios
Golfo. de nieuesa
R. Deyare
R. Ayrepa
du
ras
Olancho
Segouia
Pto de San Juan
Nica
ra
guá
Jaen
el Desaguadero
R. de Vazquez
R. de los Anzuelos
R. de fuerre
B. de S. Geronimo
de Carabaco
Leon
el realejo
Lag. de Nicaragua
Granda
Castl. de Austria
Costa rica
De Panama
Cartago
Nicoya
Aranxuez
C. de Guerra
de. nũa Señora
Chira
Pto de paro
Golfo de salinas
Pto de S Lazaro
C. blanca
S. Maria
S. matia
Cobaya
Sebaco

slach van Lijftochtën / en seer delicaet.

S. Salvador. De Stadt van S. Salvador, die in de Indiaensche tale ghenaemt wert Cuzcatlan, 40. leguen van S. Iago, ten Zuyt-Oosten / met een Clooster van Dominicanen. De Stadt

La Trinidad. de la Trinidad, die op de Indiaensche tale ghenaemt wert Conzonate, ses en twintich leguen van Sant Iago, Zuyt-West-waerts/ 4. leguen van de Haven van Axacutla, 'tis een Opper-Schoutschap met de tijtel van sijn Majesteyt / met een Clooster der Dominicanen/ in een lantsdouwe die vruchtbaer is van Cacao, en de Indianen van die plaetse/ behooren onder de Jurisdictie van Santjago. 't Is een plaetse van vele handelinghe / en sijn Haven is een aencomste van de Schepen van Peru, en van nieu Spaengien. De

San Miguel. Stadt van S. Miguel 62. leguen van Santjago, en twee en twintich van S. Salvador, Zuyt-West-waerts/ 2. leguen van de Zee/ en de bahia van Fonseca die haer dient tot een Haven / en daer zijn in haer begrijp tachtentich Dorpen van d'Indianen. De Stadt Xerez de la Frontera, genaemt in de Indiaensche tale

Xerez. Chuluteca, op de grensen van Guatemala, en Nicaragua, tachtentich leguen van Santjago, en twintich van S. Miguel Zuyt-Oost-waert zijn beyde een Jurisdictie vruchtbaer van Cattoen/ en Mayz / daer leyt ontrent de Stadt Santjago, een brandende Berch seer vermaert vã Guatemala, en in gantsch Indien zijnder veel van dese brandende Berghen/ maer de vermaertste zijn die van Guatemala, die uyt ghebor sten zijn op verscheyden reysen/ vier uytwerpende Steenen / en assche met groote schade van't Lant/ van die van Arequipa en van Tlascala, Quito, en andere in dat Lant zijn oock stadich vlietende heete Wateren / en van verscheyden eyghenschappen/ daer zijn veel Verwen/ en goede balsame die de Castilianen verkent hebben / sonder dat van de Indianen te leeren/ teghens 'tghene eenighe Autheur spreeckt: en oock liquidambar, anime, copal, en suchicopal, en andere Gommen/ en d'alder volcomenste vochticheden/ en de ghedierten die den Bezarsteen teelen: men vergadert daer veel Cacao, dat een groote Rijckdom is; tis ẽ nuddelbare Boom/ de vruchten zijn als Castanien / al hoe wel dat sy grooter zijn/ sy gheeft bloeysel ende Vruchten alle Maenden/ en desgelijcx vallender in dat Lant de Orangieappelẽ/ de Cacao Boom is meerder vrunt van de vochticheyt/ dan van de Sonne / en daerom wort sijn plante nerghens anders ghestelt dan daer schadu is.

De Havens van dat Gouvernement / in de Zuyt-Zee/ behalvens de verhaelde zijn de baye van Fonseca, dicht aen S. Michiel op twaelf graden en een half hoochte. 't Heeft sijn naem gecregen van Gillis Gonzales Davila, int Jaer 1522. van weghen de Bisschop Ioan Rodriges de Fonseca, President van den Raedt van Indien, en binnen in de Bahia is een Eylandt daermen noemt Petronila, nae des Bisschops Susters Dochter. De Haven van Acaxutla, dicht aen de Trinidad, op 12. graden hoochte / is het principael van dat gouvernemẽt voor nieu Hispanien, en Piru, en de Baye van Guatemala twaelf leguen daer van / en de Revier van Xicalapa 7. leguen van de Bahia West-waert / Noort-waerts en raeckt dese Provincie gheenighe Custe/ om dat het niet meer dan 40. leguen van Zee gaet/ tot een plaets daermen ontscheept/ diemen noemt de Haven van de soete Golfe, van over gaen de Coopmanschappen die van Castilien gae/ door de Golfe de Honduras, binnen 's lants met de Carovanen, tot Guatemala, en op de Coninckliicke wech van Mexico is het groote Meyr van Atitlan, van

Deses Gouvernements Havens.

 thien

thien leguen in de ronte / en 4. in de breette sonder gront.

Soconusco. De Provincie en het gouvernement van Soconusco, het alder-Westelickste van Guatemala, op de Custe van de Suyt-Zee / lanck en breet by naest 34. leguen / vruchtbaer van Cacao, de grootste handelinghe aldaer / en van al het gheene datter gesaeyt wort / behalven Tarwe / ten heeft niet meer dan een Dorp van Castilianen, twelck ghenoemt wert Guevetlan, een fondatie van Don Pedro de Alvarado, al waer nu resideert de Gouverneur. Hare Custe die op de Suyt-Zee leyt / begint 7. Mijlen van de Reviere van Ayutla, West-waert / en dan de Revieren Coatlan, Capanaercalte, Colatl, Haztatlan, Amatituc, en Quizatatlan.

Chiapa. De Provincie en Bisdom van Chiapa, is binne Lants tusschen Soconusco Suyt-waert / en het uyterste van nieuwe Hispanien, West-waert: en int Noorden en Oosten tusschen Tabasco, en la Verapaz lanc Oost en West by naest 40. leguen / en breet eenighe ninder / vruchtbaer van veel Tarwe / en Mays / en andere Saden / en van Vee / behalven van Schapen / die der niet veel en zijn: 'theeft een Dorp van Castilianen datmen noemt Ciudad Real, 70. leguen van Sant Iago van Guatemala, nae Noort-Oosten / dat met een particulier Privilegie gheregeert wert door ordinarise Schouten: al hier is de Cathedrale Kercke / met een Clooster van Dominicaners / en veel Dorpen van Indianen in hare Jurisdictie. Het principael Dorp wert ghenoemt Chiapa van haer / waer van de Provincie sijn naem neemt: de Inwoonders weten Peerden te teelen / die van daer comen zijn / zijn beter dan die van nieu Hispanien, zy zijn Musijckers en Schilders / en leeren wel eenich Ampt dat in conste bestaet / van outs hebben zy ghewees van Nicaragua, en de Capiteyn Diego de Mazariegos, int jaer 1531. leyde dese Stadt in een Valleye al waerse nu is / rondt / op een wonderlicke ghelegentheydt / op achthien graden en een halve / en tsestich leguen van de Noort-Zee / en oock soo veel van de Suyt-Zee.

De Provincie van la Verapaz, dat een naem is ghegheven by de Religieusen van S. Dominici Orden / om dat zy het bevredicht hebben met haer Predicatie / oock is sy ghelegen binnen 'slants / tusschen de Lantpalen van Soconusco, Chiapa, Yucatan, Honduras, en Guatemala, dertich leguen dweers over / en oock soo veel van Sant jago de Guatemala; het Landt isser vochtich / en daer om ist beter voor de Mays / die daer wast tweemael int Jaer / dan voor de Tarwe / en Catoen / en eenighe Cacao, en veel Voghelen van die die pluymen geven van coleuren / voor de Schilderijen die de Indianen maecken / t'welck is een neeringhe van dese Provincie / en de Coninghen van Mexico trocken dien / en dat was die meest gheachte saeck die zy hadden / en men oordeelde voor groote sonde die Voghelen doot te slaen / dan men mochtse wel ontveederen / of die nemen. In dat Landt is niet meer dan een Clooster van Dominicaners / met een Dorp van Indianen, van 17. jonghens die daer zijn / al waer de Ingeborenen haer hebben vergadert / door ordre van de Religieusen om haer beter te onderwijsen / om dat zy te vooren leefden herwaerts en derwaerts / en als Wilden / en nu leven zy als Christenen / en int waerlick Borgherlick. Verapaz.

In dese Provincie en is gheen Gouverneur / dan alleen een Opper-Schoutschap / t'welck een proveido is van't Hof. De Reviere Zacatula deylt dese Provincie van Guatemala, van de welcke het hem uyt streckt tot aen de Golfe dolce, werwaerts

werwaerts gaende om t'ontwateren alle hare Revieré/ door welcke/ en om de groote vlietinghen der Wateren die af-loopen van de hoochste Rotsen/ was het Landt soo vochtich/ dat de Mayz verrottede/ maer de ghetemperthepdt is ghebetert/ nae dat het afghevallen is: 'theeft veel Leeuwen/ Tygren/ en Vossen/ welcker vleesch de Indianen eten/ al hoe wel het soet is en mals. 't Wert ghenoemt Golfe dulce om dat door de menichte van de Revieren die daer lanex in Zee loopen/ het Water soet is: en daer zijn groote Visschen/ en int bysonder de Manati, die de Zee-Stier is/ swemt soo soetelick/ dat al hoe wel hy seer groot is/ soo maeckt hy gheen ghetier/ vliet voor andere/ ende gaet te gronde/ en hy is furieus teghens die die hem soecken/ en hy gheeft groote slaghen/ sijn vleesch is dick als van een Koe.

De Vis Manatus, heeft Beenderen/ voor't Graveel goet.

Het XIII. Capittel.

Van Honduras, Nicaragua, en Costarica.

Honduras.

DE Provincie/ en 'tgouvernement van de Honduras, streckt hem in de lanckte Oost en West/ langs de Noort-Custe/ meer dan 150. leguen/ en in de breete van de Zee af tot de lant-Palen van Costarica, en Guatemala ten deele tachtentich/ 'theeft veel gheberchte/ en is vruchtbaer van Mayz/ Tarwe/ en alderhande soorten van Vee/ en eenighe Mijnen van Gout en Silver: daer zijn ses Dorpen van Castilianen, en een Bisdom/ de eerste Bisschop was Broeder Ian van Talavera, Prieur van Prado, van d'Ordre van S. Ieronimo van Spaengien.

Valladolid.

De Stadt van Valladolid, in de Indiaensche tale ghenaemt Comayagua, lept op meer dan sesthien graden/ en is tsestich Mijlen van Sāt Iago de Guatemala, Oostwaerts/ en by naest 40. van de Noort-Zee: de Gouverneur resideert alhier/ en daer het Cathedral van het Iaer 1558. dat het van Truxillo vertrocken is/ daer het aldereerst was/ en daer is een Clooster van onse Lieve Vrouwe ter Gratien. De Capiteyn Alonzo de Cazeres bevredichde dat Lant/ uyt last van Don Pedro de Alvarado, het lept int midden van twee Zeen/ en heeft van d'een tot d'ander drie en 50. leguen/ van de Haven de Cavallos op de Noort-Zee/ tot de Baye van Fonseca, op die vant Suyden/ en dien wech besocht de Ingenieur Baptista Antonelli uyt last van de Coninck/ om dat zy haer lieten voorstaen/ dat over dien wech de handeling lichter soude vallen van de Noort/ op de Suyt-Zee/ en hy vondt datter veel swaricheyts in ghelegen was.

Van de ondersoeckinge van den Baptista Antonelli.

De Stadt Gracias a Dios, dertich leguen van Valladolid, by naest int Westen is bevolckt int Iaer 1530. van de Capiteyn Gabriel de Rojas, om te beneficieren de Gout-Mijnen/ die daer waren/ en vondt groote rencontren met de Indianen, en hebben hem dickwils besprongen binnen in't Fort dat hy hadde/ nochtans als de Gouverneurs van Honduras, en Nicaragua hem te hulpe niet en quamen/ om die passie die tusschen haer waren/ verliet hy het/ en int Iaer 1536. quam de Capiteyn Gonzalo de Alvarado weder om te bevolcken die Stad.

Stadt Gracias a Dios.

De Stadt S. Pedro 30. leguen van Comayagua Noortwaerts wat afwijckende West-waert/ en elf van de Haven de Cavallos, alwaer resideren de Officiers des Coninex/ om dat de Have van Cavallos niet goet is/ al waer verrijchtmen het despacho van de Schepen/ is ghefondeert int jaer 1536. van den Adelantado Don Pedro de Alvarado.

S. Pedro een Stadt.

De

Sint Ian een Stadt;

De Stadt van S. Ian van de Haven de Cavallos, op 15. Graden hoochte/ elf leguen van S. Pedro, en 4. van Comayagua, is bevolckt van de Factoors der Coopmanschappen/ en de Swarten/ om dat het een quade Haven is/ al hoe wel het een Baye is/ zy is evenwel goet: zy wert ghenoemt de Haven de Cavallos, om datter eenighe Paerden in Zee ghevallen zijn door onweder. De Stadt Truxillo tsestich leguen van Comayagua Noort-Oost-waert/ en 40. van de Haven de Cavallos Oost-waerts/ en een van de Noort-Zee/ daer heeft de Cathedral gheweest/ zijn Haven wert genaemt Ian Gillis, zy is goet/ al hoe wel het een doode Baye is/ en ghesloten/ al waer eerstelick de Schepen aencomen die nae Guatemala gaen. Francisco de las Casas begonst dien te bevolcken int Jaer 1524. en om dat het al volck was van Estremadura noemde hy dien Truxillo, en Don Hernando Cortes eyndighede dien te bevolcken/ als hy was by de Ybueras.

De Stadt S. Iorge.

De Stadt van S. Iorge van Olancho, 40. leguen van Comayagua Oost-waert/ van 40. Borghers/ en in sijn Jurisdictie sesthien duysent Indianen Tributarisen/ en veel Gouts/ bysonderlick in de Revier Guayape, twaelf leguen van dese Stadt. Dese Valleye van Olancho is seer lustich en profijtelick/ en men treckter veel Gouts uyt: en de Gouverneurs van Honduras, en Nicaragua vonden op andere tijden groote differenten/ om dat een yder dien begheerde in sijn Jurisdictie/ en daerom wast dat alhier Gillis Gonsalez Davila nam hondert twintich duysent pesen Gouts van Hernando de Soto, en hy verliet het volck dat hem ghegheven was van Pedrarias Davila, tot bescherminge/ en hier beschermde Gabriel de Rojas den inganck/ van Gonzales de Sandoval, die hy sonde Don Hernando Cortes van Truxillo, en alhier sloeghen doot de Indianen Ian de Grijalva, een wel vermaert Capiteyn/ en noch andere.

Punten en Havens van dat Gouvernement.

De Custe van dese Provincie leyt gheheel op de Noort-Zee/ op de golfe die genoemt wert de Honduras, dat de heele Zee-Strant is tusschen dese Provincie/ en Yucatan, tot waerse t'samen comen met la Verapaz, al waer die wert genoemt de Golfe van Guanajos, de eerste punte is die van Ybueras, alsoo ghenoemt om dat de eerste vonden veel Cabassen lanck de Zee/ die zy noemden Ybueras, in het Spaensch/ sy leyt op 16. graden hoochte/ dicht aen de golfe Dulce, een Haven voor Guatemala, al waer werde bevolckt S. Gillis van Buenavista, dicht by de Cabo van Tres puntas Oost-waerts van de Golfe dulce, en werde ghefondeert int Jaer 1524. van Gillis Gonsalez Davila, en meer Oost-waert wert ghevonden de Revier Piche, en de Revier Baxo, en die van Vlva met een ander naem Balahama voor de Haven van Cavallos, die op 15. graden leyt/ en daer naer de Revier/ en punte van la Sal, en el Triumfo de la Cruz, een Cabo van drie punten/ al waer int Jaer 1524. bevolcktede Maesse de Campo, Christoval de Olid, de Revier Hulma, of de Xagua, en Noort-waerts van sijn Mont het Eylandt van Vtila, en Noort-Oost-waert Guayava, Helen, en Guanaja, en S. Franciscus Suyden en Noorden/ met de punte van Truxillo, dat de Eylanden zijn van de Guanajos, de voorseyde punte wert ghenoemt met een ander naem Cabo Delgado, of van de Honduras, van waer af tot aen Cabo del Camaron, in wiens ghebiet het gaet tot aen Iamayca, heeftet derthien Revieren/ en op de punte van de Cabo heeftet een groote ondiepte/ meer dan twintich leguen Zee-waerts in/ en int midden van haer dicht aen de Custe is een groot Eylandt/ t'welck

zy noe-

zy noemen de los Baxos, en een ander Noort-waerts ontrent de Clippe genaemt San Millan, en ghepasseert zijnde de Clippe/de Baye van Cartago: en de Baye Honda, voor de Cabo van Gracias a Dios die op 14. graden leyt / en een derdendeel/ en Noort-waerts daer af drie Eylandekens die zy noemen las Viciosas, en Quytasuenjo, en Roncador, twee periculeuse Clippen/ en ghepasseert zijnde de Cabo, de golfe van Nicuesa, al waer hy verlooren ginck/ int Jaer 1510. En de Revier van Yare op derthien graden / al waer haer t'samen voeghen de Gouvernementen van de Honduras en Nicaragua.

De Eylanden van los Guanajos, die de ghene zijn daer af verhaelt is / ontdeckte de eerste Admirael Don Christoval Colon, in't Jaer duysent vijf hondert twee in sijn laetste Voyagie die hy dede in Indien, als hy ontdeckte het vaste Landt / op de Custe van Veragua, waer door hy bekent wort om dat hy was te Veragua, was aen d'ander sijde ontdeckt het nieuwe Spaengien.

Nicaragua, en Lantschap. De Provincie en 't Gouvernement van Nicaragua, het welcke Don Diego Lopez van Salzedo, noemde het nieuwe Rijc van Leon, West-waert voecht hem met Guatemala, en Noort-waerts met Honduras, en Suyt-waerts met Costarica, is van hondert vijftich leguen Oost en West/en tachtentich Suyden en Noorden. 't Is een Landt vruchtbaer van mays/ cacao / Cattoen / veel Vee / sonder Terwe/ en Schapen / het heeft vijf Dorpen van Castilianen. Leon van Nicaragua is van Sant-jago de Guatemala hondert vier leguẽ/ by naest int Suyt-Oosten / en twaelf van de Suyt-Zee / dicht by de groote Meyr van Nicaragua: al waer resideert de Gouverneur/de Coninckliicke Officiers / en de Cathedrale Kercke/de eerste Bisschop was Diego de Alvares Osforio, t'heeft 5. Cloosters van onse Lieve Vrouwe ter Gratien/en in sijn Jurisdictie hondert en twintich duysent Tributairise Indianen. De Stadt van Granada sesthien leguen van Leon, de welcke ghelijck oock Leon fondeerde de Capiteyn Francisco Hernandez, int Jaer 1523. En Granada is by cans int Suyt-Westen/ aen de cant van het groote Meyr/ en vier en twintich leguen van de Haven Realejo, en noch oock op het groote Meyr / is die van Lindiri, en die merckelicke brandende Berch van Massayatan. Het groote Meyr ebt en vloeyt / 't heeft veel Eylanden/ tot aen de Noort-Zee/ tot aen de Revier diemen noemt el Desaguadero, 't heeft veel Visch/ en Caymannen / twee leguen daer van daen / en seven van Granaden is een groote brandẽde Berch van Mombacho, wiens hooghte groot is/ en met veel Boomen van veel Vruchten / van de welcke de Provincie seer is versien. Een Priester gaf te verstaen / dat de masse van vier die in soo veel Jaren sonder verteeren / brandende binnen de brandenden Berch van Massaya, was Gout / hy maeckte met een seeckere conste / een ketel met sijn ketingen om het te visschen/ maer al eer die ketel met de keten aen 't vier quamen waren zy ghesmolten als Loot.

Leon.

Segovia. Het nieu Segovien t'welck was 't begin van de bevolckinghe van Pedrarias, leyt dertich leguen van Leon Noordt-waerts / en oock soo veel van Granada, oock by cans int Noorden/in wiens Jurisdictie men veel Gouts uyt haelt. En Iaen een Stadt dertich leguẽ van de Noort-Zee / in het eynde van het groote Meyr / al waer uyt vliet die Revier die zy noemen Desaguadero, en zy varen met haer Coopmanschappen daer door met Canoen/ Iaen een Stadt.

die zy brenghen van Nombre de Dios, en nu van Portobelo. De Stadt Realejo een legue van de Haven van Possession, die zy ghemeynlick noemen del Realejo, leyt op elf graden en een halve / en t'is een van de beste Havens / en van de seeckerste die op die gantsche Custe zijn / in de welcke zy bouwen goede Schepen / door de bereydinghe van goet Hout.

El Realejo.

In dit Gouvernement zijn veel Dorpen van Indianen, daer groote quantiteyt van Tributairisen in zijn / en op de Grensen van het Gouvernement / en van Costarica, en van Nicoya achtenveertich leguen van Granada op de Custe van't Suyden / een recht-pleginghe / in het welcke / en op het Eylandt van la Chira, dat van sijn Jurisdictie is acht leguen in de Zee / zijn veel Tributarisen Indianẽ van de Coninckliicke Croon / die te vooren stonden onder 't Hof van Panama, tot den Jare 1563. dat Costarica gheincorporeert worde / wiens Gouverneur stelde een Stee-Houder / en de Bisschop van Nicaragua een Vicaris, daer is een redelicke Haven: Op de Custe van dese Provincie van de Zee van't Noorden heeft het na de Revier Yare, die het scheyt van de Honduras af / die van Yaitepa, door de Revier en Haven van S. Ian, die zy noemen de Desaguadero, met een groote Revier in de Mont / en daer naer eenighe andere Revieren ghemeyn met Costarica. Op de Suyt-zijde heeft het nae die van Realejo de Haven van S. Iago, door die van la Chira, en de Haven van Paro, teghen over van Nicoya, in die golfe dien zy noemen de Salinas, door de punte van San Lazaro, en Cabo de Borica, aen wiens Oost-sijde zijn de Eylanden van S. Maria, en S. Martha, Cobaya, en Sebaco, dicht aen de Lantpalen van Veragua, ghemeen met Costarica.

Punten en Havens van die Custe.

Int Jaer 1529. was bevolckt op de Custe van Nicaragua, aen de Suyt-sijde / de Stadt Bruselas, en Diego Lopez van Salcedo ontvolckte dien weder / om dat zy aldaer hadden ontfanghen Pedro de los Rios, Gouverneur van Castilia del Oro, die ginck om te nemen het Gouvernement van Nicaragua, alwaer hem hadde ghestelt de Salcedo, en gaf van Honduras af hem sijn gouvernement. Int jaer 1524. bevolckte dien de Capiteyn Francisco Hernandez, in een twijfelachtighe Straet / en in de gheleghentheyt van Vritina, en aen d'eene sijde hadde het de Zee / en aen d'ander de vlackten / en door het derde / het gheberchte van de Mijnen / en in dese gantsche Werelt / en zijn gheen Indianen meer experter in de Castiliaensehe tale / dan die van Nicaragua.

Bruselas.

De Provincie / en 'tgouvernement van Costarica, het alder-Oostelickste van de Indien van't Noorden / en het Hof van Guatemala, streckt hem Oost en West in de lengte t'neghentich leguen / van de palen van Veragua, tot die van Nicaragua, met het welcke het hem voecht soo int Noordẽ / als int Westen: daer zijn in twee Dorpen / t'is een groot Landt / met veel Monsters van Gout / en eenige van Silver. Een van de Dorpen is de Stadt Aranjuez, vijf leguen van de Indianen Chomes, volck van de Jurisdictie van Nicoya. De Stadt Cartago veertich leguen van Nicoya, en twintich van de Zee / by naest int midden van de Provincie / twelcke maeckt een Haven / en afscheypinghe op de Custe van de Suyt-Zee / en de Noort-Zee / in het welcke zijn eenighe Revieren tusschen Nicaragua, en Veragua, ghemeyn met dat Gouvernement / en de Bayen van S. Hieronymo, en van Caribaco, ontrent de Limiten van Veragua.

Costarica.

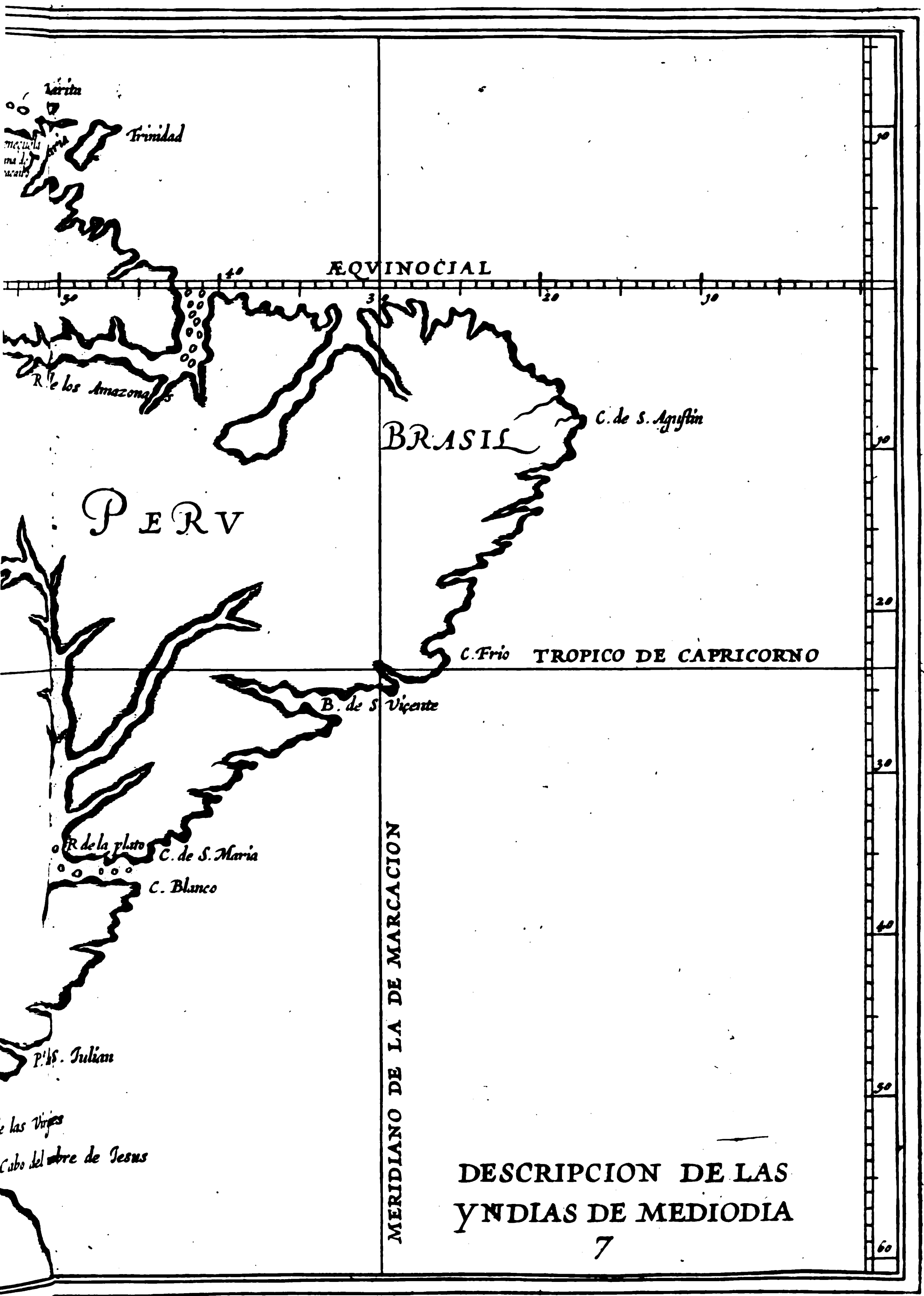
Aranjuez.

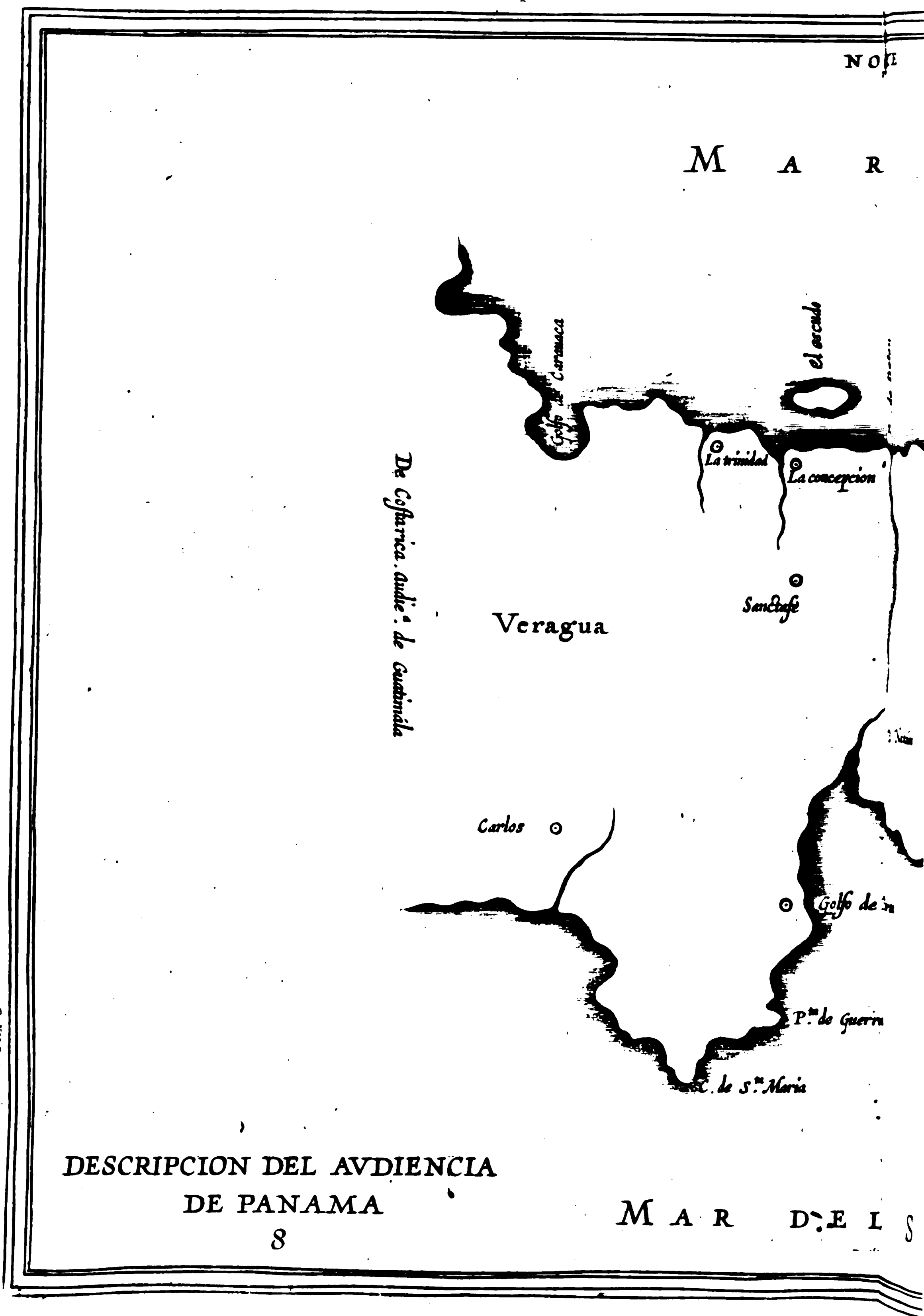
Cartago.

Het

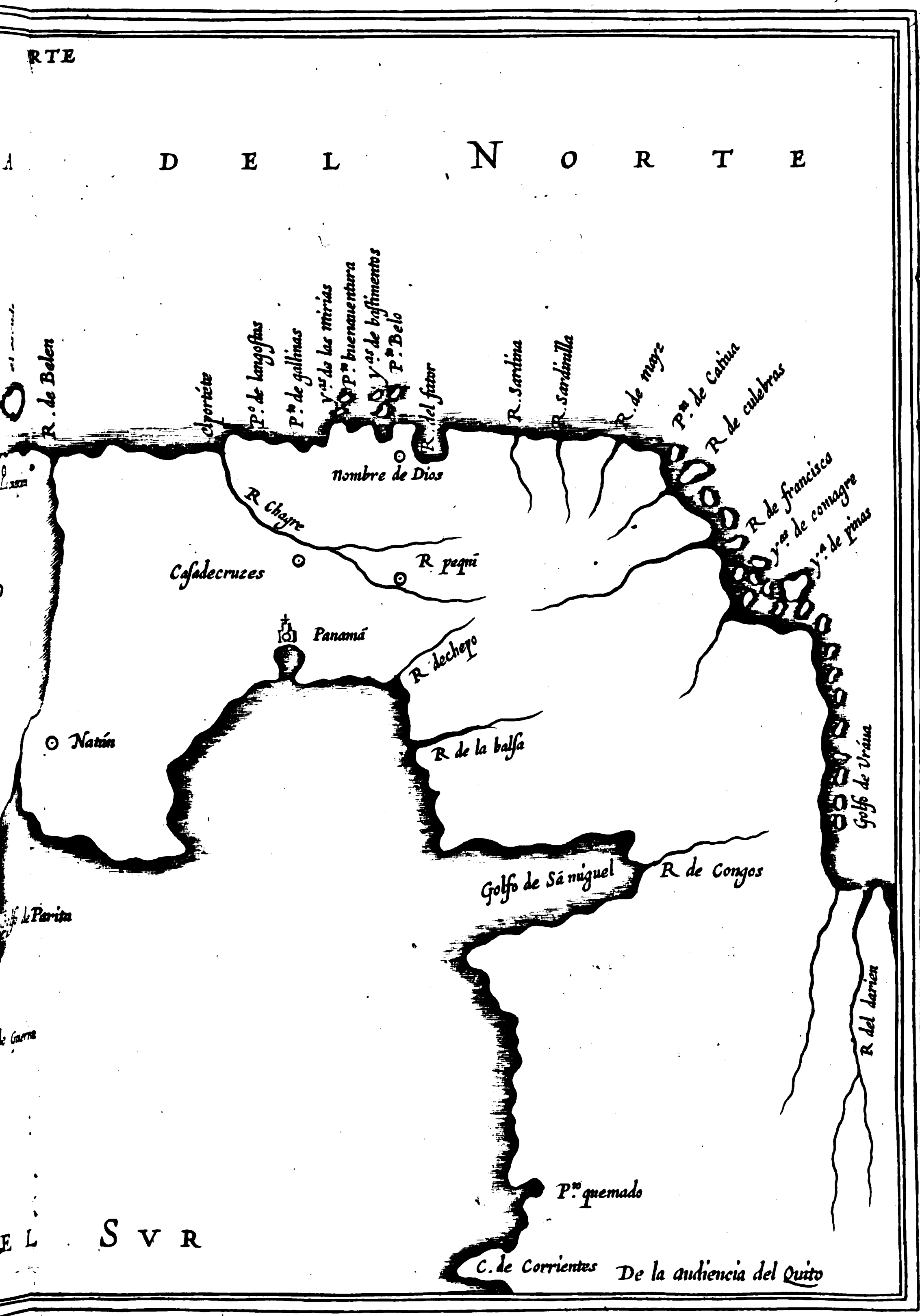

Nombre de dios
Panamà
Vrabà
Cartagena
R. Grande d la Madalena
Margarita
Veneçuela
Laguna de maracaibo
C. Pasao
P.º Viejo
R. de las Amazon
Callao
MAR DEL SVR
Arica
P.º de Chile
P.º de S. Julian
C. de las Virgines
Cabo del nombre de
Estrecho de Magallanes

Trinidad
ÆQVINOCIAL
R. de los Amazonas
BRASIL
C. de S. Agustin
PERV
C. Frio
TROPICO DE CAPRICORNO
B. de S. Vicente
R de la plata
C. de S. Maria
C. Blanco
MERIDIANO DE LA DE MARCACION
P.to S. Julian
Cabo del nombre de Jesus
DESCRIPCION DE LAS
YNDIAS DE MEDIODIA
7

MAR
Golfo de Caramaca
el escudo
La trinidad
La concepcion
De Costarica. audie.a de Guatimala
Veragua
Sanctafe
Carlos
Golfo de
P.to de Guerra
C. de S.ta Maria
DESCRIPCION DEL AVDIENCIA
DE PANAMA
8
MAR DEL

RTE
A DEL NORTE
R. de Belen
Nombre de Dios
R. Chagre
Casadecruzes
R. pequi
Panamá
R. dechepo
Natán
R. de la balsa
Golfo de Sá miguel
R. de Congos
R. Sardina
R. Sardinilla
R. de mage
P.to de Catiua
R. de culebras
R. de francisca
R. del fator
Golfo de Vraua
R. del darien
P.to quemado
C. de Corrientes
De la audiencia del Quito
Golf. de Parita
EL SVR

Het XIV. Capittel.

Van Indien int Suyden.

HEt deel van Indiē int Suyden/ onrechtelick ghenoemt America, is de heele ontdeckinghe van Nombre de Dios af en Panama ten Suyden / waer in besloten werden het vaste Landt / de Rijcken van Peru, en Peru Chili, t'welck de Indianen noemen Chille. De Provincien van de Straet / en de Reviere de la Plata, en Brasil, al waer 5. Hoven zijn / dat van Panama, het nieuwe Rijck van Granada, S. Franciscus de Quito, Lima, los Charcas, en elf Gouvernementen/ een deel van haer Custe raeckt aen de Noort-Zee/ en een aē de Suyt-Zee/ in dē welcke ten meesten deele regeert de Suyden en Suyt-Weste-Wint / die teghens sijn natuere is alhier soet / en de groote hitte tēpert / waer door men can bewoonen dit Lant / al hoe wel dat het nimmer en reghent/ noch haghelt/ behalven in seer cleyne distantie/ en de twee Cordilleras die door dese Indien loopen ghelijckelick/ hebben groot onderscheyt/ al ist dat sy zijn op eenparige hoochte van de Pool/ om dat de eene is seer bekleet met Bosschen/ en daer regent het altijt/ en is heet/ de andere is gansch sonder gheboomte / en is cout in sijn Somer en Winter: dese Cordilleras worden anders Andes, of Sierra genaemt/ sy hebben seer hooghe Berghen: en loopen int ghesichte d'een van d'ander duysent leguen / by naest eenparich. Op het gheberchte teelen verscheyden ghedierten / en in de deelen daer sy haer openen/ daer maecken sy Valleyen / daer wel te woonen is / ghelijck die van Xauxa, Andaguaylas, en Yucay. In de Andes werden oock gheteelt verscheydene Beesten / en voorby de Stadt van Cuzco gaen dese cordilleras haer verspreyden / en nemende int midden een groot Velt/ dwelck is de Provincie van Collao, al waer oneyndelicke veel Revieren zijn/ en Meyren / en groote Weyden sonder Bosschen / noch Hout / om de onghetempertheyt van't Landt / al hoe wel dat het ghesont is / en seer bevolckt. Sigue achter dese Provincie van los Charcas, warm / en van groote vruchtbaerheyt / met rouwe Heuvelen / met groote Rijckdom van Mijnen: Het fatsoen van dit Indien sietmen in de voorgaende Caerte.

Les Cordilleras sijn streecken van Berghen.

De Cordilleras loopen by naest duysent leguen eenparichlick.

De qualiteyten van Collao.

Het XV. Capittel.

Van het Ressort van't Hoff van Panama.

HEt ressort van het Hof van Panama, t'welck eerst ghenaemt is Castilla del Oro, en daer naer 'tvaste Landt / is seer cleyn / om dat principalick alhier resideert het Hof / om het despacheeren van de Vloten / en Coopmanschappen die gaen en comen naer Peru, het heeft in de langhte van Oost en West / by naest tnegentich leguen / van de Grensen van het Gouvernement van Cartagena, en Popayan; tot aen Castillo van Veragua, en inde breette van de Suyt-Zee tot aen de Noordt-Zee ginswaert over de tsestich leguen / en hier benedē tot achthien van Nombre de Deos, of Portobelo, en nae Panama, het Landt is generalijck gantsch rouw van gheberchte / vol van Morasschen / en ghesloten locht met dampen/ vochtich en heet/ en dat is d'oorsaecke van veel siecte / van Mey tot November toe/ 'tis een onvruchtbaere Aerde / en daer ghebreecken vele dinghen/ om dat het niet teelt dan Mayz en weynich / t'heeft evenwel goede Weyden voor de Koeyen / en Vee-teelingh.

lingh. In dit ressort van dit Hof is het gouvernement van Veragua, en in dit / en in t'ghene van Panama zijn de Dorpen die nae volghen.

Panama. De Stadt van Panama, op de Custe vande Suyt-Zee/dicht daer aen / op neghen graden breette/ en twee en tachtentich langte van de Suyt-Noort-lijn van Toledo, van waer het af leyt lancx een rechte Linie 1560. leguen / t'is een Dorp met ses hondert Borghers / t'meestendeel Coopliedẽ/ en handelaers/ en alhier neffens het Hof/ resideren alhier / de Officiers van 'sConincx incomen/ en de Schat-kiste / die stracx gaẽ na Portobelo, als de Vloten daer zijn / op de despaschet van dien/oock is hier het Cathedrale suffragaẽschap van het Aerts-Bisdom de los Reyes, en drie Cloosters van Dominicanen / Franciscanen / en van onse Lieve Vrouwe ter Gratien. De Haven van de Stadt is redelick / dat al hoe wel de Schepen by Ebbe op drooch vallen / en derhalven in de Somer comen zy door de Kaey/ en in de Winter / in de Haven van Perico twee leguen van de Stadt/ Pedrariras Davila bevolckte de plaetse / als hy Gouverneur was van Castilien del Oro, teghens de wille van de Borghers van het oude S. Maria del Darien, int Jaer 1519. en een weynich daer naer quam aldaer de Cathedrale kercke / en mochte wel beter sitplaetse hebben / en ghesonder / en gheleghender om redenen van de contractatien van de Suyt-Zee/ sonder groote afscheydinghe van de plaetse / al waer nu dese Stadt is.

Portobelo. De Stadt van Nombre de Dios, is eerst gheset int Jaer 1510. van Diego de Nicuesa, en daer naer van Diego Albitez, door last van Pedrarias, en die aldereerst hare Haven ontdeckte / is gheweest de eerste Admirael / en sy is getransporteert in Portobelo, en gafse dien naem/ om datse ghesonder soude sijn / en bequamer tot de ladinghe en ontladinge van de Vloten/ en om hare seeckerheydt / en van de nieuwe Stadt van S. Philippe, die aldaer ghefondeert is/ heeft de Ingenieur Baprista Antoneli een Casteelken ghemaeckt/ en een ander ghedesigneert Fort aen d'ander sijde van de Haven / om dat zy den inganck souden bewaren. Men brenght de Coopmanschappen van Portobelo tot Panama door twee wegen/ d'eene over landt in/ met Carouanen, van waer het is achthien leguen / van minder difficulteyt dan door de wech van Nombre de Dios, en d'ander is over Zee / en de Reviere de Chagre, wiens mont is achthien leguen van Portobelo West-waerts/ op de welcke de Coopmanschap comen / als het Water rijst tot de venta de Cruzes, en van daer gaen zy met Carouanen 5. leguen tot Panama toe.

Sant Iago de Nata. De Stadt Nata is dertich leguen van Panama West-waert / op de Custe van de Suyt-Zee / de Capiteyn Francisco Compagnon bevolckte dien door last van Pedrarias, tot den Oorloch met den Cazique Vrraca. De bevolckinghe van Acla begonst te fondeeren de Capiteyn Gabriel de Rojas, door last van Pedrarias, op de Custe van de Noort-Zee / en den inganck van de golfe van Vraba, teghen over van het Eylant de Pinos, van het welcke in teghenwoordt gheen gheheugheniisse meer af en is / t'sedert dat aldaer stierf de vermaerde Capiteyn (wiens ghedenckenisse altoos sal duyren.) De Adelantado Basco Nunjez van Balvoa, en van sijn medeghesellen. In de cloove van de Berch Almagro, en int beginne van de Reviere Chiepo is Gout / en in voorgaende tijdẽ trockmender veel uyt: in alle de Revieren zijn veel Caymannen / en seer groot / die de

eerste

eerste ontdeckers / en bevredighers van het Lant stelden / groote moeyten hebben aenghedaen / en aten eenighe Menschen. 't Is ghebeurt dat een Man te schepe gegaen was dicht aen des Coninckx Huys in Panama, en een Cayman roofde hem van het achterste van't Schip / en voerde hem om te eeten op een Rotse / en 'tghebeurde als hy begonnen hadde den Man te scheuren midden door / dat zy hem schoten met een Roer / en doodedē hem / en 'tdede dit voordeel dat de Mensche stervende / ontfinck de Sacramenten van de kercke.

Een wonder lick ouc van een Cayman.

Veragua.

De Provincie van Veragua, die op wat meer dan thien graden leyt / paelt met Costarica, int Westen / streckt hem in de lanckte Oost en West 50. leguen / en in de breete 25. Het Landt is Berchachtich / beslooten met doorne Bosschē en Struyvellen / sonder Beemden / Vee / Tarruwe / en Garst / weynich Mayz / en Tuyn-Cruyderen / nochtans doorloopen met Gout / en met veel Aderen daer van / en rijcke Mijnen in de Revieren en cloven van de Berghen / en Indianen die in Oorloghe zijn. Sy heeft de Stadt van La Conception 40. leguen van Nombre de Dios West-waert / al waer resideert de Gouverneur / en de Officiers die heden ghestelt werden van die van Panama. De Stadt Trinidad is 6. leguen Oost-waerts van de Conception over Zee / om datment te lande niet gaen can / dicht aen de Revier Belen, 3. leguen van de Zee. De Stadt van Santa Fe, 12. leguen van de Conceptie Suytwaert / met giet-Huysen / en Steehouwers van de Officiers. De Stadt Carlos op de Custe van de Zee ten Suyden / dicht aen de Zee / 50. leguen van de Stadt van San Fe West-waerts. Alle de Indianen van dit gouvernement zijn in Oorloghe teghens de Spaengiaerden.

La Conception.

La Trinidad.

Santa Fe.

Carlos.

Havens, Revieren, Eylanden / en Punten van dit ressort.

Daer is gheen uytnemende Haven op beyde Custen soo Suyt als Noorden / van dit Gouvernement / en int gantsche ressort van dit Hof: 'theeft dese navolghende Revieren / Havens / en Punten. De Baye van Carabaco, of van S. Ieronymo, op de Custe van de Noort-Zee / en de Lantpalen van Veragua, Oostwaert van haer / en de Revier van la Trinidad, en die van de Conceptie, en die van Belen, al waer de eerste bevolckinghe was die de eerste Admirael dede int vaste landt / van dese gantsche Werelt int Jaer 1503. die niet en bleef duyren: en voor de Escudo een Eylandt / en de Revier de Chagre, en wat Oostwaert een legue de Portete, tot waer de Admirael ghecomen is ontdeckende int selfde jaer / en de Havens van Langostas twaelf leguen van Nombre de Dios West-waerts / en die van de Gallinas neghen graden / en die van Buenaventura ses / Portobelo 5. en daer teghen over de Eylanden de las Miras, en die van de Bastimentos, en twee leguen voorby Nombre de Dios, de Revier van Sardinilla, en die van Sardina 4. leguen / en die van Mayz / en die van Culebras, en die van Francisco acht leguen / en in den inganck van de golfe van Vraba, al waer int Jaer 1509. fondeerde de Bachiller Enciso de Stadt van Santa Maria de oude del Darien. 't Was die Bachiller Enciso die voor gaf datmen in de Provincie Castilia del Oro plaetsen waren / al waer men het Gout visteden met Netten / t'welck coragie gaf aen veel lieden te gaen naer Indien, int Jaer 1514. met Pedraria Davila, en int 1513. is uyt Darien ghetrocken de Adelantado, Basco Nunjez de Balboa, om op te soecken de Suyt-Zee / die hy oock ontdecktede. De Punte van het Eylandt de Cativa, leyt recht voor de Clippen van S. Blas, en het Eylant van Comagre, en dat van Pinos, tot de golfe van Vraba in / en in het binnenste

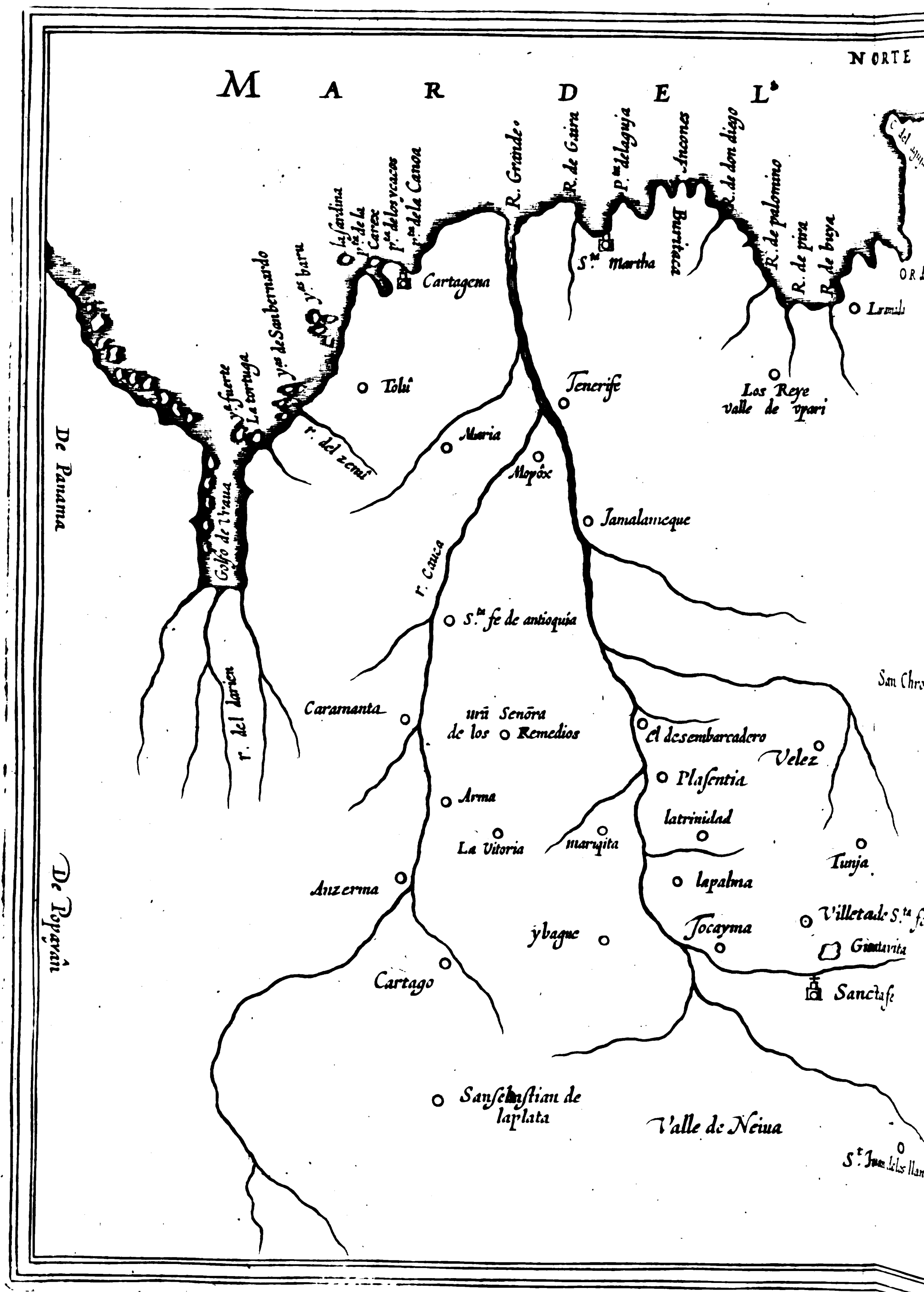
nenste van dien de Haven van Nilcos, ontrent de Mont van de Reviere del Darien, die de Limiten deylt van dat Hof/ en die van het Gouvernement/ van Cartagena, en aldaer is het Culata van Vraba, al waer int jaer 1510. Alonzo de Ojeda, S.Sebastiaen van Vraba bevolcktede. Dese golfe leyt op acht graden/en heeft 14. leguen van lanckte binnen 'slants-waerts/en inden inganck heeft het ses in de breette/ en het voorts 5. en op't eynde 4. en 5. leguen innewaerts/ is gheweest de Stadt van S.Maria de oude del Darien.

Op de Suyt-Zee is de Cabo S. Maria, en de Punte de Guerra, en voor Panama de golfe van Parita, of Paris, al waer Nata is/de Punte van Chiame, het Lant van de Cazique Chiapes, een vrint van Basco Nunjez de Balboa, die hem hielp in sijn ontdeckinghe: en voorby de Haven van Panama de Revier Coquira, of Chepo, en die de la Balsa, of de Congos, in het binnenste van de golfe van S.Miguel, Suyden en Noorden van het Eylandt de Perlas, en de Punte of Haven de Pinjas, in den inganck van de golfe aen de Suyt-zijde/ dwelck is vijftich leguen van Panama, en twintich dwers over tot Vraba, en de Haven Quemado, dicht by de Cabo de Corrientes, op vijf graden van de Noorder pools hoochte.

Het XVI. Capittel.

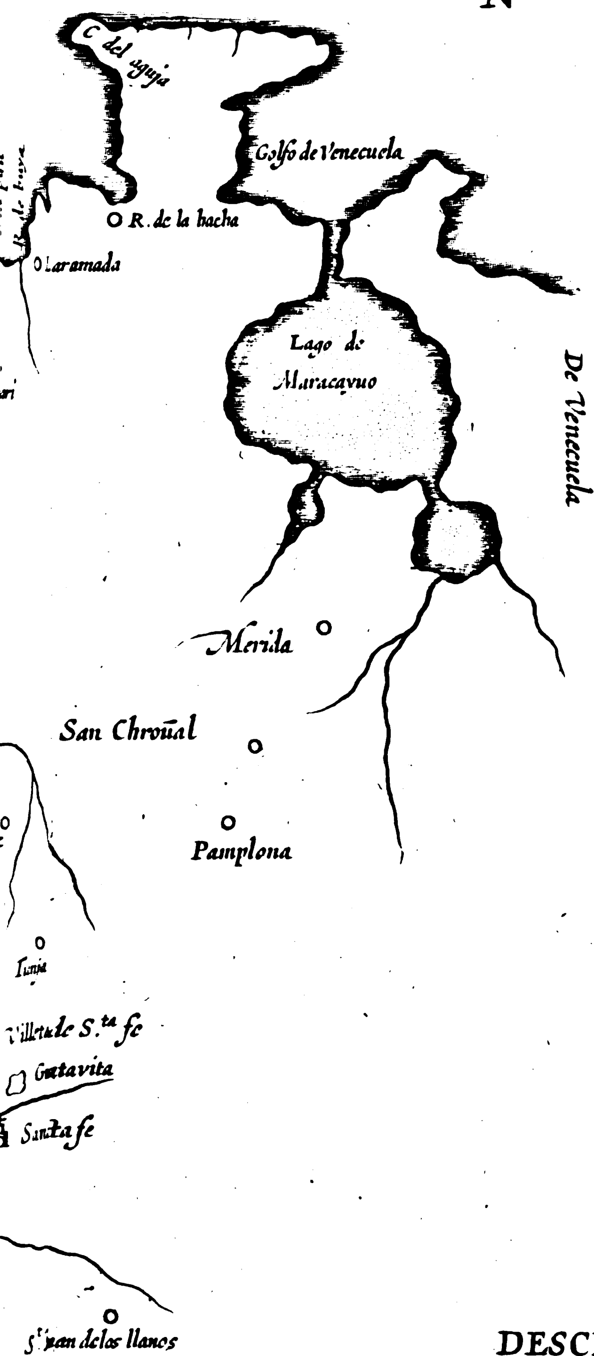
Van het Ressort van het Hof Santa Fe de Bogota, twelck is het nieuwe Ryck Granaden.

HEt Ressort van't Hof van nieu Granaden streckt in de lanckte Oost en West drie hondert leguen/en oock soo veel ten Suyden en Noorden/in twelc hem besluyten de Provincien van het nieuwe Rijck/de Gouvernementen van S. Marta en Cartagena, en een deel van Popayan, en om de gheheyrschap de Provincien del Dorado, of nieu Estremadura: de Provincie van het nieuwe Rijc/ twelck is 'tgene dat het Hof regeert/streckt hem int langhe van't Oosten in't Westen 14. leguen/ en tachtentich in de breette Suyden en Noorden/ van een effen heuvelich Landt/ meestendeel met Valleyen en gheberchten: van goede Weyden voor alle soorten van Vee/ dat daer in abondantie is/ en in veel deelen is Tarwe/ Mayz/ en Vruchten van Castilien, en gemeynlic veel Gouts heel fijn/ en Mijnen van Coper en azur/ en de Ingeborenen zijn meestendeel seer habil/ groote handelaers/en cleeden haer met Cattoen. De Dorpen die in dit Rijck zijn van de Castilianen zijn dese. De Stadt van Santa Fe de Bogota die ghefondeert is aen de voet van het gheberchte Bogota, alsoo ghenoemt van de Cazique, die ghenoemt was Bogota, twelck bevolcktede de Adelantado Gonzalo Ximenez de Quesada, en gaf die Stadt dien naem/ en het Rijck/ om dat hy een natureel was van Granada. nochtans in de ontdeckinge hadde een deel de Adelantado Belalcazar, en Nicolas Federman: sy leyt op 72. graden en een half op de langte van de Suyt en Noort-Lijn van Toledo, dat op een groote Circkel sal sijn 1440. leguen/ en 4. graden over dese sijde van de Æquinoctiael. Daer zijn meer dan ses hondert Borghers: en daer resideert het Hof/ en de Officiers van sConincx incomen/ en de Schat-kiste/en het Bisdom de Cathedrale Metropolitaen, wiens Suffragaen zijn/ Popayan, Caragena, en S.Marta met een Clooster van Dominicanen/ en een ander van Franciscaners/ en in sijne Jurisdictie meer dan 50. duysent Tributairise Santa Fe.

NORTE
MAR DEL
De Panama
De Popayan
R. Grande
R. de Gaira
P.ta de la guija
Ancones
R. de don diego
R. de palomino
R. de pira
R. de buya
Buritaca
S.ta Martha
Cartagena
Tolu
Tenerife
Los Reye valle de vpari
r. del zenu
Maria
Mopox
Iamalameque
Golfo de Vraua
r. Cauca
S.ta fe de antioquia
Caramanta
r. del darien
nra Señora de los Remedios
El desembarcadero
Velez
Plasentia
latrinidad
Arma
La Vitoria
mariqita
Tunja
Anzerma
lapalma
Tocayma
ybague
Cartago
Sancta fe
Sansebastian de laplata
Valle de Neiua
San Chr

N O R T E

DESCRIPCION DEL AVDIENCIA
DEL NVEVO REINO
9

De Meyr van Guatavita. tairise Indianen, en het Meyr van Guatavita, dat een plaetse van aenbiddinghe was van de Indianen, al waer het segghen is dat zy groote somme Gouts wierpen tot de Offerhande der Afgoden.

S.Miguel. De Stadt van S.Miguel, in de Lantpalen van S.Fe, twaelf leguen daer af Noort-waerts/ die ghefondeert is om te handelen met de Indianen Panches ghenaemt / om dat zy wesende van een heet Lant/haer quaet dede te gaen nae Santa Fe dat cout is. Tocayma. De Stadt Tocayma, 15. leguen van Santa Fe West-waerts/ wat neyghende nae het Noorden/ met een Clooster van Dominicanen/werde bevolckt int Jaer 1545. door de Capiteyn Hernando Vanegas op de cant van de principale Reviere Pati, die haer ontwatert in die van Magdalena; hy heeft gheen Gout / en is de alder-wermste / en snachts en valter gheen Douw in. In het gantsche Rijck en is gheen alghemeene tale / en die men meest verstaet is die van de Panches. In de Provincie van los Musos en Colimas, diemen met een ander name noemt Canapeis, twelck heeft 25. leguen in de lanckte / en derthien in de breette Noort-Oost-waerts van Bogota, een rouw Lant / ghesont/vruchtbaer van Weyden/gout La Trinidad. en esmerauden / de Stadt Trinidad zijn twee bevolckinghen / twintich leguen van S. Fe, ten Noort-Westen / de welcke bevolcktede de Capiteyn Louys Lanchero, int Jaer 1582. als hy ginck ten Oorloghe met de Indianen Moscas, een loos volck/en vreesachtich: en in die Jurisdictie is de rijcke Mijne van de Esmerauden/met veel Indianen, die noch niet bevredicht en zijn / en in de Provincie van Chiaguachi, twelc beteeckent Caracoles, om datter veel zijn.

La Palma. De Stadt van la Palma, in los Colimas, van meer hitte dan coude/ vijfthien leguen van S. Fe, naert Noort-Westen is ghebout int jaer 1572. van de Capiteyn Don Gutiere de Ovalle in de Provincie van Tunja, die sijn naem crijcht van sijn Cazique, nae by recht int Noorden van Bogota toe/en nae by op de selfde wijse als is de Stadt van Tunja. Tunja, twee en twintich leguen van S.Fe, by tans Noort-Oost-waerts/ op een hooghe Berch/ om te wesen een stercke plaetse/ hebben zy die daer ghemaeckt tot den Oorloch tegens de Indianen. Die brenghen op van die Stadt twee hondert te Peert/ ende is de overvloedichste van Lijf-tochten van dese gantsche Jurisdictie / en daer wert ghedaen de grootste Coopmanschap van het gantsche Rijck: het heeft een Clooster van Dominicanen / en een ander van Franciscaner: de Capiteyn Gonzala Xuarez Rondon bevolckte de dien/door den Adelãtado Gonzalo Ximenez de Pulsada. De Stadt van Pamplona tsestich leguen van Pamplona. Santa Fe, ten Noort-Oosten: heeft een Clooster van Dominicanen/ daer wert veel Gouts uytghetrocken / en t'heeft veel Vees: De Licentiaet Michiel Diaz de Armendariz, gheboodt dien te fonderen. De Stadt van S.Christoval 13. leguen S.Christoval. van Pampelona Noortwaerts/werde bevolckt van Capiteyn Francisco van Cacires, ontrent het Lantschap de la Grita, alsoo ghenoemt/ om dat de Indianen uyt quamen op de Berghen om te gheven een ghetier op de Castilianen, en dan doot te slaen: daer wert vergaedert weynich Gouts / en 'theeft groote gheleghentheyt om Vee te teelen.

Merida. De Stadt van Merida in de lantpalen van het Gouvernement van Venecuela, en 'tnieuwe Rijck/ 40. leguen van Pamplona Noort-Oostwaerts/ is een vruchtbaer Landt van Mijne van Gout/en van Taruwe. De Stadt van Belez dertich leguen van Santa Fe Noort-waerts/ en 15. van Tunia, heeft een Clooster van

van Franciscaners / de Capiteyn Gonzalo Ximenez Rondon bevolckte dien / is een Landt daer veel Donderslaghen pleghen te vallen/ maer nu vallender soo veel niet/ om dat daer in te hulpe comt het alderheylichste Sacrament des Altaers: daer is eē brandende Berch die veel Steenen upt werpt. De

Mariquita. Stadt van Mariquita van Ybague, anders ghenaemt S. Sebastiaen del Oro, 40. leguen van S. Fe Noort-West waerts / werde bevolckt int Jaer 1551. van de Capiteyn Pedroso, in een Velt dicht onder het gheberchte: haer ghetemperthept

Ybague. is seer heet. De Stadt Ybague dertich leguen van S. Fe, by naest int Westen / het eerste Dorp van het nieuwe Rijck/ dat aen Popayan paelt / de Capiteyn Andreas Lopez de Galarza bevolcktede dien int jaer 1551. door last van't Hof om te vergoeden de schaden die de Indianen deden aen die van Tocayma en Cartago, en om te openen een wech tot het gouvernement van Popayan, heeft een Clooster van Dominicaners.

La Vitoria. De Stadt de la Vitoria de los Remedios, 50. leguen van Santa Fe, ten Noort-Westen/ is seer rijck van

S. Ian de los Llanos. Mijnen. De Stadt van S. Ian de los Llanos 50. leguen van Santa Fe ten Zuyden/ t'is een Landt daer veel Gouts is. In dat Gouvernement is ontvolckt de Stadt van Tudela, dien fondeerde de Capiteyn Pedro de Vrsua, door last van de Licentiaet Don Miguel Diaz van Armendariz, om dat de Indianen Moxcas daer schade van hadden: daer zijn van het ressort van't Hof van 't nieuwe Rijck / 7. Dorpen van het Gouvernement van Popayan, Santa Fe van Antiochia, Caramanta, Arma, Anzerma, Cartago, en S. Sebastiaen de la Plata, en S. Vincent de los Pazes.

De Coopmanschappen comen in dat Rijck langs de groote Revier de la Madalena, van de drompel van Malambo af in de Jurisdictie van Cartagena, en de eerste die ghesonden heeft om te ontdecken dese Revier/ was Garcia de Lerma, Gouverneur van Santa Martha, int Jaer 1531. Sy loopt in de Zee / soo breet/ en treffelick/ dat als de Schepen daer voorby liepen dat zy in perijckel waren / in dien zy daer niet verde af waren / om de slach van de Vloet / en breecken van de Zee/ t'heeft een Eylant in de mont wert beseylt meer dan hondert 50. leguen / en meer dan drie hondert leguen opwaert is sy onder gront/ sy sprupt boven Popayan van twee Fonteynen/ die 40. leguen verscheyden zijn / en haer samenvoeghende maeckense een Revier: sy wert genoemt de la Madalena, om dat op dien dach de mont vande selfde Revier is ontdeckt op twaelf graden hoochte / en ses en twintich leguen van Carthagena.

S. Martha. De Provincie en 't gouvernemēt van Santa Marta, op de Custe van't vaste Landt / 70. leguen lanck en breet tusschen Cartagena, en de Revier de la Hache: is een Landt vruchtbaer van Mays / en Batatas / veel Gouts/ en Coper / en eenighe Esmerauden / en andere Steenen: daer zijn 5. Dorpen van Castilianen, en veel natureelen/ meest luyden van d'Oorloghe.

Die Stadt van Santa Martha bevolcktede de Adelantado Bastidas, int Jaer 1525. dicht aen de Zee/ op thien graden breette / en vier en tseventich lancte/ duysent vier hondert twintich leguen van Toledo, al waer resideert de Gouverneur/ en de Coninckliche Officiers / en de Cathedraelsche Suffragaen van 't nieuwe Rijck. T'is een redelicke Haven. Dit Gouvernement heeft 4. Provincien/ Pozigua, Betona, Chimica, en Tayrona, twelck beteeckent een Fornais/ en met reden/ om dat in dit Landt is een onepndelick quanti-

quantiteyt van verscheyden Metalen / en Steenen van groote estime / of waerde.

Tenerife. Tenerife, by de groote Reviere van la Madalena, 40. leguen van Santa Martha, by naest ten Suydt-Westen / eensdeels te Water / eensdeels te Lande. Francisco Henriquez bevolcktede dien / door last van Gonzalvo Perez, die gouverneerde in Santa Martha, door last van de Adelantado Lugo. Tamalameque. Tamalameque, oft de Stadt de las Palmas, 65. leguen van Santa Martha ten Suyden / en twintich van Tenerife: twee leguen van de groote Revier / werde bevolckt int Jaer 1561. van Capiteyn Bartholome Dalva. De Stadt Los Reyes. van los Reyes, in de Valleye van Vpari, vruchtbaer van Mayz / Lijftocht en Vee / en van veel Coper / ten Suyt Oosten van Santa Martha 50. leguen daer af / en dertich van de Reviere la Hacha, bevolcktede de Capiteyn Santana door last van de Licentiaet Miguel Diaz, en te voren La Ramada. was bevolckt la Ramada, dat eerst ghenaemt wert nieu Salamanca, 40. leguen van Santa Martha, Oostwaerts / en acht van de Revier la Plata, aen de loopende Beecken van het gheberchte Nevada, dat in de Valleye van Vpari leyt / al waer soo veel Coper is als steen. De Coopmanschappen van dat Gouvernement comen int nieuwe Rijck / door het Slick van de Stadt / die acht leguen leyt van haer over Zee / en voorts twaelf tot de drempel van Melambo, in de groote Revier. Oock leyt in dat Gouvernement Ocanja. Ocanja, twelck bevolcktede int jaer 1572. de Capiteyn Francisco Hernandez, en werde eerst ghenoemt Santa Ana. Op de Custe van dat Gouvernement is oock de Revier Buhia, dicht aen Ramada, en die van Piras, en die van Palamirto, al waer de Capiteyn van die naem verdronck: en die van Don Diego, los Ancones de Buritaca, ende Cabo del Aguja, dicht by Santa Martha, teghen over den Berch van Bonda, en de Revier de Gayra West-waert.

De Provincie en 't Gouvernement van Cartagena op de Custe Cartagena. van't vaste lant / en de Noort-Zee / sal hem strecken in de lanckte Oost en West / van de Reviere de la Madalena, tot de Revier del Darien, tachtentich leguen Suyden en Noorden / en oock soo veel tot de Lantpalen van't nieuwe Rijck / al hoe wel dat de wech wort gheseyt meerder te sijn. Het Lant is berchachtich / vol Rotsen en Valleyen van hooghe Boomen / reghenachtich / en vochtich / de Saden van Castilien gheven gheen Zaet uyt / daer is gheen Taruwe / noch Gout / dan in eenighe Contreyen. Daer werden ghemaeckt veel Harssen in eenighe Berghen van dit Gouvernement / en aromatique Gommen / en andere vochticheden die zy uyt de Boomen trecken / en groote quantiteyt van Draecken-Bloet / en een wel-rieckende Balsem / en van groote crachten.

De Stadt van Cartagena. De Stadt van Cartagena is dicht aen de Zee / twee leguen van de Punte de la Canoa int Westen / op thien graden van breette / en 76. van de lanckte duysent vier hondert tsestich leguen van Toledo: van meer dan 5. hondert Borghers / en onder die meer dan twee duysent Vrouwen. Alhier resideert de Gouverneur / d'Officiers van des Conincx incomen / en de Schat-Kiste / en de Cathedrael Suffragaen van't nieuwe Rijck / met een Clooster van Dominicaners en Franciscaners. Haer gheleghentheyt is vlack / en bycans als een Eylandt / teghens 't Noorden / al daer ontrent de Zee / en t'is een woeste Custe / en seer ondiep / en by't Landt is een Arm van de Zee die vergadert een Modder / dat een Meyr is die ghenoemt wert de Canapote, die vloeyt en ebt / met de Zee / en op de selfde uyre: men gaet

G van

van de Stadt op't vaste Lant/ over een Brugh / en, op de manier van een gheplaveyde wech / die ontrent mach wesen van twee hondert 50. passen. De Stadt is ghefondeert op Sant / daer zijn Inhanmen daer men soet Water vindet / doch is het somtijts onghesont/ nochtans soo seer niet als de Custe van Nombre de Dios, om dat de Lochten ten respect van de Modder-plaghen pijnen te veroorsaecken / nochtans ist ten meesten-deel ghesont. De Haven is vande besten van Indien, al hoe wel de groote Schepen verde legghen van de Stadt als sy aen comen: 'theeft in den inganck een Eylandt als dat van Escombrerá in Carthagena van Castilien, doch grooter. Waerom sy het noëden oock Cartagena, en het Eylant noemde sy van Codego, en wert nu ghenoemt van Caxex, het sal zijn twee leguen in't lanck/ en een weynich meer als half soo breet: het plach bewoont te zijn van d'Indiaẽsche Visschers/en 'theeft geẽ Water. De eerste die Cartagena sach/ int Jaer 1502. was Rodrigo de Bastidas, en int Jaer duysent vijf hondert vier quam op't Landt Ian de la Cosa, en vondt Louys Guerra, en die waren d'eerste die d'Oorloghe begonnen teghens de Indianen, hoovaerdich en verkeert/vernielẽde Mannen en Vrouwen met vergiftige Pijlen. Daer naer quã Alonzo de Ojeda weder / met Ian de la Cosa, voor Opper-Piloot / en Americus Vespucius voor Schipper: en eenighe Jaren daer naer / accordeerde Gregorio Hernandez de Obiedo te bevolcken Carragena, en hy ginck selfs niet mede. Int Jaer 1532. was daer Don Pedro van Heredia ghebooren van Madrid, en hy bevolckte / en bevredichde een groot deel van't Lande / al hoe wel met arbeyt / en list / om dat het was een bolliceus Volck / en daer was een Vrouwe van by-cans achthien Jaren out / de welcke voor dat sy haer vingen doodede met haer Boghe acht Castilianen.

De Stadt Sant-Iago van Tolu, ses Mijlen van de Zee ten Suyt-Westen van Cartagena, twaelf leguen daer af / eensdeels over Zee/ om datmen te lande niet can gaen/ en eensdeels door de Modder en gheberchte/ is een ghesont Landt/ van Vee-teelinghe/en Landt-bouwinghe / en Vruchten van Castilien, 'twerde bevolckt van de Adelantado Don Pedro de Heredia. *Sant Iago de Tolu.* De Stadt van Maria twee en dertich leguen van Carthagena ten Suyden / is oock de bevolckinghe van Don Pedro de Heredia int Jaer duysent vijf hondert vier en dertich. *La Ville de Maria,* De Stadt Santa Cruz de Mopox, tseventich leguen van Carthagena over Zee / en de Revier de la Madalena, op wiens cante dat sy leyt/ en al waer sy om-loopt by naest van de midden des wechs is onghesont/ om dat sy leyt tusschen de Morasschen. Een Capiteyn van Don Pedro de Heredia bevolcktede dien int Jaer duysent vijf hondert vijf en dertich. En int Jaer een duysent vijf hondert neghen. Bachiller Enciso (als ghesept is) bevolcktede Santa Maria de oude del Darien, die in het selfde Goubernement is: te niet doende de Stadt Sinte Sebastiaen de Buena Vista, het welck bevolckt hadde 'tselfde Jaer de Capiteyn Alonso de Ojeda, in den inwijck van Vraba, en daer naer quam weder om te bevolcken Sinte Sebastiaen, de Capiteyn Alonzo de Heredia, voor de Adelantado sijn Broeder / in een cleyn Heuvelken / by cans een half legue van de Zee. En int Jaer duysent vijf hondert seven en dertich quam van Sinte Sebastiaen de Licentiaet Ian de Vadillo, met een goet ghetal Soldaten / en lijdende grooten arbeydt / soo op de aldercouste Clippen / als door de veelheydt *S. Sebastiaen*

heydt der Berghen / quam in de Stadt Antiochia in het Gouvernement van Popayan, en hy hadde een Soldaet die van daer quam tot aen de Stadt de la Plata, en los Charcas, t'welck zijn duysent en twee hondert leguen.

La Barranca

La Barranca van Melambo, twelck is een Huys al waer men de Schepen onclast om den Tol wel te doen betalen / is van de Jurisdictie van Cartagena, dertich leguen daer af / op de cant van de groote Revier / en twintich van Santa Marta, en ses van de Zee / al waer men de Schepen ontlastet / van de Coopmanschappen / die men voert over Lant in't nieuwe Rijck / en van de Barranca gaen zy op de Revier met Canoen. Wat leeger van Mopox loopt de Reviere Cauca, in die van Madalena, die oock sijn oorspronck neemt boven Popayan: en meer nae Cartagena, en West-waert is de schoone Morro, en de Punte Zamba, en de Buhio el Gato, of de Arboleda, en de 7. Buhios, en de punte van la Canoa, twee leguen van Cartagena, en de punte van los Ycacos in den inganck van de Haven / recht tegens over het Eylandt van Carex, en de punte van la Nao op het vaste lant: aen den anderen cleyne inganck des Havens / en by cans int Noorden / is een Eylandeken dat zy noemen Sardina, en op de Custe van Tolu zijn de Eylanden van Baro, die ses zijn / en in den inganck van de golfe de Vraba die ses die zy noemen die van S. Bernardo, teghens over de Revier Zenu, en meer de golfe innewaert is het sterck Eylandt / en la Tortuga. De Haven van Zenu is 25. leguen van Cartagena, t'is een groote Baye die sijn inganck heeft van't Oosten / sy is veylich: hier wert veel Souts ghemaeckt / en heeft sijn naem ghecreghen van't Dorp van Zenu dat op de Reviere was.

El Dorado.

In de Provincien del Dorado, of nieu Estremadura, de welcke om de nabuyrschap behooren tot het Ressort van het Hof van't nieuwe rijc / soo ter Zee als door verscheyden deelen van't Landt / zijn daer in getreden vele Capiteynen / en hebben niet becomen de Rijckdommen die het ghreuchte beloofde. Dese Provincien comen te legghen aen d'ander sijde van de Revier S. Ian de las Amazonas, anders ghenaemt Orellana, dat eenighe met misverstant willen dat het de Maranjon sy / en alhier is de Oronico, en andere groote Revieren / en de Golfe van Paria, de welcke maeckt het vaste lant / met het Eylandt van la Trinidad, met de Monden van la Sierpe, en de Drago, wierden alsoo ghenoemt van de eerste Admirael / al waer hy hem in groot perijckel sach door het strijden dat aldaer geschiet van de soete Wateren met de souten / van het welck te vooren geen kennisse en was: en al hier begint de wassinghe van de Zee seer groot te worden tot de Straet van Magellanes toe / en gaet alsoo continuerende door de gantsche Custe van Peru, en nieuwe Spaengien.

PIRV.

De Provincien van Peru, (welcker naem hem nu wijder uyt streckt / als te vooren) besluyten het gantsche Rijck van de Ingas, ofte meer: Als het ghewonnen werde / werde het ghedeylt in twee Gouvernementen / dat van Don Francisco Pizarro, ghenoemt nieu Castilien, van Quito af / tot Cusco toe / tsestich leguen beneden Chinca, en dat van Don Diego de Almagro, genaemt het nieuwe Toledo, twee hondert leguen tot aen de Straet toe van Chinca af: welcke Gouvernementen waren verscheyden / tot dat het Hof de los

Reyes, ghefondeert werde / en versien werden met een Vice-Roy van de Rijcken van Peru : in welcke Gouvernement haer besluyten. Het Hof van S. Francisco del Quito, dat van Lima, of de los Reyes, het de los Charcas, het gouvernement van Chile, en de Landen vande Straet. De Eylandē van Salomon int Westen/ en om de nabuyrschap de Provincien van Rio de la Plata, en 'tgene dat by bepalinge begrepen wort onder het Gouvernement van de Vice-Roy: 't Sal hem strecken in de lanckte Suyden en Noorden over duysent leguen / en Oost en West / 'tghene dat ontdeckt is van de Suyt-Zee af/ tot aen de Noort-Zee. Door alle de Provincien van Peru loopen / de twee Cordilleras, daer van ghesept is / gaende Suyden en Noorden die van die Andes van Popayan af/ en soo eenighe willen van het vaste lant / en nieu Hispanien af tot datmen comt tot in de Straet/ en de andere niet soo verre van Quito af tot Chile, langs de Custe twaelf leguen daer van innewaerts/ weynich minder of meer.

De 2. Cordilleras van Indien int Suyden.

Tusschen de twee gheberchten gaen de twee weghen / de eene die zy noemden de los Yngas, door de Andes van Pasto tot Chile toe, dat negen hondert leguen in de lanckte heeft / en 25. Voeten gheplaveyt/ en van 4. tot 4. leguen Huysen seer costelick/ die zy noemen Tambos, in de welcke provisie was van eeten en cleedinge/ en alle halve leguen luyden die op de Posten stonden / om te brenghen eenighe advisen/ en ordonnantien van hant tot hant. De andere wech ginck door 'tmidden van de vlackte / in de lanckte van de Custe/ 25. Voeten breet/ tusschen twee Wanden een Vadem hooch. Het staet te bedencken/ dat niet verstaen moeten werdē onder de naem van Peru al de Indien van't Suyden/ om dat ghelijck ghesept is/ het niet anders en is dan het ghene/ dat begint van Sinte Francisco del Quito, dat beneden de middel Lijn is/ en loopt lanckte tot Chile, loopende buyten de Tropicos, twelck sal zijn ses hondert leguen / en vijftich in de breette/ al hoe wel het wijder is tot de Chachapoyas, en is ghedeelt in drie deelen; de vlackten die thien leguen in de breette zijn / en op sommighe Steden minder / die zijn de Custen van de Zee. De gheberchten die sullen twintich leguen zijn/ en 'tzijn al hoochten met eenighe Valleyen / ende de Andes sullen andere twintich houden / die de alderdichste Bosschen / en Berghen zijn/ en in soo cleene distantie by naest 50. leguen / even ghelijck verschepden zijnde van de Linie/ en de Pole : daer is soo groote verschepdenheydt / dat het in d'eene deele altoos Reghent : en in d'ander bycans ninnmermeer / t'welck de Custe is/ en in het derde/ dat het gheberchte is/ twelck valt int midden van de twee uytterstén / d'eene tijdt reghent het en d'ander tijdt niet / om dat het houdet zijn Somer en Winter als in Castilien : en de oorsaecke waerom het niet reghent op de Custe/ en dat het in de Andes reghent / is ghesept int beginsel van de Historie.

De 2. groote Wegen van Peru.

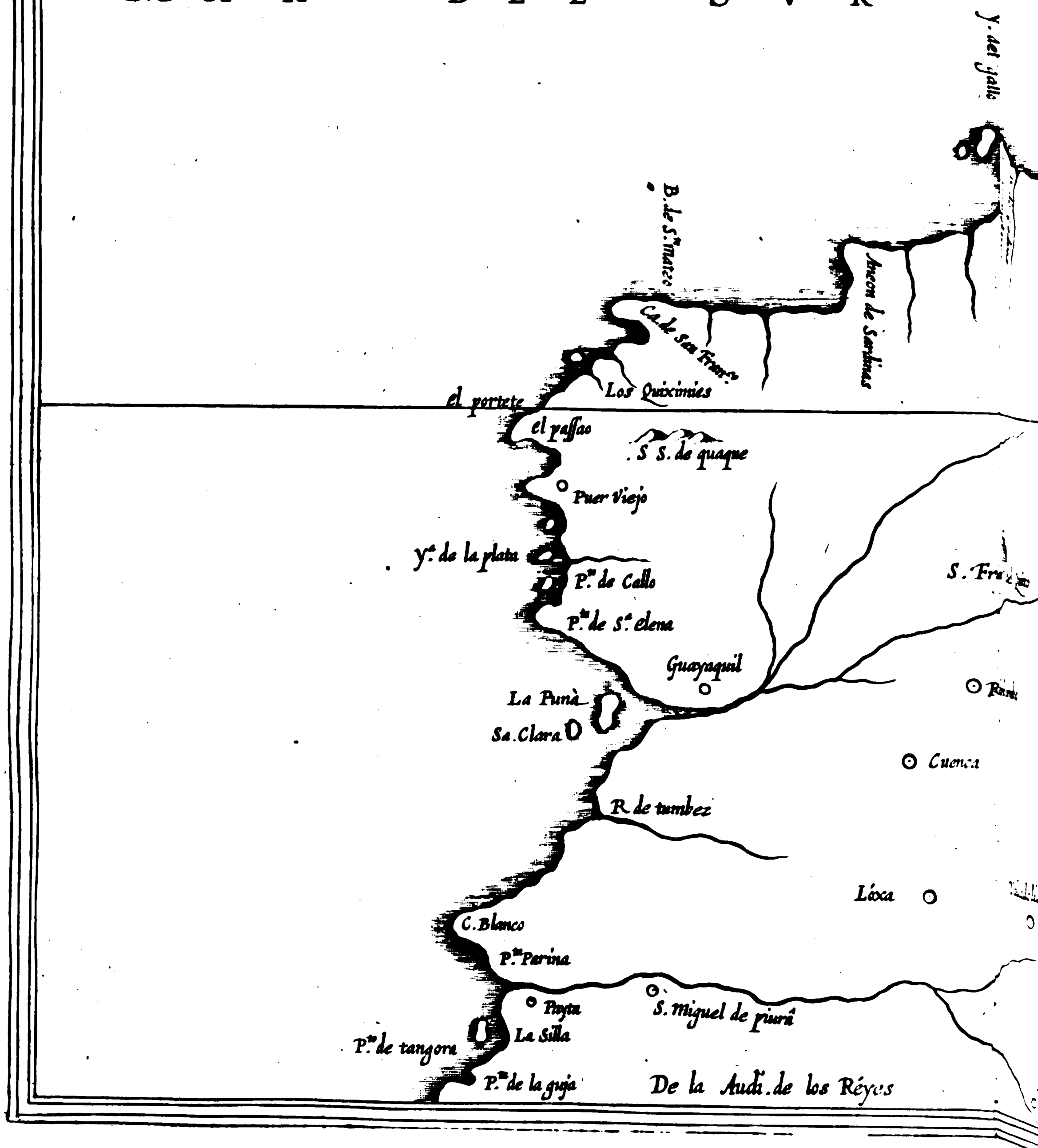
Peru is het gantsch Indien niet int Suyden.

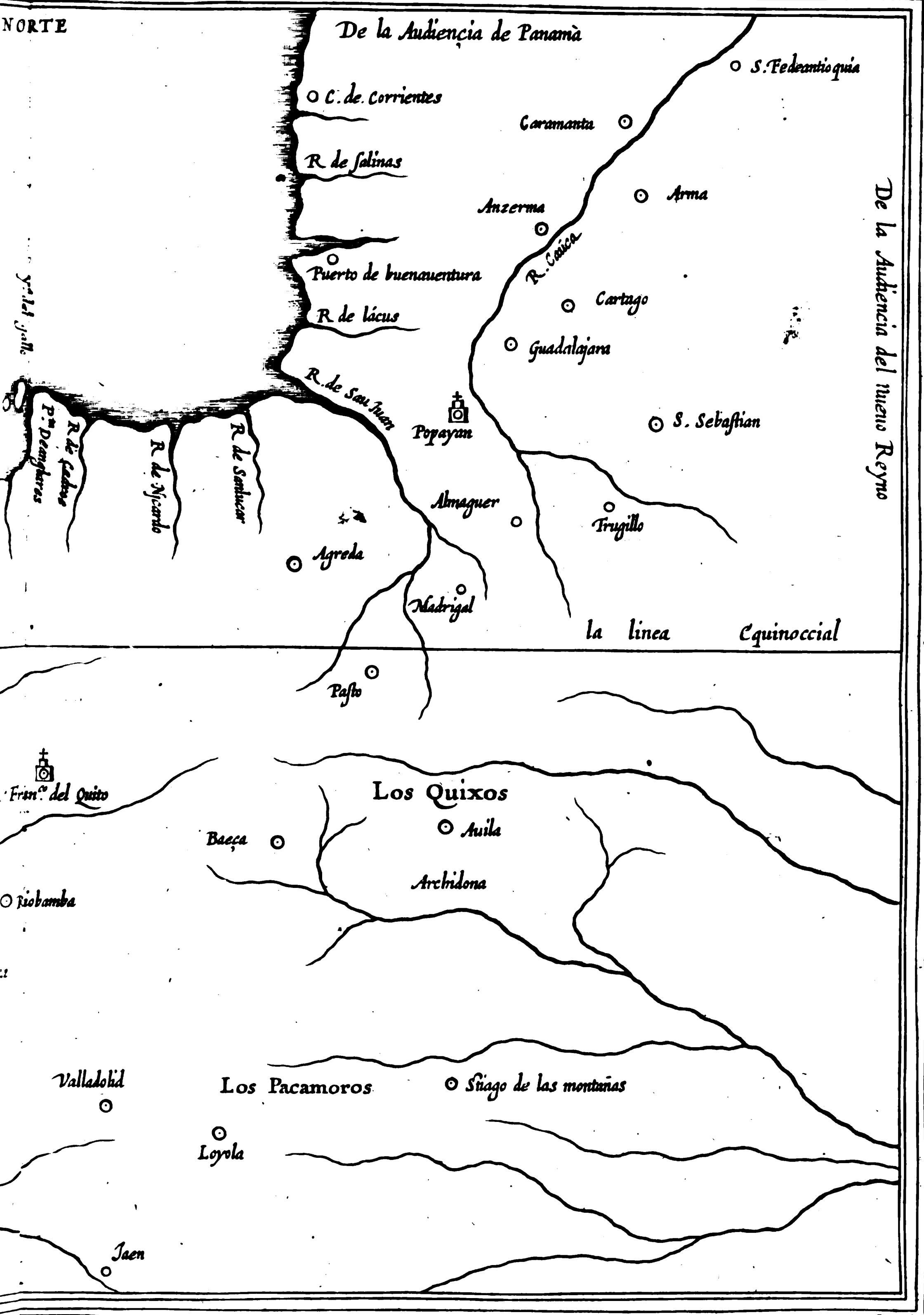
Het XVII. Capittel.

Van het ressort van't Hof van S. Francisco del Quito.

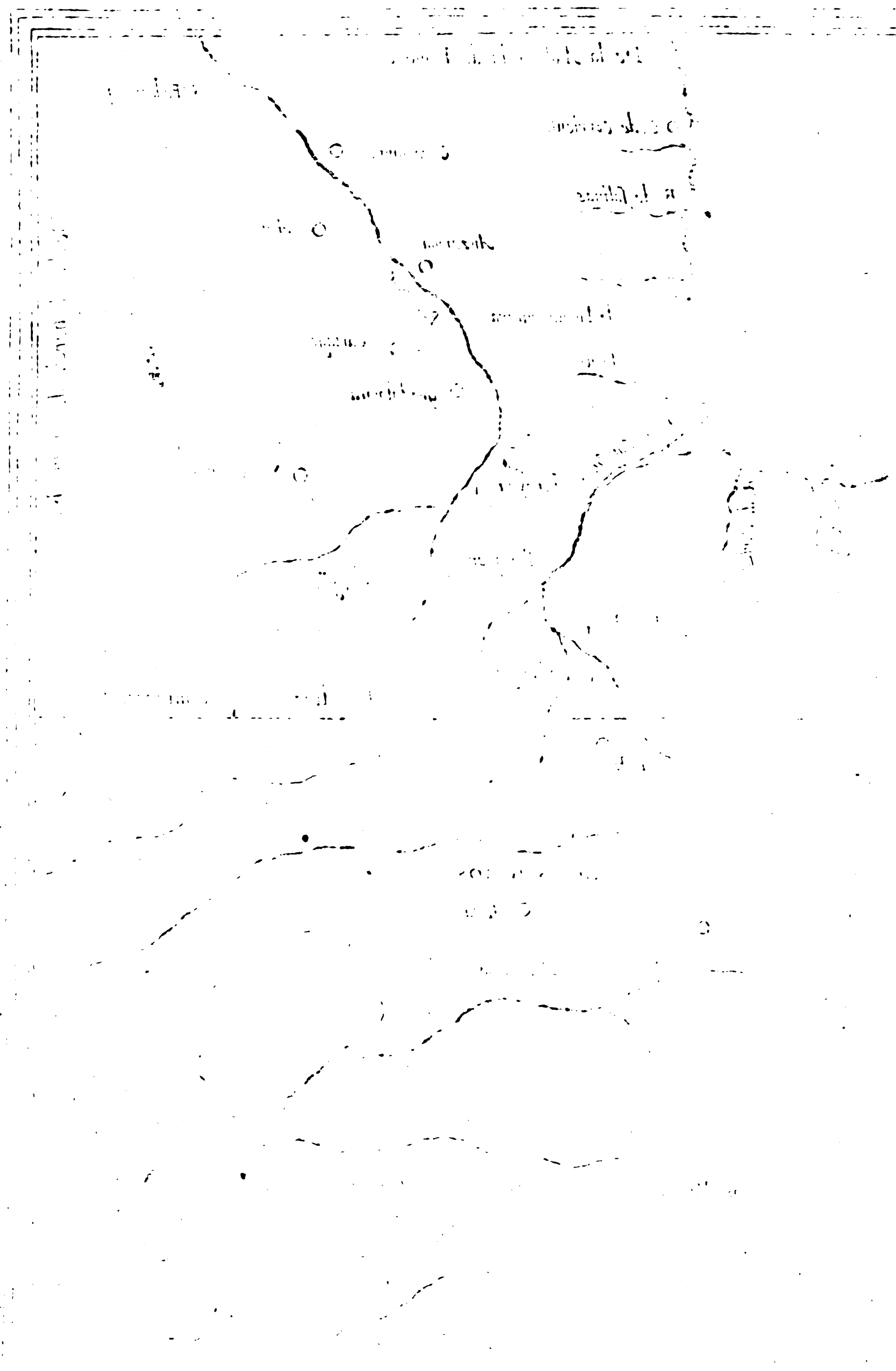
HEt Ressort of de Jurisdictie van het Hof dat welck in Quito resideert / en paelt int Noorden met het van Panama, in de Haven van la Buenaventura, en int Noort-Oosten met het nieuwe Rijck/ en int Suyden met het van Lima, sal moghen strecken in de lanckte by de Custe van't Suyden/ twelc is al waer het hem meest

upt

DESCRIPCION DEL AVDIENCIA
DEL QVITO
10
NOR
MAR DEL SVR
y. del gallo
B. de S. Mateo
Ca. de San Fran.co
Ancon de Sardinas
Los Quiximies
el portete
el passao
S S. de quaque
Puer Viejo
y.a de la plata
P.o de Callo
P.ta de S.a elena
Guayaquil
S. Fra
La Punà
Sa. Clara
Cuenca
R. de tumbez
Loxa
C. Blanco
P.ta Parina
Payta
S. Miguel de piurâ
La Silla
P.ta de tangora
P.ta de la guja
De la Audi. de los Reyes

NORTE
De la Audiençia de Panamà
C. de Corrientes
R. de salinas
Puerto de buenauentura
R. de lácus
R. de San Juan
S. Fedeantioquia
Caramanta
Arma
Anzerma
R. Cauca
Cartago
Guadalajara
Popayan
S. Sebaftian
Almaguer
Trugillo
Agreda
Madrigal
R. de Sanlucar
R. de Nicardo
R. de Gaboa
Pta. Dembaros
De la Audiençia del nueuo Reyno
la linea Equinoccial
Pasto
Los Quixos
Auila
Archidona
Baeça
Fran.co del Quito
Riobamba
Valladolid
Los Pacamoros
Stiago de las montañas
Loyola
Jaen

uyt streckt by cans twee hondert leguen / van de Haven van Buenaventura, die in de golfe van Panama is / of van S. Miguel, de Haven van Payta op de custe van Piru, en van daer dweers over tot het uytterste van Popayan, meer dan noch twee hondert 50. leguen / uytsonderende die opene Limiten aen het Oostersche deel / besluytende daer in drie Gouvernementen / sonder die van't Hof / welcke zijn Popayã, los Quixos, en la Canella, en dat van Ian de Salinas, van los Pacamoros, en Gualsongo, ghedeylt in twee Bisdommen.

Quito. De Provincie en 't Gouvernement van Quito, twelck is t'ghene dat het Hof regeert / sal moghen streckẽ tachtẽtich leguen in lencte / dicht by den Æquinoctiael na d'ander sijde / en daer in zijn dese naevolgende Dorpen van Castilianen. Sijn Hemel en het Landt al hoe wel het onder de Linie is / is by cans ghelijck met die van Castilien, helder en schoon / meer cout dan heet / en in som steden al waer de Sneeu het gheheele Jaer duyrt. Het reghent daer van October / tot Martium toe / dat zy noemen de Winter / en in de andere Maenden Maeytmen en vergadertmen het Gras / t'welck al hoe wel het niet seer veel is / dient voor het Vee van Castilien t'welck daer veel is / en veel Taruwe / en Garst / en Gout op eenige plaetsen / en in dit Lantschap leeft-men seer vreedsamentlick / daer over datter gheen dinck is van meerder playsier voor het menschelicke leven / dan lust te hebben in een gesonde en lustige locht / om dat zy gheen Winter hebben die haer quelt met coude / noch Somer die bevreert met hitte: De bevolckinghen zijn dese. De Stadt van S. Francisco del Quito, al waer ghebooren was Athavalpa Keyser van Peru, sy leyt op een halve graet hoochte van de Æquinoctiael, en twee en tachtentich van de Suyt en Noort-Lijn van Toledo, op een groote Circkel duysent ses hondert ses en tachtentich leguen daer af / en 60. van de Suyt-Zee: 'theeft 5. hondert Borgers: daer resideert het Hof om saecken van Justitie / om dat die van't Gouvernement zijn tot laste van de Viceroy. Desghelijcx resideren daer oock in die Stadt / de Officiers van het incomen / en 's Coninckx Schat-kiste / en de Cathedrale kercke van het Bisdom / het Suffragaenschap van de Aerts-Bisschop van los Reyes: drie Cloosters van Dominicaners / Franciscaners / en Mercenier: en in haer Jurisdictie 87. Dorpen / of partijschappen van Indianen. Op dese plaetse al waer dese Stadt is ghefondeert / was een groote Herberghe dien de Coninck Topaynga boudede / en die verheerlickte sijn Soon Guaynacapa, en noemde dien Quito, daer de Stadt sijn naem af nam: de Adelantado Sebastiaen de Belalcazar bevolctede dien / wesende een Soldaet van Don Francisco Pizarro, een man die de Coninck ghetrou was / by last van de Adelantado Don Diego de Almagro, die hem nam voor Gouverneur van dese Provincie / als in haer geeyndicht was de twist met den Adelantado Don Pedro de Alvarado.

Riobamba. Riobamba leyt in de Provincie van de Purvaes, t'is een Landt ghelijck Castilien, in de getemperthevt van Gras / Bloemen / en andere dinghen / daer is een Dorp van Herders / 'tleyt 25. leguen te Suyt-Westen van S. Francisco del Quito, op de wech de los Reyes, in het welcke zijn by-naest 40. duysent Hoofden van Vee / het meeste deel zijn Schapen / al waer Ingen hadden een Coninckliicke Herberghe / en alhier hadde de Adelantado Belalcazar een profijtelicke Bataille met de Indianen, en hy verwonse / en in die plaetse was de voorseyde

 strijt /

strijt/ van Don Diego Almagro, en Don Pedro de Alvarado, en in die was eerstelick gefondeert de Stadt van Quito.

Cuenca. De Stadt van Cuenca welcke gheboodt te fonderen de Marquis van Canjete, wesende Vice-Roy van Piru, die op een ander naem ghenoemt was Bamba, 51. leguen van Quito Suyt-waerts / is een recht-pleginghe voor een Provisie van de Vice-Roy/met een Clooster van Dominicanen / en andere van S. Francisci Ordre: in hare Jurisdictie/ zijn rijcke Mijnē van Gout/ eenighe van Silver / en rijck van Quicksilver / Coper / Yser / en de Steen Azufre.

Loxa. De Stadt Loxa, anders ghenaemt la Zarça, tachtentich leguen van de Stadt Quito, by naest ten Suydē/ en dertich van Cuenca, is een recht-pleginghe/ een provisie voor de Vice-Roy: zy heeft Cloosters van Dominicanen en Franciscaners/ 't leyt op de wech die loopt van Cuzco tot Quito, waer af het leyt tachtentich leguen/in de schoone Valleye van Cuxibamba, tusschen twee Revieren: De Capiteyn Anthonio de Mercadillo fondeerde dien int Jaer 1546. om die Ingheborenen te bevredighen die ghealtereert waren.

Zamora. De Stadt Zamora, die zy noemen de los Alcaydes, t'neghentich leguen van Quito, by-naest ten Suyt-Oosten / passerende la Cordillera de los Andes, is een recht-pleginghe / provisie voor de Vice-Roy: 't heeft eē Clooster van Franciscaners/ daer wert geen Taruwe ghewonnen / om dat het Landt al te vochtich is/ 't heeft rijcke Mijnen van Gout / in de welcke zy vinden Greynen van vier Ponden ghewichts / en meer. De Capiteyn Mercadillo bevolckte dien int jaer 1549. door over-een-coninge met de Capiteyn Benavēte: 't leyt twintich leguen van Loxa, over de Cordillera, die deylt de loopende Wateren die in de Suyt-Zee vallen/ van die die in de Noort-Zee vallen / de Indianen noemdese Zamora: die gheleghentheydt of Contreye wert ghenoemt Poroauca, t'welck beteeckent Indianen van Oorloch: daer wert veel Gouts uytghetrocken/ en daer zijn ghebrocht aen sijn Majesteyt Greynen van 12. Ponden/ 't heeft oock Sout-Pannen van Sout-Water.

Iaen. De Stadt van Iaen 55. leguen van Loxa, en dertich van los Chachapoyas, fondeerde int Jaer 1549. de Capiteyn Diego Palomino, in de Provincien van Chuquimayo, in die van Chacaynga.

S. Miguel de Piura. De Stadt van St. Miguel van Piura, in de Provincie van Chila, hondert twintich leguen van Quito, by cans ten Suyt-Oosten / en 25. van de Haven van Payta, al waer eyndighet het ressort van dat Hof / 'tis een recht-pleginghe/ staende aen de provisie van de Vice-Roy: Het heeft een Clooster van onse Lieve Vrouwe ter Gratien/en al hoe wel het in dit Landt niet en reghent / dan met verwonderinghe: soo heeft het goede bedouwinghe/ waer van het wel Taruwe gheeft / en Mayz / en de Saden en Vruchten van Castilien. In de Jurisdictie van dese Stadt is de Haven van Payta, op 5. graden beSuyden de Linie/die goet is/groot en veylich. Al waer inloopen die Schepen die van Guatemala gaen naer Peru. De Marquis Don Francisco Pizarro fondeerde dese Stadt int Jaer 1531. de eerste van dese Coninckrijcken / al waer ghebout is de eerste Kercke ter eeren Godts/ en de heylighe Moeder de Roomsche Kercke. De gantsche Provincie en Jurisdictie/ van de Valleyen de Tumbez, is drooch / en de Coninckliike wech / van de Ingas gaet door die Valleyen van Piura, tusschen gheboomten / en coelten / en binnen de principale Valleye voeghen haer t'samen twee of drie Revieren:

vieren: Eerstelick was de Stadt ghefondeert in Tangazala, van waer zy overgheset is om dat het een ongheson de Contreye was/ en nu is die tusschen twee Valleyen/ en de gantsche wech is wat onghesont/ en by-sonder voor de ooghen/ om de groote Winden/ en stoovinghe vande Somer/en groote vochtigheden van de Winter.

De Stadt van Sant-Iago van Guayaquil, anders ghenaemt la Culata, tsestich Mijlen van Quito, en 15. Mijlen van de Zee/ int Suyt-Westen/ is eē Corregiment staende aen de provisie van de Vice-Roy: is ghebout van de Adelantado Belalcazar, en t'ghebiel dat de Indianen rebelleerden/ en daer storven veel Spangiaerden/int Iaer 1537. quam de Capiteyn Francisco d'Orellana wederom/ die met volck te besetten: het is het alder vruchtbaerste Lant/en vreedtsaem/en met veel Honich in de hollicheden van de Boomen. De Wateren van die Revier die by naest loopen van onder de Linie Æquinoctiael worden ghehouden voor ghesont/ voor de Fransche Pocken/ en andere dierghelijcke quellinghen: daer gaet veel Volcx na de Revier/ om haer ghesontheydt te crijghen/ door de veelheyt van de Wortelen van Sarsaparilla, die in die Revier zijn. Hy is oock soo heel groot niet/ en die in de Suyt-Zee loopen en zijn soo groot niet/ als die die haer ontladen in de Noort-Zee/ om dat zy loopen door een cleyne spatie/ en nochtans zijn snelder/ en met haestighe neder-vloeyinge om het vallen van het ghebergchte. De Indianen ghebruycken veel practijcken om de Revieren te passeeren: zy houden op eenige plaetsen een Kabel dwers over de Revier/ en aen dien een Corf/ en stellen in die den Passagier/ en trecken hem alsoo over de Revier. Op andere Revieren gaet een Indiaensche Edelman op een Vlot van Stroy/ en stelt de Passagier op sijn Heupen om te passeren. In andere plaetsen houden zy een groote Back van een Kowoerde/ op de welcke zy setten de Baggagie/ en de Persoonen/en de Indianen vast ghemaeckt zijnde met een Coorde/ gaen al swemmende en treckende als Peerden aen een Coets-Waghen: en anders duysent practijcken/ ghebruycken zy om de Revieren over te comen. De Haeven van die Stadt is dicht by haer/ om dat de Revier heel breet is/ door de welcke op-comen de Coopmanschappen uytter Zee/en dan over Lant gaen naer Quito. Int Iaer 1568. populeerde de Capiteyn Contero, de Stadt Castro, in de Valleye van Vili, wesende Gouverneur van de Rijcken van Peru, de Licentiaet Lope Garcia van Castro. Vili is in de Provincien van Bunigando, Imdinono, en Gualapa, de welcke zy noemen de Provincie van de Esmerauden, en hy vertrock na die van Guayaquil, en ontdecktede alle die Provincien/van Passao af tot de Reviere van S^t.Iarr, die in de Suyt-Zee valt.

De Stadt van Porto viejo, is by cans tachtentich leguen van Sinte Francisco del Quito, in't Westen/ doch niet van een effen Wech: en andere vijftich van Sant-Iago de Guayaquil, al waer men gaet van Quito: in hare Ressort is Passao, dat de eerste Haven is van het Landt van Piru, en van de Revier Santjago af begint het Gouvernement van den Marquis Don Francisco Pisarro, en om dat het Lande soo dicht by den Æquinoctiael Linie is/ wesende op een graet/ meenen eenighe dat het onghesont is/ nochtans op andere plaetsen soo nae by de Linie leeftmen met groote ghesontheydt/ vruchtbaerheydt/ en overvloet van alle dinghen tot onderhoudt van de Menschen tegen de

Margin notes: Guayaquil. — Een Corregiment/ is een plaetse daer recht-pleginghe is/ in't stuck van de politie. — Puerto viejo.

gen de opinie van de Ouden: ende oock ist soo dat de Indianen van dat Lant niet lanck en leven/en dat in vele van haer wassen eenighe ros-sachtighe Vratten in het aensicht/ en op de Neusen / en andere dee-len / en alsoo het een swaer ghe-breck is / mismaeckt het haer seer/ en 'twort ghelooft dat het compt van t'eeten eenigher Vis. In dat Ressort is het Dorp van Manta, al waer sy verreghen hebben groote Rijckdommen binnen 's Landts/ men hout voor seecker dat al hier een Mijne is van Esmerauldẽ/ die de beste zijn van Indien, en groeyen in Steenen ghelijck Chri-stal / en sy handelense als Mar-mer-Steen / allenckens af-trec-kende / en voltoyende de helft wit/ de helft groen / gaen sy die rijp maecken / en crijghen haer volco-menthеyt. De Capiteyn Francisco Pacheco bevolcktede die Stadt in't Jaer duysent vijf hondert vijf en dertich/ uyt last van Don Diego de Almagro: 'theeft veel Indianen van Oorlooch/daer is een Clooster van onse Lieve Vrouwe ter Gratien: daer wort gheen Taruwe ghewon-nen / om dat het daer reghent de acht Maenden int Jaer van den October voorwaerts/ daer zijn ooc goede Monsters van Gout.

Hoe de Es-merauldẽ wassen.

Op de Custe van dit Gouber-nement zijn dese navolghende Ha-vens/ Eylanden / en Punten. De Ancon de Sardinas, voor de Baye van Sant-Iago, die leyt vijfthien leguen van de Punte van Man-glares ten Suyden / en stracx die van Sinte Matheo, en daer naer de Cabo van Sinte Francisco: en daer voorby de Quiximies, vier Revie-ren eer men compt tot Portete, al waer de Swerten die haer salveer-den van een Schip dat omghe-worpen was / haer hebben ghe-voecht met de Indianen, en heb-ben een Dorp ghemaeckt: en de Passao een Punte of Haven van de Indianen, al waer sy segghen dat de Linie Æquinoctiael door loopt/ ontrent het gheberchte van Quea-que, oock de Baye van Cara, die voor de Puerto viejo is / een graet be-Suyden de Linie / en vijf le-guen van daer is de Cabo van Sinte Laurens, en daer ontrent is het Ey-landt de Plata, en voort de Havens van Callo, en Calango, voor de Punte van Sinte Helena, op twee graden hoochte / en de Revier van Tumbez op vier graden / en het Eylandt van la Puna, daer on-trent / en dat van Sinte Clara, een weynich verder in Zee / en Cabo blanco vijfthien leguen van Tum-bez ten Suyden/ en stracx de Pun-te van Parina, en Suyt-waert het Eylandt van Lobos vier leguen van dẽ Haven van Payta voorseyt/ en la Silla voor de Punte van Aguja, en de Haven van Tangora.

Punten/ Ha-vens/ van de Custe vã dit Gouberne-ment.

De Ingeborenen van dat Lant segghen / dat in voorleden tijden daer quamen over Zee op Vlot-ten / dat sy veel Houten t'samen ghevoecht en ghesloten aen mal-canderen/ Menschen soo groot dat van haer knyen tot beneden toe/ waren sy grooter dan andere or-dinarise Menschen het gantsche Lichaem was / en dat sy maeckte-den een seer diepe Put op eẽ scher-pe Rotse / die men noch heden siet met seer versch en soet Water / op de Punte van Sinte Helena, dat een werck is van groote verwon-deringhe/ en om dat sy ghebruyck-teden grouwelijcke sonden / viel het Vyer uyt den Hemel dat haer alle-gaeder verbrandende / en nu vinden sy op die plaetse de alder-grootste Beenderen van Menschẽ/ en stucken van Tanden die veer-thien Oncen weghen / en in nieu-we Hispanien, en in't Ressort van Tlascala vintmen Beenderen van de selfde grootte. Daer zijn op de Punte van Sint Helena gaeten en Mijneurs van scheeps-Peck / soo goet

De Reusen vande Punte van S. He-lena.

goet dat men daer mede mach calfateren / en het comt door den dach seer warm.

Het XVIII. Capittel.

Van Popayan, los Quixos, en la Canela, Pacamoros, en Gualsongo, twelck de reste is van het ressort van't Hof van Quito.

Popayan. HEt gouvernement van Popayan, hondert en 20. leguen Suyden en Noorden van de Grensen van de Provincie Quito, onder de Æquinoctiael, tot die van Carthagena Noort-waerts / en andere hondert van die van't nieuwe Rijck int Oosten / tot aen de Suyt-Zee / in het welcke eenighe Dorpē der Castilianen zijn / int deel van't Hof van Quito, en het deel van t'nieuwe Rijck is een Landt doorgaens rou / en seer vochtich / en daerom heeft het weynich Mays / en min Tarwe / en niet veel Vees / maer het is rijck van Gout-Mijnen / en dese navolghende bevolckinghen zijnder.

De Stadt Popayan. De Stadt Popayan leyt op twee graden en een half be-Noorden die Linie Æquinoctiael, en op acht en tseftich en een halve van lanckte / duysent vijf hondert tachtentich leguen van Toledo: al daer resideert een Luytenant Gouverneur / het Cathedrael / en een Clooster van onse Lieve Vrouwe ter Gratie. De Adelantado Sebastiaen de Belalcazar bevolckede die Stadt int jaer 1537. het Volck van die Provincien is seer verscheyden van dat van Piru, om dat het met beter verstant begaeft is / en in meerder politie leefde / en die van dit Gouvernement leefden als in carauanen. Het wort ghenoemt Popayan, om dat alsoo genaemt was de Cazique, die Heer daer af: t'heeft een deel op de Custe van de Suyt-Zee / en hooghe Bergen die Oost-waerts loopē / en aen d'ander sijden la Cordillera de los Andes, en uyt beyde deelen spruyten vele Revieren / en een is die van Madalena, die inde Noort Zee hem ontwatert / in dit Gouvernement is coel en ghesont Volck / en de andere warm en swack.

Cali. De Stadt Cali leyt op 4. graden / en twee en twintich leguen van Popayan, en achthien van de Suyt-Zee / zy is bevolckt int Jaer 1537. door de Capiteyn Miguel Munjoz, en eerstelick dede dat Sebastiaen de Belalcazar, in de Dorpen die men noemt los Gorrones: t'is ghelegen in een vlacke Valleye / dicht aen de Voet van een Bergh / de Locht is aldaer heet: aldaer resideert de Gouverneur / en de Officiers van het incomen / en 's Conincx Schatkiste / daer is een Giet-Huys / een Clooster van onse Lieve Vrouwe ter Gratie / en een ander van S^t. Augustijn. De Haven van Buenaventura leyt in haer Jurisdictie op drie en een half graden hoochte: al daer resideren eenighe Borghers om te ontfangen de Coopmanschappen. De Indianen van Cali zijn van goede conditie en goede Christenen: haer oude Heer wort ghenaemt Lisupete.

Antiochia. De Stadt S^t. Fe van Antiochia meer dan hondert leguen van Popayan ten Noort-Oosten / op den Oever van de Reviere Cauca, van het ressort des Hofs van't nieuwe Rijck / en 't Bisdom van Popayan, rijck van Gout-Mijnen en dicht by het Heuvelke Buritaca genaemt / om al het Gout dat daer in was / t'is bevolckt in een vlackte: De ingheborenen zijn goet Volck / van goede Lichamen / en blanck / en de Locht is alsoo dat zy slapen buyten de Huysen / sonder dat de coelte haer yet beschadicht / daer wert Vee ghetelt / en veel Vruchten / en Visschen zijnder in de Revieren / en de Poelen. De Capiteyn Gaspar de Rodas

Rodas bevolckτede dien/ door last van de Adelantado Belalcazar, int Jaer 1541.

Caramanta. De Stadt van Caramanta, tsestich of tseventich leguen van Popayan ten Noort Oosten/ dicht aen de groote Revier Cauca, van het Ressort des Hofs van het nieuwe Rijck/ het Gouvernement en Bisdom van Popayan, is overvloedich van Mays/ en ander ghezaet/ sonder Tarwe/ en met weynich Vee/ al hoe wel datter veel Verckens zijn: men gaet lancx de Revier in 5. of ses uyren tot Antiochia toe/ al hoe wel dat het 50. leguen zijn/ t'is om dat het stijf voort gaet: 'tis een bevolckinge van de Adelantado Belalcazar.

Arma. De Stadt van Sant-jago de Arma, heeft vele Gout-Mijnen/ 50. Mijlen van Popayan, ten Noort-Oosten/ afwijckende na't Oosten/ tis vant Hof van't nieuwe Rijck/ t'gouvernement en de heerschappie van Popayan, sonder Tarwe/ en gesaet van Castilien, nochtans overvloepende van die van het Landt. De Adelantado Belalcazar bevolcktede die Stadt/ en hier dede hy onthalsen de Marischal Iorge Robledo, sy leyt sesthien leguen van Ancerma: de ingheborenen zijn soo wreet/ dat de levendighe zijn het graf van de Dooden/ om dat hy gesien heeft/ dat de Man de Vrou at/ de Broeder de Suster / de Soon sijn Vader / en 'tgheheurde als zy vet ghemaeckt hadden een ghevangen/ op dien dach als zy hem souden eeten/ brochten sy hem voort met veel ghesancx/ en de Heer gheboodt/ dat een Indiaen hem soude af cappen elck lidt / en al levendich begonnen zy hem te eten/ en tsedert de bevolckinghe van Arma hebben zy ghegeten meer dan acht duysent Indianen en eenighe Castilianen hebben geleden dese martelisatie.

Carnicero, Vleesch-Hou wercken moor denaer: wreet

Ancerma. De Stadt van S^t. Ana vā Ancerma vijftich leguen van Popayan ten Noort-Oosten / op den Oever van Cauca, van het Hof van't nieuwe Rijck / t'Gouvernement en t'Bisdom van Popayan, sonder Vee/ noch Tarwe / seer ghequelt van Donderslagen. De Capiteyn Iorge Robledo fondeerde dien/ door last van Lorenzo de Aldano. Oock zijn die Ingheborenen eeters van 'sMenschen-Vleesch / zy gaen naeckt / zy hebben gheen Beelden / of eenich dinck dat zy aenbidden / in die Jurisdictie zijn goede Gout-Mijnen/ die Locht is warmachtich/ en daer vallen vele Donderslaghen.

Cartago. De Stadt Cartago, 25. leguen van Popayan by naest ten Noort-Oosten/ van het Hof/ van't nieuwe Rijck / t'Gouvernement en 't Bisdom van Popayan, sonder Tarwe noch ghesaet van Castilien, is een ghetempert Lant en ghesont / van weynich Gout / het reghent veel/ het en teelt gheen ander Vee dan Koeyen / en Bocken: 'theeft veel gheberchten / daer veel Leeuwen gheteelt worden / oock Tyghers/ Ossen en Vassen/ en Berch-Verckens: 'theeft eē Clooster van Franciscaners / de Capiteyn Iorge Robledo bevolcktede dien/ en noemde het Cartago, om dat alle de bevolckers waren van Cartagena.

Timana. De Stadt van Timana veertich leguen van Popayan, ten Suyt-Oosten / en tsestich van Santa Fe de Bogota, en 30. van de Provincien del Dorado, al hier is een Luytenant/ Gouverneur/ die oock tot sijn last heeft S^t. Sebastiaē de la Pata. Dese Indianen verminderē seer haer Jurisdictie/ om dat zy soo onmenschelick zijn dat zy in veel plaetsen hebben openbare Vleesch-Huysen van Menschen die zy vanghen. 'tIs gheleghen in het beginsel van de Valleye de Neyva, en de Locht isser seer warm/ binnen haer Lantpaelen is een Heuvel / uyt de welcke men haelt de Heyl-Steen/ daer zijn ontrent de Indianen Paezes,

De wreetheit van dese Indianen.

Daer men Heyl-Steen vint.

Paczes, en de Pixaos, die oock Cariben zijn.

Buga. De Stadt van Guadalajara van Buga, 15. leguen van Popayan ten Noort-Oosten / is int Ressort van het Hof van Quito, en de heerschappije van Popayan.

S. Sebastiaen de la Plata. De Stadt van S^t.Sebastiaen de la Plata, op de Grensen van dat Gouvernement/35.leguen van Popayan, en dertich van Santa Fe ten Suyt-Westen/ onder het Kerckelick ghebiet van Popayan, al waer vele Mijnen van Silver zijn/en in haer Jurisdictie 24. deylinghen: 'tleyt drie leguen van de Haven van Onda, op de groote Revier van la Madalena, al waer ontladen zy die van Cartagena comen: zy is bevolckt in de vlackte / dicht by de Revier Guali: in het Lant zijn veel schuddingen/ en in de Winter ist meer warm dan cout. De Inwoonders die verminderen/om dat die ghegeten werden van de Cariben, die zy noemen van Rincon, en hebben openbare Vleeshuysen daer van / sonder dat het can gheremedieert worden. Dien Stadt bevolcktede de Adelantado Belalcazar.

Almaguer. De Stadt van Almaguer twintich leguen van Popayan ten Suyt-Oosten / is vruchtbaer van Taruwe/ Mayz / en ander ghesaey / en Vee / en 'theeft Gout. De Capiteyn Alonzo van Fuen-major bevolcktede dien / door last van den Licentiaet Brizenjo Gouverneur/ en Rechter van de residentie van Popayan: t'is gheleghen op eenen Bergh van Zabana, en haer Locht is coel en 'tVolck gaet ghecleet met Rocken van Cattoen.

Truxillo. S^t. Ian van Truxillo, en anders ghenaemt Yscance: dertich leguen van Popayan, ten Suyt-Oosten.

Madrigal. De Stadt van Madrigal, of Chapanchica, 35. van Popayan by naest int Suyden/ een rou Lant/en daer men gheen Tarwe en vergadert/ noch gheen Vee en teelt / nochtans geeft het de Mayz tweemael 'sjaers in hare Jurisdictie / en om de rouheyt van't Landt zijn de Inwoonders quaet om te bedwinghen/en in die Stadt / van Agreda, en Almaguer zijn Mijnen van Gout. Agreda anders genaemt Malaga, leyt 45. leguen van Popayan ten Suydt-Westen. Agreda.

Sint Ian de Pasto. De Stadt van S^t.Ian de Pasto, alsoo ghenoemt / om dat het een Landt is vol van Weydinghe / is 50.leguen van Popayan by naest ten Suyt-Westen / en noch soo veel van Quito, by cans ten Noort-Oosten / en een graet van den Æquinoctiael, inde Kerckelick ghebiedt van Quito, in een goet Landt/ van goede Locht / overvloedich van Mayz / en andere Lijftochten/met Gout-Mijnen / in sijn Jurisdictie 24.duysent Indianẽ onder een commanderie/dat geen Cariben en zijn/ dan alleenlick quaet van ghesichte/ vuyl / en slecht/ zy en vondender gheen Beelden in de tijdt van haer Heydenschap / zy ghelooven dat zy nae de doot comen sullen en leven in veel lustigher plaetsen. De Revier die zy noemen de Heete / gheleghen tusschen Pasto en Popayan, heeft seer delicaet Water / en over die Revier is een Bergh al waer Gonsales Pizarro de Vice-Roy Blasco Nunjez Vela volchdede/ en tot de Revier Angasmayo, die in die Provincie is/ quam de Coninck Guaynacapa. Over de heete Reviere op een Rotse is een brandende Bergh die een groote quantiteyt van dampen uyt werpt / en uyt blaest van oude tijden af/ als de Ingeborenen van't Lant segghen. De Philosophen willende verclaren wat de brandende Berghen zijn/segghen/ ghelijck als in het Aertrijck plaetsen zijn die een cracht hebben om aen te trecken dampighe stoffe / en die in Water te veranderen / van waer comen de Fonteynen/ die altoos vlieten: alsoo oock zijnder Wat de brandende Berghen zijn.

H plaetsen

plaetsen die aen trecken drooghe dampen/ en heete/ die haer veranderen in Vyer/ en walmten/ en die met ghewelt van dien/ werpen uyt oock grove materie/ die haer resolveert in Assche/ of in Steen/ en dat zijn de brandende Berghen. S^t. Ian de Pastos heeft Cloosters van Dominicanen/ Franciscanen/ en onse Lieve Vrouwe ter Gratien: 'tis een cout Landt/ met overvloet van eten/ 't heeft ingenios van Suycker/ en veel Vruchten van het Lant/ en van Castilien: als de Capiteyn Lorenzo de Aldana dien bevolcktede int Jaer 1539. noemde haer Villa viciosa de Pasto: sy leyt 40. leguen van de Suyt-Zee/ nae het Eylant Gorgona toe.

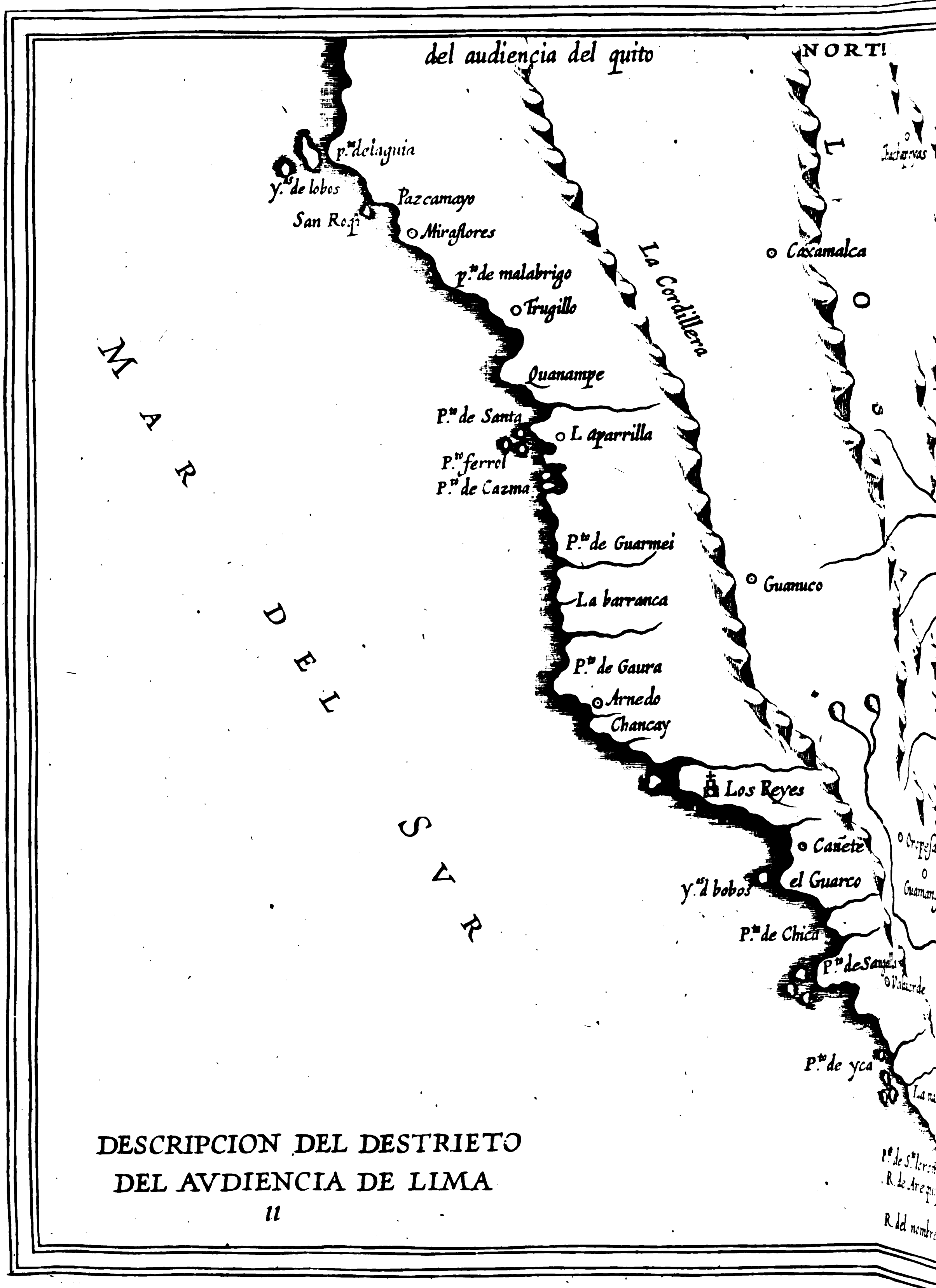
Neyva. Men heeft ontvolckt/ en verminder in die Provincie de Stadt van Antioquia, de Stadt van Neyva in de Valleye van Neyva, twintich leguen van Tumana, en het was om de strenghcheydt van de Indianen Paezes, en Pixaos, en om de Manipos, in de Valleye Saldanja, en de Stadt van S^t. Vincēte de los Paezes, tseStich leguen van S^t. Ian de los Llanos, op de Grensen van Popayan, dien fondeerde Domingo Lozano, en de Stadt los Angeles, twee en twintich leguen van Tocayma, en negen van Neyva.

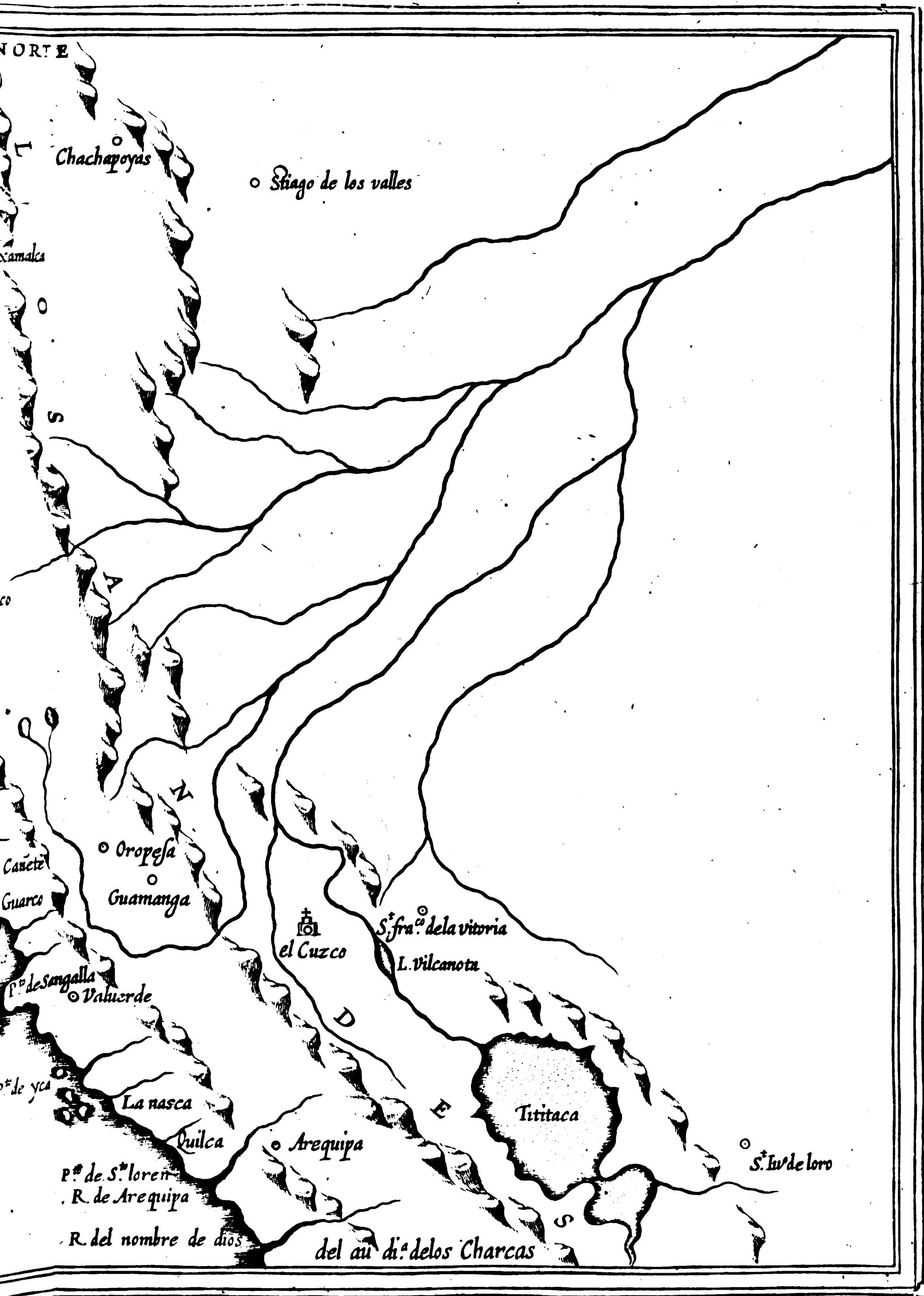
Rebieren/ Caben, en Punten van de Custe vā dit Gouvernement. De Custe die dit Gouvernement heeft op de Suyt-Zee/ van Cabo de Corrientes af die op 5. graden bé Noorden de Linie leyt/ is de Revier van Salinas tusschen de Cabo de Corrientes, en het Eylandt de las Palmas, op 4. graden en een derdendeel/ en op de Custe die is tot la Gorgona, leyt de Revière van S^t. Ian, onder andere vele/ die het Landt seer Morassich maecken/ en teghen over de mont het Eylant Gorgona, twee leguen in omganck/ al waer Don Francisco Pizarro verlaten was van sijn volck/ met derthien van sijn gheselschap. De Revier van S^t. Lucar, en die van Nicardo, voor die van Zedros, leyt op twee graden van de Linie/ op de welcke leyt het Eylandt van Gallo, en daer naer de Haven van Cruz, en de Punte van Manglares, al waer de Custe van Quito begint.

Los Quixos, en la Canela. Van het Gouvernement van los Quixos, en la Canela, en heeft men niet meer kennisse dan dat het valt uyt den Oosten van de Provincie van Quito, en het deel vā het Suyden/ nae het Gouvernement toe van Ian de Salinas, daer in zijn drie Dorpen van Castilianen, met een Gouverneur die de Vice-Roy van Piru bestelt/ en int Gheestelick is het vant Bisdom van Quito: het Landt is cou/ en Berch-achtich/ sonder Taruwe/ en Mays/ seer weynich/ niet eenighe Boomen die schijnen van Caneel. Het eerste Dorp is Baeza, achthien leguen van S^t. Francisco del Quito, by naest ten Suyt-Oosten/ al waer resideert de Gouverneur. De Stadt van Archidona is twintich leguen verder dan Baeza. De Stadt van Avila is int Noorden van Archidona.

Pacamoros en Ygualsongo. Het Gouvernement en de Provincie van Pacamoros, en Ygualsongo, of van Ian de Salinas, wiens Limiten en Palen zijn hondert leguen/ die genomen werden int Oosten/ van daer 20. leguen voorts van de Stadt van Zamora, in de Cordillera de los Andes, en oock soo veel Suyden en Noorden/ is een goet Landt/ in Locht en ghetemperthevt/ voor Taruwe/ t'ghesaet/ en Vee/ van rijcke Gout-Mijnen/ in de welcke zy vinden seer groote Graynen: daer in zijn 4. Dorpen van het Bisdom van Quito, de welcke fondeerde de Capiteyn Ian de Salinas.

Valladolid. De Stadt van Valladolid op 7. graden hooghte/ leyt twintich leguen van Loxa ten Suyt-Oosten/ over de Cordillera van Piru. De Stadt van Loyola, of Cunbinanja is sesthien leguen Oost-waert van Valla-

del audiencia del quito
NORT
P.to de la guia
Y.as de lobos
Pazcamayo
San Roq.
Miraflores
P.to de malabrigo
Trugillo
La Cordillera
Caxamalca
MAR DEL SVR
Quanampe
P.to de Santa
L aparrilla
P.to ferrol
P.to de Cazma
P.to de Guarmei
La barranca
Guanuco
P.to de Gaura
Arnedo
Chancay
Los Reyes
Cañete
el Guarco
Y.as d bobos
P.to de Chica
P.to de Sangallo
P.to de yca
DESCRIPCION DEL DESTRIETO
DEL AVDIENCIA DE LIMA
11

NORTE
Chachapoyas
Stiago de los valles
Oropesa
Guamanga
Cañete
Guarco
el Cuzco
S.t fra.co dela vitoria
L. Vilcanota
Valuerde
La nasca
Quilca
Arequipa
Titicaca
S.t Iu.o de loro
R. de Arequipa
R. del nombre de dios
del au.a di.a delos Charcas
L O S A N D E S

Valladolid. De Stadt van S[t]. Iago van de gheberchten / is 50. leguen van Loyola, by naest int Oosten/ en in haer Jurisdictie is veel Gouts/ en hooch van alloy / en soo veel het Gout aen gaet / t'is weynich noodich te handelen van hare voortreffelickheyt / nae dien het hem hout op de hoochste cracht van de Weelt. Men treckt het uyt in die Indiens op drie derley manieren: de eerste is in Pepite, dat zijn gheheele stucken sonder menginghe van ander Metael/ en die niet van nooden hebben datmense beneficieert door Vyer/ en die Granen zijn ordinaerelick als een Keerne van een Calabasse, en eenighe reysen grooter/ van sulcken Gout vintmen weynich/ ten respecte van de reste. De tweede maniere is in een Steen/ twelck een Steen is die in de selve Steen wast/ en die Steenen vintmen in het Gouvernement van Ian de Salinas seer groot / gantsch doorloopen met Gout / en eenighe die half Gout zijn/ het welcke men vint in Putten en Mijnen / en is seer swaer om te arbeyden. Het derde trecktmen uyt het stof/ en is de meeste quantiteyt / en men vint het in Revieren of plaetsen / al waer ghepasseert heeft eenich loopende Water / en de Revieren van die Indiens hebbent veel / bysonderlick in de Rijcken van Chile, van Quito, en 'tnieuwe Rijck van Granaden, en in de beginselen van de ontdeckinghe warender veel in de Eylanden van Barlovento. Het hoochste Gout is dat van Carabaya in Piru, en dat van Baldivia en Chile, om dat het comt tot drie en twintich quilaten, en een halve/ en noch hoogher.

Op hoe veel manierē mē uyttreckt het Gout in Piru, en andere plaetsen.

Het XIX. Capittel.

Van het ressort van't Hof van Los Reyes.

T'Ghene wat eyghentlick en particulierlick genoēt wert Piru, is het ressort van't Hof de los Reyes, en besluyt sich van Suyden en Noorden / van de ses tot seven graden hoochte be-Suyden de Linie/ dat zijn twee hondert twintich leguen / al hoe wel zy om te reysen stellē drie hondert leguen/ van de Punte Aguja, over Payta, al waer het hen voecht met het Hof van Quito, tot gepasseert hebbende de Stadt en Haven van Arequipa, al waer begint die van los Charcas, Oost en West. Het bevolckte van dat Hof sal moghen strecken bynaest tot 100. leguen / van de Custe van de Suyt-Zee Oost-waert / al waer de Limiten open blijven tot de Provincien van de Revier de la Plata, en van Brasil, t'ghene twelck is van de Cordillera af / al waer af ghesept is dat het stadich reghent/ tot aen de Zee/ noemen zy de vlacten van Piru, in dwelcke het niet en reghent/ noch Dondert/ om dat de groote hoochten van het geberchte bedeckt de vlackten / alsoo dat die niet toelaten dat de Wint uyt het Landt blaest/ waerom de Wint uyt ter Zee regneert / die gheen tegenwint hebbende/ druckt uyt de dampen die haer opgeven/ waerom dat zy reghen souden maecken/ soo dat de sluytinghe van het gheberchte belet dat de dampen dick werden/ en de faute van stoffe causeert dat in die Custe die dampen soo dun zijn/ dat zy niet en maecken dan een vochtighe Nevel/ die profijtelick is om te temperen het gesaeyde/ t'welc niet in en heeft sonder de Nevel/ door het Water van bedouwinghe dat het heeft. Het gantsche Lant is zant-achtich / behalven de Valleyen die daer zijn by de loopinghen van de Revieren / die van het geberchte neder storten/ al waer ghewonnen wert door de bedouwinghe veel Broots/ Wijn/ Olie/ Suycker / en het ghesaeyt / en de

Waerom het niet en regēt in de vlacktē van Piru.

Qualiteyten van het gheberchte van Piru. Vruchten van Castilien, en van't Landt aldaer: en int hanghen van de Berghen / zijn groote Weyden / en teelingen van Vee / en de Locht is verscheyden / alsmen can wenschen / om dat het hooch cout is / en het laghe heet / en de middens deelachtich van de uytersten / nae datmen min of meer naer haer comt. Het Gouvernement van dat Hof / en dat van Quito, en los Charcas, is tot last van de Vice-Roy. En in het ressort van dit Hof zijn dese navolghende Steden.

De Stadt vã los Reyes. De Stadt van los Reyes, of Lima, om dat soo ghenoemt werde die Valleye / die de naem hadde van sijn Cazique, en het is de grootste Valleye / en de breetste / van alle die ghene die daer zijn van Tumbez tot hier toe. Sy is ontrẽt de Suyt-Zee / op twaelf graden be-Suyden de Linie / en twee en tachtentich van de Suyt-Noort-Lijn van Toledo, van waer sy af leyt by naest duysent acht hondert twintich leguen / op een groote Circkel / sy heeft meer dan drie duysent Borghers / de Marquis Don Francisco Pizarro fondeerde dien int beginne van't Jaer 1533. om dat hy vermoede dat de Adelantado Don Pedro de Alvarado soude dalen op de Custe van de Zee / als hy was met sijn heyr-Legher van Guatemala, daer-en-tusschen dan Don Diego Almagro ginck teghen te staen de Provincien van Quito, is ghecomen in te nemen de Passagie van de Zee. Dicht by de Stadt / aen de Oost-zijde / loopt een Revier van de welcke Water ontfanghen alle de Huysen / en haer Thuynen / in de welcke excellente Vruchten zijn van Castilien, en van't Landt aldaer / en daer is een van de beste Lochten van de Werelt / midts daer gheen Honghers-noot is / noch Peste / noch Reghen / noch Donder / noch daer vallen Donderslaghen / noch Blixem / soo dat de Locht altoos schoon staet / en seer moy.

In dese Stadt resideert de Vice-Roy / en het Coninckliche Hof / een Sale van Provoosten van't Hof / de Officiers van het incomen / en 's Coninckx Schat-kiste: De Vyerschare van de heylighe en alghemeene Inquisitie / die ghefondeert werde op de selfde tijdt als die van nieuwe Hispanien, wesende Inquisiteur Generael in die Rijcken / de Cardinael Don Diego de Espinosa Bisschop van Siguenza, in die saecke gheprocedeert hebbende met rijpe deliberatie / tot vermeerderinghe van ons Heylich Catholijcx gheloof / en Christelicke Religie. Oock is in de selfde Stadt een Universiteyt / al waer de wetenschappen seer gheleerdelick ghelesen werden / en onderwijsinghen van verscheyden Talen van de Indianen, waer in seer neerstich zijn de Paters van de Jesuyten / om vrucht te doen in de verconding he van het Evangelium. Oock resideert in die Stadt de Metropolitaen Aerts-Bisschop / wiens Suffraganen zijn de Bisschoppen van Chile, Charcas, Cuzco, Quito, Panama, Nicaragua, en de Reviere la Plata: sy heeft drie Parrochien / en 5. Cloosters van de 4. Ordens / en van de Jesuyten / en twee van Nonnen. Daer is Callao dat haer Haven is / twee leguen daer af / groot / ruym / en seer goet / al waer groote menichte van Huysen is / een Schout / en een Huys van de Advana, een Kercke / en een Clooster van Religieusen / Dominicaners: alhier heeft men gesien gheset te worden om te vercoelen het Water of de Wijn in Vlessen / in de Zee: waer uyt men besluyt dat de Oceaen heeft de cracht om te temperen en te vercoelen de overmatighe hitte: vele affirmeeren dat in die Stadt zijn 12. duysent Vrouwen van alle Natien / en twintich duysent Swerten.

De

Arnedo. De Stadt van Arnedo inde Valleye van Chancai, thien leguen van los Reyes, en een halve van de Zee/ met een Clooster van Dominicaners/ rijck van Wijngaerden/ fondeerde de Conde van Nieva. De Stadt van la Parrilla, of Santa, om de Valleye al waer zy is/ 55. leguen van los Reyes, en 15. van Truxillo ontrent de Zee/ dicht by een groote schoone Revier/ met een goede Haven/ op neghen graden/ al waer in loopen die Schepen die op de Custen van Piru seylen.

Santa.

Truxillo. De Stadt van Truxillo in de Valleye van Chimo, die eerst begreep Don Diego de Almagro, en daer naer fondeerde de Marquis Don Francisco Pizarro, int jaer 1533 heeft veel Wijngaerden/ en Vruchten van Castilien, en Tarwe: t'is al bedouwinghe / en een ghesont Landt/ en heeft groote Orangie-Appelen / en teelinghe van Hoenderen: leyt op seven graden/ en een halve / tachtentich leguen van Lima, dicht aen de Zee / met Cloosters van Dominicanen / Franciscanen / en S^t. Augustiners / en een ander van onse Lieve Vrouwe ter Gratien / en Coninckliicke Officiers/ Provisien voor de Vice-Roy/ en in sijn Jurisdictie zijn by naest vijftich duysent Tributarise Indianen, in twee en veertich deylinghen. De Haven is twee leguen van daer/ in een Baye die heel opē leyt/ die quaet is / en in de welcke weynich veylichet is.

Miraflores. De Stadt van Miraflores, in de Valleye van Zana, is 95. leguen van de Stadt van los Reyes, aen het Noorder deel/ en ontrent de Zee.

Chachapoyas. De Stadt van Chachapoyas, of S^t. Ian de la Frontera, by naest hondert twintich leguen van de Stadt van los Reyes, Noort-Oosten/ heeft een Clooster van onse Lieve Vrouwe ter Gratien / ende een ander van Franciscanē / heeft in haer Jurisdictie Tarwe/ Mayz/ en Vlas/ en veel Mijnen van Gout/ en meer dan twintich duysent Tributarise Indianen, de welcke langhe tijdt moedelick teghenstonden die Ingas om haer vryheydt / nochtans ten laetsten bleven zy overwonnen / en vele om de meeste ruste vā't Lant/ brochten zijder te Cusco, en bevolckteden een Heuvelken dat zy noemen Carmenga. Dat zijn Indianen die blancker zijn/ en van beter gratie als alle van gantsch Indien, en de Vrouwen zijn oock schoonder. In dese Provincie quam de Marischal Alonzo van Alvarado, int jaer 1536. door last van den Marquis Don Francisco Pizarro, en bevredichte dien / en bevolcktede die voorseyde Stadt/ in een stercke gheleghene plaetse ghenoemt Levanto, en voorts ginck hy voort tot de Provincie van los Guancas.

Sant-iago de los Valles. De Stadt van Sant-Iago de los Valles, of Moyobamba, meer dan hondert leguen van los Reyes, by naest Noort-Oost-waerts / en 25. van S^t. Ian de la Frontera, leyt in een plaetse die heel reghenachtich is/ en overvloedich van Vee.

Leon del Guanuco. De Stadt van Leon del Guanuco, vijf hondert leguen van de Stadt van los Reyes int Noorden/ ontrent de Coninckliicke wech van los Ingas, wat afwijckende nae't Oosten / heeft veel Cloosters van Dominicanen / Franciscanen / en van onse Lieve Vrouwe ter Gratien / en in sijn Jurisdictie dertich duysent Tributarise Indianen. Int Jaer 1539. om den Oorloch die de Tyran Yllotopa aen dede die Provincie/ sont de Marquis Don Francisco Pizarro den Capiteyn Gomez van Alvarado, die dien fondeerde/ en daer naer ontvolcktedese/ en Pedro Barroso herboudese / en als de Bataille van Chupas ghepasseert was / de Licentiaet Vaca de Castro, sont de Capiteyn Pedro de Puelles, die uytvoerde dat zy accordeerden. Sy is gheleghen op een bequame plaetse/

plaetse/die ghesont is/overvloedich van Lijftocht/en Vee/ t'heeft Mijnen van Silver / en 'tvolck is seer redelick; daer wert veel Taruwe ghewonnen / om dat de Indianen gheleert hebben goede Arbeyders te zijn/om dat hy naest in de Indiens niet en was noch Taruwe / noch Garst/noch mixo, noch panizo, noch eenich zaet van het Broot van Europa, en zy conden geen ander soorten van Graynen/noch anders dan de Wortelen / van de welcke het principael was de Mayz / die ghevonden wert by naest in ganstch Indien : de Ingheborenen hebbender veel af gheproeft / en hebbent wel ghecreghen op die plaetsen al waer het voort quam : om dat het Mayz soo sterck niet is / en gheeft alsulcken substantie niet als de Taruwe / zy is dicker en warmer / en maeckt bloet / en wast op Rieden/ sy brengt voort een oft twee Ayren en eenighe Castilianen etense/ waer niet anders ten besten is.

Panick, is te Coren als Geers.

De qualiteyten van de Mayz.

Guamanga.

De Stadt van Guamanga, of S^t. Iuan de la Vitoria, tsestich leguen van Lima, Suyt-Oost-waert op de wech van de Ingas, een Bisdom van Cuzco, heeft Cloosters van Dominicanen / en Franciscaners/ en van onse Lieve Vrouwe ter Gratien / en een van Nonnen / en in sijn Jurisdictie meer dan dertich duysent Indianen die onder tribuyt zijn: is seer vruchtbaer van Taruwe / en Wijn / en rijck van Silver Mijnē/de Marquis Don Francisco Pizarro fondeerde die Stadt int Jaer 1539. eerstelick stelde de hy dien in een Dorp van die Indianen ghenoemt Guamanga, ontrent de groote Cordillera de los Andes, en nam tot sijn Luytenant de Capiteyn Francisco de Cardenas, en daer naer is sy versettet ter plaetse waer sy nu is/ t'welck is een vlackte ontrent een cleen gheberchte aen de Suyt-zijde / ontrent een Beecke van goet Water: in dese Stadt zijn de beste Huysen van Piru van steen/ ende Tichelen : sy is ghe leghen op een gesonde plaetse/ dat noch Son/ noch locht/noch coelte/ noch vocht/ noch wermte haer beschadicht/daer wert ghevonden in haer Jurisdictie een groot ghebou/ twelck de Indianen segghen dat ghebout hebben eenighe witte Luyden / ende ghebaerde / die aldaer quamen voor de Ingas, seer verscheyden van het fatsoen van dien die de Ingas bouweden : de meeste Ingebörenen van dit Lant zijn dē Mitimaes, 'twelck te segghen is / de verplantede / om dat de Ingas gebruycteden tot meerder verseeckeringe van haer Rijck/ te trecken uyt d'eene Provintie het Volck daer zy haer niet op en betrouweden / en die te senden om te leven in een ander.

Guamanga is 'tsestich leguen van Cuzco, en op die wech plach te zijn Stier-Jacht in de vlacte van Chupas, al waer sloegen Vaca de Castro, en Don Diego de Almagro de Jonghelinck/en wat voorder op de Coninclicke wech zijn de edificien van Vilcas in Andabaylas, elf leguen van Guamanga, t'welck was het middelpunt van het Rijck van de Ingas, en alhier was de groote Kercke van de Son/ en de Provincie vā los Andabaylas is groot van incomste / heeft veel Huyslick Vee / en veel gebouwen/ van hier comt men tot de Revier van Abancay 9. leguen naerder Cuzco, al waer de Adelantado Don Diego de Almago de Oude / sloech/ en nam gevangen Alonzo de Alvarado, de Generael van Marquis Don Francisco Pizarra.

Volcht de Revier van Apurima, acht leguen van de voorgaende/die seer groot is/ en stracx de Bergh van Vilcaconga, al waer de voorseyde Adelantado Almagro won een groote Bataille teghens de Indianen, eer dat hy Cuzco won/ en daer ontrent is de Valleye van Xaquixaguana tusschen twee Cordilleras van ghe-

gheberchten/ niet breet/ noch lanck/ al waer de President Predro la Casca, door de vromicheyt van eenighe couragieuse/ en trouwe Capiteynen Ynojosa, Pedro de Valdivia, Gabriel de Royas, Alonzo de Alvarado, en andere/ van de welcke op sijn plaetse particuliere mentie sal ghemaeckt werden/ sloech Gonzalo Pizarro, en hem vinghen/ en van dese Valleye tot de Stadt van Cuzco, sijn vijf leguen: in die Valleye valt veel Taruws/ en daer is veel Vees.

Het XX. Capittel.

Van't gene dat overich is, van het Hof van los Reyes.

Acht of thien leguen van de Stadt van Guamanga, by cans ten Noort-Westen zijn de Mijnen van Guancabelica, die zy noemen el Affiento de Oropesa, al waer ordinaerlick resideren meer dan drie hondert Castilianen, de Indianen beneficeerden die om uyt te trecken die gheverfde Steenen/ om haer te schilderen/ en besmeeren/ als zy in de tijdt van haer Heydendom ten Oorloch ginghen/ t'welck is Vermeilloen/ en gouvernerende in het Piru de Licentiaet Lope Garcia van Castro, int Jaer 1566. Een Portugijs ghenaemt Enrique Garces, merckende datmen van Vermeilloen treckt het quick-Silver/ dede een proeve/ en vont het alsoo te wesen. Dit Metael brochten de Romeynen van Castilien in Steen/ en trocken daer uyt het quick-Silver/ en zy hieldent voor een groote rijckdom/ de Indianen en kendent niet/ en versochten niet meer in het Vermeilloen: het grootste profijt dat het quick-Silver geeft/ is/ te suyveren het Silver/ en schoon te maecken van de Aerde/ Loot/ Coper/ daert by groeyt/ en van de andere Metalen/ alle die andere specien/ als het Tin/ Yser/ en Loot/ en alsoo brengen zy het in Vellen/ of Steene Vaten: oock dient het quick-Silver tot andere werckinghen/ en tot Medicijnen. *(Het profijt van't quick-Silver.)*

In de Contreye van Guania Velica, is een Fonteyne/ de welcke als sy vlietet/ het Water elontert in een witte Rotsteen/ van de welcke zy haer Huysen bouwen/ en soo Menschen als Beeste die uyt dien drincken/ sterven/ om dat het Water in het Lichaem hem oock in Steen verandert. In de Baden die zy noemen van Inga, ontrent Cuzco, zijn twee loop-gaten van Water/ d'eene dicht by d'ander/ het eerste is heet/ het tweede is cout/ soo dat schijnt datse Godt ghestelt heeft alhier/ om te temperen: en in't selfde ghebiet is een Fonteyne/ die als zy vliet verandert in goet en wit Sout: op dese plaetse beginnen haer te verspreyen de twee groote Cordilleras, en maecken int midden een groote openinghe die zy noemen/ de Provincie van Collao, al waer veel Revieren zijn/ en de groote Reviere Titicaca is, en groote Landen/ en Weyden/ en al hoe wel het vlack landt is/ heeft het de selfde hoochte/ en onghetempertheydt van de gheberchten/ daer werden gheen Bosschagien/ noch hout gheteelt: het Broot dat daer ghegeten wort zijn Wortelen/ die zy noemen Papas, die oock wassen in gantsch Piru, t'is een ghesont Lant en seer bevolckt/ en t'welck aen-wast alle daechs: 'theeft veel Vees van alderhandere soorten. *(Collao.)*

Het Meyr van Titicaca begrijpt tachtentich leguen/ en op eenighe plaetsen/ ist tachtentich Vaemen diep/ en daer om/ en om de Golven die haer op-gheven als het waeyt/ schijnt eenich bocht te zijn van de Zee/ van de welcke het wesen sal ontrent t'festich leguen. In die loopen twaelf of derthien Reviere/ en *(Het Meyr Titicaca.)*

en vele Beecken/ en uyt haer loopt een Revier/ in een ander Meyr/ die zy noemen los Aulagas, die gheen uytwateringhe en heeft/ nochtans om dat zy ghesien hebben gaten van Water / die onder de Aerde gaen/ om te loopen in Zee/oordeelen zy dat het wesen mach / dat het Water van die Meyren gheopent heeft een wech door het binnenste van het Aertrijck / tot aen de Zee toe: daer zijn ontrent den ombanck van dese groote Meyr veel Dorpen / en in die zijnder Eylanden/ en veel ghesaey-inge/ en alhier pleghen de Indianen te bewaren hare costelickste dingen/tot meerder verseeckerheyt.

El Cuzco.

De groote Stadt van Cuzco, een Coninckllicke sit-plaetse van de Ingas, en 't Hooft van't Ryck/en nu van de Coninckrijcken van Piru, nae de Tijtel dat het daer af draecht van de Coninghen van Castilien en Leon, leyt op derthien graden en een half hoochte / op 78. van de langte / hondert 25. leguen van de Stadt de los Reyes, ten Suyt-Oosten / van meer dan duysent Castiliaensche Borghers. De Marquis Don Francisco Pizarro fondeerde dien / sy heeft acht Parochien / en vier Cloosters van de vier Ordens / van S^t. Dominico/ S. Augustino/ S. Fracisco/ en onse Lieve Vrouwe ter gratien: en der Jesuyten / en een van Monicken: alhier resideert de Cathedrael Suffragaen, vant Aerts Bisdom van los Reyes daer gaen van de tijt van de Ingas af/ vā de Merct deses Stadts vier Coninckllicke weghen / nae de vier deelen des Werelts/de eene die zy noemen Chinchasuyo Noordtwaerts/ nae de vlackten toe/ en de Provincie vā Quito, de andere noemen zy Condesuyo West-waerts/ na Zee: de derde Collaosuyo, Suytwaert/en na Chile: de vierde Oostwaerts/ Andesuyo, die na de Andes loopt/en t'afgaen van't gheberchte: sy leyt in een ghebiet dat wel ghetempert is/matelick coel en gesont/ vry van alle vernijnige gewormte/ en vruchtbaer van alle dingen met duysent soorten van Castiliaensche Vruchten/ en Cruyden/ en welrieckende Bloemen/ op alle tijden seer vermaeckelick. In hare Jurisdictie leyt de Valleye Toyma, en andere/ die veel profijts gheven door de Coca, en Monsters van Gout/ Silver/ quick-Silver / en sy heeft in hare Jurisdictie 10000. contribuerende Indianen. In alle die deelen van die Indiens hebben de Indianē groote lust te hebben in de Mont ordinaerlick / Wortelen / Looten / of Cruyden en 'tghene dat zy meest ghebruycken in gantsch Piru, is de Coca, om dat zy (soo zy segghen) weynich honger voelen / en haer bevinden seer wacker altoos dat knauwelende / al hoe wel het meer schijnt een costuyme / oft een gheerft ghebreck: dese Coca wert gheplant / en gheeft cleyne Boomkens/ die zy houwen en caresseeren en ghevent oochjes als oft Myrre waere / en ghedroocht in Corven/ brenghent zy te coop / en crijgender veel ghelts af. Wat Coca is.

S. Francisco de la Vitoria.

In de Valleye van Vilcabamba, leyt S^t. Francisco de la Vitoria, in Andesuyo, tusschen la Cordillera van los Andes, by naest twintich leguen van Cusco: aen Oosten / met een Gouverneur / sijnde een provisie van de Vice-Roy/ t'is van het Bisdom van Cuzco, in een rouwe Contreye/en met groote Berghen.

S. Iuan del Oro.

De Stadt van S^t. Iuan del Oro, in de Provincie van Carabaya tachtentich leguen van Cuzca, ten Oost Suyt-Oosten / en dertich Oost-waerdts van de Meyr van Gollao, en 'twort ghenoemt del Oro, om datter veel Gouts is in die Contreye.

Arequipa.

De Stadt van Arequipa, is op 16. graden een weynich meer / en 130. leguen vā de los Reyes, by naest Suyt-

Suyt-Oost-waerts/gelijck de Custe loopt/ en 60. van de Stadt van Cuzco, t'is van't Bisdom van Cuzco, t'heeft Cloosters van Dominicanen/Franciscanen/en onse Lieve Vrouwe ter Gratien: theeft 50000. Indianen die contribueren/ het is de alder-ghematichste Locht om te leven / van alle die in Piru zijn: een groote menichte van Wijn wertet ghewonnen in hare Jurisdictie; en Tarwe / die Haven is in den inganck van de Reviere Chile, die loopt dicht aen de Stadt / al waer men de Coopmanschappen ontlast.

Arequipa leyt in de Valleye van Quilca, 14. leguen van de Zee / in hare Jurisdictie is de Provincie van Condesuyo, de Dorpen van los Hubinas, Collaguas, Chiquiguanita, en Quimistaca, de Marquis Don Francisco Pizarro fondeerde dien int Jaer 1534. sy is de Aertbevinghen onderworpen/gelijck by naest alle die Indiens, en bysonderlick die aen de Zee leggen: int Jaer 1582. wasser een schuddinge die by naest om worp die Stadt / en nu wasser een ander / en een barstinghe van een brandende Bergh van de welcke zy wonderlicke dinghen vertellen / in't Jaer 1586. wasser een ander in de Stadt de los Reyes, den neghensten Julij / die liep hondert tsestich leguen in de lanckte lancx de Custe/en vijftich binnens lants waerts / zy ruyneerde de Stadt/ weynich volck quam daer int ghevaer/ om dat zy opt Velt liepen/ en eē weynich daer naer als de schuddinghe over was / liep de Zee uyt sijn Palen/ en ginck opt Lant 14. Vademen hooch: noch sulcken andere beweginghe wasser in't volghende Jaer in Quito, in de Stadt la Paz, int Jaer 1581. een van de alderhoochste Rotsen nam van beneden wech veel Indianen die Toovenaers waren / en de Aerde beweechdede / die hem omwierp een legue en een half. In Chile was een andere groote Aertbevinghe/ die nedervelde de gheberchten / en Valleyen/ sloot de Beecken van de Revieren / en trock de Zee uyt sijn Limiten eenighe leguen / verwoestede gantsche Dorpen / en brocht om den hals een groote quantiteyt van Menschen. De Philosophen segghen / dat de Aertbevinge comt van de hitte des Sons/ en van andere hemelsche Lichamē/ de welcke niet alleenlick trecken tot haer de exhalatie en dampe van de vlackte des Aertrijcx/de welcke nochtās in het binnēste van die zijn/die voortcomende baren Winden/ en regen/ en in dien het gebeurt dat de Aerde alsoo ghesloten / en dick is / dat de uytdampinge can in gheenen deele voorts-comen / dan beweecht sy haer van d'eene deel tot d'andere/ door de openinghen met groot ghewelt / schickende uyt te barsten / en voort te comē als het Bosse-Cruyt van een Mijne/scheurende met soo furieusen ghewelt / dat de Aerde berst / daert is / en haer opent met groote furie den wech om uyt te gaen / en soo veel heftigher is sy hoe de exhalatie die besloten is/ grooter is.

Aertbevingē die in de Indiens geschieden.

Waer van de Aertbevinge comen.

De Stadt van San Miguel de la Ribera ses leguen van de Zee in de Valleye van Camana, is hondert derthien leguen van los Reyes, twee en twintich van Arequipa beSuyden de Æquinoctiael, t'is van het Bisdom van Cuzco. De Stadt Valverde, in de Valleye Yca, 35. leguen van de Stadt van los Reyes, thien leguen / van de Haven van Sangalla, is van de Jurisdictie van los Reyes, en van het Aerts-Bisdom / hare contreye is vruchtbaer van Taruwe / Mayz/ en Vruchten/en veel Wijns.

S. Miguel de la Ribera.

Valverde.

De Stadt van Canjete, of van Guarco, aen de Valleye / al waerse leyt/is van de los Reyes 25. leguen/ Suyt-waert/eē legue en eē half van de Zee:

Guarco.

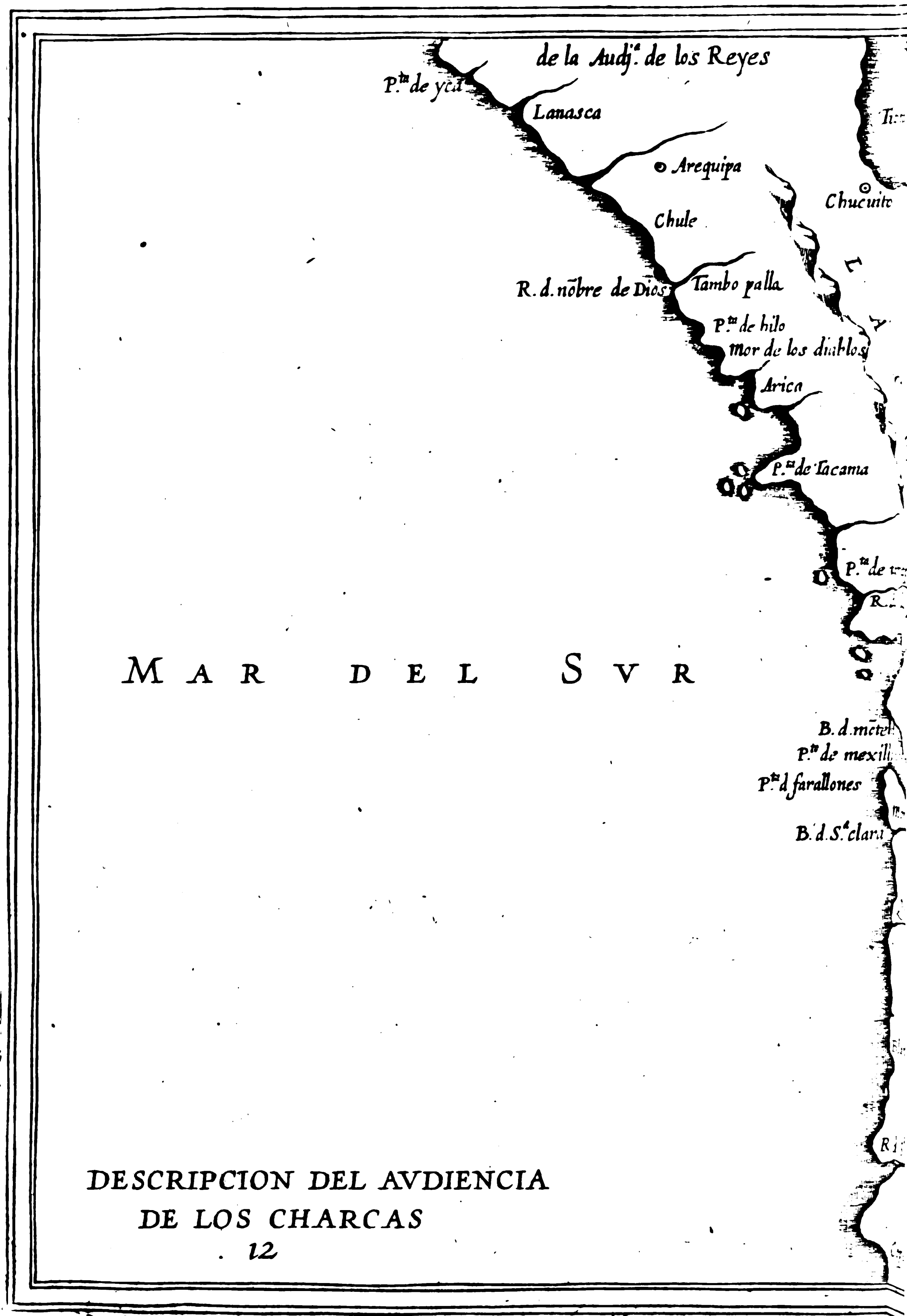
de Zee: haer Contreye is vruchtbaer van Broot dat het beste is van dat Rijck/ waer van zy Meel maecken in menichte/ om te brenghen nae 'twaste landt/ eermen comt tot dese Valleye zijnder Valleyen van Chilca, en Mala, in d'eerste reghent het nimmermeer/ daer en loopt geẽ Revier door/ noch Beeck/ en men drinckter uyt Putten/ t'is vol van besaeyinghen/ en Vruchten/ alleenlick door de bedauwinghe van den Hemel: zy visschen veel Sardinen in de Zee/ en met elck Graentje van Mays werpen zy der een in een voore/ al waer mede zy zaeyen een of twee Hoofden/ met welcke vochticheyt wassen zy wel. In de Valleye van Mala was het: al waer by den anderen quamen Don Diego van Almagro, en Don Francisco Pizarro, en de Pater Bovadilla, van de Ordre van onse Lieve Vrouwe ter Gratien/ als scheydsman/ leyde ter neder haer differenten: Een groote Revier loopt door de Valleye/ van waer zy hebben veel verversschinghe/ vijf leguen voorder/ is de Revier Guarco, in sijn Valleye aldervruchtbaerste van alle dinghen/ al waer de Ingeborenen hebben gheleden 4. Jaren lanck den Oorloghe teghens de Ingas: en om het te behouden hebben zy doen bevolcken een Stadt/ en hebben dien genoemt Cuzco, en getimmert tot een triumphe van de victorie/ op een Heuvel een groot Casteel/ dat de Golven van de Zee slaen tegens de Trappen. Ses leguen van Guarco is de Valleye van Chincha vermaert/ vermaeckelick/ en seer overvloedich/ al daer is een Clooster ghetimmert van Religieusen Dominicanen/ in de plaetse van de Kerck van de Sonne/ die de Indianẽ hadden: met het Clooster de las Virgines.

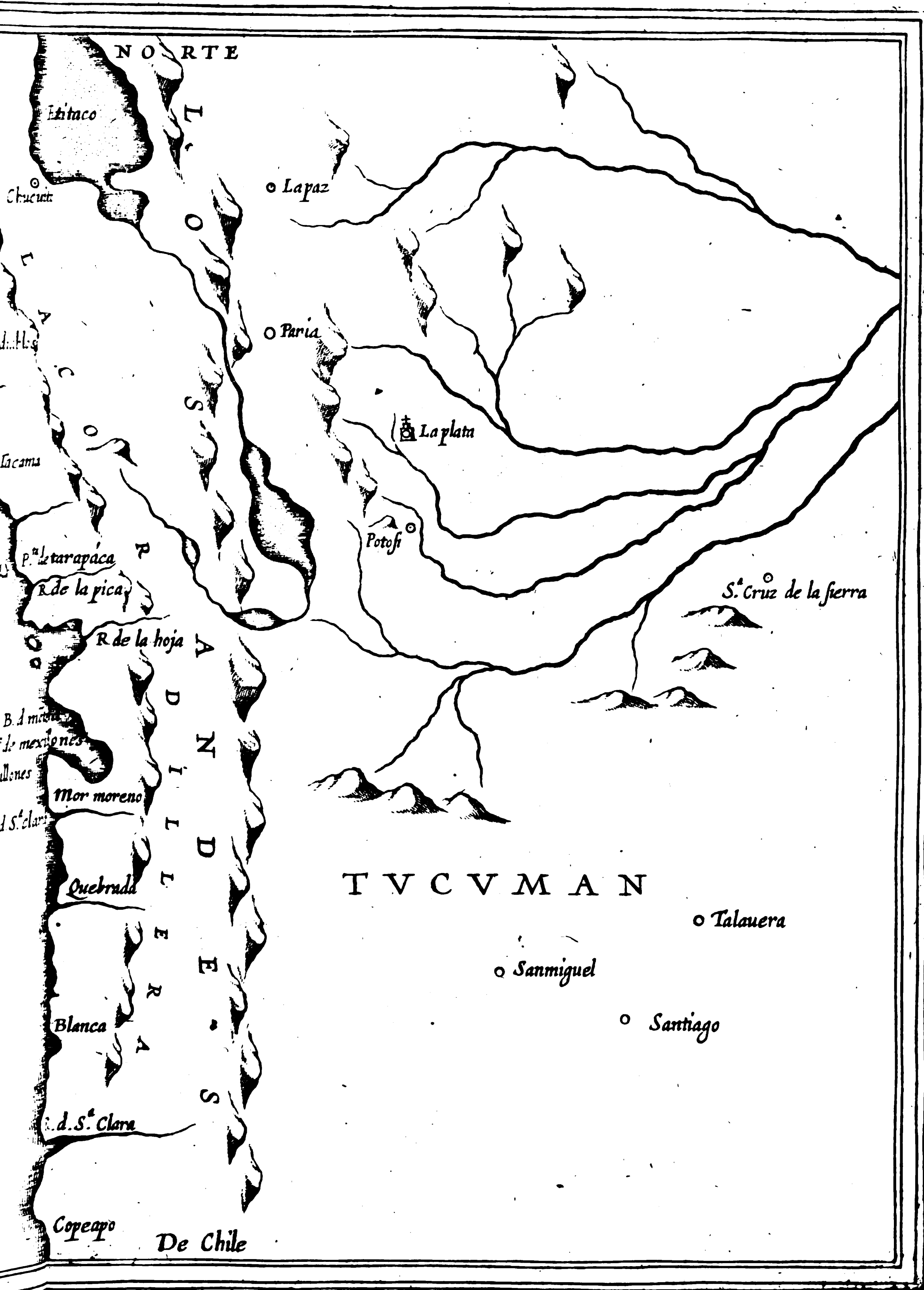
Stracx volcht de Valleye van Yca, die niet cleynder is/ noch minder overvloedich/ en daer uyt somen af de Valleyen/ en de Revieren van la Nasca: en de principaelste wert ghenoemt Caxamalca, al waer excellente Wijnen gemaeckt werden. Men gaet van de Valleyen tot die van Hacari, daer zijn Ocanja, Camana, en Quilca, dat de Haven is van de Stadt van Arequipa, en voorts zijn de Valleyen van Chuli, en Tampobolla, en van Deylo, en die van Tarapaca, Revieren/ en overvloedich met goede Mijnen van Silver/ en ontrent de Zee. De Indianen van de Eylanden van Lobos marinos brengen veel Mest van Voghelen over haer Erflanden/ met de welcke zy het onvruchtbaer lant vruchtbaer maecken. Ocanja.

Havenẽ/ Cabben/ en Punten van het ristoir van't Hof van de los Reyes.

Dese naevolghende Eylanden/ Havenen/ Punten zijn op de Custe van dit Hof/ van de Punte van Aguja, al waer zy haer voecht met die van Quito, op 6. graden hooghte be-Suyden de Linie. Daer zijn twee Eylanden/ die zy noemen Lobos marinos, op 7. graden: de eene leyt 4. leguen van de Custe/ en de andere meer in Zee: en voorts leyter een ander die zy noemen van San Roque, ten Suyt-Oosten/ ontrent de Pazcamayo, en voorts is de Haven van mal Abrigo, tien leguen voor die van Truxillo, op 7. en een half graden: en 7. leguen van die van Guanape, en die van Santa op neghen graden/ en 5. leguen van daer Suyt waerts is de Haven van Ferrol, en ses van die/ is die van Cazma, en acht leguen voorder is die van Guarmay in de Mont van een Revier/ en die Barranca is twintich leguen Suyt-waerts/ en die van Gaura al waer een overvloedighe Sout-Panne is/ en die overgevaren zijnde/ volcht het Eylandt van Lima, in den inganck van de Haven van Collao, en twintich leguen Suyt-waerts/ is de Punte van Guarco, en een Eylant van de Lobos Marinos dicht by die/ en de Punte van Chica, leyt op 15.

graden/

de la Audj.a de los Reyes
P.ta de yca
Lanasca
Arequipa
Chucuito
Chule
R. d. nõbre de Dios
Tambo palla
P.ta de hilo
Mor de los diablos
Arica
P.ta de Tacama
MAR DEL SVR
P.ta d farallones
B. d. S.a clara
DESCRIPCION DEL AVDIENCIA
DE LOS CHARCAS
12

NORTE
Lapaz
Paria
La plata
Potosi
S.ᵗᵃ Cruz de la sierra
R de la pica
R de la hoja
Mor moreno
Quebrada
Blanca
Copeapo
De Chile
TVCVMAN
Talauera
Sanmiguel
Santiago
LOS ANDES
LA CORDILLERA

graden / en dicht by die leyt Nasca: en voorts leyt de Punte vã S^t. Laurentz, in de Valleye van Quilca, en dicht by de Revier van Arequipa, en de Caleta van Chulien: en daer nae leyt de Revier van Nombre de Dios, al waer haer tsamenvoeghen lancx de Custe de ressorten van het Hof van los Reyes, en van los Charcas.

Het XXI. Capittel.

Van het ressort des Hofs de la Plata, of de los Charcas.

HEt Ressort van het Hof van los Charcas, t'welck deylt sijn Lantpalen met die van de los Reyes, leyt op 17. graden en een half be-Suyden de Linie: by de Revier van Nombre de Dios, en het beginne van de Meyr van Collao, het streckt hem uyt int lanck drie hondert leguen/ tot de Valleye Copiapo, het begin van de Provincie van Chile, op 28. graden hoochte / al hoe wel dat sy tellen dat het is 400. leguen reysens/ en Oost en West / t'ghene is tusschen de Custe van de Suyt-Zee / en van de Zee van't Noorden/ of Suyen/ welcke responderert op de Provincien van de Revier de la Plata, welcke al hoe wel het t'eenemael niet is ontdeckt / wert verstaen / om dat het gantsche Landt van dit Hof gheleghen is op veel hoochte/ meer cout dan warm.

Het Gouvernement van dit Hof is tot last van de Vice-Roy van Piru, en die van't Hof van Quito, en die van los Reyes: 't heeft twee Gouverneurs / en twee Bisdommen/ die van los Charcas, en Tucuman: De Provincie van los Charcas, de welcke wert ghenoemt ghemeynlick tghene dat is van waer 'tsich voecht met het Ressort van't Hof van los Reyes, tot voor by Potosi, en streckt hem inde lanckte Suyden en Noorden/ by cans hondert 50. leguen / en noch soo veel Oost en West: het Landt is niet seer vruchtbaer / al ist dat het overvloeyet van Vee / bysonderlick in Collao, dat is van de Meyr van Titicaca, tot de Charcas toe / al waer de Winter en de Somer sijn heel contrarij ghelijck in Europa: het Landt is vol Vees / en bysonder van Schapen / die daer veel zijn/ en draghen seer fijne Wolle.

In dese Provincie zijn 4. Castiliaensche Steden / onder een Bisdom/ welck zijn de Stadt de la Plata, dien bevolcktede de Capiteyn Peranzurez, int Jaer 1583. door last van de Marquis Don Francisco Pizarro, leyt op 72. graden / lanckte van de Suyt-Noort-Lijn van Toledo, al waer het sal aenlegghen op ẽe groote Circkel duysent 700. tachtentich leguen / en op neghenthien graden van de breette hondert 75. leguen van Cuzco, aen de sijde van 't Suyen of de Polo Antarctico, binnen de Tropicos, in het laetste van de Zona Torrida: Daer sullen zijn in de Jurisdictie van die Stadt in Charcaras, dat erfelicke Hof-Steden zijn/ acht hondert Borghers Castilianen: t'is een seer cout Lant / dat behoorde ghetempert te wesen / of warm / conform de hoochte van de Pool daer het onder leyt. In dese Stadt resideert het Hof en de Catedrale Kercke/ en de Cloosters van de Dominicanen / Franciscaners/ Augustiners/ en die van onse Lieve Vrouwe ter Gratien / en in sijne Jurisdictie zijn 60. duysent Tributarise Indianen, ghedeylt in neghen en twintich deylinghen / 't gheeft wel de zade van Castilien, en 't heeft veel Mijnen van rijck Silver. De Stadt de la Plata.

De Stadt van Nuestra Senjora, de la Paz, anders ghenaemt Pueblo nuevo, en Chuquiabo, int midden van Collao, 100. leguen van Cuzco, Nuestra Senjora de la Paz.

en tachtentich de la Plata; 'theeft Cloosters van Franciscaners/ Augustiners/ en van onse Lieve Vrouwe ter Gratien/ met veel Wijns en Vees: sy is ghefondeert van de Capiteyn Alonzo de Mendoza, int Jaer 1549. als President was de Gouverneur van Piru, de Licentiaet Pedro de la Gasca, Bisschop van Siguença, die hy daer naer is gheweest.

Chicuito. De Provincie van Chicuito, in de Collao, by naest ten Noort-Oosten van la Plata, meer dan hondert leguen daer af/ is een bevolckinghe van de Indianen, met een Castiliaensche Recht-plegher / van het Bisdom van los Charcas, en eē Clooster van de Dominicaners/ sy heeft veel Vees / en is gelegen op de cant van Titicaca.

Oropesa. Oropesa, is een bevolckinghe van de Vice-Roy Don Francisco de Toledo, in de Valleye van Cochabamba, twintich leguen van de Stadt van la Plata, hare incomen van de Taruwe/ is haer winst/ oock de Mayz/ en 't Vee.

Potossi. De Keyserlicke Stadt van Potossi, op neghenthien graden hoochte / achthien leguen van de Stadt la Plata, en by naest acht van de Meyr/ van los Aullagas int Oosten/ int afgaen van de Berch van Potossi, die nae't Noort-Oosten siet: heeft 5. hondert Huysen der Castilianen, die op de Mijnen letten / en der Cooplupden/ en 50. duysent Indianen ordinaris/ gaende en comende op de neeringhe van het Silver/ en al hoe wel het een Stadt is op sich selfs/ soo en heeftse gheen Politique Rechter / dan dien die van de Stadt la Plata: alhier sittē de Officiers/ en de Coninckliche Schatkiste is hier van de Provincie / om de Mijnen van de Bergh van Potossi, die een Castiliaen ghenaemt Villa-roel, ontdecktede / door middel van eenighe Indianen, int Jaer 1545. en wert ghenoemt Potossi, om dat de Indianen alsoo noemen die gheberchten/ en dinghen die hooch zijn: en 't Silver is soo veel gheweest/ dat uyt ghetrocken werde in de beginselen / dat int Jaer 1549. alle Saterdaghen als zy gooten/ sloegen van 25. tot dertich duysent pesos: Realen van vijven. De Bergh is slecht/ en gelat: de woonplaetse is drooch/ en cout/ en gansch onvruchtbaer / die gheen Vrucht voortbrenght / noch Graen / noch Gras/ en om't Silvers wille / ist meest bevolckt van gantsch Indien, en streckt hem twee leguen int ronde / al waer men vint allerhande soortē van delicatesse/ en overvloet/ al hoe wel dat het met de Karre ghevoert wert. De coleur van de Aerde des Berghs / treckt nae den Rossen / donckerachtich: het fatsoen is als een Broot-Suyckers/ dominerende over de andere Berghen die daer ontrent staen. De hoochte is rou/ al hoe wel datmense te paert gaet/ een legue in omganc/ en van sijn Punte tot aen de Voet salt sijn een quartier van een legue: hy heeft aen alle deelen seer rijcke Aderen van Silver/ van boven tot beneden: en de Haven van Arica, van waer de Coopmanschappen ghesonden werden / en het Silver dat daer woordt uytghetrocken van dien Bergh / sal daer af sijn meghentich leguen by naest in't Westen.

Ses leguen van de voorseyde Bergh / op de wech van de Haven van Arica, is de Bergh van Porco, een oude plaetse van Silver-Mijnen / van waer wert gheseyt dat de Ingas uyttrocken het meeste deel van't Silver dat in de Kerck van de Son van Curianche was / van waer de gantsche wech lanck Silver uytghetrocken wert / en men noch uyttrecken sal veel Silvers. De Bergh Porco.

Santa Cruz de la Sierra leyt hondert leguen van los Charcas, Oostwaerts / op de wech al waer men gaet van los Charcas, tot Assumtion,

in de

in de Provincien van de Rio de la plata, tot waer toe zy stellen drie hondert leguen reysens / met een Gouverneur / een provisie voor de Vice-Roy/ van het Kerckelick ghebiet van los Charcas, en een Clooster van onse Lieve Vrouwe ter Gratien; in het Lant daer Water ghebreck is / al hoe wel het vruchtbaer is van Taruwe / Wijn / en Mays: dit Lantschap houdt ghebuyrschap / met vele Natien van ongheloovighe Indianen, en veel van dien hebben haer doen Doopen/ en d'eerste die onder de Inghebotenen de devotie stelde / was een Castiliaensche Soldaet die onder haer ginck/ vluchtende om sijn misbruycken/ die om dat zy groote benauthepdt hadden van ghebreck van Water / haer maeckte de een groot Cruys/ en haer wijs maeckte, dat zy het aenbaden met devotie/ en Water souden begheeren/ en Godt door sijn barmhertichepdt verhoordese/ en gaf grooten regen/ int Jaer 1560. vertrock de Capiteyn Nufflo de Chaves, vā de Stadt van Ascension nae de Revier de la Plata om te ontdecken/ en hy quam te Santa Cruz de la Sierra, ghedaen hebben de groote ontdeckinghen; heeft het volck haer wederom ghewotpen / en schijnende dat hy was ontrent die van Piru, was hy in die Stadt van los Reyes, al waer Vice-Roy was de Marquis van Canjete en met sijn ordre / als Luytenant van sijn Soon Don Garcia de Mendoza, is wederom ghekeert de Capiteyn Nufflo de Chaves, om te bevolcken dien Stadt / al hoe wel hy vertrock uyt de Revier de la Plata, tot dien eynde dat hy soude ontdecken de Provincien van Dorado.

Havens en Punten van de Custe van dat Hof.

Op de Custe van dat Hof/ dat op 17. graden en een half begint/ in de Revier de la Plata, of Tampoballa, is de Haven van Hilo dicht by een Revier op achthien graden en een half/ en meer Suyt-waerts is de Morro de los Diabolos, en de Haven van Arica lept op neghenthien graden en een derdendeel/ en die van Tacama op een en twintich en de Punte van Tarapaca tē Suyden / en het voorts lept de Revier van Pica, en die van la Hoja, en van Montela, de Haven van Mexillones, en meer Suyt-waerts is de Punte van los Farollones, of Morro Moreno, voor de Bahia, en de Revier/ S[t].Clara, en het Suyt-waerts la quebrada, en de Punte Blanca, en die quebrada Honda, en de Revier van Santa Clara, by naest dertich leguen van de Revier Copjago, al waer de Custe van Chile begint/ en die van los Charcas eyndighet.

De Provincie van Tucaman.

De Provincie en 't Gouvernement van Tucaman, is heel binnelants / haer ressort streckt van het Landt de los Chichas, die onder de Jurisdictie zijn van die Keyserlicke Stadt van Potossi, is ghelegen op de streecke van de Stadt van Assumcium, van de Revier de la Plata, by naest hondert leguen / van de Cust van de Suyt-Zee/ grensende aen de Provincie van Chile: 't Is een ghetempert Lant / middelmatich vruchtbaer / en tot nu toe sonder Mijnen van Silver / en Gout/ daer zijn eenighe Dorpen van Castilianē in een Bisdom/ die zijn van de Stadt Santjago del Estero, die zy in den beginne noemdeden del Varco, op 28. graden hoochte / hondert 85. leguen vā Potossi Suyt waert/ eē weynich wijckende Oost-waert: al hier resideert de Gouverneur/ de Officiers van het incomen / en de Coninckliicke Schat-Kiste/ en hier ist Bisdom / en de Cathedraele Kercke.

Santjago del Estero.

De Stadt van Santa Maria de Talavera, is 45. leguen van Santjago Noort waert / en 40. van Potossi, op ses en twintich graden.

Talavera.

De Stadt van S[t].Miguel de Tucuman, is acht en twintich leguen van Santjago ten Westen / op den

San Miguel.

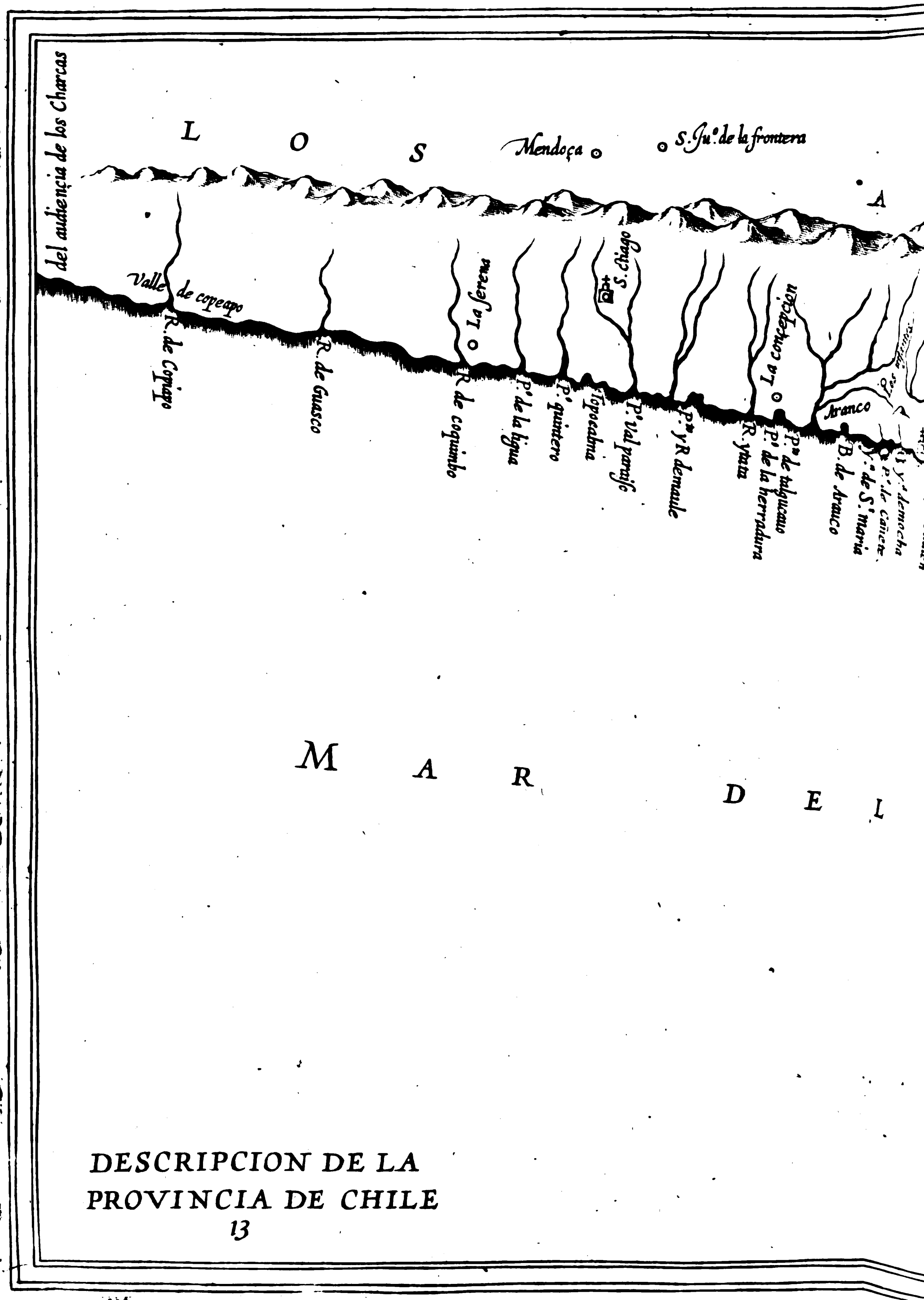
wech

wech van los Charcas, op 27. graden sy werde bevolckt in dat Gouvernement des tijts van Don Garcia de Mendoza: als sijn Vader de Marquis de Canjete Vice-Roy was. Daer is oock nieuwe Londres, en Chalcaque, dat zy noemden nieuw Cordura, in de Provincie van Los Iurias, en Draguitas, die ontvolckt zijn binnen weynich Jaren. Het Volck van dit Lant gaet met Wol ghecleet/ en met Leer gewrocht seer Borgherlick / op de manier van de Tapisserie van Castilien, daer wort veel Vees ghewonnen op't Landt om der Wolle wille/ daer zy profijt mede doen / zy houden de bevolckinghen seer dicht by den anderen/ en de Dorpen zijn cleyn/ om datter niet meer dan een gheslacht in elck is/ zy zijn int ront besloten met Distelen als Caerden/ en doorne Boomen / om de Oorloghen die onder haer waren: 'tzijn cloecke Arbeyders / en t'is Volck dat niet droncken en drinckt/ om dat zy haer daer toe niet begheven / als andere Natien van de Indiens; in die Provincie zijn 7. groote Revieren / en meer dan tachtentich Beecken van goet Water / en groote Weyden. Inde Winter en de Somer zijn de tijden als in Castilien: t'is een ghesont Landt/ wel ghetempert/ en de eerste die daer in quamen waren de Capiteynen Diego de Rojas, Philippe Gutierraz, en Nicolas de Heredia, en quamen t'ontdecken aen die zijde van de Revier de la Plata, tot de Fortresse van Gaboto.

Het XXII. Capittel.

Van het ressort van het Rijck van Chile.

INt Jaer 1534. is in Toledo gheprovideert gheweest Don Diego de Almagro, om te wesen Gouverneur van twee hondert leguen Lants / ghelegen veel verder dan het Gouvernement van de Marquis Don Francisco Pizarro, nae de Straet van Magallanes, intituleerende dat selfde deel / met de name van het Gouvernement van Toledo, en hy ginck om te bedwinghen dat Landt / en om dat hy het niet en volbrocht / wert het int Jaer 1537. de Marquis Don Francisco Pizarro, te laste ghegeven en hy gaf daer van het bevel int Jaer 1540. aen den Capiteyn Pedro de Valdivia, en hy ginck er met hondert 50. Castilianen. Alle de Landen van dit Rijck zijn int Suyden van de Linie Æquinoctiael, op meer Suyderlicker hoochte / dan het Rijck van Piru, en hare Provincien binnen die Torrida, van den Æquinoctiael, tot den Tropico van Capricornio, die loopt door een ontvolckte plaetse / die zy noemen Atacama, die leyt van 23. tot 26. graden/ en stracx begint het Rijck van Chile, dat de Indianen noemen Chille, en door het bevolckte Lant leyt op 23. graden en drie quart de Revier van la Sal, die vant Oosten van de Cordillera is/ ende loopt West heen na de Zee/ door een seer diepe Valleye/ en evenwel geeft het seer claer Water voor de Peerde om te drincken / en door de hitte van de Sonne / wort het Water soo puyr sout/ datment niet en can ghedrincken/ en op de Oevers is een Revier eer datmen in comt in d'eerste Provincie van Chile, twee en twintich leguen lanck / al waer de Xagueyes zijn / dat zijn Water-Putten / om datter gheen ander en is in de 22. leguen / en dat gantsche Rijck leyt binnen de Zona, die de Ouden noemden Desierta, die seer bevolct is van witte Indianen, en is ghelegen op de Stranden van de Suyt-Zee/ twelck is de groote Zee / die besloten wert tusschen dese Custe/ en die van China.

del audiencia de los Charcas
L O S
Mendoça
S. Juº. de la frontera
A
Valle de copeapo
R. de Copiago
R. de Guasco
La Serena
R de coquimbo
Pº. de la ligua
Pº. quintero
Topocalma
S. Tiago
Pº. Val paraiso
Pº. y R demaule
La concepcion
R. ytata
Pº. de talgucano
Pº. de la herradura
Arauco
B. de Arauco
M A R D E L
DESCRIPCION DE LA
PROVINCIA DE CHILE
13

A N D E S

Los Infantes
La imperial
Villarica
Valdivia
Osorno
Y.a democha
P.to de Cañete
P.to de Cauten
R de Tolten
B. de queule
P.to de la galera
R. de Valdivia
B. grande
R. de las Canoas
L. de los Coronados
Castro
Lago de Ancud
de las Provin.as del estrecho

L S V R

Dit Gouvernement ruym ghenomen tot de Straet toe/ heeft vijf hondert leguen int langh Suyden en Noorden / van de Valleye van Copiapo af/ van waer zy begint op seven en twintich graden / en in de breette Oost en West/vande Suyt-Zee tot die Noort-Zee / van vier hondert tot 5. hondert leguen lants dat noch te bevredighen is/dat hem gaet verdunnen / tot dat het ghekeert wert van de Straet tot meghentich of hondert leguen. Het bevolcktede van dat Gouvernement sal zijn drie hondert leguen/ lanck de Custe van de Noort Zee/ en de breette van dat / sal zijn twee hondert leguen / en minder tot de Cordillera van los Andes, die eyndighet ontrent de Straet/ en loopt door dat Rijck seer hooch / en bycans altoos bedijckt met Sneeu/ t'is gantsch een vlack Landt / ten minsten sonder eenighe merckelicke rouwichheyt/ behoudens al waer de Cordillera van Piru begint/die hem begheeft twee of drie leguen lanck de Custe.

De ghetempertheyt en qualiteyt van haer / al hoe wel zy niet en is sonder eenighe verscheydenheydt/ om de veranderinge van de hoochten/in de welcke zy gheheel in gheleghen is/ zy is van het beste / en bewoonlickste datter in Indien is in ghetempertheyt / streckende nae die van Castiliē, op welckers hoochte het by cans contrarie comt te legghen/oock in overvloet/en goetheyt van Lijftocht/ en vruchtbaerheydt van alle dinghen / rijckdom van Mijnen/en Metalen/en sterckte en wackerheyt van de Inghebor enen / want om dat zy altoos soo belliceux zijn gheweest/zijn zy qualick te bevredighen gheweest/en int gheberchte / en aen de sijden van't eynde van de Cordillera, in de Provincien van Arauco, Tucapel, en de Valleye van Puren Lantpalen en Jurisdictie tusschen de Stadt Concecion, en los Confines, en het Imperial, sijnder veel dieder noch Oorloghe voeren.

Daer zijn in dat Gouvernement elf Dorpen van Castilianen, met een Gouverneur / ghesubstitueert in de saecken van het Gouvernement by de Vice Roy / en 't Hof van Piru, naer dat het Hof te niet ginck dat in dat Landt was: en daer in zijn twee Bisdommē/ Suffragaenschappen van het Aerts-Bisdom van los Reyes.

In het Bisdom van Sant-jago zijn vier Steden. De Stadt van Sant-jago in die tijdt de eerste bevolckinghe van Chile, de Capiteyn Pedro de Valdivia fondeerde dien, int Jaer duysent vijf hondert eenen veertich / leyt op vier en dertich gradē en een vierendeel hoochte/seven en tseventich van de langte / duysent neghen hondert tachtentich leguen van Toledo, op een rechte linie/vijfthien leguen van de Zee / en thien verder van de Valleye van Chile, dien zy inden beginne noemden Nuevo-stremo. Al hier resideert de Cathedrale Kercke / met Cloosters van Dominicanen/ Franciscaners / en van onse Lieve Vrouwe ter Gratien/ in een Contreye die vruchtbaer is van Tarnwe/ en Wijn/ en andere dinghen / en van seer rijcke Mijnen van Gout / en in hare Jurisdictie zijn meer dan tachtentich duysent Indianen, in ses en twintich repartitien. Dese Stadt wert ghedient met de Haven van Valparayso, op de Mont van de Revier Topocalma, die dicht daer by henen loopt. Sant-jago.

De Capiteyn Valdivia bevolckte de oock la Serena, int Jaer duysent vijf hondert vier en veertich/ dicht by een goede Haven / het is het eerste Dorp van de Castilianen, in den inganck van Chile tsestich leguen van de Stadt Sant-jago, by cans Noort waert / wijckende nae 't Westen / dicht aen de Zee in de La Serena.

K Valleye

Valleye van Coquimbo, met Cloosters van Franciscaners/ en van onse L. Vrouwe ter Gratien. Ten reghent hier niet dan drie oft vier mael int jaer/ en in de Landen over deese sijde van daer en reghent het nimmermeer. De Haven die sy noemen van Coquimbo leyt op 32. graden/ is een goede inwijck/ al waer de Schepen van Piru aencomen. In de Provincie van Chucuito, die aen d'ander sijde van de Cordillera de los Andes is/ in een cout en onvruchtbaer Landt/ zijn de Steden van Mendoza, en die van S^t. Iuan de la Frontera, welcke beyde bevolckt ede Don Garcia de Mendoza. De Stadt van Mendoza, in de Contreye van Santjago, by naest 40. leguen/ een moeyelicke wech om het Sneeu dat in de Andes is. De Stadt van S^t. Iuan de la Frontera, leyt Suyt-waert van die van Mendoza.

Mendoza.

S. Iuan de la Frontera.

Het Bisdom van la Imperial.

In het Bisdom van la Imperial zijn seven Steden der Castilianen, twelck sijn/ de Stadt van la Concecion, op 37. graden hooghte/ tseventich leguen Suyt-waert van Sant jago dicht by de Zee/ Pedro de Valdivia bevolckte de dien int Jaer duysent vijf hondert vijftich. Alhier resideerden de Gouverneurs/ tsedert dat het Hof verlaten is dat aldaer was van den Jare duysent vijf hondert seven en tsestich tot het Jaer duysent vijf hondert vier en tseventich. Het heeft Cloosters van Dominicanen/ Franciscaners en van onse L. Vrouwe ter Gratien. De Haven van de Stadt is een inwijck met beschut van een Eylandt. De Stadt Villaneuva de los Infantes, of de los Confines, bevolckt ede Don Garcia de Mendoza, en de Gouverneur Villagran gheboot datse ghenoemt soude werden de los Confines. Sy leyt sesthien leguen van Concecion nae de sijde van de Straet/ acht leguen van de Cordillera de los Andes, en vier daer af die loopt nae de Custe. Sy heeft een Clooster van Dominicanen/ en een ander van Franciscanen. Aen de Lantpalen van die Stadt comen de Indianen die Oorloch voeren/ en de treffelicke Revier Biobio loopter door/ en andere die in die loopen/ en de Revier Nivequeten.

Villaneuva.

Pedro de Valdivia bevolckte de de Stadt la Imperial int Jaer duysent vijf hondert een en vijftich/ die op neghen en dertich graden hooghte leyt/ neghen en dertich leguen van de Concecion, nae de sijde van de Straet/ drie leguen van de Zee/ al waer de Cathedral resideert/ met een Clooster van Franciscaners/ en een ander van onse Lieve Vrouwe ter Gratien/ en in haer begrijp heeftse meer dan tachtentich duysent Indianen, met anders meer die noch in Oorloch zijn/ in haer Landepalen. De Revier Cauten loopt dicht by haer heenen/ diemen bevaeren mach tot aen de Zee/ al hoe wel de Haven niet goet/ noch veylich is. De Capiteyn Baldivia bevolckte de oock de Stadt Villarica, festhien leguen van la Imperial, by naest ten Suyt-Oosten/ en by cans vier en veertich van de Concecion, dicht by de Cordillera Nevada, met een Clooster van Franciscaners/ en een ander van onse Lieve Vrouwe ter Gratien int cout Lant/ en onvruchtbaer van Broot en Wijn.

La Imperial.

Villarica.

De Stadt Valdivia is twee leguen van de Zee/ en vijftich van la Concecion, aen de sijde van de Straet. De Capiteyn Valdivia bevolckte de dien oock/ met de Cloosters van de Dominicanen/ Franciscaners/ en onse Lieve Vrouwe ter Gratien/ in een ghewest dat vruchtbaer is van Tarwe/ en Haden/ en op eenighe plaetsen goede Weyden voor het Vee/ en sonder Wijnen. De Coopmanschappen comen door de Revier van Valdivia, die

Valdivia.

die dicht by haer heen loopt / en de Haven is in de Mont van die / op veertich graden hoochte.

Osorno. De Stadt van Osorno, die Garcia de Mendoza bevolcktede / is tsestich leguen of meer van la Concecion, naer de zijde van de Straet/ seven leguen van de Zee. Sy heeft een Clooster van Dominicanen/ en een ander van Franciscanen/ met een ander van Nonnen/ in een cout Landt / sonder overvloet van Lijftocht / maer van veel Gouts/ en in haer begrip zijn twee hondert duysent Indiaenen in buyrschappen.

Castro. De Stadt van Castro werde bevolckt als de Licentiaet Lope Garcia de Castro Gouverneur was van de Rijcken van Piru, de welcke in de Indische Tale Chilue genaemt wert/ dat de leste is van de bevolckteden in Chile, in een Eylandt van die die daer zijn in de Meyr van Ancud, of Chilue, en die Archipelago leyt op drie en veertich graden hoochte / een en veertich leguen be-Suyden Osorno, met een Clooster van Franciscaners met twaelf duysent Indianen, in buyrschappen / t'welck een Eylandt is van vijftich leguen lanck / en van twee tot neghen breedt / die de Zee maeckt / met noch andere groote/ breeckende het Landt tot aen de Cordillera de los Andes. 't Is een Berghachtich Landt/ en Heuvelich/ Vruchtbaer van Tarwe/ en Mayz / en Mijnen van Wasch/ Gout/ op de Stranden / een saecke die weynich is ghesien.

Havens en Revieren van dit Gouvernement. De Gouverneur Villagran quiteerde de naem van de Stadt van Canjete, dien Don Garcia van Mendoza bevolcktede / en bevalse ghenoemt te worden Tucapel, en daer naer ontvolckte hy die. In dit gouvernemēt dat op twee en twintich graden leyt/ is de Haven en Revier van Copeago, en acht Suyden van haer/ is die van Guasco, een ander Revier/ en Coquimbo op twee en dertich graeden / en die ghepasseert zijnde / is die van la Cigua, in die Revier / en die van Quintero in de Mont van de Revier van Concagua, voor die van Sant-jago, of Valparayso, en die van Topocalma, in de Revier van Maypa, en ghepasseert zijnde de Revier van Maule, is de Haven van la Herradura in de Mondt van de Revier Itata, voor die van de la Concecion, in de groote Revier Bobio Noort-waert / is het Eylandt Santa Maria, recht over de Straet van Arauco, en de Haven van Canjete; en het Eylandt van Mocha meer Suyt-waert / en de Haven van Cauten, t'welck die is van de Imperial, en Suyt-waert / de ontla-plaets / en de Revier van Tolten, voor de Haven van Valdivia; en die ghepasseert zijnde/ comt la punta de la galera, en meer Suyt-waert leyt de groote Bahia, of Haven van Osorno, in de Revier de las Canoas, en ten Suyden daer af by naest dertich leguen is de Meyr van los Coranados, de alder-breetste Revier van dit Rijck/ en int eynde van dit Rijck is de Meyr Aneud.

Het XXIII. Capittel.

Van de Provincien van de Straet van Magallanes.

De Provincien vāde Straet van Magallanes wort ghenoemt al het ghene dat van de Revieré de la Plata is tot de Suyt-Zee / van het uyterste van Chile, tot de Straet/ twee hondert leguen eermen daer toe comt / van twee en veertich of drie en veertich graden hoochte / tot 52. ofte meer / de welcke al hoe wel by beyde Zeen zijn op verscheyden reysen

ten bevaren/ en daer Volckeren in ghesien/ tot aen de selfde Straet/ en is nochtans niet bevredicht / noch eenighe populatie ghemaeckt/ dan die die d'Armade nae liet die Diego de Valdes brocht in de Mont van de Straet/ aen de Noort-sijde / int Jaer 1582. die ghenoemt wert de Stadt van S[t]. Philippe, welcke om dat zy op soo groote hoochte lach/ en mocht niet behouden werden om de groote coude / en daerom is die navigatie swaer / en periculeus om de ghestadighe tempeesten / en groote Winden die daer altoos zijn.

Havens/ Caben/ en Punten van die twee Custe.

De Havens/ Caben/ en Punten/ vande Custen van d'een en d'ander Zee / tot aen de Straet / al hoe wel dat zy veel zijn/ en eenighe gheteeckent in de Zee-Caerten/ nochtans en blijckt het niet gheheelick wat Revieren datter zijn / noch daer is van allen gheen seecker verhael. Ende de meest bekende van de Custe / van Chile af tot aen de Straet toe / de welcke loopt van Valdivia by naest 100. leguen West Suyt-West / sijn de Caep van S[t]. Andres, op 47. graden / van waer de Custe wederkeert recht ten Suyden / tot de Straet / tot aen de Cabo van S[t]. Roman, op 48. graden / en ontrent het Eylandt van S[t]. Catalina dicht by de groote Bahia, die zy noemen de Alcarchofada, en binnen die is de Baye van onse Lieve Vrouwe/ en het Eylandt van S[t]. Barbora, en wat meer vorder zijn de Havens van Hernangallego op acht en veertich graden / en twee derdendeel/ en de Baye van los Reyes, achtien leguen van de Haven Hernangallego, en de Baye van S[t]. Iuan, op vijftich graden en een derdendeel / en de Caebo van S[t]. Francisco is op 51. al waer inloopen eenige canalen int Lant/ en het Eylant van la Campana elf leguen van S[t]. Francisco, oock met eenige canalen/ die niet innewaerts beseylt en zijn/ en de Baye van Sint Lazarus, op 52. graden/ met ses canalen ter zijden / die seer breet en lanck in loopen/ aen d'een en d'ander zijde / die seer weynich beseylt zijn / en een Archipelago van Eylanden/ die altoos ghesevt wort dat zy is aen de Suyt-zijde van de Straet / het welcke Don Richardo Aquines missaeckt/ datmen aen die Mont van de Straet aen de Suyt-zijde niet meer en vindt dan vier Eylandekens / en een int midden op de manier als een Suycker-Broodt / en dat zy ten minsten afwijckende zijn ses leguen van de Mont van de Straet / en dat de Archipelago leyt aen een sijde / en hy hout voor seecker / dat het ghene is dat men seyt / dat het vaste landt is van de Suyt-zijde van de Straet/ en datter gheen vast landt en is.

De Straet van Magallanes.

De Straet evenwel is ghepasseert door last vá de Vice-Roy Don Francisco de Toledo, van de Suyt-zijde/ tot aen de Noort-zijde/ Pedro Sarmiento, en Antonio Pablo Corso, en men weet dat zy is gheleghen van twee en vijftich tot drie en vijftich graden hoochte / al waer haer alder-Suyt-lickste is opghelegen/ en dat zy in de langte hout hondert thien leguen/ tot hondert vijfthien/ wat min of meer / en in de breette van een tot thien/ noyt en heeftmen begonnen te seylen van de Suyt-Zee in de Noort-Zee / en de Roovers diese van't Noorden tot int Suyden ghepasseert hebben / heeft men noyt verstaen dat zy door dien wedergekeert hebben. De voorseyde Richardo Aquines seyt/ dat hy veel daghen gheloopen heeft door de Straet / en hy bevesticht dat het gantsche Landt aen de Suyt-sijde gheen vast Landt en is/ dan alleen vele Eylanden / die op ses en vijftich graden loopen/ twelck hy conde weten / om dat hy liep tot de gheseyde ses en vijftich graden / midden door de Eylanden / en als hy sach

sach dat hy niet en ontdeckte de van Zee/ quam hy wederom om te volghen sijn cours die door de Straet liep: en dat het niet anders can wesen / om de verscheydentheden van de Vloeden die veroorsaeckt werden / door de veelheydt der inganghen/ die daer zijn tusschen de Eylanden/en dat de bewooninghe van dien/ is volc van de Noorder-zijde/ die tot de voorseyde Eylanden comen / om te onderhouden de Visscherije / en op haer tijden wederkeeren nae haer Lant toe/en dat zy begreep veel saecken int bysonder/ niet ghesien te hebben vaste bevolckinghe/ dan alleenlick eenige Hutkens die de Indianen daer haestelick op slaen / het selfde seyt Francisco Draque, om dat het gheheurde als hy de Straet passeerde / int Jaer 1579. dat nae dien hy uyt quam in de Suyt-Zee wederkeerde/ loopende met Fortuyn / rontom dese Archipelago, tot aen de Mont van de Noort-Zee / en door de selfde wech die hy gheloopen hadde/ dede hy sijn navigatie sonder swaricheyt tot in de Suyt-Zee.

De bysonderste deelen van de Straet in den inganck van't Suyden zijn de Cabo Desseado, op drie en vijftich graden en de Canal van Todos Santos, twee en twintich leguen van de Mont seer breet en lanck / en die ghepasseert wesende/ de Havē van la Traycion, en voorts een andere groote Canal die lanck is/ die ten Noort-Westen loopt/ ende la Campana de Roldan een groote Rotse int midden van't begin van een Canal: welcke die naem ghegheven is om dat al daer was/ om die te verkennen/ een van de mede-ghesellen van Magallanes ghenaemt Roldan, die een Bosschieter was: volcht de Punte van la Possession, die vier leguen leyt van de Cabo de las Virgines in den inganck van de Noort Zee/ op twee en vijftich graden en een half hoochte/ als

Cabo Desseado.

daer door liepen Pedro Sarmiento, en Anton Pablo Corso door last die zy creghen om de Straet te ontdecken / om dat haer gheboden was grondich t'ondersoecken/ ofter veel lichter navigatie was tot de Suyt-Zee / dan die van Panama: zy verkenden de twee engten die daer zijn aen de Noort-zijde/en het docht Pedro Sarmiento dat d'eene soo nauw was dat zy met gheschut conde bewaert werden/en hy persuadeerdet soo seer / dat al hoe wel de Hertoch van Alba altoos affirmeerde dat het onmoghelick was/ daer vruchteloos gesonden is die Armade van Diego Flores, en ten laetsten sach hy dat aldaer een ghevaerlick vaer-Water is/en dat de wassinghe van de twee Zeen / die int midden van de Straet haer t'samen voegē/ haer vertrecken met sulcken furie / vallende op eenighe plaetsen meer dan tsestich ellen/ dat wanneer de Schepen niet en hadden veel Cabels om haer te wel te Anckeren / zy en souden die niet connen beseylen/ sijnde wel ghebalast.

In de 400. leguen welcke daer zijn op de Custe van de Mont van de Straet tot aen de Revier van la Plata, die gantsch loopt Noort-Oost en Suyt-West/ sijn de Revier van St. Ilefonso, twaelf leguen van de Cabo de las Virgines, de Revier Gallego, en de baye van Sant-jago, veerthien leguen van de Revier van Santa Cruz, op vijftich graden / en aen de Mont is een Eylant dat zy noemen de los Leones; de Haven van St. Iulian op neghen en veertich graden/ en de Revier van Iuan Serrano Suyt-waert van de Eylanden de los Patro op seven en veertich graden / de Revier Cananor op vijf en veertich/de Cabo van St. Domingo, voor de Cabo de tres Puntas, en 't Lant de los Humos op acht en dertich graden. De Punte van St. Elena, en van St. Apolonia op seven en dertich graden / voor de Cabo blanco,

blanco, inden inganck van de Revier de la Plata aen de Suyt-zijde.

Het XXIV. Capittel.

Vande Provincien van de Rio de la Plata, en van Brasil.

Sebastiaen Gaboto woud de in de Revier van Solis, die zy noemen de la Plata.

IVan Diaz de Solis ontdeckte de Revier de la Plata, int Jaer 1515. en Sebastiaen Gaboto Enghelsman, gaende met een Armade door last van de Keyser / tot vervolch van't ghene dat ghebrocht hadde de Commendador Priester Garcia de Loyasa tot de Eylanden van de Malucos, en het scheen dat hy tot die niet conde comen / heeft hy voorghenomen yet in te nemen / dat tot profijt diende / en is daer inghecomen int Jaer 1529. ontdeckende de Revier van la Plata, al waer hy was by cans drie jaren / en als hy gheen vervolch en creech op het rapport van't gene hy hadde ghevonden / is hy wederghekeert in Castilien, ghevaren hebbende dien vele leguen opwaerts / vont Silver by de Indianē van die Contreyen / twelck dese Indianen bequamen in de Oorlogen die zy hadden met die van de Rijcken van Piru, en dat daer af de Revier ghenaemt wert de la Plata, om dat die te voren ghenoemt werde de Revier Solis. Dese Provincien voegen haer met die van Brasil, by de Lienie van de afdeylinghe / en zy houden aen geen oyt Limiten dis ghedetermineert zijn / dan alleē lanck de Custe die in de Noort-Zee valt / en den inganc van de Revier de la Plata, van de welcke het Lant sijn naem ghecreghen heeft / en de Mont van die Revier sal legghen by naest duysent ses hondert leguen van de Haven van San Lucar de Barrameda.

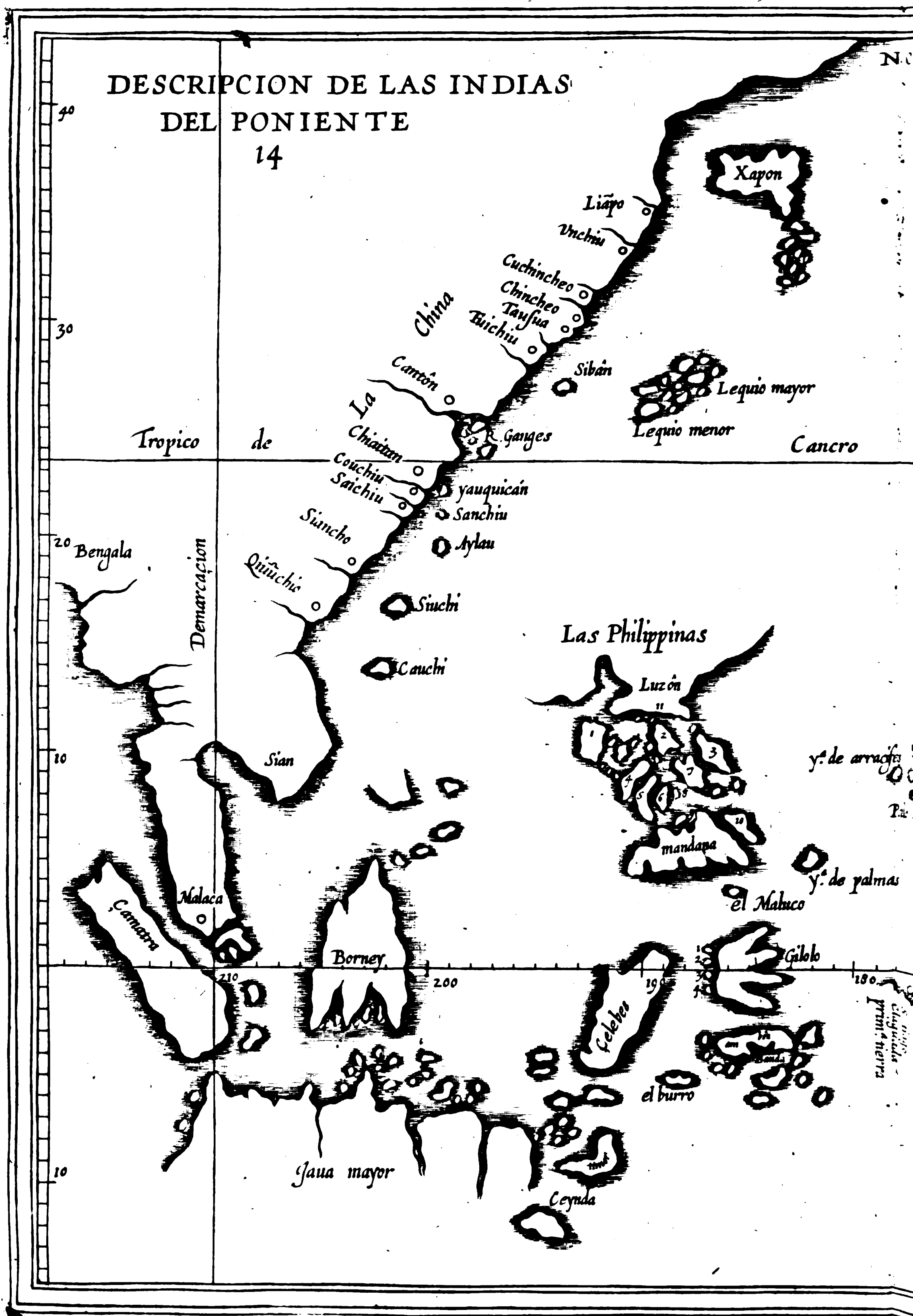
De vruchtbaerheyt van de Provincien van de Rio de la Plata.

Alle dese Provincien zijn seer vruchtbaer van Terwe / Wijn / en Suycker / en alle andere gesaeyen / en Vruchten van Castilien die tieren daer wel / zy hebben groote Weyden voor alle soortē van Vee / die seer vermenichvuldicht zijn / en bysonderlick de Paerden / en al hoe wel het gheweest is veel Jaren / sonder dencken datter Mijnen van Gout waren / of van Silver / en nu hebben zy Monsters van die ghevonden / en van Coper / en Yser / en eēn van de Steē Ametiste seer volcomen. Alle dese Provincien zijn van een Gouvernement / met de Conincklicke Tijtel / ghesubordineert om de nabuyrichheyt aen den Vice-Roy van Piru, met een Bisdom in de welcke drie Dorpen van Castilianen zijn / en een groote menichte van Ingeborenen met groote Lichamen / en wel ghecondictioneert: De plaetsen zijn dese. De Stadt van onse Lieve Vrouwe del Assumcion, de eerste bevolckinghe / en 't Hooft van die Provincie / leyt op 25. graden en een half hoochte: dē Capiteyn Juan de Salazar fondeerde dien / door last van de Gouverneur Don Pedro de Mendoza, hare plaetse werde eerst ghenoemt Gurambare, Brasil leyt aen de rechterhant twee hondert tachtentich leguen daer af / en in die Jurisdictie heeft het tachtentich leguen tot Cividareael, dat de Indianen Guayra noemen / en aen de zijde van Piru, die Oost en West leyt / heeft het vier hondert 80. leguen de Stadt van la Plata, en op twee hondert tachtentich / de Stadt van Santa Cruz de la Sierra, de welcke Nuflo de Chaves bevolckte de aen de Suyt-zijde / die nae de Straet van Magallanes is: 't heeft seer groote en rijcke Landen / en de Stadt leyt drie hondert leguen van de Mont vande Revier de la Plata, ghefondeert dicht by de Revier Paraguay, aen de Oost-zijde / met 400. Castiliaensche Borghers / en meer dan drie duysent Kinderen van die int Lant gheboren zijn / die

Rio de la Plata.

Assumcion.

zy noe-

DESCRIPCION DE LAS INDIAS DEL PONIENTE
14
La China
Xapon
Liapo
Vnchiu
Cuchincheo
Chincheo
Tausua
Cantón
Sibán
Lequio mayor
Lequio menor
Gauges
Tropico
de
Cancro
Chiaitan
Couchiu
Saichiu
yauquicán
Sanchiu
Siuncho
Aylau
Bengala
Demarcaçion
Quiũchie
Siuchi
Cauchi
Las Philippinas
Luzón
Sian
mandapa
Malaca
el Maluco
Çamatra
Borney
Gilolo
Celebes
el burro
Jaua mayor
Ceynda
40
30
20
10
210
200
180
10

ORTE

Yᵃˢ del Maluco

1 Terrenata
2 Tidoro
3 Motil
4 Batan

Yᵃˢ Philippinas

1 Mindanao
2 Masbat
3 Tandaya
4 Panay
5 Buglas
6 Cubu
7 Abuyo
8 Matan
9 Bohôl
10 San Juan
11 Manila

Yᵃˢ de los Ladrones

1 La inglesa
2 Otâ o Bôta
3 Mahao
4 Gregua
5 Chemechoa
6 Agân o Pagân
7 Oramagân
8 Guagân
9 Natân
10 Saepan
11 Volid

40
30
20
10

Los Ladrones
dos hermanes
S. Juan
S. Bernabe
Yᵃ de los martires
S. Bartholome
Sahauedra
Los corales
Matalotes
Abreojo
La poblada
Palo Vilan
Los Reyes
Miracomo Vas
quita sueño

Linea Equinoccial

170
160
150
140

Los ceisperos
de buena pas
Malagente
Lacaymana
Volcanas
S. tiago
S. Adres
R. de las Virgenes
Nueua Guinea
R. de Santagustin
R. a de Sanᵗ y S. Pablo
Sa. hieronimo
Pᵗᵃ Salida
el abrigo
B. de San nicolas
natiuidad de nra Sᵃ
Yᵃˢ de Salamôn
la Estrella
malaita
nôbre de Dios
Sᵗ ysabel
Otreguada
tres marias
Sasarga
S. Marcos
Arracifes
Sa. nicolas
Guadalcanâl
Santiago
S. Xpoual
S. Ana
S. Catalina
10

zy noemen mestizos: in dese Stadt resideert de Gouverneur / en Coninckliicke Officiers / en de Cathedral, die zy noemen het Bisdom van la Plata, Suffragaen van de Aerts-Bisschop van los Reyes, en in sijn Jurisdictie zijn meer van vier hondert duysent Indianen, die welcke beginnen te vermeerderen.

Ciudadreal. De Stadt Ciudadreal anders genaemt Ontiveros, bevolckt door Ruidiaz de Melgarejo, leyt tachtentich leguen van Assumcion ten Noort-Oosten nae het Landt van Brasil: dicht by de Revier Parana, t'is in een goet ghewest van Lijftocht/ en van Wijngaerden / en van veel goet Copers / en een goet ghetal Indianen die oock seer vermenichvuldighen: in de Revier Parana dicht by Ciudadreal, is een groot Water-val dat gheen Mensch heeft connen op twee hondert passen daer by comen om het groot gheruys/ ende Nevel van het Water/ en langer de Revier met gheen Canoas / of Barke/ op een legue/ om dat de furie van't Water haer soude omwerpe/ twelc comt door de afval / welcke sal zijn van twee hondert Vademen / steyl afgesneden Rotse/ en is alsoo nau/ en het Water loopt soo dicht op malcander/ dat het schijnt / dat het snelder vliecht als een Pijl uyt een Boghe.

Buenos ayres. Buenos ayres is een Stadt die van outs ontvolckt werde/ ontrent ter plaetse waer sy daer nae is gheplant/ in de Provincie van los Morocotes op de Oevers van de Revier de la Plata, in een vruchtbaer Lant / en al waer alle de Vruchten van Castilien wel groeyen/ De Gouverneur Don Pedro de Mendoza bevolcktede dien int Jaer 1535. welcke dede ontdecken/ als Gaboto daer van heeft afghelaten. Dit Lant is doorgaens effen / om dat behalven de Cordilleras, die aen de Custe van de Zee zijn/ die twintich leguen sullen zijn tot Brasil, voorts loopende/ omcinghelende het gantsche Lant tot de Revier Maranjon, en de Cordilleras van de Rijcken van Piru, het gantsche Lant vlack is/ behoudens eenighe cleyne Berchjens.

Havens en Punten van die Custen. Op de Custe van die Provincien van het Lant van Brasil af/ tot de Revier van la Plata zijn bekent vijf of ses redelicke Havens: De Haven van S^t. Vincente op drie en dertich graden hoochte/ recht over het Eylant Buenabrigo, door het welcke de Linie van de afdeylinghe/ en ses leguen Suyt-waert is de Revier Vbay, en de Haven/ en het Eylant van la Cananea op 35. graden / en voorts de Revier de la Barca, door de Haven van de Baye / of de Revier van S^t. Francisco, en het Eylant van Santa Catalina, anders genaemt Puerto de Vera, of Puerto de Patos, en die van Don Rodrigo twintich leguen Suyt-waert/ van Santa Catalina, een Eylant 29. gradē en meer Suyt-waert/ 3. leguē is Puerto cerrado, en vijftich Riopoblado, en oock soo veel van die Bahiaonda, en de Revier Tiraqueri leyt op twee en dertich graden en een half voor de Cabo van Santa Maria, die op vijf en dertich graden leyt/ in den inganck van de Revier de la Plata.

Dese Revier wert ghenoemt in de Indische Tale Paranaguazu; en ghemeenlick Parana, heeft haren inganck of Mont op de Zee van het Suyden van de vijf en dertich graden/ tot 36. graden hoochte/ tusschen de Caben van S^t. Maria, en Cabo blanco, die van d'eene Mont tot d'ander sal hebben dertich leguen/ en van daer binnewaerts noch 10. leguen in de breette / met veel Eylanden int midden / en veel Revieren seer groot/ en treffelick/ die daer in loopen van het Oosten en t'Westen / tot de Haven de los Reyes, t'welck een groote Meyr is / die zy noemē de los Xarayes, weynich min dan drie hondert leguen van de Revier de la Plata, al waer veel Revieren in-

ren inloopen/ de welcke comen van de Beecken van los Andes, of zy moeten sijn van de Revieren die uytloopen uyt de Provincien van las Charcas, en Cuzco, die nae het Noorden loopen/ al waer een ander bocht in loopt in de voorseyde Meyr/ die oorsaecke ghegheven heeft te dencken dat die Revier hem menght met die van S[t]. Iuan de las Amazonas, en andere segghen dat hy spruyt van de Meyr del Dorado, die vijftich dach-reysens leyt van die van los Xarayes, al hoe wel datter meningen zijn datter geen Dorado en is.

Een gheval vã Capiteyn Salazar, tegens een Tygher.

Als de Capiteyn Salazar om de doot van Pedro de Mendoza regeerde in die Provincien/ int jaer 1545. quam hy nacht een Tygher als een Castiliaen was in sijn Camer met sijn Huysvrou/ in de buytenste sijde/ en gaf de Man een slach/ waer mede hy hem doot sloech/ en hy wert wech ghevoert/ en ghegheten in een Riet-Bosch. De Capiteyn Salazar ginck uyt in de dagheraet om te soecken den Tygher met 50. Soldaten/ en gaende door een Bosch scheyde hy alleen af door een wech/ en ontdeckende den Tygher/ als hy was verscheurende/ liep hy teghens hem aen/ en op de tijdt dat hy opheftede sijn hant om hem te slaen/ schoot de Capiteyn sijn Roer los/ en schoot den Coeghel in het Hert van de Tygher/ dat hy doot viel. Een feyt van eẽ groot gemoet/ van groote consideratie/ en dexteriteyt.

Het XXV. Capittel.

Van de Provincien en't Lant van Brasil.

'T Lant en de Provincien vã Brasil op de Custe van de Noort-Zee en 't vaste lant/ werden ghenoemt/ al 'tghene dat valt ten Oosten van de Linie/ of Meridiaen van de afdeylinghe/ van neghen en twintich graden lanckte van de Suyt en Noort-Lijn van Toledo, tot neghen en dertich/ dat zijn twee hondert leguen vã't Oosten tot het Westen/ en vier hondert 50. Suyden en Noorden/ van twee graden hoochte be-Suyden/ over de Cabo van Humos, tot 25. over het Eylant van Buenabrigo, en van de eerste bevolckinghe/ tot de laetste van Brasil sijnt drie hondert vijftich leguen.

Vincent Yanjez Pinzon, Inghebooren te Palos ontdeckt eerst Brasil, en straex oock Diego de Lepe.

Vincent Yanjez Pinzon ontdecktede eerst dit Lant door't bevel van de Catholijcke Coninghen/ en stracx daer naer Diego de Lepe, int Jaer 1500. en ses Maenden daer naer verviel hy gheval daer op Peralvarez Cabral, gaende met eẽ Portugaelsche Armade naer Indien, de welcke om te mijden de Custe van Guinea, soo verde hem in Zee begaf/ dat hy dit Landt vont/ en hy noemde het Santa Cruz, om dat hy het op dien dach ontdecktede/ het is al heel warm/ inde Winter en in de Somer/ en t'is seer reghenachtich/ en omcinghelt met veel Bosschen/ en Misten/ heel ongehesont/ en vol van cruypende fenijnighe ghedierten/ vruchtbaer van Weyden voor 't Vee/ en niet van Tarwe/ noch Mayz/ daer zijn veel Monsters van Silver en Gout/ nochtans al hoe wel de Portugijsen gheen profijt achten de Mijnen te benificieren/ nochtans zijn zij der.

Het principael onderhout van dit Lant is de Cazabi, die zy van Yuca maecken/ en de grootste Coopmanschap is de Suycker/ en Cattoen/ en Brasilien-Hout/ dat oock 'tghene is dat het de naem ghegheven heeft: inde gantsche Provincie sijnder neghen Gouverneuenten/ die zy Capiteynschappen noemen/ en in die zijn 17. Dorpen van Portugijsen/ in de welcke by naest drie duysent drie hondert Borgers

sullen

sullen zijn/ en een groote menichte van Indianen die cloeck ten Oorloch zijn/ die de Portugijsen gheen plaetse ghegheven hebben om te bevolcken anders dan op de Custe op welcke veel Revieren zijn/ en plaetsen daer men af-schepen mach/ en veel Havens die seer veylich zijn / in de welcke connen inloopen alderhande Schepen hoe groot datse oock zijn.

Bevolckinge vande Brasilische Custe.

De bevolckinghe van het eerste Capiteynschap/ en het alderoutste is Tamaraca, de tweede is Pernambuco, vijf leguen van Tamaraca, Suyt-waert op de hoochte van acht graden/ en daer is een Huys van de Compaignie van Iesus: het derde is/ van Todos los Santos hondert leguen van Pernambuco, op derthien graden/ en alhier resideert de Gouverneur/ en de Bisschop/ en de Auditeur Generael van de gantsche Custe/ 'theeft oock een Collegie van de Compaignie van Iesus, het vierde Capiteynschap van los Isleos, leyt dertich leguen van de Bahia de todos los santos, op veerthien graden/ en drie derdendeelen / 'theeft een Huys van de Compaignie van Iesus : In dat Capiteynschap wert gevonden een Boom van de welcke ghetrocken wert costelicke Balsem. Het Capiteynschap van Portoseguro leyt dertich leguen van los Isleos op sesthien gradē en een half/ 'theeft drie bevolckinghen / en een Huys van de Compaignie van Iesus. Het Capiteynschap van del Espiritu santo vijftich leguen van Puertoseguro leyt op twintich graden/ zy winnender veel Brasilien-Hout/ en 'theeft een Huys van de Compaignie. Het Capiteynschap van de Revier van Genero leyt op t'sestich leguen / en van Espiritu Santo op drie en twintich graden en een derdendeel/ met een Huys van de Vaders van de Compaignie/ en in hare Jurisdictie houwen zy veel Brasilien-Hout. De Revier is seer schoon / met schoone en profijtelicke Oevers. Het alder-leste Capiteynschap is S^t. Vicents tsestich leguen van de Revier van Genero op vier en twintich graden / 'theeft een Fortresse op een Eylandt tot bescherminghe teghen de Indianen en de Roovers / en een Collegie van de voorseyde Vaders/ die groot profijt ghedaen hebben in de bevolckinghe van dat Landt / en bekeeringhe van de Indianen, en in haer Vrijheyt. Het Vee is daer overvloedich/ en daer is oock groote opvoedinghe van Verckens/ en Hoenderen / zy crijghender veel ambar, dat de Zee uyt werpt met onweder als de Wateren haer bewegen / en veel Persoonen hebbender haer mede verrijckt. De Somer-tijdt isser van September tot Februario toe / en de Winter van Martio / tot Augusto. De daghen zijn by naest soo lanck als de nachten / alleenlick een weynich wassen zy en verminderense. In de Winter-tijdt loopt de Winde altoos Suyden en Suyt-Oost/ in de Somer Noort Oost/en Oost-Noort Oost.

De principale Havens vā die Cust.

Acht of thien principaelste Havens sijnder lancx dese gantsche Custe. Daer is de Revier van Santo Domingo, en van las Virtudes, ten Noort-Oosten van Pernambuco, en Tamaraca, dat een Eylandt is / ghelijck als gheseyt is/ de eerste bevolckinghen / en voor de Cabo van San Augustin, die op neghen graden leyt. De Revier van San Francisco op thien graden en een half / die groot is / en treffelick. De Baye van Todos Santos drie leguen breet/ en derthien lanck binnen s'landts tot San Salvador toe. De Revier en Haven Trenado al waer de Schepen inloopen die op dese reys gaen. Oock is hier de Revier Canamun op derthien

L

thien en een half graden. De Revier van las Cuentas, of van San Augustin op veerthien graden en een half: en de Revier van las Virgines op sesthien graden: Puertoseguro op 17. graden. De Revier la Parayva op 20. ontrent die van Santi-spiritus, de Revier Genero, ontrent San Sebastian, en Cabofrio op 23. graden/ voor San Vincente.

Het XXVI. Capittel.

Van't ghene men noemt Indien van't Westen, t'welck zijn de Eylanden van de Specerien, Filippinen, de Custe van China, Iapon, en los Lequios.

INdien vant Westen/ zijn alle de Eylanden/ en 'tvaste landt besloten binnen de afdeylinghe van de Croon van Castilien, en van Leon, in het Westersche deel van de voornoemde afdeylinghe/ wiens Linie ghelijck ghesept blijft/ passeert door het ander deel van de Werelt/ over de Stadt van Malaca, van waer af Oost-waert/ en nae Nueva Espania, is een groote golfe van oneyndelicke groote en cleyne Eylanden/ en veel stucken van Custen/ en vast landt/ die ghedeylt worden in d'Eylanden van Specerie, of los Malucos, d'Eylanden van Filipinas, de Custe van la China, de Eylanden van los Lequios, en Iapones, de Custe van Nova Guinea, de Eylanden van Salamon, en die van los Ladrones. Het temperament van alle die Eylanden/ en Landen int generael is vochtich/ en matich warm/ vruchtbaer van Lijftocht/ en ghedierten/ met eenich Gout/ dan slechte alloy/ daer is gantsch geen Silver/ veel Was/ en tvolck is verscheyden coeleuren/ en ordinaris als Indianen, onder haer zijn eenighe Wit/ eenighe swart gheverft.

De Eylanden van de Specerie, die eyghentlick soo ghenoemt werden/ om dat daer uytghetrocken wert alle de Peper/ Naghelen/ Caneel/ Gember/ Note Muscaet/ en Mastic die in Europa verteert werden/ zijn veel int ghetal/ al hoe wel de principaelste daer van 5. in ghetale zijn en cleyn/ onder de Æquinoctiael, op 194. graden van de Suyt-Noort-Lijn van Toledo, besloten in het onderpant/ dit dede de keyser Carolus de vijfde/ aen de Coninck van Portugael voor drie hondert vijftich duysent Ducaten. Dese zijn Ternate van acht of neghen leguen int ront/ met een Haven die zy noemen Talamgame, en daer regeerde Corala, die sich de naem gaf voor een Vassal van de Coninck van Castilien, als de Schepen die overbleven/ van de Armade van Magallanes die Eylanden vonden: Het Eylandt van Tidore leyt een legue be-Zuyden Terrenate, heeft thien leguen int ronde: dat van Mail, of Moutier is vier leguen int rondt/ en leyt recht onder de Æquinoctiael: En Maquian leyt drie leguen Suydtwaerts/ en heeft seven leguen in de ronte/ en thien leguen ten Suyden van Batan, of Baquian/ vā twintich leguen int ront: In Tidore regeerde Almanzor, die oock seyde dat hy een Vasal was van de Coninck van Castilien, die/ en oock Corala hebben gheschreven/ en ghesonden hare Brieven met Iuan Sebastian del Cano, ingheboren van de Stadt van Guitarca in de Provincie van Guipuzcoa, de welcke gaende van Tidore int Iaer een duysent vijf hondert twee en twintich/ verviel opt Eylant van Zamatia, en comende ontrent de 42. gradē van de Polo Antertico, ghebrocht in het Eylant van Santjago van Caboverde en van daer te Sevilia met het Schip Vitoria, versleten hebbende 7. Maenden tijdts weynich min

De Eylanden van Specerie.

min int comen van Tidor af. Patian is het vijfde Eylandt van de selfde manier als d'andere / 'twas bewoont van Mooren en oock van Heydenen / die niet en wisten van de onsterffelickheydt des ziels / en als het Schip quam van d'Armade van Garcia de Loyasa, regeerde in Tidore Rajami out sijnde derthien Jaren / en van nieus gaf hy hem tot ghehoorsaemheyt des Coninck van Castilien, desghelijcx oock de Coninck van Gilolo, die ghenoemt wierde Sultan Abderra menjami, en zy bevestichdeden met eede.

Gilolo. Gilolo is een Eylant van onder de Linie vier leguen verscheyden van de voorseyde/'theeft twee hondert leguen int ronde/ sonder Specerie. Ambon. Het Eylant van Ambon, op drie graden en een halve ten Suyden / van het Eylandt van Gilolo, sonder Specerie. De Eylanden van Bandan legghen op vier graden hoochte be-Suyden de Linie/ al waer vergadert wert de Note Muscaet/en maas. Ende het Burro, dat bewesten Ambon leyt / en Timor een ander Eylandt / ten Suyt-Westen van Bandan by naest hondert leguen sonder Specerien/ maer Rijck van Sandalhout. Zeinda leyt vijftich leguen van Timor ten Noort-Westen / heeft veertich leguen int ronde / seer overvloedich van Peper / en het Eylandt Celebes, dat seer groot is/ende Borney major, ontrent de Straet van Malaca, dat sich gheeft tusschen het het vaste Landt / en Zamatia, dat zy van outs ghenoemt hebben Trapobana : en meer groote Eylanden / en cleene / die aen de Suytzijde zijn / ontrent Iava mayor en menor, en int Noorden voor de Custe van China. De Portugijsen hebben een Sterckte in Terranate, en een ander in de Stadt van Malacca, in den inganck van de Archipelago.

De Philippijnsche Eylanden zijn een Archipelago, van dertich of 40. groote Eylanden / sonder andere meer cleene die by een legghen in de langte van twee hondert leguen Suyden en Noorden / ende hondert in de enghte tusschen nueva Espania, en de golfo van Vengala, en zijn by naest duysent seven hondert leguen van de Haven van de Navidad in nueva Espania, van ses tot 15. oft sesthien graden hoochte be-Noorden de Linie / van redelick temperament / en vruchtbaer van Lijftocht / bysonderling van Rijs/ en eenich slecht Gout in eenighe deelen/ en in eenige Eylanden zijn Boomen van Caneel/en lange Peper. De Ingheborenen zijn van goede taille/en in eenige Eylanden zijn Swerten / en die int middelste van't lant woonen zijn witter dan die ghene die aen de Zee-cant zijn: 'theeft goede Havene/ en hout voor de Schepen. De naemen van de voornaemste Eylanden zijn Mindanao, dat het grootste is, en 't Suydelickste hondert leguen in de lanckte / en drie hondert in de ronte/ 'tis een rouw Lant/ maer overvloedich van Mayz / Was/ Rijs / Gember / en eenich Caneel/ en Mijnen van Gout / met schoone Havens / en Reen. Het Eylant van Buenas senjales, en S^t. Iuan, dicht by Mindanao aent Oosten is 20. leguen lanck Suyden en Noorden. Behol thien leguen nae Mindanao, aen de Noort-zijde neghenthien leguen lanck.

Het Eylandt van Buglas, ofte van Negros van die die in haer zijn / int midden van de Archipelago West-waert / is van veertich leguen lanck Suyden en Noorden/ en veerthien in de breete/ en op sijn Cust heeft het eenighe Peerlen. Het Eylant van Zubu int midden van allen van dertich leguen in de lanckte Suyden en Noorden/heeft een Dorp van Castilianen, dat zy noemen

Marginal notes: De Philippijnen/zijn Eylanden. — Mindanao. — La villa de Iesus.

noemen de Stadt van Iesus, aen de Oost-zijde met een goede Haven/ sonder eenighe andere die int Eylant zijn. De Capiteyn Hernando de Magallanes ontdecktede dat Eylant/ int Jaer 1520. en de Coninck gaf't hem doen voor eē Vassael van de Croon van Castilien, en te vooren ontdecktede hy de Eylanden die hy noemde van las Velaslatinas, om dat zy seylden in haer Schepen met Seylen van Biesen van palme op de Latijnsche maniere. En van Zabou liep Magallanes met de Coninck / om te beoorloghen de Coninc van Matan, in een Eylandeken dicht by Zabou, aen de Suyt-zijde/ al waer om dat zy waren overmatich sterck/ en moedich/ sloeghen zy hem doot: en de Castilianen haer voyagie vervolghende in vervolch van de Eylanden van Specerie/ ontdeckteden Quepindo; en Puluan, en Burney, dat een groot Eylandt is / en rijck / en overvloedende van Rijs/ Suycker/ Geyten/ Verckens/ Cameelen: daer is ghebreck van Taruwe/ Esels/ en Schapen: het brenght Gember / en Campher/ Myrabolanen/ en andere droogen. Alvaro de Saavadera ontdecktede oock de Philippinas, en nam van die de besittinghe int Jaer 1527. voor de Croone van Castilien, die door last van de Marquis van Valle liep uyt de Haven van Civatlanejo in neuva Espanja, int vervolch van de Eylanden van Specerije / en particulierlick was hy in Mindanao, en die uytloop en is niet ghedaen buyten propoost.

'Twas in Matan, al waer Hernido de Magalles doot gheslagē wierde.

Wederkeerende tot de ordre van las Filipinas, volcht de voorhaelde Abuyo, of Babay dertich leguen in de lanckte Suyden en Noorden/ en thien in de breette/ inde welcke goede Mijnen zijn / en oock Peerlen op de Custe. Tandayala is het vermaertste van allen / twelck om dat het was het aldereerste dat ontdect werde/ werde het genoemt Filipina, van t'welcke alle haer naem crijghen tot gheheughenisse vande onwinlicke Coninck Don Felipe de tweede / toeghenaemt de Vroede: 'theeft 40. leguen Noort waert / en Oost-waert en Noort Noort-Oostwaert/ en Suyt Suyt-West-waert/ en twaelf leguen in de breette / op eenige plaetsen meerder/ met goede Havens en Reen. Masbat een middelbaer Eylandt West-waert van Tandaya, sesthien leguen lanck. Panay 40. leguen lanck / en 15. breet. Mindoro, 25. leguen lanck Suyden en Noordē/ en half soo breet/ t'heeft Peper/ en Mijnen van Gout. Het Eylant van Luzon, genaemt nueva Castilla, soo groot / of grooter dan Mindanao, het alder-Noort-lickste van de Filipinas, in het welcke is bevolckt Manila, een Stadt van de Castilianen, met een tijtel van treffelick: al waer de Gouverneur resideert / en de Officiers van't incomen en Coninex Schat-kist/ en de Cathedral: 't Landt is vruchtbaer van lijftocht / met veel Gout-Mijnen: de Haven van de Stadt is quaet / ende sijn heele gheneringhe staet op de groote handelinghe met die van China, die Vaten van porcelana brenghen/ Doeck/ ghevervde sijden/ en andere Cramerien/ Luzon sal strecken inde lanckte twee hondert leguen/ en het is seer breet.

Babay.

Tandayala.

Masbat.

Panay.

Mindoro.

Luzon.

In alle die Eylanden zijn veel Mahumetisten / al waer zy ghecomen zijn door Oost-Indien, en hebben lichtelic in de blinde Heydenen gheplant haer mis-gheloof. De Capiteyn Magallanes ontdecktede dese Eylanden / alsoo ghesept is int Jaer 1520. gaende met een Vloot van weghen de Croone van Castilien, om te soecken de Eylanden van de Malucos, en nam de besittinghe van haer/ en daer naer volbrocht die t'ontdecken Miguel Lopez van Legazpi, int Jaer 1564. met een Armade die uyt nueva Espanja, met nam / door last van de Vice-

Vice-Roy Don Luis de Velasco, 'twort gheoordeelt van de Eylanden / dat sy loopen tot elf hondert/ tusschen groote en cleynen/ sy moeten bevredicht zijn weynich meer dan 40. en bekeert meer dan een Millioen van Menschen tot het Catholijcke gheloove / met groote costen van de Coninckliicke Croon/ sonder eenich profijt tot nu toe ghehadt te hebben van dat Lant / dat elck Religieux die derwaerts ghestiert is geweest/ costede tot dé duysent Ducaten / die ghene die tot nu bouwen dien Wijngaert met de aldergrootste vrucht vande zielen zijn de Religieusen/als Dominicaners/ Franciscaners/ Barrevoeters/Augustiners / en van de Compaignie van Iesus, en van die Eylanden af/ heeftmen begonnen een bit te werpen in de Mont van de Mahometisten / die lancx de Cust van Asien ginghen/allenskens uytstreckende door die / en andere Eylanden / en oock tot die van China, en Iapan. De Portugijsen souden al lanck verloren hebben die Eylanden van Molucken, indien de Castilianen van de Provincien van de Filipinen die niet en hadden gheholpen / en bystant ghedaen verscheyden reysen op veelderhande manieren.

De Provincien en het Coninckrijck van China.

Nu heeftmen veel helderer kennisse van China, door de onderhandelinghe van de Filipinas, en haer rijckdom / en vruchtbaerheyt wert bekent / en de machtighe Rijcken van de Werelt / en van Manila sal zijn tot de Custe van China 300. leguen/ acht dagen seylens: de Custe van dat Landt loopt bycans ten Noort Oosten / meer dan 700. leguen/ van een en twintich tot twee en twintich graden / van de breette by Noorden om hooch / en daer wort ghemeent dat dwers door het Landt is een voyagie van 5. of ses Maenden/ tot dat het paelt tegens Tartarien: het gantsche Landt is vol groote Steden / met veel Dorpen / en politijck volck / en altoos waeckende op hare bescherminge/ al hoe wel onbequaem tē Oorloch/ en de Custe is seer bevolckt met treffelicke Revieren / en goede Havens / streckt hem uyt Suyden en Noorden / van 17. tot 50. graden/ en Oost en West beslaet het twee en twintich. De Stadt Paquin, al waer de Coninck sijn Hof houdt/ leyt op 48. graden van onse Pool, 'twert ghedeylt in 15. Provincien/ ses die aen de Zee legghen / en neghen die binnen-lants zijn / en sy zijn gedeylt d'een van d'ander met een gheberchte ghelijck de Pirinceen sijn/en daer zijn niet dan twee passagien / door de welcke sy tot malcanderen comen.

Paquin.

De reyse van Tomas Perez.

Tomas Perez Ambassadeur van de Coninck van Portugael / vertoefde op de wech van Cantan tot Nanqui 4. Maenden/ altoos reysende Noort-waerts: en tot de grootheyt van dit Rijck/ voecht hem oock de vruchtbaerheyt van het Landt/ die seer veel is/ waer toe oock dient de veelheyt der Revieren die seylbaer zijn / en die het bevochtighen/ door het welcke het schijnt te zijn een vermaeckelick forest/of bloyende Bogaert / en de overvloet verdubbelt hem op veelderhande manieren / om dat de Coninghen niet toe laten eenich bederf / maer dat het aen alle canten bewatert wert/ snijdende groote Bergen/ en slechtende groote Valleyen / datter nerghens gheen warmte en ontbreecke / om dat by naest het gantsche Lant leyt onder de Zona temperata, oock gheen vochte om de sachticheydt van de natuere des Landts / en doort vernuft van de Menschen vermenichfuldicht het allesins / wesende allegader besich om te vermeerderen / isser niet een palme lants sonder profijt.

Wonderhede in China.

Daer wort vertelt onder andere notabele dinghen/dat te Cantan een groot ghetal van Blinden is / die

Arbeyden elck in t'ghene wat hy can/ en verboden sijnde uyt het rijck te vertrecken sonder verlof/ t'welck oock niet toegelaten wert/ dan tot een ghelimiteerde tijt / is nootsaeckelick dat ghestadelick de propagatie wassende/ t'getal van't volck sonder eynde is/ bysonderlick alsoo zy voor seecker houden / datter in plaetse van ses Persoonen die daer sterven / seven gheboren werden/ daer is oock sulcken suyverheydt van lochte/ dat haer niet en heucht/ datter een algemeene Peste is gheweest/ en met alle dese welstanden hebben zy oock hare swaricheden/ om datter Aertbevinghen voorvallen / die heele Steden omworpen/ het Lant verwoesten / en de oude Revieren stoppen/ en andere weder ontdecken / slechten oock hooghe gheberchten / met groote ongeluck van dat volck.

Overbarstinge van Water in China. Int Jaer 1550. borst uyt het binnenste van't Aertrijck sulcken overvloet van Water/ dat een spatie vä tsestich leguen gantsch inundeerde / en destrueerde 7. Steden met hare Jurisdictien. Soo veel isser van het vaste lant van China. Lancx de gantsche Cust heeft het menichte van Eylanden / die meestendeel ons onbekent zijn/ ontrent de Stadt Nanqui is de Cabo de Lampo, de Eylanden van Aveniga, Abarda, Sumbur, Lanqui, en die van Cavailos, van de welcke men gheen seeckere kennisse en heeft. Voorby passeerende de Stadt van Chincheo leyt Lamao, en men siet een groot ghetal van Eylanden ontrent de Reede van Cantan, de vermaertste zijn Lantao, Macao, Veniaga, al waer de Haven is van Tamo, Lampacao, Sancoan, in welcke alle de Coninck van China garnisoen hout te Water en te Lande/ behalven in Lampacao, dat niet bevolckt is.

Macao. In Macao, anders ghenaemt Macan, hebben de Portugeesen een bevolckinghe/ en de Chinesen wetende de cracht van de Portugeesen/ en de faveur die zy hebben van de Castilianē die inde Filipinas zijn/ connense niet wel verdragen/ maer de Portugeesen soeckense te beschermen / om dat haer veel gheleghen is aen den handel van China.

Sancon. Sancon leyt dertich leguen van Cantan, al waer dickwils de Portugeesen te lande gegaen zijn/ daer is gheen Eylandt van China van grooter importantie dan Anjam, in de Mont van de Golfe van Cauchinchina 5. leguen van het vaste lant/ en hondert en tachtentich van de Filipinas, en t'is soo groot / dat ghesept wort dat het dertich sterckten heeft/ daer is een Visscherije van cleyn Peerlen/ het is overvloedich van Victualie / en van veele Vruchten / onder het Gouvernement van Cantan, en is het principael deel van China, de Inghebooren zijn grove Luyden/ en boerachtich.

Iapon. Iapon, twelck zijn veel verscheydene Eylanden met cleene inhammen des Zees / ghedeylt in drie en dertich Rijcken / wiens hooft is de Stadt Meaco, leyt verscheydelick van China, en zy tellen van het Eylant Goto in Iapon, tot Liampo in China tsestich leguen / t'welck het aldernaeste is: De Iaponesen molesteren seer de Chineesen, meer met Rooverijen / en Moorderijen / dan met oprechte Oorloch / om dat Iapon ghedeylt sijnde in verscheyden Eylanden/ en in verscheydē Princen/ connen zy gheen Oorloch voeren teghens die van China, dan met swacke crachten / zy zijn bequamer ten Oorloch en moediger dan de Chineesen 't Landt is ghetempert/ vruchtbaer van't ghesaeyde/ en Vee/ en ghevoghelt van Europa, 'theeft Mijnen van Yser/ en van Metael/ de Inghebooren zijn lanck / moedich en cloeck tot arbeyt. De Eylanden legghen op

vijf en

vijf en dertich graden hoochte / een weynich meer of min / te ghelijcken met de distantie van elck Eylant: De Iaponesen en verstaen niet de Chinesen, dan door gheschrift / om dat het ghelijcke Figueren zijn / of Letteren int gheheel / en al hoe wel zy het selfde beteeckenen / soo en hebben zy de selfde namen niet / om dat zy dienen alleen om te beteeckenen de saecken en niet de woorden / ghelijck het is met de ghetalen van Arithmetica / ghelijck in dien ick stelle 9. een Fransman / Castiliaen, een Enghelsman salt verstaen / dat het 9. beteeckent / nochtans een yeder noemt het op sijn manier.

De gelegentheyt van de Iaponesen, aen d'ander sijde. Aen d'ander sijde grensen de Iaponesen met de Filipinen, van waer zy handelinghe hebben met haer / en het gheeft grooten yver de Vaders van de Iesuyten / die in de bekeeringhe vant Volck van de Coninckrijcken arbeyden / al waer zy oock notable Vrucht ghedaen hebben / door twelcke die Eylanden seer vermaert zijn door de Werelt / en door de comste van de Ambassadeurs van dat nieuwe Christendom tot den Paus / en de Coninck Felipe de tweede de Vroede / en ghelijck als de natuer haer gestelt heeft in een afghesonderde ghelegentheyt van de reste van het Aertrijck / soo zijn oock de Luyden van dat Lantschap in costuymen verscheyden van andere Natien / int Iaer 1592. Nobunanga, die hem dede noemẽ Keyser van Iapon, besprong met acht hondert Schepen / en en twee hondert duysent Mannen / een seecker Provincie dat tributaris was van China, en hy won het.

Los Lequias. Van het Eylandt van Simo, t'welck het ghene is / dat de groote heeft van Iapon, streckt hem tusschen 't Oosten en 't Noorden een Cordillera van cleyne Eylandekẽs / die zy noemen los Lequios, en zy loopen haer / streckende tot de Custe van China, tot de twee grootste / van de welcke elck een is van vijfthien of twintich leguen / ontrent de Custe van Iapon noemen zijt Lequiomayor, en de andere twee oock groot / maer soo niet / die op het eynde zijn van de Cordillera, noemen zy Lequiomenor: eenighe zijn bevolckt met een wel ghedisponeert Volck / dat wit is / met goede politie / wel ghecleet / tot d'Oorloch bequaem / van goede reden / zy zijn overvloediger van Gout dan andere van die Zee / en niet minder van Victualie / Fruyten / en van goet Water: dicht by Lequiomenor leyt het Eylant Hermosa, dat de selfde hoedanicheden heeft / eenighe segghen dat het soo groot is als Sicilien.

Het XXVII. Capittel.

Van't nieuvve Guinea, de Eylanden van Salomon, en de Ladrones, met twelcke eyndighet t'ghene dat zy noemen Indien van't Westen.

Nieu Guinea. De Custe van neuva Guinea, begint hondert leguen int Oosten / van het Eylandt van Gilolo, op een graet hoochte / weynich meer / van d'ander zijde van de Æquinoctiael, van waer sy haer gaet uytstreckẽde Oost-waert / tot drie hondert leguen / tot dat het loopt tot 5. of ses graden: soo dat men ghetwijfelt heeft tot nu toe / of het Eylant is of vast lant: om dat het soo verre is afgheleghen: in soo groote voyagie van hem te mogen voeghen met het lant van de Eylanden van Salomon, of de Provincien van de Straet van Magallanes, aen de Suyt-zijde / maer die twijfel blijft afghedaen / door het ghene dat die bevestighen / die gheloopen hebben aen de Suyt-zijde van de Straet Magallanes, dat het

het gheen vast lant is / dan alleen Eylanden/ en dat stracx daer volcht een ruyme Zee / en onder die die het bevestighen / is Don Ricardo Aquines, Enghelschen Ridder/ die 45. daghen gheweest is onder de selfde Eylanden.

Eylandē / en Havens van de Custe vā Guinea.

Van de Zee af schijnt het Lant van de Cust van Guinea goet / en die Inghebozenen die ghesien zijn gheweest / zijn glimmende Swarten / op de Custe zijn veel Eylanden/met schoone Reen en Havens/ van de welcke gheen particuliere kennisse is / om datse weynich bevaren is: diemen vint in eenighe Caerten / zijn El Aguada het Oostelickste / 35. leguen van het eerste landt/ dat een graet be-Suyden de Linie leyt: en achthien verder is de Haven Sant-jago, en het Eylant van los Crespos, van sestien leguen lanck dicht by de Custe/ recht over de Haven van San Andres veertich leguen van die van Sant-jago, en meer nae 't Oosten is de Revier de las Virgines, en de Vallena een Eylandeken voor de Revier van San Agustin, die bycans wesen sal 50. leguen van de Haven van San Andres, en ontrent die is de Revier van San Pedro, en San Pablo, voor de Haven van San Ieronimo, en een Eylandeken isser ontrent de Puntasalida, veertich leguen van San Agustin, dat zy noemen de Buenapaz, en meer vorder daer af is Abrigo en Malagente, twee Eylandekens / en de Bahia van San Nicolas 50. leguen van Puntasalida, en onder andere Eylanden isser een met wit volck / en de la Madre de Dios voor de Buenavaya, en die van la Natividad de nuestra Senjora de laetste van het ontdeckte / en by naest Noort-waerts af van dit / is Caymana, een Eylandt dat buyten in de Zee leyt / onder andere die sonder ghetal zijn.

Wie Guinea heeft ontdect.

De Suyt-Custe is noch niet bekent: de eerste die het nueva Guinea ontdecktede was Alvaro de Saavedra verlooren gaende met veel onweders/ wederkeerende van Nueva Espanja, als int Iaer 1527. de Marquis del Valle hem sont / dat hy in dat deel soude soecken de Eylanden van de Specerie.

De Eylandē vā Salamon.

De Eylanden van Salamon die acht hondert leguen zijn van Piru, hebben dien naem ghecregen door de meeninghe die men heeft van haer Rijckdommen / de welcke zy specialick noemen van't Westen/ om dat zy vallen by Westē de Provincien van Piru, van waer Alvaro de Mendoza dede de ontdeckinghe van haer / door last van de Licentiaet Lope Garcia de Castro, sijn Neef Gouverneur wesende van de Coninckrijcken van Piru, int Iaer 1567. Een jonghen ghenaemt Trejo was d'eerste die eerst sach het lant van die Eylanden / die in een Mars van een Schip was / zy legghen van seven tot twaelf graden hoochte be-Suyden de Æquinoctiael, by naest duysent vijf hondert leguen van de Stadt de los Reyes: sijn veel int ghetal / en in groote/ en achthien zijnder de principaelste / eenighe van drie hondert leguen int ront / en twee van twee hondert / en van hondert / en van vijftich / en van wat noch minder/ sonder veel die niet heel om geseylt en zijn. Zy segghen dat sy souden connen zijn een vast landt / met de Custe van het nueva Guinea, en de Landen die noch t'ontdecken zijn aen de West-zijde van de Straet: alle de Eylanden schijnen te zijn wel ghetempert / en bewoonlick/ vruchtbaer van lijftocht / en Vee/ daer werden in ghevonden eenighe Vruchten als die van Castilien, Verckens/ Hoenderē by menichte/ Inwoonders van lichte swerte coleur / eenighe zijn blanck / en rosachtich/ en geelachtich / twelck een argument is dat zy vast zijn met de Landen van nieu Guinea, waer

door

door moghen vermenghelt zijn soo veel verscheydenhedē van Natien/ van die die comen handelen in de Eylanden van de Specerien.

Ysabella. De alder-grootste Eylanden/ en treffelickste zijn die van Santa Ysabel, van acht tot neghen graden hoochte/ de reste van hondert vijftich leguen lanck/en achthien breet/ en daer is een goede Haven/ die zy noemen de la Estrella, S.Iorge, of Borbi ten Zuyden/ van S[t].Ysabel een legue en een half/ van dertich San Marcos. leguen in't ronde. Oock San Marcos, of San Nicolas van hondert leguen int ronde Suyt-Oost van Arrazifes. Santa Ysabel, en het Eylandt Arrazifes soo groot als het voorgaende Suydt-waert van Ysabel: en Oost-waert leyt SanGeronimo van hondert leguen int ronde/en Suyt-West-waert leyt Guadalcanal grooter dan alle andere/ en West-waert van Santa Ysabel leyt het Eylandt Buenavista. van Buenavista, en San Dimas, en het Eylandt la Florida elck twintich leguen int ronde/ en Oost-waert van dat is het Eylandt Ramos twee hondert leguen int ront/ Malaita. en dicht by dit is Malaita, en Atreguada van dertich/ en die drie Marien eenighe Eylandekens/ en dat van San Iuan van twaelf leguen int ront/ tusschen de Atreguada, en die van Sant jago ten Suyden van Malaita van hondert leguen int ront/ en Suyt-Oost-waert daer af is San Christoval. San Christoval, soo groot als 't voorgaende/ en Santa Ana, en Santa Catalyna, twee cleyne Eylandekens/ dicht by die: Daer leyt oock Nombre de Dios een cleyn Eylandeken/ verscheyden van d'andere vijftich leguen/ op seven graden hoochte/ en op de selve hoochte Noort-waert van Santa Ysabel, zijn de Clippen die zy noemen la Candelaria.

San Pablo. Daer is in de Voyagie die ghedaen wert van Piru af, nae de Eylanden van Salamon, een Eylandt dat zy noemen van San Pablo op de hoochte van vijfthien graden/seven hondert leguen van Piru, en op neghenthien graden drie hondert leguen Landts zijnder andere/ die connē wesen die/ die zy eerst noemden van Salamon: en zy segghen oock dat het andere souden connen zijn die een weynich aen geen sijde ontdeckt zijn op de strecken van Chile.

De Eylanden van los Ladrones. De Eylanden van los Ladrones, is een Cordillera van sesthien Eylandekens by een/ die Suyden en Noorden loopen/ met het midden van de Custe van Guinea, van 12. graden/tot seventhien be-Noorden de Linie/ of meer/ niet verre van de Filipinas Oost-waert/ het gantsche Landt is onvruchtbaer/ en ellendich/ sonder Vee/ sonder Metael/ weynich Lijftochts/ bevolckt van arme Luyden/die wel dispoost zijn/ en seer gheneghen tot steelen/ jae tot wech nemens toe de Spijckers van de Schepen/ die tot haer comen/ daerom noemdese Magallanes los Ladrones, int Jaer 1520. als hy tot haer quam/ gaende in vervolch van de Specerien: haer naemen zijn la Inglesa, het Noortlickste/ en achter dat Ota Mao, Chemechoa, Gregua, Agan of Pagan, Oramagan, Guguan, Chareguan, Natan, Saepan, Bota, Volia. Onder die Filipine Eylanden zijnder andere achthiē of twintich die zy noemen de los Reyes, Arzipielago, of Los Reyes, Eylandē van Coral. d'Eylanden van Coral, en los Iardines, een andere quantiteyt van Eylanden: Daer is oock Pialogo, San Vilan, een ander Eylant dicht by de Iardines, en 'tghene van los Matalotes, en dat van Arracifes, en van S[t].Iuan, of de Palmas, ontrent de Malucos, en aent Noorderdeel van los Ladrones, vijf of ses Eylandekens dicht by een die zy noemen Volcanes. Volcanes, al waer veel Cochinilla is/ en Malpelo een ander cleyn Eylandeken/ Malpelo. daer fijne Cinaloes is/ een aen d'Oost sijde van los Ladrones

S. Bartolome. zijn de dos Hermanas, twee Eylandekens op thien graden/ en San Bartolome op 14. en meer / van nueva Espania de Clippen Miracomovas, Quitesvenjo, of Catanoduermas, en
Martin. S. Pablo. ontrent die het Eylant van Martin, en San Pablo, eē ander Eylandeken met Clippen/ en la Poblada het Oosterlickste nae nueva Espania toe/ int jaer 1527. was oock int Eylandt van los Ladrones Alvaro de Saavedra, wederkeerende vande Eylanden van Speceria. na nueva Espania.

Het XXVIII. Capittel.

Van de Hoochste Raet van Indien, en het gheestelicke Gouvernement, en de Coninckliicke bescherminghe van de Kercke.

Het voornemē der twee Coninghen. DE Catholijcke Coninghen van Castilien, en van Leon voortvarende in haer oude en Christelicke Godtvruchtichept/ stracx nae dat haer ontdeckt waren dese nieuwe Landen/ en ghevoecht by de schoone Monarchie, hebben zy besorcht in die te planten / en te conserveren de Catholijcke Religie/ en de tijdelicke politie/ met soo grooten sorghe en accoort van de alderwijste Mannen van die Rijcken / dat met de ontdeckinghen/ oock wiessen de Coophandelingen/ hebben zy gheformeert een particulieren Raet/ met een President / en Raetslieden / dat zy haer niet souden becommeren in andere dingen met meerder neerstichept/ ten dienste Godts onses Heere/ en 'tgoet
De Raet vā Indien. Gouvernement van die Werelt: en om datmen daer naer mentie sal maecken van die persoonen / die van den beginne af ghearbeyt en ghedient hebben in den oppersten Raet van de Indiens, die die is die gheleden heeft soo grooten last tot nu toe; sal eerst geseyt worden het Gheestelick gouvernement / en het tijdelick / en de reste die waerdich is om te weten / door het welcke men sal verstaen de ordre van die Monarchie met alle moghelicke cortheyt.

De last der Coninghen. De eerste saecke die dese Godtvruchtighe Coninghen belast en bevolen hebben de eerste ontdecken / en van hant tot hant belast zijn gheweest de reste van de ontdeckers / en Gouverneurs van die nieuwe Werelt / met veel strickte ordonnantien was / dat zy besorchden/ dat het volc dat zy daer brochten / met een Christelick leven / en met haer goede coustuymen soodanighen exempel gaven de Indianen, dat zijse noodigen souden om haer naer te volghen / en die aen haer verbonden: eerst ingaende / conform de Evangelische Wet / dat dien de Religieusen souden Predicken om dat meer met soeticheyt van dien/ dan met ghewelt en gherammel van Wapenen de aenghenomen werde / en dat de gherechtichept bedient werde met sulcken indulgentie aen allen/ dat zy meest gheacht/ en gherespecteert werde.

Hoe veel Aerts-Bisschoppē/ Bisschoppen/ Cloosters, en Scholen in Indien zijn. Alles was wassende/ als de volckeren haer ginghen vermeerderen op alsulcke maniere/ dat zy met den yver van de dienst Godts / en welvaert der Menschen / quamen tot dien eynde / dat men heden vindt ghefondeert in die gantsche Werelt / tsedert dat die Croon beseten is/ datmen daer naer ghesien heeft. Vijf Aerts-Bisdommen / 27. Bisdommen / twee treffelicke Universiteyten / al waer met groote gheleertheyt ghelesen worden alle wetenschappen/ meer dan 400. Cloosters van Religieusen / Dominicaners/ Franciscaners/ Augustiners/ onse Lieve Vrou ter Gratien / en van Jesuyten / met eenighe Cloosters van Nonnen / en Collegien/ oneyndelicke veel Gast-Huysen/ en Broederschappen / ontallicke vele

besorchde

besorchde beneficien / die sy noemen dotrinas, om te leeren de aencomende Christenen / en de Hermiten / en Boetdoenders die sonder ghetal zijn. Al het welcke begonnen is tot costen van die Croone/ en noch heden voort gaet/ al ist datter niet gevonden wert/ daer de costen mede geboetet werden. In effect die Catholijcke Godtvruchtichept/ gaet d'een deucht tot d'ander/door de barmhertichept Gods/ vermeerende met sulcke eerbiedichept en eere Godts/ dat in gheen deel van de Christenhept gearbept wert met meerder accort en corage/ door middel van de hoochste Raet van de Indien, waer upt besloten wert/ dat daer toe de groote remedie is gheweest/ de toelatinghe/ die de heplighe Apostolische Romeynsche Stoel dede aen de Croone van Castilien en Leon, van de Kerckelicke beschermınghe des nieuwen Werelts/ in de welcke Godt onse Heere / als die alleen is die siet / en voor berept alle toecomende dinghen/heeft gedaen een dinck weerdich sijne groothept / en daer naer heeft ghethoont de ondervindinghe / dat soo het ghegouverneert ware gheweest op een andere maniere / dat het onmoghelick hadde gheweest / dat de saecken souden voortghegaen hebben met alsulcken Harmonie/en eenstemmichept/ soo egual/als van Religie/gherechtichepdt / en Gouvernement met groote ghehoorsaemhept / en ruste.

Lof der Catholijcke Coninghen / en des Paus.

Hoe dat de Kerckelicke beschermınge geregeert wort.

De Kerckelicke beschermınghe wert gheregeert op de selfde manier als int Rijck van Granaden, de Catholijcke Coninghen presenterende de Paus alleenlic de Aertsbisschoppen/ en Bisschoppen/ om dat sy souden ontfanghen van sijn handen die Prelaetschappen/en het despaceeren van sijn Bullē/altoos bestellende dat het persoonē souden zijn van eē religieux levē/ en groote geleerthept. De resterēde dignitepté/en beneficien sijn provisien voor den Coninck / met den hoochsten Raet van Indien , en sy en gaen niet naer Roomen om Bullen / en haer renten bestaen in de thienden en eerst ghewassen / die van de Castiliaensche bevolckers comen : om dat int meeste deel van dese Indien, de Inghebooorenen die thienden niet en betalen/ en al waer die thienden ontbreecken / vervult die het 'sConincx incomen : nopende de thienden en eerste ghewassen / hoe die betaelt moeten werden/zijnder vele ordonnantien / en Registers ghemaeckt/ conform met de stijl van de Rijcken van herwaerts over/ om dat sy wesende haer teelinge/en colonie/ is recht dat sy volgen hare ghebrupcken en costuymen. En al hoe wel de Coningē van Castilien, en Leon, zijn Meesters van de tienden door d'Apostolische toelatinge/ ende die souden moghen nemen tot haer/vallende al waer't ontbreeckt/ met het gene dat op andere plaetsē overich is/soo werden die nochtans gelaten aē de Prelaten/en Kercken/ voorsiende van sijn Coninclick incomen/met mildichept van soo veel Catholicke Princē/ op alle nootsakelickheden van de arme Kercken/ gevende elc een dat opgebout werde van nieus het grootste deel dat ghecōsumeert wert in haer fabrijc/ met eē Beecker/eē Clocke/en eē Autaer.

Van de ordonnantien gemaeckt op de Religieusen.

Op dat die uptdeylinghe van het ghene dat procedeert van de thienden / en van't ghene dat consumeert wort van het Coninckliche incomen/ tot het onderhouden van de Prelaetsche weerdicheden / en Canonisyen van de Cathedralen en de ghebeneficieerden Pastooren/ en Persoonen die besoigneren inde Godts dienst / en int onderwijsen van de Indianen, dat het met vrucht gheschiede/en conform met de heylighe intentie van de Coninghen/ heeft de hooghe Raet veel goede ordnantien ghemaeckt. Eerstelick

dat allē dē voorseyde Persoonē sullen zijn van ghewoonte / en van een goet leven / en bysonderlick die die haer begheven sullen tot de onderwijsinghen / eerst geexamineert sijnde in stuck van de Letteren / en voorts in de Indische tale / om dat het weynich sal te beduyden hebben dat de leer-jonghers haer Meester niet en verstaen / en dat zy stadich by woonen / en dat gheen Pastoor / of Leeraer mach hebben twee benificien / en op dat die ghene die van dese deelen sullen naer Indien gaen / best sullen ondersocht zijn / ist gheboden / dat gheen Clerck vertrecken soude sonder consent van sijn Prelaet / en van de Coninck / en soo aldaer een ghevonden sal worden sonder dat bescheydt / dat hy stracx sal wederom ghesonden werden naer Castilien.

Vervolch. En om datmen beter verstae de maniet hoe dat ghegouverneert wort de Coninckliche beschermingthe / nae dien het behoort tot die Croone om die ontdeckt te hebbē / en vercreghen dese nieuwe Werelt / en gebout / en daer in begiftight van 's Coninck incomen / soo veel Kercken / en Cloosters / als door de Apostolijcke toelatinghe / sonder dat om gheen oorsaecx wille het voorseyde Patroonschap / noch eenighe deele van dien / noch door costuyme / noch prescriptie / noch andere tijtel hem can scheyden van die: soo is gheordonneert / dat de Vice-Roy / Audientien / Gouverneurs / en Corrigadors sorghe moeten voor dragen / op de straffē die de overtreders verdienen. Eerstelick dat niet ingestelt wert eenighe Cathedrale Kercke / noch Parochiale / noch Clooster / noch Hospitael / noch Kercke van belofte sonder consent van de Coninck. Dat alse in de Cathedrale Kercken niet en sullen hebben vier gebeneficieerde residenten / versien door de Coninckliche presentatie / en Canonicke provisie van de Prelaet / om open te wesen de resteerende probenden of absent zijn meer dan acht Maenden / ten zy dat het sal zijn om een legitime oorsaecke. De voorseyde Prelaet soo langhe als de Coninck sal presenteren / verkiest tot vervullinghe van de vier Gheestelicken / boven die die voorsien waren / residenten / van de meest bequaemste die haer sullen presenteren / sonder dat sulcke provisie zy in de Tijtel de welcke luyt: Si non ad nutum amobile, met de welcke zy gheen sitplaetse souden hebben in de Choore / noch stemme in de Consistorie. Dat gheen Prelaet mach maecken eenighe Canonijcke institutie / noch possessie gheven van eenighe probende / of beneficie / sonder Coninckliche presentatie / en in sulcken ghevalle dat zy sonder vertreck de provisie gheven / en gebieden te ontfanghen met de Vruchten. Dat in alle digniteyten / en prebenden / de geleerden sullen ghepreferert worden / boven dien die het niet en sullen zijn / en die die ghedient hebben in de Cathedrale Kercken van Castilien, en meest geoeffent sullen zijn in de dienst van het Choor / boven die die daer in niet gedient hebben. Dat ten minsten gepresenteert werde voor elcke Cathedrale Kercke / een gepromoveert Jurist en een Theologant / die het pulpitum hebbe / met het verbont welcke in die Rijcken hebben de Canonijcken / Doctoren / Meesters / en andere geleerde Theologanten / om te lesen de heylighe Schrift: of een ander Jurist / of Theologant tot het Canonijcschap van Penitentien / conform met de Decreten van het heylighe Concilium van Trenten. Dat alle andere beneficien / Pastoorschappen / simpele / waerlicke en Gheestlicke / en alle kerckelicke diensten die vaceren sullen / of van nieus te versien sullen zijn / op dat het ghedaen werde met de minste uytstellinghe / en de

en de Coninckliche beschermingghe behouden werde/ is het gheboden dat het ghedaen werde op dese navolghende maniere.

Dat vacerende eenighe van de boven verhaelde beneficien/ of officien/ de Prelaet ghebiet dat men stellen sal Billetten/ met een behoorlicke tijt/ en die ghene die aencomen om haer voor te stellen te examineren/ en geinformeert zijnde van haer costuymen/ dat hy noeme/ twee die de beste zijn/ en de Vice-Roy/ het Hof/ of de Gouverneur van de Provincie/ verkiest een/ en stiert de electie aen de Prelaet/ om dat hy de provisie doe/ en de collatie/ en de Canonijcke institutie/ by weghen van commissie/ en niet op een Tijtel van gheduyrich/ maer met alsulcke/ als wanneer de Coninck de presentatie sal doen/ en in die uytgedruct sal sijn/ dat de collatie sal geschieden onder een geduyrighe tijtel: De Canonijcke institutie sal de laetste wesen inde Tijtel/ en niet in commissie/ en dat de gene die ghepresenteert zijn voor de Coninck/ altoos sullen ghepreferert zijn voor haer Ministers.

Provisie van de probende/ en beneficie. Dat in de reparatien/ en plaetsen van Indien, en andere deelen/ al waer men gheen beneficie hebben sal/ om dat te kiesen/ of een manier om te stellen dien die de Sacramenten bediene/ laet de Prelaet besorgē datter een zy die daer onderwijse met de leeringhe stellende een Billet/ en geinformeert zijnde van sijn bequaemheyt/ en goetheyt/ dat hy siende de nominatie aen de Coninckliche Dienaers/ op dat sy presenteren een van de twee ghenoemde/ en soo der maer een is/ en door cracht van alsulcke presentatie/ laet de Prelaet de provisie maecken/ ghevende instructie hoe dat hy behoort te leeren/ en ghebiedende het t'ontfanghen met de profijten. Dat in de presentatien van alle de dignitepten/ officien/ en beneficien/ versien sullen zijn/ die het meest wel verdient hebben/ en die meest besich zijn ghweest in de bekeeringhe van de Indianen, en bedieninghe van de Sacramenten/ en die best sullen connen de Indische tale/ sullen ghepreferert zijn boven d'andere. Dat die gheen die sullen comen of ghesonden werden aen sijn Majesteyt/ dat hy presenteert tot eenighe dignitepr/ ampt/ of beneficie/ laet hy compareren voor de Ministers van de Provincie/ en verclarende sijn petitie/ van de informatie de genere, Brieven/ Costuymen/ en sufficientie/ en anders laet het de Minister doen van sijn officie/ en op sijn duncken laet hy het senden/ en dat oock die pretendeert/ neme approbatie van sijn Prelaet/ om dat sonder al dese doens/ en sullen die gheen die comen niet toeghelaten worden.

Dat niemandt can verrijghen twee beneficien of dignitepten in een kerck/ of in verschepdene. Dat niet comparerende de ghepresenteerde/ binnen den bestemden tijt in de presentatie voor de Prelaet/ van gheender waerde sal sijn: en datter gheen Canonijcke instellinghe mach ghemaeckt werden.

Het XXIX. Capittel.

Van het Gheestelicke Gouvernement: van der overledenen goederen: van de ghetrouden.

De reste van het verhaelde is de provisie/ dat niet ghe consenteert wert/ dat gheen die een Prebende heeft/ in de Cathedrale kercken/ ghenięte de renten van dien/ soo hyse niet en heeft bedient/ en by ghewoont/ en dat de beneficien van die Indiaenen, niet moghen wesen/ Pastoorschappen/ Cappellaenschappen/ en dat in de

in de nieuwe ontdeckinghen / en bevolckinghen die ghedaen sullen worden / stracx ghefondeert werde een Gasthuys voor de Armen / en met cranckheden beladen / die niet besmettelick en zijn / t'welck ghebout sal worden dicht by de Kerck/ en tot een besloten plaetse van de Siecken van besmettelicke qualẽ/ salder ghebout werden / het Gasthuys / in een plaetse / daer gheen schadelicke Wint doot waeyende/ quetse de rest van de bevolckinghe/ en dat het ghebout wert op een verhevene plaetse sal het best wesen. En om dat de Coninck gheinformeert zijnde / dat de goederen van de Persoonen / die in die plaetsen comen te sterven / niet becomen en werden soo gheheelick als sy moghen / ende soo ghereet in handen van de Erfgenamen/ by testament/ of ab intestato, om soodanighe ghestorvenen/ om vele oorsaecken: van het welcke groote schaede quam voor de Erfghenaemen / en dat de testamenten niet volbrocht en worden: om t'welck te remedieren / wert voorsien / dat wat Castiliaen die coomen sal tot eenighe Stadt / of plaetse van die deelen/ dat hy hem presenteere voor de Schrijver van de Raet: al waer de naem sal gheregistreert worden/ en oock de toenaem van alsulcken/ en van waer hy gheboren is / om dat als hy quame te sterven / men mach weten waer te vinden sullen wesen die van hem sullen hebben te erven. Dat de ordinarise Justitie / met de outste Gouverneur/ en de Schrijver van de Raet sorghe draghen van de goederen van de Persoonen die comen te sterven/ en dat sy se op een Inventaris stellen / voor de Schrijver en ghetuyghen / en de schulden die hy schuldich is/ en wat hy hadde in Gout/ Silver/ Quick-Silver / en andere dinghen: en datment vercoope / en in een Kiste legghe met drie Sleutels / die die drie boven verhaelde sullen hebben. Dat de goederen vercocht werden in een openbare opveylinghe / met trouw van die Schrijver/ die nootsaeckelick sijnde tot beschermínghe van die voorseyde goederen / hem stelle als Procurator. Dat de voorseyde Justitie reeckeninghe neme van alle die ghene die last hebben van der verstorvenen goederen / en dat sy vercrijghen afveerdinghe sonder beletsel van Appel/ en dat legghen in de Kist van de drie Sleutels. Dat hebbende het testament van de aflijvighe al waer hy ghestorven sy / en daer de Erfghenamen of executeurs al daer waren / sal de Justitie gantsch haer daer niet mede bemoeyen / en het goet niet nemen / nemende alleenlick de kennisse / wie die zijn die Erfghenamen sullen wesen van de verstorvene. Dat de voorseyde Justitien/ Regenten/ en Schrijvers senden sullen aen het Huys van Contractien van Sevilien, al het ghene dat sy sullen becomen/van de goederen des afghestorvene/ verclarende sijn naem en toenaem/ en woonplaetse van elck afghestorvene / met de copie van den Inventaris van sijn goederen / op dat sy ghegheven werde sijn Erfghenamen / op de orden/ die des aengaende / ghegheven is. Dat int nemen van de reeckeninghe / van die ghene die ghehouden hebben die goederen van den afghestorvenen/ gesonden werden aen den hoochsten Raet van Indien, met seer particuliere helderheyt / en reden van alles. Dat de Justitien haer doen informeeren met sorghe/ soo de houders van die goederen der afghestorvenen hebben ghedaen eenich bedroch / of schade aen de goederen die sy in haer macht ghehadt hebben/en senden aen de Raet reden daer af. Dat de besitters reeckeninghe gheven met recompense / die voorseyde Justi-

Last vẽ bouwingen van Gasthuysen.

Ordonnantien op de goederen der verstorvenẽ.

Justi-

Justitie. Datter alle Jaer reeckeninghe ghegheven / en ghethoont werde aen den Gouverneur van't Lant de memorie van de afghestorvenen die dat Jaer gheweest zijn/ en van haer goederen die zy hadden / op dat die ghesonden werde naer Sevilien, en datse ghegheven worde hare Erfghenamen / en de testamenten vervult werden / en in die goede reeckeninghe zy / en reden/die behoort ghebruyckt te worden. Dat in elck Hof een rechte zy van de goederen der afghestorvenen/ een van de Rechters / succederende d'een nae d'ander / van de aldernieuste/tot de alder-outste elck op sijn tijt die sijn Commissarissen sal senden/lanck het ressort om reeckeninghe te nemen / van die ghene diese hebben / en soo daer in slofficheyt is / dat de Rechters belast werde de ondersoeckinghe te doen / en dat zy die opnemen / en oock te waren als het haest is.

Van de ghetrouden.

De Catholijcke Coningen gheinformeert zijnde dat in de Indien waren vele ghetroude Castilianen, die welcke leefden afghescheyden van hare Vrouwen / door welcke boven de offensie die Godt den Heere daer mede aenghedaen wert/ volghen groote inconvenienten in de bevolckinghe van die Landen/ om dat aldaer gheen vaste woonplaetse hebbende / daer niet gheduyrichlick en bleven / noch en trachtender om daer bouwen/planten / te teelen / te zaeyen / noch andere dinghen te doen / die de goede bevolckers pleghen te doen / waer door de Dorpen niet en vermeerderen als behoort/ alst wesen soude soo zy leefden met haer Vrouwen/ en Sonen / en oprechte Borghers/ willende het boven gheseyde remedieren/ hebben gheboden / dat alle en wat Persoonen datter ghevonden werden / dat ghetrout sullen zijn / oft belooft in dese Rijcken/ dat zy herwaerts overcomen om haer Vrouwen / en dat zy niet wederkeeren souden nae de Indiens sonder haer / of met vaste bewijsinghen dat zy doot zijn. De selfde ordre werde ghegheven door alle de Rijcken/ van de nieuwe Werelt / en zy is op verscheyden reysen verbattet / en gheboden datse gheexecuteert soude werden met sware straffen.

Van het heylich officie vã d'Inquisitie.

Voortgaende vanden jare 1000. vier hondert twee en tnegetich/ int welcke begonnen werde de ontdeckinge van die Werelt/in het Gheestelick Gouvernement op de wech te brenghen en te stabilieren / ghelijck ghesien is gheweest met de aldergrootste perfectie / en ghedurichheyt van dien. De Catholijcke Coninck Don Philips de tweede/ genaemt de Vroede, merckende dat onder de groote weldaden die de Indianen hebben ontfanghen / het grootste is gheweest haerlieder verlichtinghe om te ontfanghen de Evangelische Leere / en die haer al voortgaende heeft uytghestreckt/ en ghelet sijnde oock op de singuliere gratie die Godt ghebruyckt heeft nevens haer door sijn barmhertichheyt / dat hy haer ghegheven heeft / de kennisse van ons heylich Catholijck gheloove / en dat het noodich was sonderlinghe sorghe te draghen / op de behoudinge van de devotie/ en reputatie van de Castilianen bevolckers / en bevredighers / die met soo groote moeyte versorcht hebben de vermeerderinghe van de Religie / en de grontlegginge van het Catholijcke gheloove in welcke deelen zy ghedaen hebben als ghetrouwe / en Catholijcke Christenen / en goede ghenacureerde / en oprechte Castilianen, en ghesien hebbende / dat die die buyten de ghehoorsaemheydt van het Catholijcke gheloove / en de Apostolicke Roomsche Kercke sijn/ obstinaet en hertneckich zijn / in haer dwaelinghen / en ketterijen/

altoos bevlijten om te verleyden de ghetrouwe Christenen / arbeydende die te brengen tot haer valsche opinien / stroeyende verscheydene verbodene Boecken / nae het welcke groote schade is ghevolcht in onse heylighe Religie / en hebbende seer goede experientie / dat de beste middel om voor te comen dese qualen / bestaet int wechnemen van de communicatie met de ketterscke Persoonen / straffende hare dwalingen / conform met de dispotie van de heylighe Canones / en de Wetten van die Rijcken / de welcke door die heylige middel door de Goddelicke barmhertichept bewaert sullen sijn van die alderslimste besmettinghe / en daer wert gehoopt / dat zy voorts bewaert sullen werden / dat die Werelt sulcken schade niet en crijghe / al waer de bevolckers van die Rijcken / ghegheven hebben soo goeden exempel van de Christelickheyt / en de Inghebooren haer niet bekeert tot dwaelende leeringhen van de Ketteren. Het heeft goet ghedocht sijn Majesteyt / met toestemminghe van de Cardinael Don Diego de Espinosa, Bisschop van Siguenza, Generael Inquisiteur in die Rijcken / een Man van groote wijsheyt / en van vele en rare deuchden by naest waer door verkiesinge is gheschiet vā sijn persoon / dat hy soude helpen dragē den last van soo groote Rijcken / en Signorien / ende de Raden van de heylighe en algemeene Inquisitie / en vā het hoochste vande Indiens, dat in Mexico behoefde gheplant te worden een Hof van het heylighe Officie / voor de Rijcken van neuva Espania, en de rest van de Indiens int Noorden / en een ander in de Stadt de los Reyes, voor de Rijcken van Piru, en haren aenhanck / die zy noemen het Indien int Suyden / met de authoriteyt die de Hoven van dese Rijcken / by de welcke niet nu bekent werden de saecken vande Indianen, dan alleen der Castilianen, en andere Natien die gevonden werden in die Indiens, en met de welcke souden comen de Appellen tot de hoochste Raet / die in dat Hof resideert / ghelijck ghedaen wert in Spangien, en tot vervullinghe van dien / heeft int jaer 1570. de Coninc Don Philippe de tweede / ghenoemt de Vroede, een generale macht ghegheven in de Stadt van Madril, op den sesthiendē Augusto dat de Apostolische Inquisiteurs / die genoemt soude werden als doen / en voortaens teghens de Heretijcque trouloosheyt / en afval / en dat de Officiers / en nootsaeckelicke Dienaers van dit heylich Ampt / gheboden wert haer neder te setten in de Steden van Mexico, en de los Reyes, dat zy oeffenen ende ghebruycken sullen haer Ampten / en Coninckelicke provisien: tot het welcke / Don Martin Enriquez, en Don Francisco de Toledo Vice-Roys / en generale Capiteynē inde Rijcken van Nueva Espania, en van Piru, en de Hoven en Justitien / en Gouverneurs / en andere wat Persoonē dat het zijn / sullen bethoonen alle hulp en gunst dit heylighe Officio, en sullen ghenoemt werden Inquisiteurs / en Officiers / ghelijck op sijn rechte plaetse beter af sal ghehandelt worden.

Het XXX. Capittel.

Van de forme des Gouvernements van de hoochste Raet van de Indiens, en van de insettinghe der Hoven, en Coninckelicke Cancelerien in die Contreyen.

Dese Catholijcke Coningen hebben wijselick inghestelt den hoochsten Raet van de Indiens, op dat zy haer souden helpen dragen soo grooten last als het Gou- Vā het gouvernemēt in Indien.

Gouvernement is van die Werelt: en die Raet bestaet in een President/ en acht of meer Raetslieden/ nae dat de nootsaeckelicheyt eysschede/ met een Fiscael/ Secretarisen/ Schrijvers van de Camers/ Prelateurs/ en andere Officiers/ een Camer van reeckeningen/ al waer ghehouden wert de reeckeninghe van 's Coninckx incomen van die plaetsen/ en op dat voortghegaen soude worden/ conform de reghel en ordre hebben gheordonneert/ eerstelick dat die Raet vergadere drie uyren alle daechs 's morghens/ en twee uyren t'savonts/ drie daghen in de weecke/ alst gheen heylighe dach is/ en dat de provisien ghestelt werden/ die betaelt sullen werden in die Rijcken/ nochtans dat die ghene die daer waren in de Indiens, souden vercrijghen de Coninckliche patente/ en dat zy in die plaetse nemen souden de opperste Recht-pleginghe/ en souden moghen Wetten maecken/ en Ordonnantien sien en examineren alle Statuten/ constitutien van Prelaten/ Capittels/ en Conventen der Religien/ en van de Vice Roys/ Hoven en Raden/ en dat zy in de Indiens, en in die Rijcken/ en in saecken dies aengaende/ ghehoorsaemt souden zijn: Dat het Gouvernement van de Indiens zy/ als het van dese Rijcken/ en dat meer int particulier/ dan in eenighe andere saecken besoingneren de Raet in saecken van't Gouvernement/ en dat de Processen gheremitteert aen die van de Coninckliche Raet/ sullen comen gheven haer stemmen aen die van de Indiens, en dat zy van die twee stemmen sententie gheven op de Processen minder dan van vijf hondert pesen: dat de tweede supplicatie zy van thien duysent pesen. Datter niet bekent wort reparatie van Indiens, in dien deelẽ/ dan alleen de gesubstancieerde Processen in de Hoven/ conform met een Wet die zy noemen van Mechelen, om datse aldaer ghemaeckt is/ dat die comen tot den hoochsten Raet. De ordre diemen houden sal in de informatien van de bedieninghen/ dat de gantsche Raet die sie/ en int stuck van de belooninghe ghesciede tghene dat de meeste deel sal determineeren/ en dat in die zy de supplicatie/ en dat gheen geexpedieerde de derde reyse ghesien werde/ en dat in saecken met alle corthevt geresolveert werde/ dat de lasten ghegunt werden dien diese best verdient hebben/ en datse niet ghegheven werden die verbondenen/ of vrienden van de Raet: en dat die niet en sullen comen Sollicieteurs/ noch Procureurs zijn/ en dat in de provisien van de Officien geen loon tusschen come: en dat die van de Raet geen Indianen by verdeylinghe en hebben/ en die ophouden in hare Huysen/ om dat zy in die die vinden souden die negotieren/ als zy niet te raet en gaen/ en dat in alles ghewacht werde het secreet ghedeylt/ en boven al/ dat de Raet sonderlingh sorghe draghen van de bekeeringhe en goede onderwijsinge der Indianen, en van het Gheestelick gouvernement/ en dat van ses hondert duysent Maravidisen nederwaert/ come het Appel tot de Raet/ dat gheappelleert can werden van de sententien in de vijf ghevallen van de natuerlicke doot/ of beroovinghe van leden/ of andere lichamelicke straffe openbaere beschaeminghe of pijninghe/ en dat de appellen sullen comen tot de raet/ met andere vele en prijselicke Ordonnantien/ die om de corthevt naghelaten worden.

Dat de President wesende gheleert een stemme hebbe in de saecken van gouvernemẽt/ van gunste/ van bedanckinghen/ visien en residentien/ en niet in pleyten/ op dat hy mach meer vry sijn tot het gouvernement

Vervolgh vande Ordinantien.

vernement van de Raet/ en niet geleert sijnde / laet hy gheen stemme hebben / behalven in saecken van gunste / Gouvernemente / en bedanckinghe/ en dat hy can de Raet vergaderen in sijn huys / en dat hy gheheugheniſſe houde van de negotien/ en dat die van de Raet haer niet accompagneeren met de negotianten / en daerom schijnt het een nootsaeckelicke saecke te sijn dat hy gheaſſiſteert zy met een Fiscael in de Raet / datter gheboden wert dat hy het selfde salaris hebbe dat de Raetsheeren hebben/ en dat ghelevert werden de despactos van het Officio, dat hy sorghe draghe om te weten hoe dat vervult werden de provisie door de Indien, dat hem ghegeven werden de Papieren die noodich zijn tot sijn Ampt / dat hy devisien sie / al eer de Raet die siet: dat hy een Boeck hebbe in de welcke de capitulatien staen / die ghenomen sullen werden met de Coninck / een ander in de welcke des Fiscaels pleyten sullen staen / dat hy de pleyten niet uytstelle/ dat sijn begheerten/ of die haer teghens die sullen stellen gheadmitteert worden / soo het de Raet sal believen: dat hy Boeck houde/ van het ghene dat ghedepescheert sal werden van de saecken/ dat hy sorghe draghe te weten welcke Officiers/ nalaten te senden de relatie alle Jaeren aen de Raet.

Instellinghe van de Coninckliche Hoven van Indien.

Gheordonneert sijnde het ghene dat de Raet aengaet / t'welck het Hooft is van dat goubernement/ met andere vele Ordonnantien/ die niet verhaelt werden om de cortheyt wille moeten gheordonneert werden in alle de Provincien van Indien, de saecken van Justitie/ ghelijck als de nootsaeckelickheyt eyscht / en de Catholijcke Coninghen betaemt / tot het ghemeene beste van die nieuwe Werelt / op dat haer Ondersaten die Justitie sullen begheeren / te vercrijghen/ vorderende de dienst Godts onses Heeres / welstant ende profijt / en soulagement vande voorseyde Ondersaten / en tot vrede / en gherustheyt van de volckeren/ ghelijck de Coninck aen Godt is verbonden/ en aen haer / om te vervullen met haer het Ampt dat hy op der Aerden draecht : heeft gheaccordeert Hoven te stellen / en Coninckliche Cancelerij / die gheseyt zijn datter in Indien zijn/ met de statuyten ende ordonnantien die ghegheven zijn/ op dat de Dienaers haer ampt souden doen/ en de gherechticheyt / of Justitie wel bedient zy / en dat de luyden becomen de beneficie die van haer ghepretendeert wort.

Het Hof van Espagnola.

Het eerste Hof dat ghefondeert worde/ was in de Stadt van Santo Domingo, in het Eylandt Espagnola met een geleerde President/ al hoe wel dat hy nu om d'Oorlochs wille een Soldaet is / met de tijtel van Capiteyn General / en vier Rechters/ die Roeden draghen/ als Alcaldes, en draghen kennis van het Borgherlick/ en 't crimineel/ in staet van Appel / en in de eerste instantie in saecken van't Hof: en het goubernement met sijn destrict is bevolen de President alleen die nu is Antonio Osorio.

Het Hof van Mexico.

Het tweede Hof is ghefondeert in de Stadt van Mexico, in nueva Espania: de eerste President die daer was / was Nunjo de Guzman, hy hadde gheen aensien.

In dat tweede Hof was voor President de Bisschop D. Sebastiaen Ramirez, die doen was in het Hof van Espagnola en hadde het goubernement van die Rijcken/ en de hoochste authoriteyt / en liet de saecken in goede stant / met het ghene dat daer toe behoort / en de Justitie/ ghelijck die teghenwoordelick is: De President van dit Hof is de Vice-Roy die nu is de Conde van Monterrey, heeft acht Raetsheeren/ die kenniſſe draghen van Borgher-

lijcke

licke saecken/ en in Appel van die vant gouvernement twelck de Vice-Roy provideert: 'theeft drie Provoosten van Hals-saecken die Roeden draghen/ en kennisse draghen van crimunele saecken/ en twee Fiscalen/ een van in het Borgherlick/ d'ander in het crimineel/ en werden voorsien de recht-plegingen die niet bewaert worden voor de Coninck/ en de andere officien/ en behulpinghen van oncosten in quiteeren/ en vacatien int resort van dat Hof van Mexico, en in dat van neuva Galicia.

Het Hof van Panama.

Het derde Hof was dat van Panama, in't vaste lant/ dat die naem ghegheven worde/ om dat het het eerste deel was/ werwaerts van de Eylanden quamen de Castilianen om te bevolcken/ en ghelijck haer ghemeen segghen was van gaen en comen van het vaste lant/ al hoe wel zy andere Provincien op het vaste lant vonden/ van die Werelt/ behielt dese Provintie dien naem/ verliesende dien van Castilia del Oro, dat de Coninghen ghebodén hadden dat het ghenaemt soude worden/ en alsoo de saecken van Piru waren/ in vermeerderinghe int jaer duysent vijf hondert twee en veertich. Ist ghesien dat dit Hof vertrocken is/ nae de Stadt de los Reyes, al waer de Vice-Roy/ die nu is Don Louys de Velasco, heeft tot sijn last het gouvernement van dat ressort/ en van de Hoven van los Charcas, en van Quito.

Het Hof van los Reyes.

Daer zijn in dat Hof van los Reyes acht Raetsheeren/ drie Provoosten van't Hof/ twee Fiscalen/ met de selfde ordre als in Mexico, en de Vice-Roy resideert in de Stadt van los Reyes, en is President in dat Hof/ en hy salt sijn in d'andere twee/ als hy daer sal comen/ begevende alle de deylinghen van de Indiens, die in die ressorten van die open staen.

Het Hof van Guatemala.

Het vierde Hof werde ghefondeert in de nabuerighe Provincie/ en schijnende dat het niet noodich was/ verliep het/ en int Jaer duysent vijf hondert tseventich werdender wederghekeert om te fonderen in de Stadt Sant-jago, van't Rijck van Guatemala, daer is een President/ t welck is de Doctor Criado van Castilla, vier Raets-Heeren met Roeden/ en een Fiscael/ die kennis draghen van het Borgherlick en 'tcrimineel/ in Appel/ en in de eerste instantie: in saecken van't Hof/ heeft de President alleen het Gouvernement/ en 'thegeven van de Indiens: hy beschickt de recht-pleginghen/ en andere tijdelicke Officien.

Het Hof van nuevo Reyno.

Het vijfde Hof werde ghefondeert in de Stadt van Santa Fe de Bogata, in het nuevo Reyno de Granada, met een President/ die nu is de Doctor Francisco de Sande, vier Raets-Heeren met Roeden/ en een Fiscael met de selfde authoriteyt als de voorgaende.

Het Hof van nieuwe Galicien.

Het seste Hof werde ghestelt in de Stadt van Guadalajara, van het nieuwe Rijck van Galicien, met een Regent/ en drie groote Provoosten/ en despacheerden langhen tijt sonder Seghel/ en Register/ en de negotien wassende werdet het Seghel ghegheven/ en 'tRegister/ en daer werde een President ghestelt/ die nu is de Doctor Sant-jago de Vera, en drie Raets-Heeren met de Roedé/ en een Fiscael/ en de Vice-Roy van nueva España heeft het gouvernement.

Het Hof van Quito.

Het sevende Hof werde ghefondeert in de Stadt St. Francisco del Quito, van de Provincien van Piru, al waer oock een Regent was/ en hooghe Provoosten/ sonder Seghel/ en daer naer werde het Hof beset met een President dat nu is de Licentiaet Miguel de Yvarra, met drie Rechters met de Roede/ en een Fiscael met de selfde macht als die van Guadalajara die ghevende het

gouvernement/ en de reste de Vice-Roy van Piru, als boven gheseyt is.

Het Hof van los Charcas.

Het achtste Hof is van de Stadt de la Plata, in de Provincie van los Charcas, met een Regent/ en groote Provoosten/ en daer naer werder een President ghestelt/ en vier Rechters met Roeden/ een Fiscael/ een Seghel/ en een Register/ nu is President de Licentiaet Cepeda, met reservatie van de Provisie van beghevinghen/ en de reste tot de Vice-Roy van Piru.

Het Hof van Panama.

Het neghende Hof is dat ghefondeert is in de Stadt van Panama, met een President/ met een Mantel: en een Rapier/ om Oorlochssaecken wille/ die nu is Don Alonso de Sotomayor, met de Tijtel Capiteyn generael van het vaste lant/ 'theeft drie Rechters met Roeden/ die kennisse draghen op de Appellen van Borgherlicke questien/ en van criminelen/ en ter eerster instantie van questien van't Hof/ hy heeft alleen het gouvernement.

Het Hof van Chile.

In de Stadt van Sant-jago van de Provincie van Chile werde ghefondeert het thiende Hof/ en om dat het scheen dat het niet noodich was/ soo verliep het/ en daer werde bestelt een Gouverneur die aen de Vice-Roy van Piru hinck.

Het Hof in de Filipinas.

In de Stadt van Manila, in de Filipinas was een Hof/ en het verdween/ om dat het scheen dat het niet noodich was/ tis weynich jaren gheleden/ dat wederghekeert worde om dat te herbouwen met een Capiteyn Generael/ welck is Don Pedro de Acunja, die President is/ en vier Rechters/ en een Fiscael/ met de selfde authoriteyt als de andere Hoven/ om dat de Catholijcke Coninghen van Castilien met het advijs van de hooghe Raet van Indien, besorghen altoos met een oprecht en rechtveerdich herte 'tghene dat bequaem is tot behoudenisse/ en vermeerderinghe van het Gheestelick/ en het Wereltlick van die deelen/ sonder te letten op costen/ of arbeyt: en elck Hof is conform het ghebruyck van dese Rijcken/ van Schrijvers ter Cameren/ Relateurs/ Doorwaerders/ Sargeanten/ en Officiers die noodich zijn.

Het XXXI. Capittel.

Vande saeckē die voorsiē vvorden in de hoochste Raet van de Indiens, met Raet van de Coninghen.

DE Harmonie/ en 'taccoort van dese groote Monarchye/ is alsulcx/ dat elck Dienaer authoriteyt ghegheven is die ghenoechsaem is naer reden van staet/ alsnae de reputatie van de Justitie ghedocht heeft te betamen/ behoudende voor de hooghe Overheyt tghene dat gheoordeelt wert nootsaeckelick te sijn tot hare authoriteyt/ daerom voor de Vice-Roys/ en Presidenten/ op dat zy souden voldoen die ghene die't wel verdient hebben/ en zy meerder gerespecteert souden zijn/ zijn haer uytghesondert Officien die zy connen provideren/ en dinghen daer zy in connen vrientschap doen/ en tot provisie van de Coninckl:cke Persoon/ met raet van den hoochsten Raet van Indien zijn gebleven dese navolghende Officien.

De gouverneurente die de Coninck provideert in de Indiens.

Int Coninckrijck van Chile een Gouverneur/ en een Lieutenant die gheleert is/ met macht te commanderen over d'Indianen: een andere in Tucaman, met de selfde macht: een ander voor de Provincien van del rio de la Plata, voor Popayan, Santa Marta, Cartagena, en Veragua, met sijn Gouverneur een yghelick met de selfde macht. In de Provincien van Nicaragua, en Costarica een. In het Eylant

van

van Cuba een Gouverneur / een Capiteyn generael die in de Stadt van St. Christoval del Avana resideert daer zijn meer gouvernementen van het Eylandt van St. Iuan, van Puertorico, Venezuela, Soconusco, Yucatan, Cozumel, en Tabasco, die t'samen een gouvernement maecken / met de authoriteyt van d'Indianen te begheven. 't Sijn oock begheving hen van sijn Majesteyt / die van Honduras, het Eylant Margarita, la Florida, la nueva Vizcaya, el Dorado, los del nuevo Reyno de Leon, en die van Pacamoros, Ygualtongo, die sijn gheduyrende het leven en het selfde in de Provincien van Choco, Quixos, en la Canela, de Eylanden van Salamon, Santa Cruz de la Sierra, en het laetste is/ dat van nieu Andalusia.

De rechtpleginghen die de Coninck provideert.

Oock werden dese navolghende recht-pleginghen gheprovideert van de Coninck. Te Cuzco, de Stadt van la Plata, en de sitplaetse van de Mijnen van Potossi, en de Provincie van Chicuito, de Andes van Cuzco, de Stadt van Truxillo, Arequipa, Sant-jago van Guayaquil, Guamanga, de Stadt van la Paz, Chiquiabo, St. Iuan de la Frontera, Leon de Guanuco, puerto Viejo, Zamora, de bevolckinghe van de Minas de los Zacatecas, in nueva Galicia, Cuenca, Loxa, Tunia, de Stadt van Mexico, de Stadt van los Reyes, de Provincie van Nicoya. De alder-grootste Provoost-schappen zijn die van de Stadt van Salvador, van de Provincie van Guatemala, en het binnenste van het Eylandt Espagnola, Nombre de Dios, de Stadt van Chuluteca, de Provincie van Chiapa, Zapotitlan, de Stadt van Nata, Santa Maria de la Vitoria in Tabasco, en de grootste Deurwaerder-schappen zijn die/ in de Stadt van St. Domingo in Mexico, in Guadalajaro, Sant-jago de Guatemala, Panama, Santa Fe de Bogota, St. Francisco del Quito, la ciudad de los Reyes, la Plata. In de voorhaelde Steden is in elck een een groote Deurwaerder / die een stem heeft in de Raet als Regent/ en de voornoemde Lieutenanten/ tot ghebruyck van sijn Ampt / en in elck Hof is een ander groote Deurwaerder met macht om te noemen twee andere Lieutenanten.

In het gouvernement van 's Coninckx incomen werden versien van sijn Majesteyt : met advijs van den hooghsten Raet van die van Indien, veel Officiers/ Factoors/ Tresoriers/ Reeckenmeesters / en Commissarissen / die alle Borghe stellen in Castilien, en in Indien, van goede en trouwe bedieninghe/ en om dat dese nieuwe republijcke alsoo voort ginck in vermeerderinghe / heeft het ghelieft te vervullen / tot dienst van Gode/ en des Coninckx / dien meer te veredelen en 'tauthoriseeren / met het stellen van twee Vice-Roys / een in nueva Espania, en een ander in de Rijcken van Piru, op dat zy in de naem van de Coninck gouverneren / en provideren souden de saecken die concerneeren tot den dienst Godes / en des Coninckx / en tot bekeeringhe en onderwijsinghe van de Indianen, soo oock tot onderhoudinghe / gheduericheyt / bevolckinghe / en veredelinghe van de voorseyde Rijcken / 'twelck de ondervindinghe heeft ghethoont/ dat betamelick en bondich is gheweest/ welcke Vice-Royen ghegheven worden seer particuliere instructiën van het voorhaelde / en op dat zy in beschermінghe souden houden het heylich Officium van d'Inquisitie / en met haer stercke macht souden beschutten en beschermen / om dat het is conform/ een naeckten dwangh / en de suppere / en ware bewaringhe van de Gheestelicke en Wereltlicke staet/ t'welck is de beste en alder-waerachtichste reghel van staet / en meest

meest conform met de Evanghelische.

Dat de Vice-Roys en Rechters verboden wert.

Oock wert de Vice-Roys/ en de Richters gheboden / dat zy geen eyghen Huysen en sullen hebben/ dat zy niet handelen noch contracteren / noch ghedient werden van de Indianen, dat zy gheen bouwerijen houden/ noch dat zy haer niet bemoeyen op annaden / of ontdeckinghen dat zy gheen giften of gaven ontfanghen van eenige persoon / noch ghereet ghelt / noch eenighe eetbacre Waren / noch advoceren / noch gheen goemanschap aennemen. Dat gheen geleert Man mach advoceren / al sijn Vader/ Swagher / schoon-Broeder / Cosijn/ of Soon/ Raets-Heer zy. Dat gheen Vice-Roy/President/Raetsheer/Provoost van crimineel/Fiscael/noch haer Sonen mogen trouwen in Indien. Dat gheen Gouverneur/ Recht-plegher/ noch haer Lieutenanten mogen Erf beuren/ noch Huysen hebben / noch handelen in haer Jurisdictie. Dat men niet mach verhuyren Doorwaerder-schappē/ noch Provoost-schappen van de ghevanckenisse / noch andere Ampten. Dat gheen Gouverneur/ Recht-pleger/ noch hooch Provoost / ghedurende de tijt van sijn officie / mach trouwen in het ressort van sijn Jurisdictie. Dat gheen Raets-Heer zy ghestelt voor recht-plegher: en dat de voorseyde Raets-Heeren/en Provoosten geen last draghen van't ghene zy te doen hebben in absentie van hare Officien: dat de Officien van Justitie niet geprovideert werden/aen haer Sonen / of Dochters-Mans/ of schoon-Broeders / of Swaghers van de Presidenten / Raets Heeren Fiscalen/noch aen de Officiers van 'tHof/ of van de Ontfanghers van 'sConincx incomen / veel min aen haer Dienaers/ of die aen haer verboden zijn: en 'tselfde wert de Vice-Roys gheboden. En dat niemant van de voorseyde bedienaers sal moghen op-legghen eenighe Schattinghe of andere dinghen/ noch dat hy ghedient werde van de Indianen, ten zy die betalende. Dat gheen Advocaet / Schrijver/ noch Relateur woone int huys van de Raets-Heer/ of Provoost en dat de Pleyters niet dienen de Rechters. Dat de Raets-Heeren van Panama, niet naer laten te verghesellschappen de Coopliedē/en geen plaetse gheven die ghene die hare Vrouwen accompagneeren. En dat gheen Raets-Heeren van alle de Hoven / houden veel communicatie met de Pleyters / Advocaten/ Procureurs / en dat in binnenste van't Hof niet ghegaen wert / tot ondertrou / begravinghe / of trouwinghen / ten zy dat het een noodsaeckelicke saecke zy/en dat zy geen Huyssoeckinghe op de Borger moghen doen op eenighe saecke. Dat zy haer niet stellen in saecken van de Republijcke / dat oock gheen Raets-Heer/ noch eenich ander bedienaer van't Hof daer twee Officien hebbe. En voorts soo in andere vele Ordonnantien en goede Wetten / die al zijn streckende tot goede administratie van de Justitie.

Het XXXII. Capittel.

Vervolch van het goede Gouvernement van Indien.

Alsoo dese Catholijcke Coninghen niet hebben naergelaten eenich dinck twelck zy niet voorsichtelick voorsien hebben dat conform was haer plicht: De eerste saecke die zy ghebodē haer Vice-Roys / en alle be-Dienaers int alghemeen / en particulier is / het goet tractement van de Indianen, en haer behoudinghe / en de ver-

de vervullinghe van die ordonnantien die zy daer op ghemaeckt hebben/om te straffen met groote strengicheyt de overtreders / en alsoo de Indianen leeren de Castiliaensche politie/ en haer beclach connen doen/ en weten in wat saecken haer overlast gheschiet / om haer grooter solagement iffer voorsien/datter geen plaetse zy / in de welcke in de pleyten tusschen de Indianen en haer ordinarise Processen vallen/en dat zy oock niet lanck sijn / ghelijck het plach te ghebeuren door de boosheyt van eenighe Advocaten / en Procureurs: dan alleen dat zy sommierlick sullen gedetermineert sijn/ houdende hare ghebruycken en costuymen / niet sijnde kennelick onrechtveerdich / en dat zy door alle moghelicke manieren versien werden met eē goede en corte despachie van dien. En ghebeurende datmen wist dat in de uytlegginghe van de Indiaensche talen eenich bedroch was om alles voor te comen / wort gheordonneert / dat die uytlegginghe ghedaen worde door twee uytlegghers/ om gheen vergaderinghe te maecken op de uytlegginghe van het Indisch : en dat te vooren eer zy ontfanghen sullen zijn tot het ghebruyck van het Ampt/ dat haer afghenomen werde de eet van trouwe bedieninghe / en dat zy niet nemen sullen eenighe giften van de pleytende Indianen , noch van andere die het sullen connen wesen. Dat zy assisteren sullen de accorden / de Hoven / en de visiten van de ghevanckenisse. Dat zy de Indianen niet verhooren in haer huys van die ghene die zy voor't Hoff brenghen. Dat de uytlegghers geen Sollicitateurs of Procureurs van de Indianen sullen zijn / dat zy van haer niet begheeren. En tot het grootste voordeel van haer is bestelt/dat de Fiscael van dē hoochsten Raet van Indien , zy beschermer van de Indianen , en haer defendere in haer pleyten / en begeere in de Raet alle het ghene dat noodich is/tot haer leere/behoudinghe/ en politijck leven / en nu zijnder Protecteurs ghecosen / in de Rijcken van Piru, en nueva Espania, met nieuwe ordonnantien/tot haer best traictement.

Uytlegghers van de Indische tale.

Daer is oock gheboden / dat Schoolen ghestelt worden van de Castiliaensche tale / dat de Indianen die leeren / en dat zy het doen van jonck af / en dat gheen vagabondt Castiliaen leere / noch zy in de Dorpen van de Indianen , en daer oock binnen en come : soo contrarie gheschiet/ sullen de Vice-Roys/en Hoven alle neersticheydt doen uyt te roepen alsulcke uyt het Lant / die afschepenende naer Castilien ; en dat de Mestizen ghedwonghen sullen zijn te dienen en te leeren de diensten. Oock ist gheordonneert alle Prelaten / als oock alle Vice-Roys Hovē/Gouverneurs/ Rechtpleghers / en alle andere hoedanighe Justitien het zijn / dat zy sonderlinghe sorghe sullen draghen/ dat zy haer devoir doen om voor te comen / dat ophouden die verstooringhe die zy onsen Heere aenghedaen hebben / int trouwen van de jonghe kinderen by de Indianen: sonder aensien van ouderdom / dat een Cazique niet meer dan eē Vrou trouwen sal/ al hoe wel zy ongheloovich zy : te beletten dat alsser een Cazique sterft / dat zy dan een ander doot slaen / om die te begraven met dien/ en andere alsulcke grouwelicke misbruycken. Dat de Indianen toegheláten werde dat zy moghen doen dat zy willen / als vrije Persoonen / en vry van alle soorten van arbeyt / al hoe wel dat bestelt moet werden dat zy arbeyden / en niet ledich zijn : en dat zy vrijheyt hebben te disponeren van haer incomen / brenghende eerstelick in de openbare uyt-Roep dertich daghen haer Erfgoederen / en

haer

haer roerende goederen neghen daghen/ daer de Justitie teghenwoordich is. Dat die Landen die blijven sullen van dē afghestorvene Indianen ab intestato, sullen blijven by de Dorpen van de welcke zy ghebuyren zijn: Dat zy vrijelick sullen haer Coophandel drijven/en haer vercoopen haere Coopmanschappen. Dat haer goede ghebruycken en costuymen gheprezen werden. Dat zy moghen senden in de Rijcken Indische Procureurs voor drie Jaren. Dat de residentien vercondicht werdē in de plaetsen van de Indianen, om te sien of eenighe begheeren het recht te eysschen. Dat in elck Indisch Dorp zy een Gasthuys/ met nootsaeckelicke provisie.

Datter geen Slavē sullen zyn.

In het stuck vandē Indische Slaven/ was in den beginne van de ontdeckinghen verscheydene meeninghen en ordonnantien/ gouvernerende conform soo de staet van saecken eyschtede/ nochtans nae dat als President van nueva Hispania quam de Bisschop Don Sebastiaen Ramirez werde absoluytelick ontslaghen dat ghebruyck/ niet belettende dat oude dat de Indianen hadden/ d'een den ander tot Slaven te maecken: dat zy oock van haer niet moghen gecocht worden/ noch die ontfanghen/dat oock gheen Persoon mach brenghen in dese Rijcken eenich Indiaen onder de Tijtel van Slaef/ al hoe wel dat hy ghenomen wert in de rechtveerdighen Oorloch: en daer op zijn ghegheven soo stricte Wetten/ en ordonnantien/ die puntuelick sullen ghehouden werden/ en oock datter niet sullen zijn in gheenen deele van Indien Indische Slaven/ al waer het soo dat zy waren van buyten de toedeylinghe van Castilien en Leon. En om meer voor te comen dit inconvenient/ ist verboden de Indianen in dese Contreyen te brenghen/ onder wat pretext of oorsaecke het zy.

Ordonnantie op de onrustige menschen.

En alsoo boven al noodich is de rust van de Republijcque/ werter macht ghegeven de Vice Roys/ Presidenten en Gouverneurs/ en andere Justitien/ dat zy moghen uyt de Indiens worpen/ en uyt het Lant drijven die Persoonen die haer sullen schijnen onrustich/ en die nae dese Rijcken toe te senden/ oordeelende dat het alsoo noodich is om de rust van haer/ nochtans dat het niet en zy door haet of passie/ noch om dierghelijcke andere redene. En op datter eenighe toom zy in die overste/ wert haer gheboden dat zy niemant beletten het schrijven aen de Coninck/ of aen sijn Raet/ of aen andere Persoonen/ 'tghene zy willen sullen/ dat zy gheen Packetten nemen/ noch eenighe Brieven op sware straffen/ en dat zyse toelaten gaen en comen door't gantsche lant tot die ghene die zy sullen begeeren/ schickende datter weghen en Bruggen ghemaeckt worden op die plaetse daerse niet en zijn.

Van Oorloghs saecke.

Soo veel die saecken van d'Oorloghe aen gaet/ ist oock beschickt met groote sorghe/ op dat de Vice-Roys souden connen zijn in grooter authoriteyt/ dat haer ghegheven werde macht om wacht te houden te voet en te Paert: te maecken Giet-huysen van Artillerije/ en Toeghels/en Ammunitie-Huysen/ volck te lichten/ Schepen t'armeeren/ en fortificatien te maecken/ en de reste te voorsien/ dat noodich is tot die Rijcken: en ghelijckmen moet voor-comen de overlasten der Soldaten/ soo wel op't lant/ als ter Zee/ en die ghene die op de Vlooten gaen/ is ghe-ordonneert wien dat de straffe van dien sal toebehooren/ om uyt te voeren de competentien van dit Recht.

Het Huys vā de contractatie van Sevilien.

Al hoe wel gheseyt is hoe het gantsche gouvernement van dese

Werelt

Werelt hangt aen den hooghen en Coninckllicken Raet van Indien, die haer residentie heeft ontrent de Coninckklicke Persoon / nochtans alsoo noodich is / dat de executien van die plaetsen correspondentie houden met die / en oock datter hier zijn die versorghen om t'effectueren tghene dat behoort tot conservatie van't ghene aldaer / is noodich gheweest te stellen in Sevillien een Coninckklick Huys van hare contractatie / al waer sorghe ghedragen wert voor alle de Coophandelinghe van Indien, en datmen der niet anders in besich zy / dan op de bestellinghe van dien handel / en dies aengaende. Sonder dat gheen persoon / noch Justitie / hem menghe onder de saecken die die negotien aen gaen van Indien, en het is in der daet een Vierschaer van groote authoriteyt / in de welcke een President is / dat nu is Don Barnardino Delgadillo de Avellaneda, een Reeckenmeester / een Tresorier / een Factoor / drie gheleerde Rechters / een Fiscael / een Relateur / eē Provoost / Schrijvers / een Deurwaerder / een Cancelier / en andere Officiers. In de Eylanden van Tenerife, en la Palma sullen gestelt werden twee gheleerde Rechters / die zy Coninckx Officieren noemē / of Rechters van de Registers / om dat zy doen houden de Ordonnantien die ghegheven zijn voor het cargazon, en Registers van die Eylanden / en beseylinghe van dat vaer-Waeter. Het Huys van Contratacion heeft hare instructie / en ordonnantien / hoe dat het ghegouverneert sal worden / en oeffenen hare Jurisdictie / en de gheleerde Rechters weten oock van haer ghebruyck en oeffeninghe / houdende in het opsien van de Pleyten tusschen partien / de ordinantie die ghehouden wert in de Hoven van Valladolid, en Granada, en daerom is de particuliere sorge van de Officiers van dat Huys op het despacheeren van de Vloten en Armaden / dat zy uyt-loopen op verscheyden tijden / dat zy daer in besoigneeren met de aldermeeste neerstichheyt / en te ontfanghen die ghene die daer comen / en legghen in verseeckeringhe het Gout / t'Silver / Peerlen en andere dinghen die comen / met onderscheyt van ghewicht / en Wet: last ghevende van al 'tghene dat meest in weerde is / en reden / en om provisien te doen van de Vlooten en Armaden. Soo goede ordonnantien zijnder ghegheven / op dat de Dienaers niet en souden te buyten gaen en de Onderdanen gheen swaricheyt en crijghen / dat alles passeere heel conform de intentie van de Godtvruchtighe en Catholijcke Coninghen / met hulp van de groote neerstichheydt van de hoochste Raet van Indien.

Instructie van de Raet van de Camer.

En om dat alsoo seer vermeerdert zijn de negotien van Indien, dat de hoochste Raet die niet can despacheeren met een cortheyt die bequaem is tot het goede gouvernement van dien Werelt / en tot dienst van de negotianten / met sorghe van de President / en den hooghe Raet: soo heeft de Coninck Don Filippe de derde onse Heere / navolghende sijn Catholijcke en Godtvruchtighe voorganghers / tot grooter welvaren van sijn Vassalen / inghestelt een Camer-Raet / al waer bevesticht en ghedespacheert werden alle negotien van Gheestelicke provisien / en wereltlicke gratien / en dancken: en bovē dien / hebben zy inghestelt twee Salen / al waer op seeckere daghen ghehandelt sal worden van materie van Oorloch / met de President / en drie Raets-lieden van Indien, en twee of drie van de Raet van Oorloch / en op andere daghen / van de handel van des Coninckx incomen / by de President en Raets-Heeren

van Indien, en twee van de Raet van 's Coninckx inconien/ en de Fiscael/ en de Secretaris van de Wet van Indien, noemende een President die ghene die haer sal ghelieven.

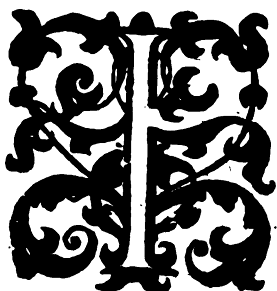
Datmen Indien niet sal verbreemden van de Croon van Spangie.

En alsoo de Catholijcke Coninghen altijt sorghe ghedraghen hebben om wel te doen de lieden van die Werelt/ oplettende dat de verbreydinghe van het Heylighe Evangelium/ in geenen wijse voorspoediger soude connen voortgaen dan door hare handen/ noch strecken tot haer behoudinghe/ en om de conquesteerders/ en bevolckers van die deelen te voldoen/ nae dien zy allegader sijn sijne Ondersaten/ en Ingeborenen van dese Rijcken/ hebben zy verclaert by haer Coninckliicke provisien/ ghegeven int jaer duysent vijf hendert twintich/ in Valladolid, en int jaer duyseut vijf hondert drie en twintich in Pamplona, dat hare Majesteyten noch eenighe van hare Erfghenamen/ te gheenen tijde sullen verbreemden van de Coninckliicke Croon van Castilien en Leon, de Eylanden en Provincien van Indien, noch Dorpen/ noch eenich deel van dien/ en hebben dat oock belooft en ghesept met haer Coninckliicke woorden.

De Pre-

De Presidenten/Raets-heeren/ Secretarisen en Fiscalen die tot den dach van heden toe hebben ghedient en dienen/ in de hooghe en Coninckliicke Raet van Indien, van de eerste ontdeckinghe af.

PRESIDENTEN.

Van Rodriguez vã Fonseca, Broeder van de Heer de Coca, en Alaejos, Aerts-Bisschop van Rosano, en Bisschop van Burgos; wesende Deecken van Sevilien, gouverneerde hy't ghene dat aen ginck tot despache van de Vloten, en d'Armaden van Indien, tot dat de Catholijcke Coninck, Ferdinand de vijfde, hem riep dat hy in sijn Hof presideren soude op de negotien van Indien, en hy dede dat tot dat de Keyser quam te regeeren, die geboodt dat de Doctor Mercurino Gatinara, sijn groote Cancellier superintendent soude sijn van alle sijn Raden, en door sijn hant ginghen alle de despachen, en quam in alle die vergaderinghen, die daer ghehouden werden.

Priester Garcia de Loaysa Generael van de ordre van S'. Domingo, confesseur van de Keyser, Bisschop van Osma, die Aerts-Bisschop was van Sevillien, en Cardinael.

Don Garcia Manrique, Graef van Osorno, die tot hulp quam van Sevilien, en presideerde soo lang tot dat de Cardinael wederkeerde van Roomen.

Don Lowijs Hurtado de Mendoza, Marquiz de Mondejar, die daer naer Coninckliicke President is geweest, en Raet van de hooge Raet van Castilien.

De Licentiaet Don Francisco Tello de Sandoval, die geweest hebbende van de Raet van Indien, worde President vande Coninclicke Cancellerie van Granada, en daer naer quam hy te presideren in de Raet van Indien.

De Licentiaet Don Iuan Sarmiento was oock van de Raet van Indien, en daer naer quam hy te presideren in de Coninclicke Cancellerie van Granada, van waer hy weder quam om te wesen President, van de Coninckliicke en hooghe Raedt van Indien.

Louys Quixada Heer van Villagarcia, en van de Crijchs-Raet.

De Licentiaet Iuan van Obando, van den hooghen Raet, en de heylighe en generale Inquisitie, presideerde in de Raedt van Indien, en 'sConincx incomen.

De Licentiaet Don Antonio de Padilla, van de Coninckliicke en hooghe Raet van Castilien, was President van de Raet der Orderen, en daer naer in hooge Raet van Indiẽ,

De Licentiaet Hernando de Vega, en Fonseca, ginck van den hooghen Raet van de heylighe en generale Inquisitie tot de Raet van des Conincx incomen, en van dien, tot de Coninckiicke en hooghe Raet van Indien.

De Licentiaet Don Pedro Moya, de Contreras, de eerste Inquisiteur die te Mexico was, om te stellen in die Stadt het heylige Officium, was Aerts-Bisschop van die Stadt en President van den hooghen Raedt van Indien.

De Licentiaet Paulo de Laguna, ginck van de Coninckliicke en hooghe Raet van Castilien, en van de hey-

lighe en generale Inquisitie, om te presideren in de Raedt van 'sConincx incomen, en hare Vierscharen, en daer naer voor President van de hooghe Raet van Indien, en in sijn tijt begon de Conincklicke Raet, die ghenoemt werde de la Camara.

Raets-Heeren.

HErnando de Vega, Heer van Grajal, die was groot Cōmandeur van Leon, en President van de Raet van de Ordren.
De Licentiaet Louys Zapata.
De Licentiaet Moxica.
De Doctor Santjago.
De Doctor Palacios Rubios.
De Doctor Gonzalo Maldonado, die Bisschop was vā de Stadt Rodrigo.
De Meester Louys Vaca, Bisschop van Canaria.
De Doctor Aguirre.
De Doctor Mota, Bisschop van Badajoz.
De Doctor Sosa.
De Doctor Pedro Martir de Angleria, Abt van Iamayca.
Mosiur de Lassao, van de Raet des Keysers, en Raet van Staet.
De Licentiaet Garcia de Padilla, en van de Ridderschap van Calatrava.
De Doctor Beltran.
De Doctor Galindez van Carvajal.
De Doctor Bernal.
De Licentiaet Pedro Manuel.
De Licentiaet Rodrigo de la Corte.
De Licentiaet Montoya.
De Licentiaet Mercado.
De Licentiaet Iuan de Ysunga.
De Licentiaet Xuarez de Carvajal,
De Licentiaet Alvaro de Loaysa.
De Licentiaet Gutiere Velazquez.
De Licentiaet Gregorio Lopez.
De Licentiaet Don Francisco Tello van Sandoval.
De Licentiaet Iuan Salmeron.
De Doctor Hernā Perez de la Fuente.
De Doctor Garcilopez de Ribadeneyra.
De Licentiaet Birviesca.
De Licentiaet Gutierne Lopez.
De Licentiaet Don Iuan Sarmiento.
De Doctor Iuan Vazquez Arze.
De Licentiaet Villagomez.
De Licentiaet Martin Ruyz Agreda.
De Licētiaet Lope Garcia de Castro.
De Licentiaet Xarava.
De Licentiaet Valderrama.
De Licentiaet Don Gomez Zapata.
De Doctor Francisco Hernandez de Liebama.
De Licentiaet Munjoz.
De Doctor Louys de Molina.
De Licentiaet Antonio de Aguilera.
De Licētiaet Don Hernādo de Salas.
De Licentiaet Iuan Tomas.
De Doctor Villasanje.
De Licentiaet Botello Maldonado.
De Licentiaet Otalora.
De Licētiaet Diego Gasca de Salazar.
De Licentiaet Gamboa.
De Doctor Gomez de Santillana.
De Licentiaet Espadero.
De Licētiaet Don Diego de Zuniga.
De Licentiaet Lopez de Sarria.
De Licentiaet Enao.
De Doctor Lope de Bayllo.
De Licentiaet Gedeon de Ynojosa, van de Ridderschap van Santjago.
De Licentiaet Villasanje.
De Doctor Antonio Gonzalez.
De Licentiaet Francisco Balcazar.
De Licentiaet Medina de Sarauz.
De Licētiaet Don Loys de Mercado.
De Doctor Pedro Gutierrez Flores.
De Licentiaet Pedro Diaz van Tudanca.
De Licētiaet Benito Rodriguez Valtodano.
De Licentiaet Agustin Alvarez de Toledo, en de la Camara.
De Doctor Don Rodrigo Zapata.
De Licentiaet Pedro Bravo van Sotomayor.
De Licentiaet Molina de Medrano, van de Ridderschap van Santjago, en de la Camara, Commissaris van dese Historie.
De Licentiaet Diego de Armenteros.

De Li-

De Licētiaet Alonso Perez de Salazar.
De Licentiaet Conzalo de Aponte, en de la Camara.
De Licentiaet Don Iuan de Ocon, van de Ridderschap van Calatrava.
De Licentiaet Hernando de Saavedra.
De Licentiaet Don Tomas Ximenez Ortiz.
De Licentiaet Eugenio van Zalazar.
De Licentiaet Don Francisco Arias Maldonado.
De Licentiaet Andres de Ayala.
De Licētiaet Benavēte de Benavides.
De Licentiaet Roque van Villagutiehe Chumazero.

Secretarisen.

IVan Coloma.
Miguel Perez de Almazan.
Gaspar de Gricio.
De Cōmandeur Lope de Conchillos.
Francisco de los Cobos, groot Commandeur van Leon.
Iuan de Samano.

De Commandeur Frācisco de Eraso.
Antonio de Eraso.
De Commandeur Iuan de Ybarra.

Fiscalen.

DE Licētiaet Francisco de Vergas.
De Licentiaet Prado.
De Licentiaet Martin Ruyz Agreda.
De Doctor Francisco Hernandez de Liebana.
De Licentiaet Geronimo de Viloa.
De Licentiaet Gamboa.
De Licentiaet Lopez de Sarria.
De Licentiaet Scipion Antolinez.
De Licentiaet Negron.
De Doctor Valenzuela.
De Doctor Marcos Caro.
De Licētiaet Benito Rodriguez Valtodano.
De Licentiaet Alonso Penez de Salazar.
De Licentiaet Roque de Villagutierne Chumazero.

De Gouverneurs en Vice-Roys / die tot nu hebben ghegouverneert de Rijcken van nueva Espania, en Piru.

In Nueva Espania.

DOn Hernando Cortes, Marques del Valle, Gouverneur, hooge Rechter, en Capiteyn Generael.

De Licentiaet Louys Ponce, van den Huyse van den Hertoch Darcos, Rechter van de Residentia, met macht om aen te nemen het Gouvernement, en om sijn aflijven, was in die plaetse ghestelt zijn Lieutenant de Licentiaet Marcos de Aguilar, Ingheboren van de Stadt Ezya, en om dat sijn doot volchde binnen twee Maenden, substitueerde hy in sijn dingen de Tresorier, Alonso de Estrada ingeborē vande Ciudad Real: en geweeen sijnde de doodt van Louys Ponce in Castilien, werde versien dat Marcos de Aguilas gouverneerde, en in sijn absentie Alonso de Estrada, tot dat het Hof goet vondt, met ordre dat daer in presideren soude Nunjo de Guzman, Ridder van Guadalajara, Gouver-

neur van Panuco, ter tijdt toe datter een President quam, en om dat het betaemt te verlaeten die Rechters, werdender andere ghesonden in sijn plaetse, en voor President in het generale gouvernement van nueva Espania quam Don Sebastian Ramirez de Fuenleal, Bisschop van Santo Domingo, en de la Concecion, die President was van het Hof van Santo Domingo een wijs Man: en die nae veel digniteyten stierf in Castilien Bisschop van Cuenca, en nu wert het ghegeven op een nieu de Marquys Don Hernando Cortes de last van het generael Capiteynschap, op dat hy gouverneere de saecken van den Oorloghe, met het believen van Don Sebastiaen Ramirez.

De eerste die de tijtel hadde van Vice-Roy of Capiteyn Generael van neuva Espania was, Don Antonio de Mendoza, Broeder van de Marquys van Mondejar.

Don Louys de Velasco, Ridder van het Huys van de Connestabel van Castilien.

Don Gaston de Peralta, Marquyz de Falces.

Don Martin Enriquez de Almansa, Broeder van de Marquiz de Alcanizes, Hofmeester van de Coninck.

Don Lorenzo Xuarez de Mendoza, Graef van Corunja, die stierf wesende gheprovideert om te gaen naer Piru, en om sijn doot, gouverneerde daerentusschen Don Pedro Moya de Contreras Aerts-Bisschop van Mexico.

Don Alvaro Manrique de Zuniga Marquiz de Villa manrique, Broeder van den Hertoch van Bejar.

Don Louys de Velasco, Soon van de voorschreven Don Louys de Velasco, die ginck te gouverneeren de Rijcken van Piru, al waer hy teghenwoordich is.

Don Gaspar de Zuniga, en Fonseca, Graef van Monterrey, die heden regeert.

In de Rijcken van Piru.

Don Francisco Pizarro Marquiz de los Charcas, Gouverneur, hooghe Iusticier, en Capiteyn Generael.

De Licentiaet Vaca de Castro van het Ridderschap van Santjago, van de hooghe Raet van Castilien, creech de tijtel van Gouverneur Generael.

Blasco Nunjez Vela, Ridder van Avila, was d'eerste die de Tijtel creech van Vice-Roy, en Capiteyn Generael van de Rijcken van Piru.

De Licentiaet Diebo de la Gasca, van de Raet van de heylighe en generale Inquisitie, creech de tijtel van President van het nieuwe Hof, dat ghesonden werde nae de Stadt van los Reyes, en van Gouverneur Generael, met macht te gheven het gouvernement van de Wapenen aen die diet hem beliefde: de Bisschop van Siguença stierf, en sijn begraeffenisse, en tropheen werden ghesien in Madalena van Valladolid, en om sijn absentie bleef het gouvernement by het Hof van los Reyes.

De tweede die de tijtel creech van Vice-Roy, en Capiteyn Generael was Don Antonio de Mendoza, die de Rijcken van Nueva Espania gouverneerde.

Don Andres Hurtado de Mendoza, Marquiz de Canjete.

Don Diego de Zuniga, en Velasco, Graef van Nieva.

De Licentiaet Lope Garcia de Castro, van de Coninckliche en hooghe Raet van Indien, creech de tijtel van President, en Gouverneur Generael.

Don Francisco de Toledo, Broeder van de Graef van Oropesa, Hofmeester

meester van de Coninck.

Don Martin Enriquez, van de last van nueva Espania, ginck hy te gouverneren de Rijcken van Piru.

Don Garcia de Mendoza Marquiz van Canjete.

Don Louys de Velasco, van de last van nueva Espania ginck nae de Rijcken van Piru, al waer hy nu is: en door oorsaecke, soo het werck hem laet aensien, is geschickt als Vice-Roy, en Capiteyn Generael van die Rijcken Don Iuan Pacheco, Hertoch van Escalona.

Eyghentlijcke Beschryvinghe

Van

VVEST-INDIEN:

Hoe die Landen en Provintien gheleghen zijn / op wat maniere datmen die door reysen sal: Ende wat Ryckdommen van gout en silver elcke plaetse begript: Ghedaen

Van

Pedro Ordonnez, de *Cevallos*,

PRIESTER.

Die de Landen met groote neersticheyt doorreyst en besichticht heeft.

TOT AMSTERDAM,

By Michiel Colijn/Boeckvercooper op't Water/in't Huys-boeck.

Anno 1621.

Eyghentlijcke beschryvinge van *VVest-Indien.*

Hoe die Landen en Provintien gelegen zijn, op vvat maniere, datmen die door reysen sal: En vvat rijckdommen van goudt en silver elcke plaetse begrijpt.

Alsoo daer ghéen onredelijcker dinck is dan de ondanckbaerheyt/ en by alle Philosophen/ ja alle naetuerlijcke verstanden mispresen wert/ soo ist dat ick Pedro de Ordonnez van natueren altoos dien ghehaet hebbe / en noch niet en beminne / en ic danckbaerheyt toonen wil aen mijn evē naesten / voor die ghenade die my Godt bewesen heeft in mijn reyse door de gantsche Werelt/ en wil de kennisse van dien aen alle menschē mededeelen: bysonderlijcken van West-Indien; die derwaerts wil reysen sal hier op moeten letten / dat de Haven van San Lucar de Barrameda, leyt van de Stadt Cadiz vijf leguen: Van een van dese twee Havens loopē de Vlooten en Galeonen uyt / nae de VVest-Indiens, en de Eylanden van Santo Domingo, en Havana, en Cuba, en so voorts. Sy legghen op de hoochte van 37. graden. De Eylanden van Canarien legghen van hier twee hondert en dertich leguen / op de Pascaerte zuyd-westwaert: sy plegen op de reyse te versuymen acht oft thien daghen. De Zee is seer ontstumich om sijn grousaemheyt en windē/ waer door hy meer hem ontsettet dan andere. En ooc wert ghenoemt / dat het gheen golfe en is, die van las Yeguas. Het zijn seven Eylanden/ Groot Canarien, Tenerife, Gomera, Hierro, la Palma, Lançerotte, en Fuerte-ventura. En alhoewel het Groot Canarien ghenoemt wert/ daerom ist geen grooter Eylant/ maer het hooft van alle d'andere. Tenerife is het grootste. De drie van dien zijn Seigneurien: La Gomera is eē Graefschap: en Lançarotte en Fuerte-ventura zijn een ander Graefschap: De vier staen onder de Coning. In Groot Canarien is het Hof en de Gouverneur/ en de Capiteyn Generael van de vier: En de Bisschop van alle de sevene. Eenighe van die zijn seer vruchtbaer / en het meeste is Tenerife: Sy legghen op acht en twintich graden schaers. Sy wierden in voortyden ghenoemt las Fortunadas.

De Golfe van las Yeguas.

De Eylanden van Canarien.

In dat Eylant is een Berch/ die ghesien werdt tseventich leguen in de Zee/ en ooc is het het eerste datter ghesien wert: en wert genoemt Pico de Tereue: Hy is het gantsche Jaer wit besneeut: Men heeft drie of vier daghen van noode om boven te comen / alwaer een kleene plaetse is/ van waer gesien werden de andere Eylanden/ die seer kleyn schynen / alhoewel datter een Eylant soo groot is als dit/ 'twelck is del Hierro. Wt dit Landt treckt men al de solffer diemen weet / en hoort de Hertogē van Maqueda toe.

Een boom die noyt gesien is.

In het Eylandt del Hierro ghenaemt / alhoewel het soo groot is/ so heeft het geen water: Alleenlijck is daer een boom niet bekent/ noch gesien in andere deelē van de Werelt. Boven dien is ordinaris een wolck/ twelck een oorsaecke is dat hare bladerē altoos groen zijn / die cleen en breet zijn/ en distilleeren so veel waters / datter ghenoech is voor alle de Inwoonders van dit Eylant/ twelck een ordinaris Mirakel is. Aen de rechter hant van die Eylanden zijnder andere/ die sy noemē die van San Borondon: Een wonderlijcke saecke dat sy by tyden ghesien worden/ en luyden die vergaen waren op verscheydē tyden zijnder op geweest/ en alsmense

Eylanden van mirakel.

se socht/ en vondtmense niet. Het moet een groot secreet zijn / alleenlijck ghelaten voor Godt/ diese sal ontdecken 't zijnder tijdt. Sy segghen dat het een vruchtbaer Lant is/en dat de luydē Christenen zijn.

Alle dese seven Eylanden zijn seer overvloedich / waer door de lijftocht aldaer beter coop is/als in Spaengien/ en ooc de Spaenjaerden/ en Guancha van het Landt leven weeldelijck. Daer zijn ontallijcke veel Cameelen/ en Suycker. Van hier voeren wy af in de Vloote die voor de Generael Francisco de Noba, en de Admirael Don Francisco de Valverde ginck/en wy seylden op de selfde streeck / seven en twintich dagen/en la Descada werde ontdeckt / dat van Groot Canarien acht-hondert en dertich leguen afleyt/en die/en andere veele die hier zijn/legghen op vijfthien graden. La Dominica, en Matalina, en andere zijn van de Indianē bevolct/ die wy noemden Caribes of Gimarrones, een volck dat mensche vlees eet/ en oock om op't Lant te springen wachteden haer de onse/schietende veel stucken los op het bosch dat op't geberchte lach/en de Soldaten van de Wacht sprongē uyt/ om dat als sy niet op haer hoede waren/namen syse wech. Wy liepen nae Matalino, en daer viel voor een notable saecke/dat wy vonden in een bocht een groote sloot/ en in die twee Slangen dick / datmen't niet can vertellen / sonder groote verwonderinghe : En schietende met de Mosquetten om die te dooden / waren de blasinghen die sy maeckten soo groot/ dat sy de Eylanden verschrickteden/ en veel Indianen hielpen oock/en 'twas noodich dat als sy vergaderden / datmen alle de stucken afschoot. Een Man/ sijnde een Spaenjaert/ die wy in vrede ghemoetende/vertelde ons/dat in dit Eylant / en in d'andere veel Spaenjaerts waren / en Vrouwen/en dat syse nu niet eten/ om datter eenighe met de Indiaensche ghetrout zijn / en andere met de Spaensche/en dat sy Sonen geteelt hebben/en dat sy enige vrouwen Christenen ghemaeckt hadden/en noch andere/en dat het een lichte saeck soude zijn haer allegader te bekeeren. Alhoewel ick het my laet voorstaē/ dat onse Catholijcke Coningē het niet en doē/ nadien het licht soude zijn om die te bevolcken/of dat sy ghebieden souden datmense al ombrenghen soude/ op dat alhier eenich ketters vyandt niet ontfangen werde/ als gheschiet is in Florida: En dat hy hier hem fortifieere / dat groote schade soude wesen: En wesende in Oorloge/ dat sy souden beschermenhaer Landt van die. Hy seyde dat het een langhe tijdt gheleden was / dat sy gheen Priesters noch Vrouwen ghegeten hadden. De Vrouwen/ om dat sy begheerden profijt met haer te doen / om stercke Sonen van haer te kryghen: En de Priesters/ om dat syder een ghegeten hadden/en als sy aten/ swollen en borsten al die geene die van hem ghegeten hadden.

Cartagena in de Indiens.

Van de Eylanden werter gheseylt in acht of thien daghen tot de Stadt Cartagena, een Haven / alwaer de Galioenen/en de Vlooten van het vaste Landt vergaderen/ het Hooft van de regeeringhe die daer is van veele Provintien van Indien. 't Is een stadt van groote trafijcq en coophandel/om de veelheyt van de Schepen die by haer vergaderen / en om het nieuwe Rijck van Granaden. 't Heeft onder hem de Stadt Mompox, en die van Tenerife, en die van Tolu Spaenjaerden: het plach oock te heerschē over de Steden van Maria, en die van la Conception, die van Santjago de los Cavalleros, die ontvolckt wierden/om dat de Indianen revolteerdē / en de Spaenjaerden doot-

sloegen

sloeghen om quaedt regiment dat sy haer aendeden.

't Is van de Eylanden van Dominica tot Cartagena, meer dan drie hondert leguen weechs: Al eer dat sy komen aen de mondt van de groote Rivier vã la Madalena wachten sy haer van die meer dan drie leguen 't Zeewaert/ en daer werdt gevoelt de snelle vloet die hem opgeeft / en men heefter gesien dat de Schepen groote rysinghen doen/ en daer werdt ghesepdt / dat meer dan twee leguen 't Zeewaert, hem set soo't water vergadert heeft. Dit gouvernement sal hem strecken meer dan tweehondert leguen in de breette/ en in de ronte ontrent de vijf hondert. 't Heeft een groot Landt om te conquesteren/ en 't alder-rijckste / en een onepndelijck volck tot aen de gheberchten toe vã Tolu, Ilrava, en Carquana, en andere nieuwe Provintien/ het alder-rijckste Landt van goudt. In de Stadt van Tolu, sijn Bergen van veele leguen/ die allegader boomen zijn van de alder rijckste Balsem. De Indianen zijn seer onderworpẽ en profytelijck voor haer Overheeren. De Indianen hebben de stadt Mompox in/ die gheven voor tribuyt spyse/ en de Canoen die de Indiaen heeft / 'twelck de Overste 'sjaerlijcx waerdich is / sonder yet wat te gheven van zijn huys/ vijftich ducatẽ vry. De Carares van de groote Rivier wierpen haer op/ en begaven haer op de wegh / in de Rivier recht over de Tamalame, dat een stadt van de Spaenjaerts is/ van het gouvernement van Santa Marta, het waren Ondersaten van Mompox. Om te varen op dese groote Rivier / voeghen haer t'samẽ de Canoen van de Spaensche Coopliedẽn / en met haer langhe Pistolen passeeren sy de wegh van Armadilla. Sy hebben groote schade ghedaen in de Canoen alleen / en dit Coninckliick Hof / en 't gouvernement van Cartagena: Maer nu ist haer belet / soo datmen sonder vreese reyst.

De groote Rivier la Madalena.

Boomen vã Balsem.

Relaes van de Provintien van Santa Maria, van het nieuvve Rijck van Granada, van het gouvernement van Popayan, en het Resort van Ruito, met zijn Bisdommen.

Alhoewel het de waerheydt is / dat de voyagie of wegh om een tour te doen om de Werelt/ niet noodich is om te gaen nae Cartagena van de Indiens, om dat de rechte wegh is van de las Dominicas, en om dat ick ghekomen ben in mijnen reys door die wegh/ en mijn tour genomen hebbe door Piru, sal oock voortgaen met mijn relaes / reeckenschap gevende van saecken. En ghelijck ick ghesepdt hebbe van het Gouvernement / en 't Bisdom van Cartagena, sal ick van de reste spreken/ hoe ick die reysde. Van Cartagena ginck ick nae het Gouvernement van Santa Martha, 't welcke het Hooft is, ende alhier in die Stadt/ is eenen Gouverneur en een Bisschop: Dat een is van de vijf Steden. Santa Marta, Salamanca, la Ramada, dat hy naest al by een is / de Valleye van Ilpar, en Tamalameque. Salamanca ende Ramada zijn de Steden/ alwaer de principaelste Borgerien zijn van de Swarten/ die de peerlen visschen: Ende la Ramada zijn haer Logementen. 't Is een van de grootste Rijckdommen van de Wereldt/ om datter Jaren zijn / datter ghevischt werden eenen grooten quantiteyt van ducaten aen peerlen: de welcke sy visschẽ op dese manier / als ic nu sal seggen. De Swarten gaen in haer Canoen/ de welcke zijn eenen soorte van Barcken/ ende alle van eenen stoffe/ ende sy hebben

Santa Marta.

haer Capiteynschap. Het zijn duyckers die geworpē worden in t'water/en gaen tot op de gront van de Zee/en sy nemē eenige sacken / die blasen sy op/ en vollen die met Oesters/ en met die springhen sy in de Landen/en daer openen sy die Oesters / onder de welcke zijn peerlen die in groote waerde plegen te syn/ en dan keeren syse wederom / om die weder int water te worpen: Daer zijn groote Duyckers die veel dieper in de zee geworpē worden, die zijn die/die meest den adem in houden / en de beste peerlen visschen. Ick segge wederom dat het een groote rijckdom is / sose versekert werdt. Doen was alhier de Maerschalck/een groot Spaensch Soldaet/ Commandeur vā de Indiens / en de Heer Bisschop Don Sebastiaen de Oquendo die in een Jaer uyt trocken hondert duysent ducaten aen peerlen.

Taironas. Dat gouvernement heeft een groote quantiteyt van de Indiens, sonder conquesteren / en de aldersterckste Natien van alle de Indianen, dat Taironas zijn / en zijn soo krachtich als die van Chile, een volck daermē op betrouwē mach. Dat Bisdom heeft in de ronte met het Meyr de Maracoibo meer dan ses hondert leguen.

t Nieuwe Rijck van Granada. Het nieu Rijck van Granada, is een Aertsbisdom / het Hooft is de stadt van Santa Fè de Bogota: theeft een hof/eñ sijn resort is dat geheele huys / en de gouvernementen van Cartagena, Santa Marta, en Pōpajā, en het corregiment vā Tunia, en 'tander van Mariquita, en 'tgouvernement van los Musos. Tis een stadt die seer wel versien is van broodt/ vleesch en vruchten: De wijn comt van Spagnien: sy heeft silver / en groote quantiteyt gouts / als ghesept sal werden in sijn steden. Het gouvernement van los Musos heeft twee stedē/ die van Muso van waer getrocken werden alle de fyne Es- (Van de Esmeraulden.) meraudē die door de gantsche Werelt gesien werden/en oock die van de vier hoecken van de Werelt komen / maer van hier komen de beste / en meer dan in die drie andere deelen/twelck zijn de Eylandē van van Ceilan, en Sumatria, en Vicipuri van Cochincina. Sy is in groote estime / derhalven so sy vergeleken werdt met een groote en seer fyne gheltse veel. Daer is een Rotse soo groot/ die niet geeyndicht sal worden so lang de Werelt staet/ alhoewel sy thienmael so veel volcx hadden/so het ghedaen moeste zijn van de Swarten / midts dat daer ghebreck is van de Inwoonderen. Het vijfde deel soude zijn Majesteyt eē groote somme ghelden. Hier vont een Indiaen van een Commandeur een vermaerde Steen / die is die ghelept is in het Coffer van het alder-heylichste Sacrament van't Escurial, die dien gaf de Coninck Don Philippe de tweede/en de vrouwe Princesse Clara Eugenia vā Austria zijn dochter / dicse ghesonden werde te presenteren: En als zyne Majesteyt vraechde watse gelooft werde / konden alle de Juwelers dien op gheen prijs stellen/en seker 'tis de beste van de Werelt/ en hy gaf hem sijn vryheydt / en hy dede hem andere belooninghen.

De andere Stadt is die van la Palma, van waer uytghetrocken werdt een groote quantiteyt van Pita, van alderhande slach. Dese Stadt is ghelegen in de rechtpleginghe van Tunia, die seer goet is. (Pita, is als syde of garen daer sy mede nayē.) Sy houden voor eenen treffelijck dinck de Vestinghen van aerde/ de welcke ghemaeckt zijnde / en gelaten zijnde datter een Winter voorby gaet dicse van boven bereghent (De Stadt van Tunia) en glat maeckt/ int eyndighen van het regenen door de vlackte/ zijnse so sterck datter niet een spijcker in en kan / en oock met kleyne oncosten heeftse vermaerde gebouwen. De stadt van Velez, die van Pamplona,

plona, Ocanja Merida, la Grita, die vā Santjago, de Steden van S. Christoral, en Leyva, en de stadt van de haven van Ocanja, dat is al goet lant/ en in vele deelen van dien werter gout uytghetrocken/ en in de reste gheven de Indianen deeckens tot tribuyt / en sy begeven haer tot de sapingē vande Overheerde/en opt Vee / dat in groote quantiteyt is. Dat zijn Overheerde die twintich duysent Ossen hebben/en noch soo veel van kleen Vee. De recht-plegingе van Mariquita, heeft de stadt van Tocaima, en die van Ybague, la Santa Agueda, alwaer groote Mijnen van silver zijn/ al het gene dat in Nuevo Regno is / dat werdt hier uytghetrocken. In de Stadt van los Remedios, en die van Zaragosa, treckt men een groote quantiteyt van goudt uyt/ om datter troupen van Swarten zijn in groote quantiteydt / om dat die meer zijn dan veerthien duysent/ die 'tgoudt uyttrecken: twelck een saeck is / daer over verwondert wert. 't Heeft de haven van Onda, de welcke is die alwaer al de Canoen en Fregaten vergaderen/ die opcomen van Cartagena lanca, de groote Rivier van Madalena, en nedercomt soo groote quantiteyt van Lijftocht / van Meel / Hammen / kasen / Conserven/Confituyren/en Pita, en Deeckens/Kabels/ Nederbasen / Touwen/Barbeelen/ en Ombancksels van buytē lasten/ Silver en Gout/ en Esmeraldē/die een groote schat waerdich zijn / en als sy wederkeeren nemen sy mede Wijn / en al de reste dat van Spaengien comt: in so groote menichte/dat het sy door dat gantsche Rijck in sijn Steden/ ghehouden op hondert duysent/en twee hondert duysent ducaten.

De stadt Mariquita.

In Santa Agueda is silver.

In Remedios en Saragosa, valt gout.

De stadt van Santa Fè, is (so geseyt is) het Hooft: Sy heeft twee andere steden / 'twelck zijn die van Suma paz, en San Iuan van los Ilanos. In die stadt is een generatie van so wit volck/dat ick niet en sach eenich so blanc als dat. In dat gantsche Rijck zijn de meeste Dorpen van de Indianen, een legue / of twee verscheyden: so dat wy om datter soo veel Indianen waren / die Vlieghen noemdeden.

Santa Fè de Bogota.

Vlieghen

Het gouvernement van Popayan, heeft de stadt die het Hooft is; 'theeft die van Pasto, die van Almague, Neiva, Calocoto, Cali, Buga, Toro, Carthago, Ancerma, Arma, Caramanta, Mocoa: In alle de Dorpen van dat gouvernement salder uytgetrocken wordē de grootste quantiteyt van gout. Daer zijn weynich Indianen die het uyt trecken/ daer zijn oock gheen Swarten/indien sy die hadden/daer soude tienmael soo veel uytghetrocken worden. En indien zijn Majesteyt sal ghebieden/ dat sy souden vergaderen in dit gouvernement/en in dat van Antiochien, twelck ick stracks sal segghen: Ses of acht duysent Swarten / ende dat haer betrout mocht worden in elck Dorp / nae ware gherechticheyt die behoorde/ het soude seer profytelijck sijn. Dat Bisdom van Popajan, heeft oock selfs een ander gouvernement van Santa Fè de Antioquia, twelck paelt aen een syde van het / en met het corregimuent van Marequita, en met het gouvernement van Cartagena. De stadt vā Antioquia heeft die vā Rodas, en die van San Iuan. Tis een seer berchachtich Lant/ en daer is veel in te bevolcken: 'tHeeft veel gouts / en ghebreck van volck dat daer is van Popayan: Het Bisdom sal hem strecken verder dan vier hondert leguen int ronde.

Het gouvernement van Popayan.

Santa Fe de Antioquia.

De groote Provintie van San Francisco del Ruito, het meeste deel van 't Lant is seer goet/om dat dit van Quito is / dat het is van de grootheden van de Werelt. De ghetemperthеyt is/ als die in Spangien in Semptember/het gātsche jaer/ en alle de daghen zijn gelijck/ des smor-

Het Landtschap van San Francisco del Quito.

smorghens beghintmen te sessen/ en eyndighen savondts te sessen. De principale stadt is/ San Francisco del Quito, alwaer het Coninckliick Hof is/ en een Politijcke Rechter/ en een Bisschop: t Heeft de gouvernementen/ en corregimienten die ick sal segghen. De gouvernementē van Salinas, die anders genaemt werden Yaguarsongo, zijn Hooft is Santjago de las Montanjas, Valladolid, Zamora, en Sanja, 'theeft veel gouts: het gouvernement van Loja heeft de Stadt/ en die van Piura, en Puerto de Santa. Het gouvernement van los Quijos, de stadt van Baesa, die van Avila, die van Archidona, die van Sevella del oro, en die van Loxibaros, het corregimient vā Guayaquil, de Stadt los Puertos de Manta, la Puna, de stadt van Puerto viejo. In la Puna is een groote Rivier/ grooter dan die van la Madalena, langs welck opvaert alle de vracht die van Spaengien gaet naer Panama, en van haer na Guayaquil, en nae Quito, en nae alle resterende gouvernementē/ en recht-pleginghen/ die in groote quantiteyt zijn/ en van daer komt goudt af/ en silver/ en spyse/ en andere dinghen/ als ghesept is van 'tnieuwe Rijck/ met het welcke het trafiqueert/ en groote rijckdom krijcht. De recht-pleginghe van Merica van de Rivier Bamba, de stadt van Villar don Pardo. De recht-pleginghe van Cuença, dat een Stadt is. De recht-pleginghe van de Stadt van Tacunga, en andere vele recht-pleginghen int ghetal/ van dorpen der Indianen, elck een van twintich of dertich dorpē/ die seer veel waerdich zijn/ en alwaer veele Spaenjaerden rijck worden.

Yaguarsongo.

In de dorpen van de Indianen, hebbender veele Spaenjaerts bevolckt/ met groote rijckdommen vā het Velt/ Hovē en Vee/ groot en cleen/ in groote quantiteyt/ en noch ghelt een Schaep vier realen/ een koe vier en twintich/ een ghelubt Vercken heel vet/ oock so veel/ een Gepte twee en dertich/ een jongh Paert sesthien/ een Muyl om te vellen voor thien: En daer werdender soo veel gheslaghen/ dat in Otobalo een recht-pleginge van de Indianen hem een Spaenjaert obligeerde/ dat hy daer alle Jaers soude bereyden sesthien duysent/ en 'tvlees wert daer verloren gelaten int Velt. 't Heeft groote bereydinghen van Lakenen/ Kersayen/ Sajettē/ Catelongnien/ Sargien/ en sy ghelden een redelijcke prijs. Van dese Provintie werden ghebrocht groote dach-wercken/ van al het ghene dat gesept is te Lima, in Cusco, en Charcas, ghelt alles seer weynich/ om de groote veelheydt die daer is: Acht brooden van een pont werden ghegheven voor een reael/ een Hinne gheldt oock soo veel/ en een Capoen/ twee Conynen/ en oock drie en ghelden niet meer dan een reael/ en andere dinghen zijn so goet koop/ alleen twee houden haer waerde/ twelck is de Spaensche wijn/ die van de Provintie van Lima komt/ ghelt acht realen een quartillo/ ende die van Spaengien komt twaelf: Het ander dat op een hooghe prijs blijft/ zijn de Ezels/ om datter een plach te ghelden duysent en vijfhondert pesos/ soo hy goet is: om de groote quantiteyt van de Merryen die daer is. En oock segghen sy ordinaerlijck: Wat is het dierste te Quito? en daer wert geantwoort: De Ezels.

Van de Bisdommen, en Provintien van Lima, Cuzco, en Charcas, ende de resterende Provintien van Piru.

Piru heeft veel Provintien in hem/ en eenighe so groot/ dat sy Rijcken soudē connen zijn/ en oock wert het gehouden/ en genoemt

noemt van de Stadt Pasto af / tot Chile toe/al Piru, ghelijckmen seyt vā Spaengien / dat het in hem besluyt veele Rijcken: En wy oock ghesept hebben in het voorgaende Capittel vā de Provintien en Bisdommē van San Francisco del Quito. En om voort te gaen/segh ick/ dat het Hooft van gantsch Piru, is de stadt van los Reyes, anders ghenaemt Lima, t'Heeft de Viceroy/en het is een van de vermaerde chargers die onse Coninck provideert/ het meeste dat hy hout / is/ dat hy provideert de Commissien van Indien, van Quito, tot Chile, Lancien en Roers: recht-plegingen en gouvernementen/bedieningen van gemeenschappen van de Indiens, en van de werckinghen / beschermingen van de Indiens, en andere officien van groote Provooost-schappen / en Schryvers / en Rechters/ en Eminentien/Beneficien/Curateurschappen/en Capellaenschappē / het Oorlochs-volck so ter Zee/ als te Lande. Van de Generael vā d'Armade/ d'Ammirael/de Capiteynen / en voorts alle de Officiers en Soldaten / en alle de ampten van de Galioenen die het silver afbrenghen / de Generael van de Galeyen / en van de andere Officiers / de Generael van Callao, Capiteynen / en andere Officiers/ 'twelck al een groot werck is / en op alles provideert hy/ en hy geeft de Indiens van de Mijnen / dat de grootste saeck is / van waer wel wat te segghen was / en oock ghenoech op te letten/ soo de Vice-roys seer begheerich waren. Alhoewel door de bermhertichepdt van de Heer / bycans alle de meeste Princen die daer gaen/ zijn goede Christenen: En soo daer yemant is die zijn handen gheleent heeft om te vervullen zijn Malen met Barensilvers/stracx weten het de Catholijcke Coningen / en sy remedieren het. En de Majesteyt van den Hemel is gedient/dat derwaerts gaen Vice-roys die soo heylighe en goede Christenen zijn / als Don Lovvijs de Velasco, van de welcke ick te voren veel af ghesepdt hebbe / datmen soude konnen van zijn leven schryven/ een groot tractaet. En Don Fernando de Torres, en Portugal, Graef van Villar, Don Pardo, inghebooren van Iaen, welck vermaert huys/ en soo oudt ghessacht komt af / door een rechte linie van de Coningen van Portugael: Ooc hielt oock soo goedt recht tot die Rijcken en Dominien: Oock is daer een van de voornoemde een ghewees / die een groot Christen was/ wijs en wetende/ en een trou Vassael van zijn Coninck wesende/abandonneerde hy zijn recht op zijne Majesteyt de Coninck Philips/ ende hy seyde wijsselijck/ dat als hy besitten soude die Rijcken van Portugael / dat hy die abandonneren soude aen eenen wysen en Catholijcken Coninck. Ende om dat ick op een ander plaetse segghen mach van de grootheden van soo grooten Ridder/sal ick die nu naelaten / vervolghende mijn Historie.

Los Reyes een vermaerde stadt/thooft van Piru.

Don Lovvijs de Velasco.

Don Fernando de Torres, en Portugal.

De Stadt Lima, heeft eenen Aerts-Bisschop / d'Inquisitie / het Hof/ de Cancellerye / ende de Corregidor / die aldaer altoos eenen groot Ridder is: t'Heeft een Vniversiteyt, ende soo vermaert als sy publijck is / ende ick gheef ghelooff datmen heeft hooren segghen van de alder-grootste gheleerden/ oock Theologanten / als oock van andere faculteyten / dat het eene is van de goederen die de Wereldt heden heeft.

Dese Stadt heeft eenen notabel dinck / datter nerghens gheenen dack is / alhoewel datter vermaerde ghebouwen zijn / om dat het niet noodich is / ende dit is de reden / dat het nopt en reghent. 't Is eenen Stadt van de groot-

Daer zijn geen daken in Lima.

ste rijckdom van de Werelt. Dat Aertſ-bisdom heeft de stadt Truxillo in de vlackten: 't heeft Chacapoyas, Guancavalica, van waer uytghetrocken wort alle het quicksilver dat noodich is voor de Mijnen van Potosi, dat eẽ groote rijckdom is. Guamanja 't welck maken sy oock eẽ Hooft van het Bisdom/ en gevent andere steden/ en dorpen van de Spaenjaerden die naeburich zijn/ en veel vlecken van naturele Indianen.

Van het quick silver

Het Bisdom van Cuzco is nu het beste van Piru, die vermaerde Stadt heeft een dinck/ 't welcke alhoewel het niet seer groot is/ ist een rijck dinck/ om de groote vruchtbaerheyt van Landen en Provintien die het heeft. Sy deylen oock nu van dat Bisdom een ander/ dat zijn Hooft Arequiqua is. 't Selfde heeft oock andere steden/ en dorpen van Spaenjaerden/ en vlecken van naturele nagebuyren/ dewelcke als sy gedeylt worden/ als gheseydt is/ van die drie Bisdommen/ van Truxillo, Guamanga, en Ariquipa, van Lima, Cuzco, en Quito, hebben sy allegader ghenoechsame renten.

De stadt van Cuzco.

Las Charcas is nu een Aertſ-bisdom/ en 't plach te wesen een Bisdom/ het is het rijckste vande Wereldt/ en 't is een Aertſ-bisdom gemaeckt/ en daer sullen twee Bisdommen van ghemaeckt worden/ van die van la Paz, en van die van Sierra: en dat van la Paz is so goet/ en van so groote rente/ dat het om sijn beterschap de Aertſ-bisschop van Santo Domingo veranderen soude. In las Charcas is een Coninckliȷck Hof/ 't welck vergadert van Cuzco af/ tot Chile toe/ en de Rivier de la Plata, dat een oneyndelijck stuck Landts beslaet.

Las Charchas, en Potosi.

Van hier tot Potosi ist achthien leguen/ het welcke het monstreuste dinck ter Wereldt is. Ut dese Berch werden ghevult alle Jaren de Vlooten/ en nu de Galerenen/ die gheladen komen met silver/ en hier blijckt eene grootheydt/ en wonder van de Godtlijcke voorsienicheyt/ dat Godt ghestelt heeft boven den Berch een wolck/ die altoos daer by is/ en werdt gesien op schoone daghen/ veel leguen van hier. 't Is soo veel te segghen: Hier is de rijckdom. De Berch is op de manier van een broodt suyker/ en so hooch dat die op zijn top sal klimmen/ waer op men kan klimmen/ sal drie leguen gaen: Hy is seer koudt/ aen de voet leydt de Stadt Potosi, daer ordinaerlijck zijn twintich duysẽt Spaenjaerts: Acht of thien duysent Vrouwen/ ende soo veel Swarten/ en Swartinnen; en meer dan vier hondert duysent Indianen. 't Is een heel groot stuck/ dat ghenoemt kan werden/ een ghecorte Werelt: Een Landt dat in hem niet en heeft om mineralen te zijn: Ses leguen in de ronte isser gheen gras/ en datter is/ is verbrandt/ 't is so veel/ 'tgene dat daer in komt/ dat het plach te ghelden t'eenige reysen/ so weynich/ als in het Landt daer van sy het brenghen. Men heefter gesien op een dach twaelf of sesthien realen/ een hanega meels/ en stracks een ander hondert realen/ ende op een ander stracks wederkeeren/ te ghelden als het eerste; en oock ist van de meeste saecken/ 'tghebreck van 'thout/ en plach te ghelden by tyden dat het te verwonderen is/ en op andere tyden ist seer goedt koop.

De wolck boven Potosi.

Potosi de grootste rijckdom van de Wereldt.

Daer zijn reysen/ dat aleer dat sy die aengaen/ doen sy hair uytvaert/ ende segghen hare Missen/ ghelijck of sy sterven souden/ om dat tyden weynich wederkeeren. Alhoewel datter er een groot Ghebodt is/ dat de Graef van Villar maecktede/ dat alle de Indianen die begheerden te woonen in Potosi, dat sy daer woonen souden/

souden/ en dagheliicx winnen vier realen / en vijf s'nachts / alhoewel dat het in de Mijnen / nadien sy so diep zijn / altijdt nacht is / en met licht ghewrocht werdt met dese vlijdt / ende met het ghene dat sy steelen / ist soo bevolckt / en die arbeyden met ghewelt : Dat sy seeckelijck wrochten daer souden soo veel Indianen niet sterven/maer die verre zijn/ en niet willen gaen/stellen andere voor haer/betalende die dien reael en een half voor elcken dach / naer het welcke sy haer verlossen van so excessiven arbeyt / en oncosten van 'tgaen en wederkeeren / en op dat men niet soude ophouden uyt te trecken elcke Jaer so veel silvers/ 'twelck moet wesen acht of thien Millioenen / 'twelck gheeft Interest de Corone van Spaengien van so veel quinten/en soo veel rechts van de Coopmanschappen wert het ghesommeert/ 'twelck een groote saeck is. Van 'twelck een groote oorsake is gheweest Don Fernando de Torres, en Portugal, een Soon van de edele en treffelijcke Stadt van laen.

Chile, en haer Bisdommen. Inde Provintie van Chile zijn twee Bisdommen / dat van Chile, en van Santjago : Het Landt is het vruchtbaerste van alle diemen inde Werelt weet / na dien de vruchten van Spaengien die in die zijn/ soo groot zijn / dat sy die andere te boven gaen.

Dat gantsche Lant/ en de Provintie heeft soo veel Mijnen van goudt / datmer uyt soude konnen trecken een groote somme / so zyne Majesteyt geboodt te winnen die gantsche generatie van de stercke Indianen van Arauco, die soo veel quaets doet, en gedaē heeft/ twelck licht om doen soude zijn. 't Soude van groote consideratien zijn / en ick soude wel konnen segghen de oorsaken/ maer ick sal die segghen op zijn plaets. 't Heeft twee andere Bisdommen / die sy noemen van Tucuman, en van Paragual, een deel van dat Landt is berchachtich/ en daer werc in steeckt / alhoewel dat het is van veel lijftochts / en middelmatich Rijck / en van trafijck in kleedinge des aertrijcx/ van cattoen/ deeckens/ en kleerē der vrouwen / als boven en beneden rockjens/die haer kleedinghe zijn/en de frayste sluyers/dat riemē zijn/daer sy haer mede gorden. 't Heeft Mijnen van goudt/die moeyelijck zijn om te bearbeyden. Tucuman en Paragual, Bisdommē.

Van de Reyse nae de Eylanden van Cuba, hare beschryvinge, en de reste tot Acapulco, en het beginne van de Zuyd-zee.

Myn reyse was/ als ghesept is/ in de twee voorgaende Capittelen/ door dit Lant van Piru, tot Chile toe / en wedergekeert zijnde tot de Provintie vā Quito, van waer ick reysoede om weder te komen in Spaengien / quam ick te Cartagena, van waer ic te schepe ginck/ om te loopen op de Cabo San Anton, alwaer ick schipbreuck lede/ghelijck ghesepdt is in de Historie in zijn plaets. Daer na ben ick geweest in Cuba, en wederkeerende tot de Eylanden Desead, Matalino, en Dominica, van waer ick vertrock nae Cartagena, segghe ick / dat soo als aen d'eene zyde als d'ander veel Eylanden zijn / van de welcke ick daer naer sal spreecken : En om dat ick gecomen was tot die van Cuba, en in zijn vermaerde Haven / die de beste is van de Werelt/na dien de schepen daer binnen ligghen vry van alle risico van de Zee / en van vyanden : om datter een Fort is inden inganck/ dat ghenaemt wert el Morro, so ick meene/en oock seggē de groote Capiteynēen Soldatē/dat het van de Het eylant van Cuba.

beste is diemen vinden can / om de groote gelegentheyt / en alle daechs gaen sy wercken aen de Bolwercken/en het gheschut te planten/ en aen de Landt zyde is een gracht/ die voltoyt zijnde/met driehondert Man van binnen/en instrocht/ (om dat het water heeft al dat het noodich heeft) ist niet moghelijck dat het gewonnen worde. Dit Eylant is tweehondert en vijfentwintich leguen lang / en breet seven en dertich. 't Heeft een Bisdom / daer Cuba het Hooft af is. Daer is een Gouverneur/ en een Capiteyn generael/die resideert in de stadt van San Christoffel de la Havana, om dat het de grootste is/en alwaer tot het vertreck de Vlooten vergaderen van nieu Spaengien / en int wederkeeren alle de Vlooten en Galioenen/en al dat van nieu Spaengien komt/ wert alhier in de Havē gebrocht/in een sterck huys/dat op het Fort van Morro is / als Gout/ Silver/Cochinille/Quicksilver/en de Galioenen die tot Cartagena toe loopen/en Puerto Velo, aen het vaste Lant: int wederkeeren ontfanghen sy dat al / en met de rijckdom die sy brengen/komē sy in Spaengien. Het is het alder vruchtbaerste Eylandt van vruchten van dat Lant/ van Mays/ en andere wortelen / en van Meelen / en andere dinghen die van buyten komen. Daer is veel houts / seer fijn guachapil/dat in 't water niet en verderft / en haer spijckers zijn beter als van yser / om dat het hem vereenicht / en gheen water en treckt. Daer is veel koeyen vlees / maer sy werden gheslagen alleen om het vel. Daer zijn veel gelubde Vercken/en tvlees is seer excellent/nadien het oock de krancken ghegeven wort.

De rijckdom is in Morro.

Koeyen huyden.

De Cabo van S. Anton, leydt op twintich graden / en la Havana op drie en twintich lanck / die Zee isser oneyndelijcke menichte van Walvisschen / en men placht daer te vinden een groote quantiteyt van Ambar, 't welck sy segghen te zijn het schuym/en vuylicheyt van de Walvisschen.

Het Ambar.

Het Eylant Puertorico leyt van la Dominica vijfentwintich leguen/ op achthien graden. 't Is lanck veertich leguen/ en breet twintich/ en inde ronte meer dan hondert en vijftich. t'Heeft veel Vees/ Suycker en Orangie boomē/ Citroenen/ en Limoenen van alderhande soorte. Men sayter tarwe/en alle dinghen van Spaengien/en daer is groote quantiteyt van gout/ ende daer is niemant die het uyt-treckt/ twelck een faute is van alle de resterende Eylanden/ die ghebleven zijn sonder ingeborenē/daer der een groote menichte was als sy ontdect wierden / en soo sy segghen alleen den azem van de Spaenschen doodt haer/en ick segghe/ dat het quaedt tractement/en excessive arbeyt om het gout 't selfde doen: twelck blijcken sal met een exempel.

Het Eylant Puertorico.

Een Cazique oft Coninckskē van een van die Eylanden wetende dat daer de Spaenjaerts quamen / vergaderde al zijn volck / en leerde haer een practijcque/seggende: dat de God der Spaenjaerden was het goudt/ en dat sy oock dat souden vergaderen / en werpent in de Rivier / ghelijck sy oock het wierpen in de Havana, dit Coninxken Hatvey, die also genoemt werde / dede sweeren al zijn volck/ dat alhoewel dat sy allegader sterven souden/ dat sy niet segghen souden dat sy het hadden/nadien sy om te vindē haer God haddē uytgeroeyt alle de Ingeborenē van Altim, dat het Eylant van Santo Domingo is.

Et notabel dinck.

Het Eylandt van Puertorico heeft vier Steden en een Bisschop/ daer wert veel gembers vergadert / 'tis t'eenemael een Boomgaert; 't leyt van Santo Domingo van punt tot punt twaelf leguen/en van Haven tot

Het eylant van Santo Domingo.

tot Haven tachtentich. Die van Santo Domingo is seer groot/ leydt op achtien graden; het was het eerste Landt dat ontdeckt werde inde gantsche Indiens, en oock hebben sy het ghenoemt Espagnola, en van haer is ontdeckt geworden eẽ so groote Werelt: 't Is vruchtbaer in dingen van 'taertrijck/ het vee/ als Ossen isser overdadich/ daer is gheen Ingeboren gheblieven/ ende daer warẽ 4 Millioenen menschẽ/ t'heeft vele Rivieren/ en seer groot/ en is meer dan ses hondert leguen int ronde/ en de andere resterende Rivieren zijn met gout/ sy segghen datter ghevonden werden stucken soo fijn/ dat het niet noodich was dat sy gegoten wierden/ en weechden meer dan drie duysent ducatẽ: Daer is ontallijck veel soet riedt/ waer af veel suyckers ghemaeckt wert; daer is gember/ en Cassia-fistola, veel Vees dat hayr heeft; soo dat Eylant volck hadde/ daer soude veel gouts uytghetrocken werden/ en oock peerlen. Het broot van 't Lant is Yuca, dat wy noemẽ Cazavij, daer wert broodt ghebrocht van het vaste Landt/ van het gouvernement van Venezuela, 'tis een warm Landt/ en oock ist goet voor de Swarten/ 'twelck het volck is dat nu slaeft in dat Eylandt/ alwaer nu wel zijn twintich duysent in ghetale. In de Stadt van Santo Domingo is een Aertsbisschop/ en een Coninckklijck hof. In die Zee zijn Walvisschen/ en d'aldergrootste Zee-honden. Van hier werdt ontdeckt in 2. dagen van 't Eylant van Navaza, een kleyn Eylant op 17. graden/ en dicht by dat is het Eylandt van Lamaica: Men moet sorghe draghen te reysen van dat Eylandt op tyden/ om datter oneyndelijcke veel stormen van contrarie winden zijn/ en bycans op de streeck is het voorseyde Eylant van Cuba, of Havana, soo het nu genoemt werdt/ en ontdeckende de punte van Sananton, wertter een rechte wegh gheloopen/ tot datmen ontdeckt het Eylandt van Campeche, 'twelck leyt ontrent het vaste Landt/ 'tis driehondert leguen int ronde/ alle de Ingeborenen zijn nu Christenen: Daer is een Bisdom en Gouverneur/ tis het aldervruchtbaerste Landt/ na weynich dagen wert ontdeckt/ en men comt tot San Iuan de Lua, 'twelck de Haven is van Nieu Hispanien/ daer zijn veel vuyle lien in/ en daer zijn oock Piloten/ die de schepẽ inbrenghen: 't Heeft een vermaerde Haven in zee. Het Lant daer binnen is de Stadt Vera-cruz, alwaer nu al de handelinghe is/ alhoewel het een heet Eylandt is: Van daer is de Haven nae de groote stadt van Mexico, die met een rechte tytel mach ghenoemt werden de groote stadt/ nadiẽ sy veel grooter is dan Sevilla, sy heeft dertich duysent Spaengiaerts/ en meer vrouwen/ en twee-hondert duysent Indianẽ, en meer Indiaensche Vrouwen/ en twintich duysent Swarten. Het is het Hooft van alle die uytgebreyde Rijcken/ alwaer een Aertsbisschop is/ de Vice-roy, en het Coninckklijck hof/ d'Inquisitie en veel vermaerde Conventen en kerckẽ/ als in de bysonderste Stadt van de Wereldt: haer ghetemperthey t en overvloet is als in Piru (als gheseyt is) het Landt is so vermaert/ en de Ingeborenẽ so leersaem/ dat ick eenighe particulariteyten segghen sal.

Het eerste is/ dat sy groote eere aen doẽ de Priesters/ oock de Monicken/ en die in eenige ordre zijn/ 'twelck gheschiet alsser veel volcx vergaert/ en sy de klocken hooren kleppen/ al eer dat sy vergaderen/ en men sach van d'eene hoeck tot d'ander loopen de Jongers/ en eenige Indianen, en makẽ een Cruys/ en in de prosessien lesende de gebeden/ komẽ sy als bykans het volck

Het eylant Navaza, en Lamaica.

Het eylant Campeche.

San Iuan de Lua.

De Stadt van Vera-cruz.

De groote Stadt Mexico.

De Indians sijn van goede natuere.

uytgaet/slaen sy haer hoofden neder / segghende: Gheloofte sy onse Heere Jesus Christus/ en zijn ghebenedyde Moeder Santa Maria. So seyt de Priester inder eeuwicheyt/ en sy segghen/Amen. En oock accompagneré sy hem tot de kerck/ alwaer sy bidden / en dienen hem in al 'tghene dat hy begheert/en sy gheven groote aelmoessen / datter reysen ziin dat het volck my gaf voor de Missen hondert ducaten: En van al dat was d'oorsake die groote Christen Don Martin Cortes, Marquiz del Valle, die in dat gantsche Landt ghebiedt hadde: Van die excelente / en groote Soldaet Christi wert ghesept / dat als hy teghen quam een Priester die quaedt of goet was/ bleef hy staen op de straet / en decktede hem niet voor dat hy voor by was / en altemet ginck hy te voet/en vattede de knie/ en kustede hem de handt / en hem navolghdédé doē de Ingeborenen/ de welcke segghen/ dat nadien de onsterffelijcke Viceroy dat dede (dien sy alsoo noemden om zijn groote macht) dat niet veel en is/ doen sy dat: En voorwaer 'tis een wonderlijck dinck te hooren van de Inghebohrenen van dat Landt/ die dinghen die haer voorouders ontfanghen hebben door traditie/ van de groothedé van dese grootmoedighe en Alder-christelijckste Prince: En 'tis te sien als sy eenige dinghen doen /soo sy ghevraecht werden/wie haer dat geleert heeft/ segghen sy: De groote Capiteyn Martijn Cortez heeft het alsoo geboden / en alhoewel eenighe Viceroys hebben willen afdoen eenighe dinghen/ so hebben sy niet gekonnen/ om dat het van die waren / die die goede Marquiz hadde gheboden/ particulierlijck so als het was van te komen tot de dienst van de Priesters in de kercken/ of te verteeren haer welvaren in de kostelijckheyt van de kercken.

Sy maken de schoonste beelden van pluymen / dat van eenige die van daer zijn ghekomen / ghesien waren dingen die seer delicaet waren/ so dat sy haer vernuft toonen: oock van de pluymen van kleyne vogeltjes maken sy een beeldt van een rosecransken / met al zijn vijf misterien soo kleen / dat sy om te schilderen soudé een schoone schilderye wesen / en sy maken andere aensichten/en lichamen/en cleedinghen geheel perfect/dat so men het met ghesien hadde/ men soude het niet konnen ghelooven. De beeldekens van pluymen ghemaeckt.

Het nieu Spaengien is een seer groot Landt/ van't ghene dat ontdeckt is/en daer wert ghesept/datter noch t'ontdecken is ses mael so veel/nadien in onse tijt de Antonio Espejo, eē vermaert Capiteyn, ontdecktede vijfthien Provintien/ die soo veel Landts hebben / als twee Spaingens: Hy vondt daer politijck volck/en groote bevolckingé/ met huysen van steen/ van drie of vier hoochten / en hy maecktede eenighe op bysondere plaetsen/om volck t'ontdecken / en met alle die heeft hy ontdeckt thien Provintien/van welcke eenighe soo groot zijn/als heel Spaengien/ haer namen zijn/Merico, Muchoacan, Nuevagalicia, Nuevabiscaya, en Guadiana, Honduras, Guatimala, Campeche, Chiapa, Guayaca, en onder die zijnder andere elf / en het Nuevo-Merico, en Nueva-francia, de welcke soo daer God mede ghedient is/ sullen bevolckt werden van de Spaenjaerden / als oock al de reste zijn. Daer zijn drie Coninckliicke Hoven/en Gouverneurs/ en Corregidoors/al Spaenjaerts/en in andere dorpen zijn groote Provoosten/ en in de dorpen van de Indianen zijn groote Provoosté in de ressorten: 't Is al meest ghesont Landt/ om dat het soo getempert is/d'oorsake is het reghenen ordinaerlijck in de Maendé van Iunio, Iulio, Augusto, Van nieu Spaengië.

gusto, en Septembre, en daer loopt altoos een moisson van een windeken soo koel, dat al ist dat de Son schijnt, en het in eē seer heet Lant is, soo werter gheen hette gevoelt, en de nachten zijn koudt, om haer eyghene oorsake, om dat de Son ontbreeckt, en om het moisson.

Groote quantiteyt van syde.

Het is het alder-rijckste Landt van gout en silver, om dat het veel Mijnen heeft, en van Cochinnille: daer werdt een groote quantiteyt syde ghewrocht, van China getrocken: Die Spaenjaerden doē grooten handel, en trafiqueeren van d'eene plaets tot d'ander, brengende van elcx wat datter ghebreeckt, en 'tghene dat overschiet voeren sy op een ander, waer van sy rijck worden in korten tijdt: Oock in dit Lant, als mede in Piru, om dat de winsten groot zijn, is de verteeringhe groot: De eetbare waer is goet koop: en boven al dat het een volck is van groote waerheydt, en dat d'een d'ander groote trouwe hout, men heeft ghesien dat hier menschen seer boos quamen, ja als Moordenaers, en hier soo veranderden, dat sy niet alleen niet en stalen, om dat het niet ghebruyckt wert in dit Landt, maer een grouwel daer af kreghen in den hoochsten graet. Dit is te verstaen van de Spaenjaerden, die haer altoos logeeren by de Indianen, als Conquesteerders, en nemen wech 'tgene sy hebben, alhoewel sy selfs dat gheven van loutere vreese, dat soo sy het niet en gevē, dat sy het evenwel quiteren moeten, en alsoo soecken sy vrientschap te winnen met haer middelen. Ick sal een casum vertellen, die passeerde tusschen eē Cacique, genaemt Don Gabriel van Carabajal, van Carangue, 'twelck eē dorp is van Otabalo. Hy vraechde in de tegenwoordicheyt van de Guardiaen vā dat dorp, en van my, en andere persoonen, Priesters en Leecken, de Capiteyn Pedro de Lomelin, Signor, in de grootste steden en Provintien die gheconquesteert zijn in de Werelt, hoe lanck deurde de pilleringe? Hy antwoorde, Cacique, in elcke Stadt nae dat sy groot was, duerdese acht of thien dagen: So keert hy wederom te segghen. Heeft het so weynich tijdts aldaer gheduert? Wat is een plonderinghe van acht of thien daghen, onder de ellendighe Indianen? Hoe langhe sal dan duyren het bywoonen, meer dan hondert Jaren, vreese ick.

De Ingebaren zijn milt.

Een vraech van een Cacique.

In dat Landt is soo veel Vees, dat seer goede smaeck heeft, datter een persoon is die slaet thien duysent stuck Vees, van Ossen, en ooc so veel van Bocken, alleenlijck om de huyden te stieren naer Spaengien, en daer is veel Landts tot, en stadich groene weyde. Daer is veel Spaensche Tarwe, en Mayz, en Vruchten, die van Spaengien hier ghebracht zijn, als van een Landt, alwaer sy heel smakelijck zijn. Daer is een boom, genoemt Maguey, of Cabuya, so profytelijck, dat ick ghesien hebbe daer af maken, dinghen die te verwonderen waren, als Wijn, Azijn, Honich, Garen, Decksels, en dat ghenaeyt wierdē met de punten van de Bladerē, Touwen, Cabels, Cousens, en dat het bycans dient in alles in een huys tot nootdruftige dingen, als tot Heften, Tafels, en Garen, om alles vast te maken; en de bladeren tot tichelen, en andere dinghen van de Medicynen, datmen ghesien heeft merckelijcke curen, met de knoppen doen. En daerom sonde konnen gemaeckt worden van de groote dingen van dat Rijck van Nueraespanja, een historie so groot, als de grootste die tot heden toe ghedruckt is: Ick sal't nemen dat het onmogelijck is datment al segghen kan, meestendeel al, so het van mijn Historie niet en is, eyndighende met het ghene, dat van

De boom Maguey.

van de groote Stadt Mexico, tot aen de Haven van Acapulco, zijn t'neghentich leguen Landts/al bevolckt en vredich/en 'tis een Haven in de Zuyd-zee/ ghelijck als San Iuan de Lua is/in de Noort-zee/ op 19. graden.

Beschryvinghe van het Rijck Piru, 'tvaste Landt Chili, en andere Provintien.

De Stadt de los Reyes, anders ghenaemt Lima, leydt op 12. graden van de linie: 't Is de principaelste van het Rijck van Piru, alwaer het Hof is / om dat in haer is de sit-plaetse van de Vice-roy, en hier is gefondeert des Coninckx Raet / en d'Inquisitie/en Metropolijt Kercke / en d'Vniversiteyt. De Vice-roy is de Predisent van dit Hof / Gouverneur en Capiteyn Generael van haer ressort/ en van de Hoven van las Charcas, en van Quito, en alles soo veel als raect tot het gouvernement/d'oorloge/en de belooninghen. 't Heeft veertich duysent ducaten tot salaris / en soo veele de Oorloghe aengaet/ en dat daer toe hoort/ samen de Dienaers / ende Coninckhijcke Officiers / werden betaelt uyt de schatkist van zijne Majesteyt Don Philippe.

In het Hof/ en Cancellerye van Lima, zijn Rechters / Provoosten van 't Hof/twee Fiscalen/een groote Deur-waerder/en Officiers/een Vierschaer van de groote Reeckemeesters / ende een ander van Coninckhijcke Officiers Rechters; eē ander raeckende aen de Cruzada, van waer een Commissaris is/ die genoemt wert vā die van Spaengien / die provideert andere in alle die Bisdommen / quiterende de jurisdictie aen de Ordinarische: Het ressort van het Hof van Lima beslaet driehondert leguen / en heeft voor suffraganen de Bisschoppen van Cuzco, Quito, Panama, twee van Chile, en Nicaragua.

Twee leguen van Lima, eenen Landt seer vlack / leydt de Haven van Callao, dat de principaelste is van de Zuyd zee/ alwaer de Vice-roys ghevonden werden om te depascheren de Vlooten met de schat/ die in Spaengien komt/en in andere occasien van Oorloghen / en secoursen: Hier komen t'samen veel schepen van alle Contreyen van de Zuyd-zee / en de trafijck / handelinge/ en comercie is daer groot. *Van de haven Callao.*

In de Stadt de la Plata, van de de Provintie van Charcas, is het Hof/ en de Cancellerye/ alwaer de Predisent is/ ende de Rechters/die oock Provoosten zijn van 't Hof/ Fiscael/en Coninclijcke Officiers: Alhier is de Cathedrale Kercke / met een Aertsbisschop/ Deecken/ en 't Capittel. Van Charcas tot Lima toe / zijn driehondert leguen. Om dat het Bisdom van los Charcas rijck en groot soude zijn/en dat het renten soude hebben van dertich duysent pesos, en meer / heeft zyne Majesteyt dat ghedeylt / met consent en welghevallen van den Paus / daer af makende drie Bisdommen/las Charcas, Chuquiago, en Santacruz de la Sierra, oock deylende de renten op dese maniere / dat die van Charcas, hem contenteere met vijfthien / die van Chuquiaco met thien / en die van Santa-cruz de la Sierra, met die overighe vijf. De tytel van het Aerts-bisdom is die van Charcas ghegheven/ ende voor Suffraganen, Chuquiago, Santacruz de la Sierra, el Tecuman, en el rio de la Plata. *Van de Stadt de la Plata.*

De Stadt Potosi leyt achthien leguen van de Stadt de la Plata, alwaer de groote Berch leydt/ die de gantsche Werelt met silver vervult heeft / en van waer men het noch heden treckt / als op den eersten dach / alhoewel met grooter arbeyt/ *Van de vermaerde Stadt Potosi.*

arbeydt / om dat het Metael meer is in het Center van't aertrijck/ tot tweehondert stadien min ofte meer. Potosi is die plaets van het meeste volck van 't Rijck / oock van de Spaeniaerden/ als Inghe-borenen. De Indianen gingen derwaerts te voren sonder loon / ende als met ghewelt om te wercken in die Mijnen/ van veertich/ t'sestich/ tachtentich/ hondert mylẽ weechs/ oock van hondert ende vijftich / min of meer / maer nadien dat de

Wat goets dat Don Pardo uyt-rechtede te Potosi,

vermaerde Bonde del Villar, Don Pardo ordineerde de vryheyt/ ende aenwas van de betalinghe van de Indianen, is alles met winst voort-ghegaen/ als ghesevdt sal worden/ als wy zijn vermaert leven beschryven.

Het goedt vordel van 'tsilver/ en om dat het daer veel is/ eyscht dat de wateren van den Hemel vroech beginnen/ van Karstijt/ want met

Wanneer het meeste werck valt in Potosi.

die malen los ingenios de Metalen: Op die tijdt gaet naer Potosi de President van las Charcas, of een Rechter om hulp te gheven aen 'tghene te malen is/ en tot het goet advijs met de Indianen, om dat de Maent van Februario ende Martio/ dat is / als het silver neder-ghebracht werdt van Potosi naer Lima, ist goedt despicheren/ 'twelck bestaet in twee dinghen: 't Eerste in de wateren/ ('twelck ick nu gesevdt hebbe) het tweede in het quicksilver / om dat door haer toedoen veel silver uytgetrockẽ wert/ ende sonder dat isser veel minder. Eenighe reysen ist laet ghelaten/ door faute van 'tghene dat ghesept is/ ende met groote neerstichevt ist ghebrocht over Landt ende Zee/ ende 'tis gepasseert de Haven van Arica, tot Callao de Lima, ende van hier de andere reyse / nae Panama, ende van Panama tot Puerto belo, alwaer de Galioenen legghen van syne Majesteyt.

In de Provintie van los Charcas, leydt de Stadt van Sanfelipe de

De Mijnen van Oruro

Austria, sy hadde Mijnen van gout in de tijdt van Inga, de welcke ghebeneficeert zijn in ses Jaren in desen deele / met de hulpe / faveur/ en vernuft van Don Emanuel de Castro, en Padilla, Rechter vã las Charcas, dat hy nu is te Lima, ende hy heeft uytghetrocken een groote quantiteyt van silver/ dat ghegaen is tot verminderinghe / ende met eenich vertreck door ghebreck van quicksilver / 'twelck het principael fondament is / om het silver van het metael te trecken. Andere segghen/ dat die ghene die dese saecke soude vorderen / ende favoriseren/ gaven de Indianen niet voor den arbeydt ende het benificeren van de Mijnen / ende d'Ingenios, ende dat sy dat deden om Potosi te behouden dat het niet soude ontvolckt werden / om dat de rijckdom van Oruro onrustede seer die van Potosi.

Van de stadt Guacavelica.

De Stadt Guacavelica in de jurisdictie van Lima, van waer de rijcke Mijnen zijn van quick-silver/ ende daer't oock met menichte van daen ghehaelt is / meer dan acht duysent quintalen int Jaer: Van eenighe in dien deele is het ghefaelt / om datter eenighe Berghen inghevallen waren/ dat verblindt den arbeydt / ende heeft het gantsch Piru in groote sorghe ghestelt.

De Marquiz van Montesclaros siende een soo al-ghemeene ende soo wichtighe schade / quam het te hulpe al eer hy int gouvernement quam / ende was aen de voorseyde Mijnen/ ende met de neerstichevdt die hy dede / heeft hy den arbeydt verbetert / ende daer werdt uyt-ghetrocken met hoope / dat het wederom komen sal tot het oude wesen.

Van de stadt Quito.

De Stadt van San Francisco de Quito, is onder de linie Equinoctiael, is seer overvloedich/ eñ vã uyt-

C nemen-

nemende getempertheyt / leyt van Lima driehondert leguen: In haer is ghefondeert een Cancellarie / met een President / ende Rechters / die oock Provoosten zijn van het Hof / de Fiscal / een groote Deurwaerder / en Coninckluijcke Officiers / 't heeft een Cathedrale kercke, en Bisschop / een Deecken / 't Capittel / met een Collegie dat een Semianum is: haer ressort van 't Hof streckt hem uyt tweehondert en tseftich leguen: Ontrent de Stadt zijn veele brandende Bergen / van sneeu en vyer: Men weet van geen honghet in dat Landt / waer door seer vermeerdert werdt de generatie van de Ingeborenen / waer toe heeft de meeste vrucht ghegheven de predicatie van het heylighe Evangelium.

Santa Fé de Bogota. In de Stadt van Santafe de Bogota, van 't nieuwe Rijck van Granada, is een Cancellerye / alwaer de Predisent Gouverneur is / en Capiteyn Generael / die de hant hout aen de recompensen / 't gouvernement / en de Justitie. Daer zijn oock Rechters / 'tzijn Provoosten van 't Hof / een Fiscael / een groote Deurwaerder / ende Officiers / een Metropolijt kercke / een Aerts-bisschop / een Deecken / en 't Capittel. 't Is een particulier Clima, 'twelck inbrengt differenten / en dissentien onder de Hoofden / en in dertich of meer Jaren in dat deel / en werden sy niet ghesien in het Hof / of by de Visiateurs / ten sy doot / gheboeyt / en met schandael / en in al die tijdt heeft de Raet geordonneert / datter ondersoeck gedaen werde van dat Hof / sendende derwaerts veel persoonen / en hebben het niet verkreghen / om de voorseyde moorden en gevanckenissen. Sy heeft in haer ressort de groote Rivier van la Madalena, van waer sy nederwaerts varen nae Cartagena, en door die komen op de Coopmanschappen / en andere dinghen: In haer ressort zijn veel goudt en silver Mijnen: 't Is een Lant daer 't goet koop is / en van goede ghetemperthepdt / en in de Provintie van los Musos zijn de Mijnen van Esmerauldem, 't heeft voor Suffraganen de Bisschoppen van Bopayan, Cartagena, en Santa Marta. De Stadt bevolcktede en conquesteerdede / met het gantsche nieuwe Rijck van Granada, de Arelantado Don Gonzalo Ximenez, de Quosada, Ingeboren van Granado. (Wie dit Landt en dese Stadt eerst ghewonnen heeft.)

In het Rijck van Tierra firme, is de Stadt van Panama, alwaer de Cancellerye is / en de President is Gouverneur / en Capiteyn Generael. 't Heeft Rechters dat Provoosten van 't Hof zijn / ende Fiscael / ende Coninckluijcke Officiers: 't Heeft een Cathedrale kercke / een Bisschop en Deecken / en 't Capittel / 't Landt is seer heet ende vochtich. De Zuyd-zee slaet daer teghens aen / ende 'tis van waer de Vlooten komen met de schat van Piru, van waerse affcheept / ende werdt te Portobelo ghebrocht / alwaer de Galioenen zijn / achthien leguen zijnder tusschen de Zuydzee / ende de Noort-zee / de slimste wegh van de Wereldt / ende van Puerto Belo loopen de Galioenen nae Cartagena, ende van hier doen sy haer Voyagie nae de Havana, voort nae Spaengien.

Van Cartagena, en de gheleghentheyt aldaer. De Stadt van Cartagena is int Rijck van Tierra firme, het is het eerste Landt van de Indiens, alwaer de Galioenē die van Spaengien komen habenen / ende alwaer eens deels sy ontladen de Coopmanschappen die sy brengen / oock voor dese Stadt / als voor het nieuwe Rijck van Granada, die ghebracht werden tot de groote Rivier van la Madalena. Daer is een Gouverneur / ende Capiteyn Generael / met krijchs-volck / en Garnisoen tot wacht van de Stadt: Een Cathedrale kercke / een Bisschop / ende Deecken / ende 't Capittel /

tel/ Rechters/ Coninckliicke Officiers. Het Landt is bevolckt tot Chile toe/ duysent en tweehondert leguen.

Van la Havana. Het Eylandt van la Havana, anders ghenoemt Santjago de Cuba, is driehondert leguë groot. 't Heeft een Gouverneur / een Capiteyn Generael / Coninckliicke Officieren / Crijchsvolck / en Garnisoen/ stercke Castelen. Daer is een Cathedrale Kercke/ een Bisschop/een Deecken / en 't Capittel. In dese Haven van la Havana komen de Galeoenen / en Vlooten/ en Schepen van gantsch Indien, om haer te victualieren / en te calafatreren/ om haer voyagie van hier te doen naer Spaengien/ 't is een reyse van twee Maenden / min of meer / sonder aen Landt te doen / dan als sy op Terçera verballen/ komen sy om dat op te doen/ en dickwils loopen sy dat voor-by / ende verkennen Spaengien. Dertich leguen van la Havana, begint de Caneel van Bahama, en zijn groote stroomen/ seer periculeus/ in dien het daer in de wint is / aen d'ander syde is het Landt van Florida, alwaer een Gouverneur is/en volck van Oorloghe.

Het eylant Espagnola. In het Eylandt van Santo Domingo, ghenaemt la Espagnola, is een Cancellerye / die President is Gouverneur / en Capiteyn Generael / en 't volck int Garnisoen / en Castelen. Daer zijn Rechters die Provoosten van 't Hof zijn / Coninckliicke Officiers/ ende andere Dienaers. Daer is een Metropolijt Kercke met een Aerts-bisschop/ Deecken/en 't Capittel: t heeft voor Suffraganen, aen de Bisschoppen van la Havana, Puertorico, en Venezuela, 't is een warm Lant / en van alle hoecken berooft van de Ingeborenen / sy werden ghedient van Swarten. De Engelschen en Flamingen plaghen te gaen rantsonneren het volck van het Eylandt/ en in verloop van veele Jaren en konde het niet geremedieert worden/tot dat het God ghelieft heeft/ datter die resolutie genomen wierde / de bevolckinghen te veranderen/ en so hebben sy verschoont vele verstooringhe van onsen Heere.

Het Rijck vã Chile is seer breet/ Chile. en seer overvloedich / die Spaenjaerden zijnder niet veel in/ten respecte van de Indianen, die in continuele Oorlogen van vijfthien Jathien Jaren in die Contreye so geoeffent zijn als de Vlaemsche Soldaten/en handelen haer Lancie en Rapier als een Spaenjaert: Sy werden gheholpen met alle wapenen / en van de Half-slachten die met haer overghegaen waren / en hebben een groote hoop Paerden/ en in een Esquadron stellen sy ses of acht duysent Mannen te Paert. Daer is een President van 't Hof/ de Gouverneur is een Capiteyn Generael/en Rechters/en Coninckliicke Officiers/het meeste is gãtsch tot den Oorloch gebrocht: 't Heeft twee Bisdommen/een in de Stadt van Santjago, en d'ander in la Conception, het volck dat ghebrocht werdt tot hulp s'jaerlijcx na Chili, gaet onwillich en gedwongen/om dat sy gheen vryheydt hebben om weder te keeren als sy willen / en haer wert oock geen Licentie ghegeven / en hebben gheleden groote noot / soo veel aengaet de betalingen en behulpen/ en 't Lant is seer arm / en sy wassen niet veel / meest die daer dienẽ zijn Vlamingen, om dat de moeyten die sy lyden oneyndelijck sy / en oock 't Risico, sy zijn beroyt / en daer is qualijck te eten / en noch slimmer onderhoudinghe / maer veelheyt van vyanden/en minder beschermінge: Het paelt aen de Zuyd-zee / ende de Straet van Magellanes, ende als eenighe Roovers gecomen zijn door de Straet (het welcke is met groot Risico, ende moeyte / verliesende

veel volcx/en schepen/om de moeyten en veranderinghen van luchten) is dat van Chile, en van het eerste Lant dat sy verkennen/hier vallen sy naer Piru. Als de vyanden daer incomen / als komende uytghesloost / en in disordre / door de lanckduericheyt/reyse/en ongemacken van de straet/gae sy voorvoets / roovende die haer ghemoet in de Zee / sonder eenighe Haven in te nemen / en alleen om haer te ververschen in Chile, die macht van de Wereldt is niet machtich teghens dat Piru.

Het landtschap Tucuman. In de Provintie van Tucuman, dat het ressort is van 't Hof van los Charcas, is eē Gouverneur/ en Capiteyn Generael/een Bisschop / en Cathedrale kercke / 'tis een arm Landt/heel slecht/en men reyst het heel door met karren / paelt aen 't Landt van Chile, en aen het ander deel met de Rivier de la Plata, en Buenos ayres.

Van Rio de Plata, en buenos ayres. De Provintie van de Rivier vā la Plata, anders ghenaemt Buenos ayres, heeft een Gouverneur/en een Capiteyn Generael/ een Cathedrale kercke/eē Bisschop / en Coninclijcke Officiers. De Haven van del Rio, de la Plata, is in de Noort-zee/ alwaer veel schepen komen van Lisboa, ende van Brasil: van Lisboa wert seer goede voyagie ghedaen/ en seer kort / en om niet te discommoderen de cours van de Indiens, werter gheen Licentie ghegheven voor de Schepen / en Coopmanschappen. Van Rio de la Plata tot Potosi, en las Charcas, zijn vierhondert leguen / paelt aen Chile te Landt/ en van dien Haven werter ghezeylt door de straet van Magallanes, om dat aen de zyde van de Noort-zee is die Rivier/veel grooter dan de Nilus, en aen d'ander zyde is de Zuyd-zee / en het eerste vaste Landt is Chile: Oock is aen d'ander kant het Landt dat de straet omvangt / dat is het Landt van de Reusen/van waer daer veel ghesien zijn.

In de Provintie van Santacruz de la Sierra, is een Gouverneur/ en Capiteyn Generael / nu tser een Bisdom gemaeckt/een van de drie van de deylinghe van las Charcas, 'tis op de Frontieren van de Indien van Oorloge / d'eene zijn genoemt Chiriguanaes, en d'andere Mojos, die aen d'andere zyde van de cordillera legghen. De Bisschop is in dat Landt niet ghegaen / en heeft oock de Cathedrale kercke niet ghefondeert / 'tis een arm Landt/ en met de Oorlogen werter veel ellendts gheleden / en sy sullen veel verdienen die daer dienen / soo wel de Hoofden als de Ondersaten. Santacruz.

Popayan. In het gouvernement van Popayan, dat tusschen Quito is / ende 't nieuwe Rijck van Granaden, is eē Gouverneur / en Capiteyn Generael/een Cathedrale kercke/ een Bisschop / het Lant heeft Mijnen van gout / en weynich Ingeborenen: 't Leyt op de Frontieren van de Indiens van Oorloge/die wy Pijaos noemen.

Relaes van generale saecken, sonder te handelen yet int particulier.

De Spaensche Republijcke. IN de Indiens zijn twee Republijcken/die d'eene regeeren sijn seer strydich teghens d'andere. Het eerste is / die van de Spaenjaerts/ de welcke ghebruycken het goet politijck gouvernement van Spaengien/en sy becommerē haer in de bedieninghe / en 't benificeeren van haer incomen / en opvoedinghen / en bouwinghen / waer toe helpt de dienst en arbeydt van de Ingesetenen / om dat de Spaenjaerts in de Indiens, niet en ploegen/noch en mijnen/als in Spaengien/ voor al nemen sy voor niet te dienen

dienen in die Indiens, alwaer sy gehandelt werden als Ridders / of Edellieden / en nauwelijckx salder ghevonden werden een Lackeye/ oft Spaensche Pagie / die sal konnen presenteren eenige treffelijcke personagie/dan alleen de Vice-roy, om het ampt dat hy heeft. Sy werden geapplicéert by Cooplieden en Handelaers / en om te houden winckels van dingen om eten/ en van kleederen van Castilien, en van 't Lant/ en om te handelen/en contracterẽ onder de ingeborenen/ of om te wesen Overste van d'incomens/ en quartieren der Soldaten/en in de gout en silver Mijnen/ en in d'ingenios, en de reden van die aenleydinghe is / dat als haer ghenegentheyt / en inclinatie haer daer toe brengt/dat sy haer verrijcken/keeren sy weder naer Spaengien/ met haer incomen / dan werden sy geapplicéert tot de officien en bedieninghen / die dan oock de meeste commoditeyt hebben om veel te winnen.

De Republijcke van de Ingesetenen.

De tweede Republijcke is van de Indianen, de welcke ontfanghen hebben met goede kenteeckenen de predicatie/ en onderwysinghe van het heylighe Euangelium / en met devotie en perfecktheyt in de Kercken haer begeven/om onderwesen te zijn/en ghelеert/en tot al het dat de Gods-dienst aẽgaet/maer meer in d'eene Provintie als in d'ander/ door de sorghe van de Bisschop/en goede Dienaers/ bequaem tot de predicatie/in de moederlijcke talẽ. En alhoewel datter in dat Rijck eene alghemeene is/dat de tale van de Inga is/die Coninc was van die Rijcken / als onder ons de Latijnsche tale; soo ist dat die Leeraers niet alleen dien behooren te weten/ als oock de moederlijcke tale van elcke plaetse/ om te moghen biechten/en dienst te doen: En alsooder alsulcke Provintien en Landẽ veel zijn/ en so verre ghelegen van een/ is het getal der talen onendelijck.

Het ghebreken van de aertuer van de Indianen.

De Indianen zijn een slecht volc/ van kleene couragie/weynich aensiens/en actijfheyt/noch ellendiger als de Joden/ tis wonder dat sy eẽ dinck wel doen. In eenighe dinghen toonen sy haer / als int celebreren van Sacraments dach/van Paesschen / en Sint Ians dach / met groote wackerheydt van dansen/ musijc en processien / en in de kercken gebruycken sy alle die dingen/ om het feest meer te solemniseren. Op de heylighe Donderdach werden sy generalijck ghecastijt / sy onderhouden wel haer Ghebroederschappen / en op den dach van reeckeninghe doen sy een al-ghemeene bekentenisse / van soo veel goets sy in haer huysen en velden hebben: Sy begraven hare doodẽ met Offerhandẽ en Missen. Daerentegen hebben sy daer andere/die seer prejudiciabel zijn.

Wat haer liedet natuer is.

Int generael zijn sy seer vernuftich/logenachtich/ en dat het slimste is / dat sy seer gebreckelijck zijn int drincken/ en haer vol te suppẽ/ sonder dat voor schade te houden/ het welcke sy bestellen dat sy vergaderen in heymelijcke plaetsen/ alwaer sy blyven een dach / twee/ drie / en een weeck / jae oock meer/ etende en drinckende overdadiger dan de Duytschen / by haer houdende haer Vrouwen/ende Dochters / op dat sy souden brengen yet om te eten / of te drincken / en op haer tijt naer haer huysen souden gaen/ en also sy hier dach en nacht zijn / en verliesen al haer oordeel/ vervallen sy in groote sonden / en het is het ghene / daer die van de Justitie die meeste moeyten om doen om te remedieren/om dat het ghesch iet op die voet/als de Mooren haer banchetten houden/alsoo oock op de selfde manier / zijn sy veel daghen met malcanderen/singhende en dansende/en seggen dat het ghebeden zijn/ die sy voor haer

dooden doen/ en ick segghe dat het schandelijcke Offerhanden zijn/ die sy aen haer k.vende lichamen doen/ waer mede syse bederven/ en makense gherect tot alle sieckten/ als ghesept is.

Wat schade datter rijst uyt het stadich vanquetteren van de Indianen.

Also de Indianen haer occuperen met eten en drincken/ en appliqueren sy haer niet tot den arbeydt/ voor dat het een eyndt heeft / en de noot haer dringt/ of tot dat sy zijn ghedreven / en gheparst van hare Oversten. Wat ampten of konsten dat sy ghebruycken / doen sy met groote vernufticheyt/oock het lesen/en 'tschryven/maer men heeft het haer niet toeghelaten te leeren. Onder de Indianen zijn vele schadelijcke menschen / als Half-slachten en Swarten/ en Mulaten/ om het quaet tractement datmē haer doet/en alhoewel het verboden is/ zijnder die al haer leven lanck haer qualijck sullen tracteren.

Het tribuyt dat de Indianen betalen.

De Indianen zijn verbonden te betalen aen haer Overste / 'sjaerlijcx een seecker tribuyt van silver/ rockloen / en andere dinghen conform met den tacx al die Hoven hebben: En de helft dienen/ dat is twee Maenden in 'tjaer/ in de personele diēst/ in sulcke Contreye als het Hof sal ordonneren/ so wel d'eē als d'ander betaelt van zijn achthien Jaren af tot vijftich/ om dat sy te voren / en daer naer niet verbonden zijn. De Commandeur treckt die rente/of tribuyt / dat hem ghegeven wert voor twee levens/ tot vergheldinge van zijn diensten/ met last / dat hy haer moet onderhouden in de Leer / en betalen den Leeraer zijn loon / en den Corrigidoor zijn salaris/ en de thienden in de kerck/ dat alles gheordonneert en verclaert is by de Heeren /op de tacx die daer ghegeven wort.

Vergunninghe van commissien voor twee levens/ wat het is.

De Indiens werden gecommandeert voor twee levens / om dat op die manier geaccordeert wert met de ouden / en daer werdt verstaen het eerste leven van de persoon/ die de veylinghe van de Indiens belastet wort/en het tweede is van zijn Soon oft grootste Dochter / die daer in succedeert/en soo daer geen Vrouwe is/ nadiē dat die twee levens vervult zijn / keert het weder tot syne Majesteyt/en de besittinge werdt ghenomen op zijn naem/ en wert ghelept in zijn Coninckllijcke schat-kist/ tot datter eē ander persoon gecommandeert werdt / ende dat raeckt de Viceroy, in al het gene dat in zijn ressoort vaceert / en aen andere Gouverneurs / en Generale Capiteynen in hare jurisdictien/so het niet en is/dat sy door de Raet gecommandeert worden/ het welcke komt te vooren de toeleydinghe van importantie / met Cedullen van versoeck / met het welcke de Vice-roy/ ende de Gouverneur niet en konnen disponeren van die toeleydinghe / om dat het versocht is. Sijn Majesteyt en de Raet doen vrientschap voor eenighe levens meer / aen de Sonen en de kleynen van de gheconquesteerden/ daer in gebruyckende hare goedertierentheyt.

Van de contractatien en winninghen.

De contractatien en winningen van de Corregidoors/onder de Indianen zijn seer dapper verboden/ om dat sy so contrari en schadelijck zijn voor haer bekeeringe en leere/ om dat sy ordinaerlijc haer becommeren met kleeden te maken/en in andere wercken en arbeyden eyghentlijck voor de Corregidoors/ missende de tijt om te maken haer werckē/en incomens/ om haer tribuyt te betalen/dat een oorsake is/ dat sy vlieden / en absenteren haer van hare Dorpen/en komen te belasten die / in de welcke sy blyven/ niet alleenlijck in de personele arbeydt / dan oock om te betalen de tribuyt voor de absentē. De Raet/ en de Viceroys hebbē Wetten gemaeckt / en Ordonnantien / die sy voor alle dingen besweeren / te onderhou-

derhou-

derhouden/en na te komen.

Versoeckinghen uyt last van 't Hof.

Het is eē ordinantie van de Hoven / dat alle s'Jaers een Rechter uyt-treckt te versoeckē zijn ressort/ om te besoecken de deplingen van de Indianen, en sien hoe sy getareert zijn / en wat tribuyten sy betalen/ en of sy meer of min konnen betalen / conform met de natuerlijcke en selfs gepractiseerde vruchten die sy hebben / en oock om t'excuseren een alghemeene gravamen, dat de levendighe niet en betalen voor de dooden / de absenten / en die belet zijn/en ouden voor jonghers/ oock om af te doen de gravamina die sy hebben over de Spaenjaerts / en om te verstaen hoe sy onderwesen zijn/en gheleert/ en hoe hare openbare sonden ghestraft zijn. De Viceroy om 'tgouvernement plach te senden persoonen die de wercken visiteren/en de ghemeenschappen/ en om dat de Ingeborenen souden ontlast wordē. En tot het Hof van Quito sendt de Marquiz van Montes claros, Don Diego, Vaca de Vega, een persoon van voldoeninghe en verstant in alles.

Van de Half-slachten.

't Is een saecke om op te letten/ het groot getal van de Half slachten / kinderē van de Spaenjaerts/ en de Indische Vrouwen / die in dat Ladt loopen als Vagebonden/een verlorē hoop / die hem niet begeeft om te dienen/ noch oock om eenige Machanique ampten aen te vatten. Nadien de ledichheyt is de Moeder van alle ghebreken / soude het een saecke wesen daer veel aengelegen is / dat sy ghedwongen waren dat sy wercktedē / en dat sy haer begavē/of inde bouwerye / of in publijcke ampten te doē/om dat sy voorts nadien sy in hare bekommeringhe zijn / souden konnen afgheleydet werden van quade inclinatien/ die de Vagebonden houden in so nieuwe Landen / het soude wesen een goet gouvernement van de Republijcken te hebben/meer officien en Officiers / als tot aenwas van het Rijck/ en die gene die daer in woonen : Hier in wert niet gedaen van deuchdelijcke Gheestelijcke lieden/ en oock waerlijcker/om dat sy niet en handelen noch haer becommeren in eerlijcke bedieninghen/ daer sy wel wat souden verdienen / als sy wilden verbonden zijn.

Van de diensten/als daer int Landt ghedaen.

De Majesteyt heeft ghe ordonneert/dat die persoonen van de Indiens, eenighe presentie sullen hebben / die sullen eysschen in de Hoven/ en doen haer bewijs met citatie van de Fiscael / van haer verdiensten/ qualiteyten / en diensten/ en dat het Hof informere van haer ampt secretelijck / met die persoonen/die haer schynen sullen van de meeste qualiteyt en trouwe te zijn/ om te weten de dienstē van de persoonen/of sy ghedient hebben hare Majesteyt in eenighe occasie / met het welck conform zijnde / sendet het Hof/ dat het secreet en besloten blyve in de Raedt / van de belooninghe/ die ghedaen moet werden aen alsulcke persoonen / die het behoort / dan beradet de Raedt met sijn Majesteyt / op de maniere als blijckt. Die ghene die van Indien komen in Spaengien/hebben pretensien/ sy reysen over Landt ende Zee/drie duysent leguen/ vele veranderinghen van locht hebbende/ met een groot risico van het leven/ en met excessive oncosten van haer middelen.

Het ghetal van de Leeraers.

Het Concilium te Lima gehouden/int Jaer 1583. in de derde actie/ int tweentwintichste Capittel/dat gheconfirmeert is by zijn Heylicheydt/en zijn Majesteyt ghebooden heeft te executeren / heeft geboden/ dat alwaer tweehondert Indische tributarisen sullen zijn / dat sy met haer Ouders / Sonen en Vrouwen / duysent zielen zijn / datmen daer stelle een Leeraer/of Priester/ en dat werdt volbrocht in eenighe Provintien daer't seer noodich is.

Ordi-

Hoemen vele gheestelijcke persoonen derwaerts voeren sal.

Ordinaerlijck komen de Priesters van de Indiens, om Religieusen mede te nemen/op de koste van sijn Majesteyt/en het is het advijs van vele Bisschoppen/dat de Raet handele met de Vaders van de Jesuyten/datter veel derwaerts gaen in elcke Vloote/ om dat het groote arbeyders zijn in de wijngaert des Heeren / en van de welcke meest de Bisschoppen gheholpen worden/ in de predicatie/leeringe/en onderwysinghe van de Ingeborenen/ en die oock meest volghen de Ingeborenen Spaengiaerts / in Sermoenen/in Biechten/ om den yver met de welcke sy haer appliceren tot de bekeeringe van de Indianen, en tot de onderwysinghe/en opvoedinge van de Sonen van de Spaengiaerts / en met de lichtigheyt dat sy de tale leeren/ en de overvloedighe vrucht die sy ghedaen hebben / in alle plaetsen waer sy zijn. Ick en wil in tegenwoordicheyt niet uytsluyten de groote verdiensten die andere resterende Religieusen verdienen in haer ampt/ van de zielen tot God te brenghen/nadien die so prosperlijck zijn/ en ick gesien hebbe mannen/die so volcomen en van soo groote aensien waren als moghelijck was.

Van de Bisdommen, en andere vele saken concernerende tot het gouvernement.

Van de kerckelijcke renten.

DE kerckelijcke renten van de Bisdommen / de thiende werden int gros gemaeckt/ en werden in vieren ghedeelt, Het eerste behoort conform de oprechtingen/aen de Bisschop: Het tweede/de Deecken en het Capittel/het welck ghedeylt wert op de gewende ghewoonte/dat het de Deecken ontfangt/ten respecte van hondert en vijftich / en tot de digniteyten/ van hondert en dertich / en tot de Canonicken van hondert. Van die andere twee deelen / van die voorseyde vier / van het gros/ weerdich neghen deelen gemaeckt/die sy novenos noemen / de twee eersten behooren tot zyne Majesteyt/ van de welcke hy plach beloeninghen te doen aen de Cathedralen tot hare wercken : Het neghende deel en de helft werdt ghenomen tot de Fabrijck/en d'ander neghende deel en de helft tot de Hospitalen / de vier overighe neghende deelen werden ghesmolten int betalen van de Capellanen van de Cathedrale kercke/in de Sacristie, Musiciens, Orgelisten, Dienaers/ en knechten van de kerck: De overighe werden geappliceert tot de Frabrijck / al dit wert betaelt naer de Ordonnantie van de Bisschoppen.

Een van de saken die meest noodich en van importantie zijn den Ingeborenen/ is/ datter zijn in het principael van elck Bisdom/Seminarien van der Caciquen Sonen/ en van de principaelste Indianen, tot hare natuerlijcke Politie / ende over-natuerlijcke / en tot hare bekeeringe/ en hier uyt sal uytspruyten meerder kennisse/ en liefde van het heylighe Evangelium : bysonderlijck so haer lieder instructie en onderwysinghe bevolen werdt de Vaders van de Jesuyten / om dat sy een sonderlinghe gave hebben van onse Heer tot de dienst. De fundatie/en 'tghene dat noodich is tot onderhout / soude konnen komen van de incomens van de ghemeynschappen/of van de Caciquen selfs / sonder dat de middelen van de Coninck noodich zijn / op datter niet ontbreke / of yet wat daer af verteert werde.

Oprechtinge tot voedel van onderwysinge der Indianen.

Van de Bisdommen.

De Bisdommen van Cuzco, Lima, en Quito zijn seer groot/ en leggen seer verde uytgesprejt en verscheyden / daer zijn seer quade weghen / dat het onmoghelijck is die te gouverneren/ en om te gaẽ voor

teen

een Prelaet. Dat van Cuzco, heeft meer dan tweehondert leguen / en in de breete meer dan t'seventich. Dat van Lima noch eens soo veel / dat van Quito oock so veel en meer / en om dier oorsaecke wille / hebben de Bisschoppen van de Indiens aen zijn Majesteyt gheschreven / en aen de Raedt / hoe seer het betaemt dat sy ghedeylt en gescheyden worden / meestendeel die rijck zijn / en elck eē sal komen te blyven op twintich duysent pesos. En alsoo het een sake is het gouvernemēt aēgaende / wil ic daer op niet blyvē / also dat mijn intent niet en is / dan alleē eē relaes te gevē van al het gene in die deylē.

Van de thienden.

Alsoo het een Godlijck recht is / en ghestelt / dat alle de Christenen thienden betalen van de vruchten die haer God geeft / van hare bouwingen / en arbeyden: 't Is alreede een costuyme in de Indiens, in de meeste Provintien / en in de Bisdommen te betalen de thienden / of de helft van dien / alhoewel sy het laten nae haer wille / dat soo hooch loopt / als die ghene seggen die het niet en betalen / om dat het soo een Barbarisch volck is / behoortmen te ghebieden dat de costuyme onderhouden werde / en dat sy generalijck ghecreghen worden van de Indianen, alsse ontfanghen werden van de Spaensche / door het welcke de saecken van de Kercke / en de bedieninge van de Godlijcke dienst / gaen sal tot grooter aenwassinghe en vermeerderinghe.

Van de Concilien.

De Provinciale Concilien werden gecelebreert in Piru, van seven tot seven Jaren / op welcke de Metropolijt t'samē roept de Bisschoppen / en sy reysen over Lant en Zee vier en seshondert leguen / alsulcke weghen / daer noch koetsen noch Litiers te passe komen / sy reysen met grootē arbeyt / costen / en risico.

Van de Universiteyten.

In eenige deelen van de Indiens, zijn Universiteyten versocht gheweest / en int bysonder van de Bisschop van Quito, om dat die stadt leyt driehondert leguen van Lima, en in haer ressort veel Landts beslaet / en int particulier de gouvernementen en Provintien van Quito af tot het vaste lant toe / en Nuevo Reyno, en dat het een ghesont Lant is / vā goede getempertheyt / seer bequaem om te studerē / en t'arbeyden / ende dat int Rijck alle lijftocht alderbest te koop is / ende als niet gefondeert en wierdē alle wetenschappen / hebbē sy begeert ten minsten de Grammaticam, de Kunsten / en de Theologie / de casos van de conscientie / en de tale van de Indianen: de welcke met vier of vijf duysent ducaten aen renten / in de Indiens, die ophouden souden in die Provintie / soude konnē onderhoudē werdē al het gene dat geseyt is.

Van teeckenen / die sy habitos noemen.

De Viceroy Don Francisco de Toledo, als int Rijck van Piru was / kreech ordre van syne Majesteyt / in de ghelegentheden van consideratien / so wel in Pays als in Oorloge / eenige persoonen die het verdienden haer te eeren met teeckenē of habitos van de drie ordenen / om dat oock die van die stedē als principaelste van Lima, Quito, Cuzco, Charcas, La paz, en Potosi, en van alle de resten dat vervolgē met haer verbintenissen / ende de reste geanimeert werdē tot de eere om te dienen / en verdienen so groote eer / na dié het seecker is / dat de belooninghe is een prickel van de deucht.

Van Kerckelijcke dingen.

Van de Ecclesiastique staet / oock in de Priesters / als in die / die eenige Ordre hebben zijn vele ende goede subjecten over al / alwaer gheprofiteert werden veele wetenschappen en deuchdē / en alhoewel ordinaerlijck het schijnt een rouwe sake / ten respecte van wetenschappē / in het handelē van de Indiens, so ist nochtans wat groots voor die gene die het niet gesien hebben: 't Is seker datter vele gheleerde luyden zijn / soo op de stoel / als in de Scholen.

Van de grootheyt, rijckdom, en de groote Christelijckheyt van nieu Spaengien.

Van Nieu Spaengië.

OM op een nieu nu te handelen van de rijckdom/grootheydt en Christelijckheydt van het Nueva Espania, sal het noodich zijn dat ic my uytspreye/ meer dan van Piru, om dat de Ingeborenen zijn van grooter inclinatie/ meer leersaem en habil, dan die van Piru, nadien het ghesien wordt in dingen die van daer gebrocht worden/ ende laet voor exempel zijn de beelden van pluymen (als ghesept is) die om de verwonderinge moeten verwondert werden/ en ic achte voor my/ dat het een werck is van 'smenschen handen/ het is het treffelijckste dinck van allen/ om datmen van pluymen alleen/ sonder eenighe verwen daer by te voeghen/ maken sy aensichten/ en met alsulcke volcomentheydt/ soomen't int kleen besichticht/ men souder over verwonderen/ en 'tsoude bykans ongeloofllijck zijn/ alsmen het siet. Daer naer te segghen/ dat het so grooten Landt is/ alsulcke Rijcken en Provintien/ en dat sulcken getal van volck hy geconquesteert heeft met so weynich Spaenjaerden/ int 'twelc de vermaerde Prince Ferdinant Cortez oock is te verwonderen/ alhoewel zijn groote Christelijckheydt/ ende yver tot de dienste Gods/ en zijns Coninex is een bekende sake; dat de Almachtighe hem verlichte met zijn Godlijcke wille. En oock segghe ick/ dat Mexico is het selfde dat Lima is/ in alle saecken die daer van verhaelt zijn/ alhoewel dat het driemael grooter ende kostelijcker is/ nochtans niet soo rijck. De Vice-roy ende 't Hof gouverneuren haer ressort/ dat seer groot is. 't Heeft andere Spaensche Steden seer goet/ als daer is de Stadt van los Angelos, ende andere/ soo dat haer ressort veel leguen heeft/ en vergadert vele Provintien: Als die zijn van Mexico, dat het principale is/ Honduras, Campeche, Chiapa, Guajaca, Mecheocan, Nuevagalicia, Nuevavizcaya, Guadiana, Guatimala, en andere veele/ die ick om de lanckheydt te vlieden niet en verhale/ maer datse meest alle zijn bevolct/ en de alder-vruchbaerste/ en alles goet koop/ ghelijck te voren ghesept is.

Van het Landt Mexico.

Beschryvinghe van Guatimala.

In Guatimala is een Coninckllijck Hof/ en haer President is een Gouverntur/ en Capiteyn Generael/ en commandeert over de Indianen, ende de Rechters zijn Provoosten van 't Hof: 't heeft Coninclijcke Officieren/ een Bisschop/ en 't Cathedrael Deken/ en 't Capittel: Ende dese Provintie vergadert haer ressort en andere/ en 't Landt is goet/ en alles goet koop/ en 'tselfde dat Mexico is/ gelijck oock te voren verhaelt is.

Van Galisco.

In Galisco is een Coninckllijck Hof/ de selfde die in Guatimala is/ niet een President/ en eẽ Capiteyn Generael die commandeert/ 't heeft Rechters/ die oock Provoosten van 't Hof zijn. De Bisschop/ en Cathedrael/ en al die Hovẽ en de rest van de Provintien zijn als voorsept is.

Verhael vã de andere Provintien.

De gouvernementẽ van Lamaica, Veragua, en Nicaragua, en andere hebben een Gouverneur en Capiteyn Generael/ een Coninckllijcke kist/ en Officiers/ op de manier vã het gouvernement van Popayan. 't Heeft Mijnen ten eenen deele van gout/ die de ordinarise zijn/ aen andere van silver/ en andere metalen/ als aẽgeroert is. Het nieu Spaengien is soo lanck en so bevolckt als Piru, en breeder: 't heeft ontallijcke vele Ingeborene Christenẽ/ en andere ontdeckte de/ die op het point zijn van geconquesteert te worden/ ghelijck als het nieu Mexico is/ en andere ontallijckheydt van Provintien die gesien en ontdeckt zijn/ en

en meer van de helft zijnder gesien en ontdeckt. Ick segge van de Republijcke van de Ingeborenen/het selfde dat van Piru, ende die van de Spaensche/oock het selfde: En in Piru, en Nueva Espagnia, en in de reste wert het gheregeert/ gegouverneert/ende onderhouden met seven armen/ of Wereldtsche tacken/ die een verborgen lichaem maken/ons heylich Catholijc geloof het Hooft zijnde/die dese zijn: Oorloch/Incomen/ 't Gouvernement/ Justitie/ Vereeringhen/ Gracien/en de Coninckhijcke Patronagie.

De Conincklijcke Raet van Indien. In de Conincklijcke Raedt van de Indiens werdt int ghemeen ghehandelt/ en int bysonder van alle die materien die distinctelijck ghedeylt zijn in de andere Raden van zijn Majesteyt/ om dat die in die Rijcken van een qualiteyt zijn/ en in de Provintien van Indien, wiens kennisse en despacho ghebrocht is tot die Conincklijcke Raet van de Indiens. En oock die dingē die aengaen met reden de Raet van Staet, De Raet van Staet. als zijn de behoudinge/verseckeringe/ en vermeerderinge/ of aenwas van de Indiens, nieuwe conquesten/ nieuwe instellingen van Rechten/ de geduericheyt van renten/ en de commanderinghen van de Indiens, nemende de manier/ en samen-sittinghe met de Commandeurs die die hebben/ die de Lantbouwerye aengaet/ eē particuliere dienst van de Indianen, 'twelck een is van de alderswaerste dingē van dit Rijck. Den Oorloch. De besoignes dē Oorloch aengaēde (by de welcke eenige onderloopen van de Raet van Oorloge van syne Majesteyt) om de Heyrlegers te versiē/ Armaden/ Garnisoenen/ Generalen/ Admiranten/ Maestar del Campo, Capiteynen/ en andere Officiers/ so wel te Lande/ als ter Zee/ oock voor de Conquesten/ als oock de Wacht van de Indiens, en hare Frontieren/en voor de veylicheydt van de reysen van de Armaden/ en Vlooten van de tocht op Indiens, en om te handelen van de ghestadige Oorlogen/ die in eenige Rijcken altoos gehandelt werden met de Ingesetenen/ als daer zijn int Rijck vā Chili, en het Gouvernement van Santa-cruz de la Sierra, met de Indianen. Mojos en Chiriguanaes, en al het gene dat is over de andere syde van de Cordillera, dat noch is om t'ontdecken en te conquesteren: In de Provintie van de Esmerauden, en de Provintie vā Cucumbios, in de Provintie van Quito, ende in de Indiens, genaemt Pixaos, van het gouvernement van Popayan, en die die genoemt werdē Cerribes van 'tnieuwe Rijck van Granada, die vyanden die de Zee konnen infesteren/ en hare Havenen/met haer Armaden en schepē.

Van het incomen. De stoffe van het incomen/ wert wel ghewetē hoe vruchtbaer en overvloedich het vervolch is/ nae dien datter uyt de Indiens getrocken werden alle 's Jaers thien of twaelf Milioenen voor syne Majesteyt/en particulier in gout/ silver/ peerlen/ esmerauden/ huyden/ suycker/ cochenille/ hout/ çarça, gember/ en andere dingē vā groote valeur.

De leden van de renten. De leden in de welcke bestaet de rente van syne Majesteyt die hy in Indien heeft/ van de welcke hy boecken en reeckeninghen heeft in sijn Conincklijcke schat-kiste/ zijn thien op dese forme. De vijfde van t'silver en gout/en de groote gietinge/ de impositien of tollen van twee ten hondert/ de renten van de tributen van de Indiens, de vercochte Officien/ de Cruzada, de tribuyt van het incomen/ de quicksilveren/ Het gouvernement. de amenden van Camara, de negenden van de Ecclesiastique renten extraordinaris. In het stuck van 'tgouvernemēt heeft de Raet groote becommeringhe en arbeydt/ om dat bynaest alle die saken die voorcomen zijn van dien stoffe/ soo wel Gheestelijck als Wereltlijck/ over

welcke dinghen sy oneyndelijck schryven/en daer werdt veel tijdts versleten int sien van soo veel brieven/ en om raet te schaffen met soo een singuliere sorghe / met soo veel Cedullen/ Provisien/ en Ordinantien/ die/ om datter soo veel waren heeft het tegen-spraeck gemaeckt/ om het welcke de Raet heeft gepretendeert te maken een Recuel, op de voet als in Castilien vā de Wettē/ en alhoewel dat N. van Euzinas begint/ sullender vier Boecken gedruckt worden/met meerder consideratie/verstant en vlijt van de Licentiaet Zorilla, Rechter vā Quito.

Van de Iustitie. In saken van Iustitie/ comen te rade de Visiten, en Residentien, die de Viceroys tot haer last genomen hebbē/Presidenten/Rechters/Dienaers en Officiers van de Hoven/ en de Gouverneurs / Capiteynen Generaels/ Corregidoors/ ende al wat aenraeckt aen 'sConincx incomen/of Coninckliicke Officiers/ Factoors/Tresoriers/en Reeckenmeesters/en die saecken die voor de tweede supplicatie komen/ende op 't Regíster van duysent en vijfhondert en andere Pleyten/en sakē die aengaē de goubernementen/en toedeylingē van de Indiens, de welcke conform de Wet vā Mechelen werden begonnen in de Hoven/alwaer sy ghehoort werden by partyen/en de bewysingen ontfangen werden/ en de sake besloten zijnde / de partyen geciteert zijnde/ werdē de originelen geremitteert aen de Raet/ alwaer sy gedetermineert werden/ conform met de Iustitie.

Van de veereeringen of gratien. So veel alsser gehandelt is/ gelt tot vereeringen of gratien/ om dat in de voorghesëyde Raedt werden versien Viceroys / Presidenten / Rechters / Provoosten van 't Hof/ Officiers/ en alle de Dienaers / en Officiers van de Hoven van de Indiens, Gouverneurs/ Capiteynen/ Generaels/en de Corregidoors die in de Raedt ghewente hebben om te provideren (om dat de andere de Viceroys aengaen) desgelijcx oock de Administratien / en ander Officien van 't Recht/ en de Plume / en Coninckliicke Officiers / de commanderien en rentē van de Indiens, die Aertsbisdommen / Bisschoppen/Deeckens/en Capittelen/ende Prebenden van alle de Cathedrale Kercken/ en andere Spaensche beneficien/en de Ingeborenen/als de costuyme is in de Raet/andere vereeringhen en behulpingen van onkosten/als daer zijn de habitos van de drie Ordren/van Santjago, Calatrava, en Alcantara, consulterende niet syne Majesteyt van de persoonen en verdiensten/in de welcke hy ghedient heeft / en de tytulen van Adelantado, en Maerschalcken,ende anders.

Van de Coninckliicke patronagie. De saken die de Coninckliicke Patronagie aengaen / werden gehandelt en ghedetermineert in de ghesëyde Raet/ dat zijn Majesteyt Patroon sy van de Indiens, en dat hy aenneme de Patronagie / als Conquesteerder van die / en dat de Brieven en Apostolijckse Bullen/ en alle de Benificien/ en onderwysinghen die geprovideert werden in de Indiens, oock in Gheestelijcke als Wereltlijcke/ sullen moetē conform zijn de patronagie/en de fonderinghen van de Kercken / Cloosteren / Parochien en Gasthuysen/ dat de Bisschoppen Edicten sullen stellen/en die haer daer teghen sullen stellen / sullen haer met haer tween presenterē voor de Patroon/ dat de Viceroy sal zijn / of President / ofte Gouverneur van elcke Provintie/op dat hy excusere/ende noeme int eene amobile ad nutum, ende niet in titulo perpetuo, om dat dat ghereserveert wordt voor syne Majesteyt / en de Raedt / en die de ghenoemde Tytel gegeven werde. Laet de Bullen en Brieven in de Raedt komen/ en alle de dospachos van Roomen, en laet die niet moghen

ghen ghebruyckt worden in de Indiens, sonder dat sy gesift zijn door die voorseyde Raet/en later op een ander manier ghesuppliceert worden/ende laet het niet vervult werden/ tot dat zijn Heylicheyt gheinformeert sy.

Het huys van Contractehon van Sevilla.

Op dat wy dan besluyten dit ons werck/ en wederkeerende van de Indiens, tot ons Spaengien/segghe ick / dat om te sien by nae de grootheyt van de Indiens, en is niet meer noodich dan te sien het huys van de contractie van de Indiens in Sevilien, om dat alhier sal ghesien worden hare grootheydt van incomen/ om dat aldaer een President is/ een Tresorier/ een Reeckemeester/een Factoor/Rechters/een Fiscal/die al Rechters en Officiers zijn. De President heeft tot zijn last de Depascho van de Galioenẽ/ Vlooten en Armaden/en Schepen van advyse die van Indien gaen/ conforme de ordre die daer ghegeven wordt / en belet wesende / daer draecht een sorge voor van de rest/ conform het genoemde. Daer zijn Reecken-meesters van de Averye en andere Dienaers/ en Officiers.

Galioenen.

Elck Iaer werdender gedespacheert sevẽ of acht Galioenen naer 'tvaste Landt/met eenige Patachen, om te halẽ de schat uyt de Indiens, sy brenghen een Generael/ een Almirant / en Capiteynen van voetvolck/ en van de Zee / en een tertio van voet-volck/ sonder Bootsghesellen / 'twelck conform is nae de vracht van elck Galioen / seer wel ghewapent / en met gheschut versorcht.

De tijt om te gaen/en komen.

Ick sluyt mijn discours met drie advertentien : De eerste/dat de beste tijdt om t'seylen van de Galioenen/en bequaemst om te gaen ende weder te keeren is in Februario/ of die gantsche Martius door.

De tweede/ dat de Vlooten nae het vaste Landt / voor beste tijdt hebbẽ / de Ooste winden in Januario / of ten minsten een Maent te voren eer de Galioenen af-varen op dat sy tijdt hebben om haer Cargasayen te verkoopen/ende te vergaderen.

De derde / dat de voyagie van de Galioenen is/uyt te loopen van de Barra, van San Lucar, of de Baye van Caliz, ende men loopt datmen verkent de Eylanden van Canaria, en van haer vaertmen tot datmen verkent de Eylanden van Dominica, en Matalino, die verlaten zijn/ en daer eenighe Indianen zijn die Oorloch voeren / alhier nemen sy ververschinghe van water / ende daer werdt vervolcht op het vervolch van het vaste Landt/tot datmen havent in Cartagena, dat het eerste bevolckte Landt is van het vaste Landt / en van alhier werdt vervolcht de rese van Porto belo, en tot de resterende deelen/ghelijck alreede verhaelt is/ om dat ick het gereyst hebbe/ alhoewel met groote periculen en arbeydt/in de welcke een yder hem stelt die reyst / en over Zee gaet : Maer van alle die heeft my de Heer verlost / ghelijck ick hem altoos badt demoedelijck door de middel van zijn alderheylichste Cruys/aen 'twelck ick ordinaerlijck devoot ben gheweest/ my verbindende alle daechs met nieuwe gunst en gratien; in recompense van dien/heeft het my goet ghedocht/ niet ondanckbaer zijnde op te offeren mijn arbeydt; en oock te schryven een Boeck van zijn triumphen. Al het welcke bidde ick de Heer dat het sy tot zijn Heylige dienst/en verheffinghe van zijn Alderheylichste Naem.

